

arnold bennett

două vieți

★★

arnold bennett două vieți

ROMAN * *

traducere de Constantin VONGHIZAS

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI - 197* EDITURA

MINERVA - BUCUREȘTI

CARTEA A II-A

CONSTANCE

(Continuare)

Capitolul îi crăciunul și viitorul

I

Domnul Povey cânta la armoniu un cântec bisericesc, întrucât hotărâseră că nimeni nu se va duce la biserică. Constance, în doliu, cu un șorț alb peste rochie, ședea pe perniță în fața focului din cămin; lângă ea, în balansoar, doamna Baines se legăna încetișor. Vremea era extrem de friguroasă. Mâinile înmănușate ale domnului Povey erau vineți și roșii dar, ca cei mai mulți negustori, devenise aproape insensibil la variațiile de temperatură. Cu toate că ardea un foc uriaș, mereu întetît, influența sa binefăcătoare părea să se stingă la marginea grilajului din fața căminului, deoarece grătarul medieval era destinat să încălzească mai curând hornul decât odaia. Constance n-ar fi putut să stea mai aproape de foc decât dacă ar fi fost salamandră. Epoca acelor Crăciunuri tradiționale, atât de pitorești și plăcute pentru cei săraci, nu se sfârșise încă.

Da, Samuel Povey câștigase bătălia Crăciunului în familie. Dar avusese nevoie de ajutorul unui aliat formidabil - moartea. Doamna Harriet Maddack se prăpădise, după o operație, lăsând surorii ei casa și averea. Ceremonia solemnă a înmormântării impresionase profund toate notabilitățile orașului Axe, unde răposatul domn Mădcâacfe fusese o figură proeminentă: chiar și magazinul din piața St. Luke fusese închis o zi întreagă. A fost o înmormântare care i-ar fi plăcut, chiar și mătușii Harriet, o ceremonie nemaivăzută, lăsând minților zdrobite o impresie de neuitat, plină de pânzeturi și mătăsuri lucioase de doliu, cai cu grumazul arcuit și coame lungi, glasurile tărăgănite ale preoților, suspine și supunerea

creștinească iată de hotărârite nepătrunse ale Providenței. Doamna Baines se purtase cu un calm nefiresc până la sfârșitul ceremoniei funerare: și atunci Constanee și-a dat seama că mama ei, așa cum și-o amintea din copilărie, nu mai exista. Pentru majoritatea oamenilor ar fi fost mai ușor să iubească un principiu moral, sau un munte, decât s-o iubească pe mătușa Harriet, care era neîndoielnic mai mult o instituție decât o femeie. Dar doamna Baines o iubise, și mătușa Harriet fusese singura ființă la care doamna Baines căutase sprijin și îndrumare. Când a murit, doamna Baines a plătit tributul de respect ce i se cuvenea cu ultimele vestigii de tărie sufletească; plângând, a recunoscut că invincibilul fusese învins, inepuizabilul epuizat; și îmbătrâni încărunțind deodată.

Stăruise în refuzul de a petrece Crăciunul la Bursley» dar atât Constanee cât și Samuel știau că rezistența era doar formală. Curând cedă. Când și cea de-a doua nouă servitoare a Constanței o părăsi cu o săptămână înainte de Crăciun, doamna Baines ar fi putut spune că mâna providenței îi spri ținea propunerea. Dar nu! Părând uimitor de docilă, se arată gata să vină cu una din servitoarele ei, „ca s-o ajute pe Constanee 1 de Crăciun. Au primit-o cu cea mai mare sollicitudine și dragoste, fica și ginerele ei renunțând chiar la dormitorul cel mare ca să i-l cedeze ei. Nespun de măgulită de această atenție (de fapt ideea mărinimoasă venise din partea domnului Povey), ea protestă totuși cu tărie. Zău, „nici nu voia să audă de așa ceva”.

— Hai, mamă, nu îți caraghioasă, zise Constance cu tărie. Doar n-oi fi vrând să ne mutăm la loc, nu?

Și doamna Baines cedă cu lacrimi în ochi.

Sosise, în sfârșit, și Crăciunul. Poate era un noroc că servitoarea din Axe nefiind o servitoare obișnuită, ci o binefăcătoare tocmai când era nevoie de o binefăcătoare,

atât Constance cât și mama ei se gândiră că ar fi bine să se ocupe ele de treburile gospodărești, „scutind” pe binefăcătoare cât mai mult cu putință. De aceea purta Constance șorțul alb.

— Iată-l că vine! zise domnul Povey, continuând să cânte la armoniu, dar cu ochii spre stradă.

Constance sări în sus nerăbdătoare. Imediat se auzi o bătaie la ușă. Constance o deschise și o rafală de vânt rece trecu prin toată odaia. Poștașul stătea în prag, într-o mână cu ciocănelul cu care bătea în ușă, iar în cealaltă cu un mănunchi mare de scrisori și o geantă căscată atârându-i de-a curmezișul stomacului.

— La mulți ani, conită! strigă poștașul, încercând să se încălzească măcar cu veselie.

Constance îi răspunse luând - scrisorile, în timp ce domnul Povey, cântând la armoniu cu mâna dreaptă, scoase cu stânga o jumătate de coroană din buzunar.

— Iată, ține! zise el, înmânând moneda Constancii, care i-o dădu poștașului.

Fan, care se încălzise încovrigându-se pe divan, sări jos ca să supravegheze această tranzacție.

— Brrr! făcu domnul. Povey în timp ce Constance închidea ușa. -!

— Ce soartă! exclamă Constance, repezindu-se lângă ioc. Vino încoa, mamă! Vino încoa, Sam!

Fetița din ea pusese iarăși stăpânire pe femeia măritată.

Cu toate că familia Baines avea puțini prieteni (ospitalitatea susținută nefind prea mult practică în acele vremuri), aveau totuși multe cunoștințe și, ca și alte familii, își numărau felicitările de Crăciun așa cum indienii își numără scalpurile. Rezultatul fu satisfăcător. Erau între treizeci și patruzeci de plicuri. Constance scotea repede felicitările, citind conținutul cu glas tare și apoi așezându-

le pe polița căminului. Doamna feaines o ajuta. Fan se juca cu plicurikgoale de pe podea. Domnul Povey, vrând să arate că era mai presus de asemenea mofturi, continua să cânte ia armoniu.

— Oh, mamă! murmură deodată Constance, ei! glas șovăitor, ținând în mină un plic.

— Ce-i pușor?

— E...

Plicul era adresat „Doamnei și domnișoarei Baines”, cu scrisul mare, drept și hotărât pe care Constance îl recunoscuse pe dată. Era scrisul Sophiei. Timbrele erau străine, iar ștampila poștei indica „Paris”. Doamna Baines se aplecă și se uită.

— Deschide-o, fata mea, zise ea.

Constance scoase din plic o felicitare ei-lezească de Crăciun, de tipul cel mai comun, o rămurică de brad cu urări, și pe ea era scris: „Nădăjduiesc că o veți primi în dimineața de Crăciun. Cu toată dragostea”. Nicio semnătură, nicio adresă.

Doamna Baines o luă cu mâna tremurândă și își potrivi ochelarii. O privi multă vreme.

— Și chiar am primit-o! zise ea, și începu să plângă.

Încercă să mai spună ceva dar, nefiind în stare să se stăpânească, îi întinse Constancei felicitarea și arătă cu capul spre domnul Povey. Constance se ridică și puse felicitarea pe claviatura armoniului.

— Sophia! șopti ea.

Domnul Povey se opri din cântat.

— Ia te uită! murmură el.

Fan, văzând că nimeni nu părea interesat de zburdălniciile ei, se liniști brusc.

Doamna Baines mai încercă o dată să spună ceva, dar tot nu izbuti. Apoi, cu buclele agitându-i-se sub vâlul de doliu, se ridică în picioare, se îndreptă spre armoniu și, cu

o mișcare aproape convulsivă, smulse felicitarea din fața domnului Povey și se întoarse înscăunul ei.

Domnul Povey ieși brusc din încălțări, urmat de Fan. Amândouă femeile plângeau, și deodată constată, cu teribilă surprindere, că avea și el un nod în gât. O văzu din nou în față, ochilor pe Sophia, frumoasă și năvalnică, așa cum era când ai părăsise, nevinovată, nestăpânită – și se simți ca o femeie! Și totuși, nu ținuse niciodată la Sophia. Acea teribilă și tainică rană adusă mândriei familiei i se revelă ca niciodată și simți din plin tragedia acestei mame, tragedie pe care o purta în sân așa cum mătușa Harriet purtase cancerul.

La dejun îi spuse deodată doamnei Baines, care era încă plânsă:

— Hai, mamă, încearcă să nu te mai amărăști.

— Da, o să încerc, zise ea repede.

Și chiar așa și făcu.

Nici Samuel și nici Constance nu mai văzură felicitarea Sophiei. Nu se mai vorbi de ea. Nu mai era nimic de spus. Dacă Sophia nu-și dăduse adresa, înseamnă că mai era încă. rușinată de situația ei. Dar se gândise la mama și la sora ei. Ea... nici măcar nu știa că Constance se căsătorise... Ce fel de oraș era Parisul? Pentru Bursley, Parisul nu era. altceva decât locul unei mari expoziții care tocmai se încheiase.

Cu ajutorul doamnei Baines, găsiră pentru Constance o nouă servitoare, dintr-un sat de lângă Axe – o fată drăgălașă, care nu mai fusese niciodată angajată. Rămase stabilit ca noua fată să-și înceapă slujba în pivniță de la 31 decembrie. Ascultând de regula sănătoasă după care servitoarele nu trebuie lăsate niciodată să schimbe păreri între ele, doamna Baines hotărî să plece împreună cu servitoarea ei în ziua de 30. N-a fost chip să fie convinsă să petreacă Anul Nou la Bursley. În ziua de 29, sârmana

mătușă Maria muri subit în căsuța ei de pe

Brougham Street. Toți se arătară îndurerați după cuviință, comportarea doamnei Baines îndeosebi fiind cu prilejul acestei nenorociri de o corectitudine desăvârșită. Cu toate acestea, dădu de înțeles că nu va rămâne pentru înmormântare. Nervii ei nu mai puteau face față unei încercări; și-apoi, servitoarea ei nu trebuia să rămână ca s-o strice pe cea nouă, și nici nu putea fi vorba ca doamna Baines s-o trimită dinainte la Axe, ca să trăncănească vrute și nevrute cu cealaltă slujnică.

Ca urmare, dispăru orice interes pentru înmormântarea mătușii Maria, care se desfășură eu o modestie extremă: un dric și o trăsură cu un cal. Domnul Povey se simți ușurat, fiindcă din întâmplare era foarte ocupat. Cu un ceas înainte de plecarea soacrei sale, intră în salon cu un model de afiș.

— Ce-i asta, Samuel? întrebă doamna Baines, fără să bănuiască ce lovitură o aștepta.

— E pentru prima vânzare de solduri, răspunse domnul Povey cu o liniște prefăcută.

Doamna Baines nu făcu decât să clatine din cap. Constance, din fericire pentru ea, nu asistă la această înfrângere definitivă a vechii orânduiri. Dacă ar fi fost de față, n-ar fi știut încotro să privească.

II

— La anu' împlinesc patruzeci! exclamă domnul Povey într-o zi, cu o expresie și pe un ton oarecum în glumă, oarecum în serios.

— Era în ziua când îplinea treizeci și nouă de ani.

Constance rămase uimită. Firește, își dăduse seama că îmbătrâneau, dar nu se gândise niciodată la acest fenomen. Cu toate că uneori clienții spuneau despre domnul Povey că se îngrășase, și cu toate că și ea, când îl ajuta să-și ia măsura pentru un costum nou, o putea

constata singură cu centimetrul, pentru ei t-ămânea neschimbat. Știa că și ea se îngrășase puțin; clar în sinea ei se simțea aceeași Constance clin totdeauna. Numai când își amintea ele date și când făcea socoteli, putea să-și dea seama cu adevărat că era măritată de peste șase ani, și nu doar de vreo șase luni. Și dacă Samuel va împlini patruzeci de ani la viitoarea aniversare a ziM de naștere, atunci și ea avea să aibă curând douăzeci și șapte. Dar nu va fi un adevărat douăzeci și șapte; nici pătruzeciul lui Sam nu va fi un adevărat patruzeci, ca douăzeci și șanții și patruzecii altora. Până nu demult, obișnuia să socotească un om de patruzeci de ani ca un bătrân cu un picior în groapă.

Dar cu cât se gândea mai mult, cu atât vedea mai limpede că, la urma urmei, calendarele nu mințiseră. Uită-te la Fan! Da, trecuseră fără îndoială cinci ani de la acea memorabilă dimineață când Samuel și Constance au avut prima bănuială asupra principiilor morale ale lui Fan. Entuziasmul lui Samuel pentru câini era egalat doar de ignoranța sa în privința primejdiilor la care poate fi expusă o cățelușă plină de temperament, și a fost foarte tulburat când bănuiala i s-a transformat în certitudine. Numai Fan nu suferi de acest șoc și nu avu temeri în privința rezultatelor. Cățelușa, având o minte pură, era lipsită de modestie. Săvârșise ea multe năzbâtii, dar niciuna care să se poată măsura cu aceasta! Urmarea a fost întruchipată de patru patrupezi în care oricine putea recunoaște niște fox-terrieri. Domnul Povey răsuflă ușurat. Fan avusese mai mult noroc decât merita, căci rezultatul ar fi putut să fie oricare altul. Stăpânii o iertară și se descotorosiră de roadele nelegiuirii ei, ca pe urmă să-i dea un însoțitor legal în persoana unui câine aflat atât de sus pe scara socială, încât a putut să ceară și o dotă. Acum Fan era bunică, cu idei și obiceiuri fixe, având pe unul dintre fii în casă, și diverși nepoți împrăștiați prin oraș, Fan era o

reprezentantă liniștită și lipsită de iluzii a rasei canine. Cunoștea lumea așa cum era și, învățând-o, îi învățase la rândul ei și pe stăpânii ei câte ceva.

Apoi era și Maggie Hollins. Constanefe păstra încă vie amintirea zilei când o primise cu stângăcie pe Maggie și pe odrasla familiei Hollins; dar asta se întâmplase de mult. După ce zăpăcise jumătate din oraș cu nașterea acestui copil (de la care era să i se tragă moartea), Maggie lăsa îngerii să i-l ia în cer, și toată lumea a spus că ar trebui să fie recunoscătoare – la vârsta ei! Femeile bătrâne și-au scormonit amintirile și au scos la iveală povești uitate despre excentricitățile zeiței Lucina Doamna Baines se arată cât se poate de interesată; îi vorbi și Constancei, iar Constance începu să înțeleagă ce oraș ciudat fusese întotdeauna Bursley-ul – iar ea nici măcar nu bănuise vreodată! Maggie născu între timp alți copii, fiind acum stăpâna soioasă și necăjită a casei unui bețiv și arătând de șaizeci de ani. În ciuda profeției ei, soțul își păstrase „obiceiurile”. Familia Povey mânca pește pe săturate, și uneori chiar mai mult «lecât ar fi vrut, fiindcă în zilele când era treaz, Hollins își începea invariabil cu prăvălia lor turul prin oraș, și de dragul lui Maggie, Constance nu putea să nu cumpere. Partea cea mai proastă cu acest om de nimic era că rar se întâmpla să nu fie vesel și politic. Nu uita niciodată să întrebe de sănătatea doamnei Baines. Și când Constance îi răspundea că mama ei era „destul de bine, ținând seama de... w, dar că nu va veni la Bursley decât atunci când va fi gata calea ferată până la Axe, căci nu mai putea suporta mersul cu trăsura, Hollins clătina din capul încărunțit, și un aer posomorât și plin de simpatie i se așternea o clipă pe chip.

1 În mitologia romană, zeița care ocrotea nașterile și pe noii născuți.

Toate aceste schimbări în șase ani! Calendarele

aveau dreptate.

Și totuși, ei nu i se în tâmplase nimic. Treptat, dobândise un ascendent cert asupra mamei ei, deși nu-l căutase - așa, odată cu trecerea timpului, care-și pusese pecetea asupra ei și a doamnei Baines. Treptat, câștigase îndemânare și rutină în conducerea gospodăriei, ca și în sectorul din prăvălie de care se ocupa, așa încât astăzi lucrurile - e desfășurau lin și rezultatele erau bune, fără-ta - vreun incident neprevăzut să o mai poată înșnălnânta. Treptat, întocmise o hartă a personalității IvtX Samuel, marcând cu grijă stâncile submarine și curetrtii periculoși, astfel încât acum putea să călătorească liniștită pe aceste mări.

Dar nu i se întâmplase nimic, Doar clacă voiajurile anuale la Buxton se puteau numi întâmplări! Firește, călătoria la Buxton era movilița care se ridica pe elmpia întinsă a unui an. își făcuseră obiceiul să se ducă în fiecare an elte zece zile la Buxton. Aveau un fel de a spune: „Da, mergem mereu la Buxton. Am fost acolo și în luna de miere, știți”. Deveniseră buxtoniști convinși, având păreri despre terasa St. Anne, despre Promenadă și despre peștera lui Peel. Nici prin gând nu le-ar fi trecut să renunțe la Buxton-ul lor. Era singura stațiune posibilă. Nu era oare Buxton-ul cel mai înalt oraș din Anglia”? Atunci? Stăteau totdeauna în aceeași casă și ajunseseră să fie favoriții gazdei, care avea grijă să le șoptească celorlalți chiriași că veniseră în casa ei în luna de miere și că de atunci n-au lipsit în niciun an; că erau cineva, niște persoane foarte respectabile care se ocupau cu negustoria în stil mare. În fiecare an o porneau din gara Buxton în urma bagajelor încărcate într-un cărucior, plini de bucurie și de mândrie fiindcă știau toate străzile și toate” colțișoarele din Buxton, și, de asemenea, cele mai bune magazine.

La început, gândul de a lăsa prăvălia pe seama unui

slujbaş li se păruse aproape fantastic, și făcuseră pregătiri nespuse de complicate pentru timpul cât aveau să lipsească. Apoi și-au dat seama că domnișoara Insull era, printre celelalte tinere vânzătoare, o persoană în care puteau avea deplină încredere. Domnișoara Insull era mai în vârstă decât Constance; nu s-ar fi putut spune că era atrăgătoare sau foarte inteligentă, dar era demnă de toată încrederea. În cei șase ani care trecuseră, toată lumea fusese martoră la ridicarea lentă, neîncetată a domnișoarei Insull. Patronii ei spuneau „domnișoara Insull” pe un ton cu totul diferit de cel cu care rosteau „domnișoara Hawkâns” sau „domnișoara Dadd”. Pentru că „domnișoara Insull” marca întotdeauna sfârșitul unei discuții. „Mai bine spune-i domnișoarei Insull”, sau „Domnișoara Insull o să aibă grijă”, sau „Am s-o întreb pe domnișoara Insull”. Așa că, în fiecare an, domnișoara Insull rămânea să doarmă în casă zece nopți. Și tot pe ea o consultaseră când se pusese problema să fie cingajată o nouă ucenică.

Afacerile mergeau cât se poate de bine. Și oamenii nu se fereau să recunoască acum că le merge bine – o cinste rară pentru lumea afacerilor! Avântul minelor de cărbuni era la culme, iar minerii, pe lângă că se îmbătați, își mai luau orgi americane și bull-terrieri costisitori. Veneau adesea la magazin să cumpere stofă ca să facă hăinuțe la câini. Și voiau stofă bună. Domnului Povey nu-i prea plăcea asta. Într-o zi un miner a ales pentru câinele lui cea mai bună stofă din prăvălia domnului Povey – de 12 șilingi yardul. „Vreți s-o croiți? l-a întrebat minerul. Am toate măsurile”. „Nu, nu vreau! l-a repezit domnul Povey. Ba mai mult, nici n-am să-ți vând stofa! Stofă de 12 șilingi yardul pentru o javră, auzi dumneata! Te-aș ruga să ieși afară din prăvălia mea!” Acest incident a devenit istoric în piața St. Luke. A consfințit definitiv părerea că domnul Povey era urmașul de valoare al lui John Baines și un om

dintr-o bucată, care știa ce vrea. Știa să păstreze renumele firmei Baines. Unii se mirau chiar că domnul Povey nu năzuia

Ia câtuși de puțin să se afirme în viața publică a orașului. Dar el nu voia, deși în intimitate critica, plin de ironie, Consiliul local. Chiar și la capelă, rămase un simplu enoriaș, refuzind funcția de econom ori pe cea de epitrop.

III

I

Era oare Constance fericită? Firește, avea mereu / câte ceva în gând, vreun lucru de care trebuia să se ocupe, fie în prăvălie, fie în casă, vreo treabă care c-lea toată priceperea și experiența dobândite. Dar viața îi era umplută cu treburi plictisitoare - aceleași și aceleași treburi pline de monotonie. Atât ea cât și Samuel munceau din greu, sculându-se în zori, trudind întruna, cum se spune, și culcându-se devreme la capătul unei zile obositoare; săptămână de săptămână, lună de lună, și așa anotimpurile se scurgeau unul după altul. În iunie și în iulie, li se întâmpla uneori să se ducă la culcare înainte ca ultima geană de lumină să se stingă pe cerul înserării. Stăteau întinși în pat și vorbeau liniștiți despre treburile zilei. De jos, din stradă, se auzea câte un zgomot. „Uite că închid și pivnițele de vinuri!” spunea Samuel, căscând. „Da, e destul de târziu”, adăuga Constance. Și curând pendula bătea unsprezece din spirala ei de sârmă sonoră. Și-apoi, chiar înainte de a adormi, Constance reflecta la destinul ei, așa cum fac și femeile cele mai ocupate și mai calme, și ajungea la concluzia că avusese noroc. O întrista doar declinul treptat și viața singuratică a mamei ei la Axe. Iar scrisorile extrem de rare ale Sophiei pricinuiau mai mult întristare decât bucurie. Încântările naive ale adolescenței dispăruseră de mult - prețul plătit pentru experiență, pentru stăpânirea de sine și o viziune reală

asupra lucrurilor. Uriașa melancolie a universului nu o scutise nici pe ea. Dar în timp ce o cuprindea somnul, era conștientă de o vagă mulțumire. La baza acestei mulțumiri se afla certitudinea că ea și cu Samuel se înțelegeau, se stimau și erau îngăduitori unul cu celălalt. Caracterele lor fuseseră puse la încercare, și rezistaseră încercării. Afecțiunea, dragostea

— Nu erau sentimentul predominant în relațiile dintre ei, Obișnuința îi tocise în mod inevitabil strălucirea. Era ca o aromă pe care nici n-o mai remarcă; dar cum i-ar mai fi simțit absența dacă ar fi lipsit!

Cât despre Samuel, nu-și pierdea timpul niciodată

— Sau aproape niciodată - meditănd dacă viața i-a împlinit sau nu așteptările. Avea uneori însă sentimente stranie, pe care nu le analiza, dar care se apropiau de extaz mai mult decât oricare sentiment al Constanței. Astfel, când era cuprins de una din furiile lui oarbe, clocotind pe dinăuntru și negru pe dinafară, gândul brusc la calmul blând, mereu același, al soției lui, pe care nimic nu-l putea zdruncina. îl răcorea imediat. Pentru el, ea era întruchiparea feminității. Punea niște flori pe polița căminului și apoi, după câteva ceasuri, stând la masă. de pildă, îl întreba pe neașteptate ce părere avea de „grădina” ei; și el își dădea seama că un răspuns formal ar fi lăsat-o nemulțumită; simțea nevoia unei păreri sincere; numai o părere sinceră avea importanță pentru ea. Ce idee, să zică despre florile de pe poliță că sunt o „grădină”! Dar ce fermecător, ce copilăresc! Și-apoi, în diminețile de duminică, venind în salon gătită pentru a merge la capelă, avea un fel de a închide «așa de la picioarele scării cu un mic pocnet, răsucindu-se repede ca el s-o inspecteze, ca și cum ar fi spus: „Ei bine, ce zici? Se potrivește?” Un lucru care totdeauna se asocia în mintea lui cu mirosul mânușilor ele piele! Mereu îl întreba despre culorile și

croiala rochiilor ei. Ar prefera să-și pună rochia asta, sau cealaltă? El nu luase întrebările ei în serios, până într-o zi când făcuse o aluzie că nu-i plăcea prea mult o anumită rochie nouă e era prima ei rochie nouă după ce trecuse moda crinolinelor. De atunci ea n-a mai pus niciodată rochia aceea. La început, Samuel nu și-a închipuit că ea luase lucrurile în serios și a protestat împotriva unei glume duse prea departe. Dar Constance i-a spus: „N - are niciun rost să vorbești, n-am s-o mai port”. Și de atunci el i-a apreciat într-atât seriozitatea, încât se abținea, din discreție, ele la orice comentariu. Întâmplarea l-a tulburat multă vreme. Se simțea măgulit, emoționat; dar și zăpăcit. Ce lucru ciudat ca o femeie, sclava unor asemenea capricii, să fie atât de inteligentă, ele capabilă și de demnă de încredere! Căci latura ei realistă și practică îi trezea în permanență admirația. Să luăm, de pildă, stăruința cu care îl convinsese că lipsa lor simultană din prăvălie o jumătate de oră sau o oră, în timpul celor două mese zilnice, nu va însemna prăbușirea afacerilor - ei da, era un lucru care-i rămăsese întipărit în minte de atunci. Dacă ea nu s-ar fi ridicat cu îndârjire - în felul ei blând - împotriva vechii superstiții preluate de la patronii lui, și astăzi încă ar fi mâncat pe rând. Apoi, purtarea Constancei față de mama ei în timpul asediului Parisului, când doamna Baines fusese convinsă că păcătoasa de fiică-sa se afla într-o neîncetată primejdie de moarte, fusese extraordinar de frumoasă, socotea el. Așa că atunci când sosise de la Sophia o felicitare pentru ziua de naștere a Constancei, se văzuse că atitudinea ei fusese întru totul îndreptățită.

Uneori, câte un nătărău lipsit de delicatețe li se adresa jovial:

— Ce-ați zice de un copil?

Sau câte o cunoștință feminină spunea liniștită:

— De multe ori îmi pare rău că nu aveți copii.

Iar ei răspundeau că zău! n-ar ști ce să se facă dacă ar avea un copil. Cu prăvălia, și cu una, cu alta... 5 Și erau foarte sinceri.

W

E ciudat ce lucruri mărunte pot scoate de pe făgașul adânc al obiceiurilor chiar și pe cei mai meticuloși și mai serioși dintre oameni. Într-o dimineață de martie, o bicicletă, o drăcie cu două roți de lemn unite printr-o bară de fier, pe care se afla o șa de lemn, tulbură gravitatea pielii St. Luke. Ce-i drept, era probabil prima bicicletă care asalta gravitatea pieții St. Luke. Ieșise din prăvălia lui Daniel Povey, cofetarul și brutarul, faimosul văr al lui Samuel Povey din Boulton Terrace. Boulton Terrace forma aproape unghi drept cu casa Baines, la colțul unde se întâlnesc Wedgwood Street și King Street și dau în piață. Bicicleta era condusă de Dick Povey, singurul fiu al lui Daniel, acum în vârstă de unsprezece ani. Tatăl său îi supraveghea progresele, și toți cei din piață observară curând că Dick/avea un dar natural de a domestici o bicicletă neîmblânzită. După câteva încercări putu rămâne pe șaua mașinii cel puțin zece metri, îndemânarea sa înzestrând piața St. Luke cu atractivitatea unui circ. Samuel Povey privea cu interes nedisimulat, din ușa prăvăliei, în timp ce bieteile vânzătoare, deși conștiente de reprezentarea ce se desfășura, nu îndrăzneau să se miște de lângă sobă. Samuel ar fi vrut grozav să iasă afară și să discute cu vărul lui despre jucăria cea nouă; firește, avea acest drept, mai mult decât oricare alt negustor din piață, căci făcea parte din familie; dar obișnuita-i rezervă îl împiedica să se miște. Acum Daniel Povey și Dick ajunseseră la capătul pieței, în fața prăvăliei lui Holl, și Dick, așezat bine în șa, încercă să coboare panta lină și pavată a pieței. La început nu izbutea deloc; mașinăria asta avea un fel uimitor de a se răsuci, de a porni în susul

pantei, și apoi de a se culca liniștită pe o parte. În acest moment al peripețiilor lui Dick, în ușa fiecărei prăvălii din piață se aflau câțiva spectatori, în cele din urmă bicicleta dădu dovadă de mai multă bunăvoință, și iată! într-o clipă Dick o porni la vale, prin piață, în timp ce spectatorii își țineau răsuflarea, de parcă l-ar fi văzut pe Blondin traversând Niagara, în fiecă clipă băiatul ar fi putut să cadă – și totuși reușea să se țină în șa. Străbătuse douăzeci de metri – treizeci de metri! Era un adevărat miracol, care se împlinea sub ochii lor! Drumul era însă nesfârșit și cursa părea să țină de ceasuri întregi. Dar o speranță ușoară încolți în pieptul spectatorilor – copilul minune ar putea ajunge până în capătul din vale al pieței. Iuțea sporea odată cu coborârea. Ah, dar cât de uriașă, de nemărginită era piața! Samuel Povey privea spre minunea care se apropia, așa cum pasărea privește un șarpe, cu ochii holbați. Viteza cu care se apropia băiatul sporea, și el se ținea tot mai drept în șa. Da, va sosi; va reuși! Samuel Povey, fără voie, ridică un picior, din cauza încordării nervoase. Acum speranța că Dick va izbuti se prefăcu în teamă, pe măsură ce viteza devenea mai rapidă. Toți ridicară câte un picior, ținându-și răsuflarea. Cutezătorul copil venea năvalnic și, în sfârșit victorios, se prăbuși pe trotuar în fața lui Samuel, cu o viteză de vreo 10 km buni pe oră.

Samuel îl ridică de jos, nevătămat. Într-un fel, asta îl conferi lui Samuel o oarecare importanță, îl făcu părtaș la gloria acestei isprăvi nemaipomenite.

Daniel Povey, sosi, alergând vesel.

— Nu-i prea rău pentru un început, ce zici? exclamă marele Daniel.

Deși nu s-ar fi putut spune că era un om simplu, mândria pe care o simțea pentru progenitura sa îl făcea uneori să pară puțin naiv.

Tatăl și fiul îi explicară lui Samuel cum funcționa mașinăria, Dick repetând neîncetat adevărul extrem de ciudat că, dacă te simți căzând spre dreapta, trebuie să întorci spre dreapta, și *viceversa*. Samuel se pomeni pe neașteptate admis parcă în intimitatea bicicletei, mai presus de restul muritorilor din piață. Dar iată că urmă o nouă aventură, clipe și mai palpitate. Dick cel bălai era unul dintre băieții aceia zăpăciți și turbați care sunt născuți fără să știe ce-i frica. Descoperise acum secretul mașinii și era hotărât în sinea lui să se depășească pe el însuși. Într-un echilibru precar, coborî din nou piața ca privirea încruntată, cu dinții strânși și reuși într-adevăr să cotească în King Street. Din salon, Constance zări un obiect înaripat și inexplicabil zburând prin fața ferestrei. Luați prin surprindere, verii Povev scoaseră un strigăt de spaimă și o porniră în urma lui; căci panta de pe King Street era cu adevărat abruptă. Pe la jumătatea străzii, Dick ajunsese să meargă cu peste 30 km pe oră, îndreptându-se direct spre biserică, ca și cum ar fi avut de gând s-o desființeze și să piară. Poarta cea mare a cimitirului era deschisă, și băiatul ăsta nemaipomenit, cu norocul unui nebun, trecu cu bine printre portaluri drept în ogrorul lui Dumnezeu. Verii Povey îl găsiră întins, mândru de sine, pe un mormânt verde. Primele lui vorbe fură: „Tăticule, mi-ai găsit șapca pe drum?”

Simbolismul acestei curse uluitoare nu scăpă celor din piață, care discutară într-adevăr foarte mult în legătură cu isprava băiatului.

După această întâmplare, între cei doi veri se stabiliră noi legături de prietenie. Își făcură obiceiul de a se întâlni în piață ca să stea de vorbă. Întâlnirile lor făceau obiectul comentariilor, căci relațiile lui Samuel cu Daniel, persoană mai importantă în oraș, fuseseră dintotdeauna reci. Se știa că Samuel o condamnă pe doamna Daniel

Povey chiar mai mult decât o condamnau toți ceilalți. Dar acum doamna Daniel Povey era plecată; dacă n-ar fi fost, probabil că Samuel n-ar fi mers până într-acolo încât să se întâlnească cu Daniel – fie chiar și pe terenul neutru al pieței publice. Dar odată gheața spartă, Samuel era bucuros să strângă tot mai mult relațiile cu vărul lui. Era un lucru care îl măgulea, căci

Daniel, în ciuda soției sale, era în societate o figură mai importantă decât Samuel; mai mult, asta îi consacra poziția ca egal al oricărui alt negustor (cu toate că fusese vânzător); și-apoi, îl simpatiza și îl admira sincer pe Daniel, spre propria sa mirare.

Toți îl simpatizau pe Daniel Povey; era favoritul tuturor păturilor sociale. Cel mai bun cofetar, membru al Consiliului local, și epitrop delegat la St. Luke, era și fusese de douăzeci și cinci de ani o persoană înșeninată în oraș. Era un bărbat înalt, arătos, cu o barbă îngrijită, puțin încăruntită, cu zâmbetul voios și ochii negri, scânteietori. Părea să fie tot timpul bine dispus. Era demn fără a fi eltuși de puțin bățos; era apreciat cu căldură de egalii săi și iubit cu sinceritate de inferiori. Ar fi putut să fie numit epistat, căci avea o situație prosperă; dar mereu se ridica un obstacol misterios între Daniel Povey și onoarea supremă, cine știe ce piedică greu de precizat. Era un om capabil, cinstit, harnic, prosper, și un bun orator; și dacă nu aparținea păturii celei mai austere a societății, dacă de pildă, nu pregeta în fața unui pahar cu bere sau își colora uneori vorbirea cu câte o înjurătură, ori chiar spunea o povestire deșucheată – ei bine, într-un oraș de treizeci de mii de locuitori, activ și însuflețit de vederi largi, asemenea amănunte nu constituiau eltuși de puțin o barieră în calea dobândirii unei stime neprecupețite. Dar – cum s-o spunem fără să-l nedreptăm pe Daniel Povey? Era un ins cu desăvârșire moral; vederile lui erau mai presus de orice

critică. Însă adevărul e că, pentru pătura dominantă din Bursley, Daniel Povey era un adorator puțin cam prea fanatic al zeului Pan. Era unul dintre puținii care menținuseră vie marea tradiție a lui Pan din vremea Regenței, în tot cursul lungii și aridei perioade victoriene. Frivolitatea soției lui era socotită de mulți ca o pedeapsă divină pentru rabelaisianismul zdravăn al conversației lui mai intime, pentru interesul sincer și veșnica preocupare față de aspectele vieții și ale activității omenești care, deși esențiale pentru scopul urmărit de divinitate, nu sunt recunoscute pe față ca atare – nici măcar de cei ca Daniel Povey. Nu era vorba de conduita lui; era vorba de felul lui de a vedea lucrurile. Dacă asta nu explica prietenia sa cu parohul de la St. Luke, explica totuși faptul că părăsise secta metodiștilor primitivi, căreia familia Povey îi aparținuse încă de la înființarea metodismului primitiv din Tumhill, în anul 1807.

În plus, Daniel Povey părea să creadă că orice bărbat ardea de nerăbdare să se inițieze în cultul sacru al lui Pan. Această credință a sa, deși stânjenea la început, cucerea de obicei prin adevărul pe care îl cuprindea. Așa s-a întâmplat cu Samuel, care nici nu bănuise că Pan avea coarde de argint cu care să-l atragă. Întotdeauna își întorsese ochii de la acest zeu – vreau să spun, în limitele rațiunii. Iar acum Daniel, cam de vreo două ori pe săptămână, în diminețile senine, îl iniția pe Samuel câte o jumătate de oră în tainele doctrinei lui Pan, stând în plină piață, cu Fan în spatele lui pe pietrele reci și cu domnul Critchlow, într-un lung șorț alb, stând ironic în pragul prăvăliei lui – și Samuel nici măcar nu pălea. Dimpotrivă, îl înfrunta pe Daniel bărbătește, susținând din răsputeri că, de fapt, este și el un adorator al zeului Pan. Daniel îl învăța multe; cu alte cuvinte, îi întoarse fila vieții și, arătându-i fața cealaltă, păru să-i spună: „Toate astea îți lipseau”.

Samuel privi în sus către nasul lung și frumos, către buzele pline ale vărului său mai mare, atât de experimentat, de simpatic, de cunoscut, de stimat, de atoateștiutor, și recunoscă în sinea lui că ajunsese până la patruzeci de ani într-o stare de relativă neghiobie. Și-apoi, își întorcea privirea în jos, uitându-se la urmele de făină de pe piciorul drept al lui Daniel, și își dădea seama că viața era, și trebuie să fie, tot viață.

Nu ia multe săptămâni după inițierea sa în acest cult, fu mirat într-o seară de aerul preocupat al Constancei, Dar un bărbat căsătorit de șase ani, care n-a fost încă tată. nu se miră așa de ușor de aerul preocupat al soției sale. Cu ani în urmă se mirase de multe ori, trăise de multe ori cu sufletul la gură timp de câteva zile. Dar devenise de mult insensibil la aceste alarme. Și iată că acum era din nou mirat – dar așa cum se miră un om nu într-un totul surprins că se miră. Trecură șapte zile nesfârșite în care Samuel și Constance se uitau unul la altul ca niște ființe vinovate, abia așteptând să-și dezvăluie secretul. Apoi mai trecură trei zile, și încă trei. Și atunci Samuel Povey remarcă, pe un ton ferm, masculin, care înfruntă faptele:

— Oh, nu mai e nicio îndoială în această privință!

Și se priviră unul pe altul ca niște conspiratori care au aprins un fitil și nu mai pot scăpa prin fugă. Privirile lor spuneau neîncetat, cu un amestec delicios, încântător de modestie ingenuă și bucurie temătoare: „Ei bine, am făcut-o și pe-asla!”

Incredibilul, nepătrunsul viitor – iată că venea!

Samuel nu. se gândise niciodată cum se anunță exact acest lucru. În naivitatea lui de la început își închipuise că într-o bună zi Constance, roșind, își va apropia buzele de urechea lui și-i va șopti – ceva categoric. Nu se întâmplă deloc așa. Situația era în mod categoric și definitiv lipsită de sentimentalism.

— Cred că ar trebui să mergem duminică la mama și să-i spunem, zise Constance.

Era gata să-i răspundă, în felul lui nepăsător și încrezut: „Oh, o scrisoare ar fi de ajuns!”

Dar se stăpâni și zise, plin de grijă și atenție:

— Crezi că ar fi mai bine decât să-i scriem?

Totul se schimbase. Își aduna toate forțele ca să întâmpine destinul, și voia s-o ajute și pe Constance să-l întâmpine.

Duminică, vremea era amenințătoare. Samuel plecă la Axe fără Constance. Îl conduse până acolo vărul său cu un docar, urmând să se întoarcă seara acasă pe jos, căci mișcarea îi va face bine. În timpul cfrumului, Daniel, căruia nu-i destăinuise nimic, pălăvrăgea ca de obicei și Samuel se prefăcu atent ca de obicei; dar în sinea sa îl disprețuia pe Daniel că nu era preocupat de lucruri mai importante. Preocupările lui erau mai serioase decât ale lui Daniel.

Se întoarse pe jos, după cum hotărâse, peste șesul ondulat al districtului ce se așternea în inima Angliei, Noaptea îl prinse la jumătatea drumului. Se simțea obosit. Dar pământul, cum se rotea prin spațiu, se răsuci cu fața spre lună, și atunci Samuel grăbi pasul. Un vânt rătăcind dinspre Arabia îi răcori fața. Și, în cele din urmă, peste vârful colinei din Taft End, zări deodată cele Cinci Orașe licărind pe micile lor coline, jos în vastul amfiteatru. Și una clin acele lămpi era lampa Constancei! Simți că trăiește. Pătrunsese în adâncurile misterelor naturii. Tainele îl făceau să se simtă solemn. Ei bine! mai întâi bicicleta, apoi vărul său, și-acum asta!

— Ah, să fiu al dracului! Ah, să fiu al dracului! repeta într-una Samuel Povey, omul care nu înjurase niciodată până atunci.

CAPITOLUL Iii CYRIL

I

Constance stătea în picioare lângă fereastra cea mare cu multe ochiuri a salonului. Devenise acum o femeie destul de grasă. Cu toate că fusese întotdeauna plinuță, avusese o siluetă grațioasă, cu o talie frumoasă, bine conturată. Acum însă formele plăcute dispăruseră; conturul taliei nu mai exista, și nu mai erau nici crinolinele care s-o creeze artificial. Un observator puțin sensibil la farmecul chipului ar fi putut, pe bună dreptate, să spună că e grasă și greoaie. Fața, gravă, blândă, răbdătoare, cu obraji strălucitori, plini de prospețime, și cu trăsăturile îndulcite de rotunjirea liniilor, compensa lipsa siluetei. Avea aproape douăzeci și nouă de ani.

Era către sfârșitul lui octombrie. Pe Wedgwood Street, lângă Boulton Terrace, toate căsuțele mohorâte fuseseră dărâmate, făcând loc unei grandioase piețe acoperite, ale cărei fundații tocmai se săpau. Dărâmarea căsuțelor deschisese spre nord-est o vastă întindere de cer. Un nor mare și negru, cu marginea zdrențuită, se ridica amenințător, acoperind treptat albastrul blând al înserării ce se apropia; în timp ce către apus, în spatele Constancei, soarele apunea într-o melancolie calmă și splendidă, peste liniștea orașului din acea zi de joi. Era una din după-amiezile care adună în ele întreaga tristețe a mișcătorului pământ și o transformă în frumusețe.

Samuel Povey dădu colțul din Wedgwood Street și traversă pieziș King Street către ușa principală, pe care Constan. ce i-o deschise. Arăta obosit și neliniștit.

— Ei? îl întreabă Constance, de cum intră.

— Nu-i deloc mai bine. N-are rost să-ți ascund, se simte mai rău. Aș fi rămas cu ea, dar știam că o să fii îngrijorată. Așa că am luat trenul de trei-și-cincizeci.

— Ce părere ai de doamna Gâlchrist, ca infirmieră?

— E foarte bună, zise Samuel cu convingere. Foarte

bună.

— Ce noroc! Cred că n-ai reușit să-l vezi pe doctor?

— Ba da.

— Și ce ți-a spus?

Samuel făcu un gest de protest.

— N-a spus nimic anume. Știi, la vârsta ei, hidropizia...

Constance se întoarse la fereastră, simțindu-se la fel de neliniștită ca înainte.

— Nu-mi place cum arată norul ăsta, murmură ea.

— Ce! Încă nu s-a întors cu copilul? Întrebă Samuel, scoțându-și pardesiul.

— Lată-i! exclamă Constance.

Trăsăturile i se luminară brusc, se repezi la ușă, o deschise și coborî treptele.

O fată care gâfâia împingea repede un cărucior de copil în susul pantei.

— Amy, protestă Constance cu blândețe, ți-am spus să nu te aventurezi prea departe.

— M-am grăbit cât am putut, conită, de îndată ce-am zărit norul ăla, gâfâi fata, având aerul mulțumit al unuia care a scăpat dintr-un dezastru.

Constance își afundă mâinile în adâncul căruțului și scoase din învelișurile lui centrul universului; îl cercetă eu o pasiune calmă și apoi se grăbi cu el în casă, deși nu căzuse nici măcar o singură picătură de ploaie.

— Dragul de el! exclamă Amy în extaz, urmărindu-l cu ochii tineri și feciorelnici până dispăru.

Apoi împinse de acolo căruciorul, care nu mai avea nici măcar valoarea unei găoace ele ou. Trebuia să ocolească cu căruciorul până la intrarea din Brougham Street, care dădea în curte, trecând prin fața prăvăliei închise.

Constance se așază pe divanul capitonat, strângând

în brațe și sărutându-și comoara, înainte de a-i scoate bonețica.

— Uite-l pe tăticu'! îi vorbea ea copilului, ca și cum i-ar fi împărtășit o taină minunată. Uite-l pe tăticu', care se întoarce din coridor, unde și-a agățat haina în cuier! Tăticu', care își freacă mâinje! Și apoi cu o bruscă transformare a glasului și a trăsăturilor: Uită-te la el, Sam!

Samuel, preocupat, se aplecă asupra copilului.

— Oh, pușlama mică! Oh, pușlama mică! îl salută el pe copil, îndreptându-și degetul spre năsul lui.

Copilul, care până atunci păstrase o atitudine de indiferență pasivă față de fenomenele exterioare, își ridică mânuțele și-și mișcă degetele de la picioare, suflă făcând balonașe la guriță și privi țință spre deget, cu un zâmbet fermecător de ștrengar, ca și cum ar fi vrut să spună: „cunosc acest deget uriaș îndreptat spre mine, și are un haz pe care nimeni în afară de mine nu poate să-l vadă; e bucuria mea tainică, pe care voi n-o puteți împărtăși”.

— E gata ceaiul? întrebă Samuel, reluându-și gravitatea și ținuta obișnuită.

— Trebuie să-i dai puțin răgaz fetei să se dezbrace, zise Constance. O s-o punem să tragă masa de lângă foc. și copilul o să poată sta pe șal, pe covorașul din fața căminului, în timp ce o să ne bem ceaiul. Apoi, adresându-se copilului, în extaz: Și o să se joace cu jucăriile lui; cu toate jucăriile lui cele frumoase!

— Știi că domnișoara Insull rămâne la ceai?

Constance, cu capul aplecat asupra copilului, care forma o pată albă pe rochia ei cafenie, de casă, încuviințând din cap fără să spună nimic.»

Samuel Povey, plimbându-se înapoi și-ncolo, începu să povestească amănunte din precipitata sa călătorie la Axe. Bătrâna doamnă Baines, după ce-și văzuse nepotul, se pregătea să părăsească această lume. Nu va mai exclama

niciodată, pe tonul ei brusc de asprime binevoitoare: „Fleacuri Situația era foarte grea și nefericită, căci Constance nu-și putea părăsi copilul și n-ar fi vrut să riște o călătorie cu el la Axe, decât dacă ar fi fost absolut necesar. Abia îl înțârcase. În orice caz, Constance nu și-ar fi putut îngriji mama. Trebuia găsită o infirmieră. Domnul Povey descoperise una în persoana doamnei Gâlchrist, a doua nevastă a unui fermier din Malpas, în Cheshire, a cărui primă nevastă fusese sora răposatului John Baines. Toată încrederea pe care o aveau în doamna Gâlchrist se datora lui Samuel Povey.

Doamna Baines se frământa nespus din cauza Sophiei, care de multă vreme nu mai dăduse un semn de viață. Samuel se duse până la Manchester și află precis de la rudele lui Scales că nu știau nimic despre cei doi. Nu se dusesse, la Manchester anume pentru asta. Cam o dată la trei săptămâni, joia, trebuia să meargă la depozitele de mărfuri din Manchester; dar până să găsească rudele lui Scales pierdu atâta timp și avu atâta bătaie de cap, încât ajunse în mod straniu la concluzia că se dusesse la Manchester într-o joi special pentru asta. Deși era foarte ocupat cu prăvălia, se repezea ori de câte ori putea până la Axe și înapoi, neglijându-și treburile. Era bucuros să facă tot ce putea; chiar dacă n-o făcea cu plăcere, conștiința sa tiranică l-ar fi forțat. Dar cu toate astea, se simțea virtuos, iar necazurile și oboseala și lipsa de somn îi intensificau acest sentiment de virtute.

— Așa încât, dacă se va produce vreo schimbare neașteptată, ne vor telegrafia, încheie el, adresându-se Constancei.

Ea își înalță capul. Aceste cuvinte, spuse în încheierea celor de mai înainte, o smulseră din visare; o clipă, o văzu pe mama ei în agonie.

— Doar nu vrei să spui că...? începu ea, încercând să

risipească cumplita viziune, convinsă că realitatea nu o justifica.

— Fată dragă, zise Samuel, cu capul vââindu-i, cu ochii scânteietori și conștient de o încordare intensă a fiecărui nerv din trup, vreau să spun doar că dacă se va produce vreo schimbare, ne vor telegrafia.

În timp ce beau ceaiul, Samuel stând în fața soției sale și domnișoara Insull aproape lipită de perete (din cauză că masa fusese mutată), copilul se târa în patru labe pe covorașul din fața căminului, peste care fusese întins un șal mare și moale de lână, ce aparținuse cândva buniciei sale. Nu avea nici griji, nici răspunderi. Șalul era atât de vast, încât nu putea să deslușească limpede ce se afla dincolo de hotarele lui. Mai erau acolo o minge de cauciuc, o păpușă de cauciuc, o jucărie zdrăngănitore și Fan. își amintea vag de cele patru obiecte, cu proprietățile lor respective. Și focul era un vechi prieten. Încercase uneori să-l atingă, dar un grilaj mare și strălucitor se afla mereu între ei. Nu trecuse o zi, de zece luni, fără să facă experiențe pe acest univers mișcător, în care doar el rămânea ferm și staționar. Experiențele le făcea din simplu atmizament – dar în ceea ce privește hrana, era serios. În ultima vreme, comportarea universului în privința hranei sale îl cam nedumerise, ba chiar îl enervase. În orice caz, copilul avea o dispoziție veselă, uitând repede ceea ce îl nemulțumea. Și atâta vreme cât universul continua să-și îndeplinească unicul țel – acela de mecanism care să-i satisfacă, oarecum, dorințele imperioase – nu era dispus să protesteze. Privi la flăcări” și râse, și râse apoi iar pentru că râsese. Împinse mingea și se răsuci după ea, și o prinse cu siguranța pe care o dă practica. Încercă să înghită păpușa, și abia după ce încercă de câteva ori, își aminti de eșecul eforturilor anterioare și, plin de filosofie, încetă. Se rostogoli cu o izbitură teribilă, cu brațele și picioarele în

sus spre coasta ca un munte a uriașei Fan, și se agăță de urechea ei. Dar uriașa prezență a lui Fan se ridică și dispăru de lângă el, care o dădu pe dată uitării. Apucă păpușa și încercă iar s-o înghită, apoi repetă exercițiul de îndemânare cu mingea. În clipa aceea zări din nou focul și râse. Și astfel exista el de secole: fără răspunderi, fără dorințe; și șalul era vast cât lumea. Deasupra lui se desfășurau operațiuni uriașe. Giganții se mișcau încoace și-ncolo. Vase mari erau duse, și apăreau cărți mari; glasuri profunde răsunau în spațiul de dincolo de șal. Dar el rămânea nepăsător. În cele din urmă observă o față care privea în jos spre el. O recunoscuse, și imediat fu conștient de o senzație neplăcută în stomac; o îndură vreo jumătate de secol, și apoi scoase un mic strigăt. Viața își recăpătase seriozitatea.

— Alpaca neagră. Calitatea a doua. Lățime 20, în total 22 de yarzi, citi domnișoara Insull dintr-un registru mare.

Împreună cu domnul Povey, verifica stocurile.

Domnul Povey repetă:

— Alpaca neagră, calitatea a doua. Lățime 20, în total 22 yarzi. Mai sunt încă zece minute.

Zise aceasta după ce se uitase la ceas.

— Da? făcu Constance, știind prea bine că mai erau zece minute.

Copilul nu bănuia că un zeu invizibil, pe nume Samuel Povey, căruia nu-i scăpa nimic și care putea face mai multe lucruri deodată, îi controla universul de la o distanță nebănuită. Neștiutor, copilul plângea, convins că nu există niciun zeu.

Întărcarea lui ajunsese în stadiul în care un copil chiar că nu mai știe ce va urma. Necazul începuse exact la trei luni după primul dinte – aceasta fiind regula zeilor – și devenise din ce în ce mai supărător. Abia se obișnuia cu un

fenomen nou, că acesta înceta în chip misterios, și unul vechi, pe care îl uitase cu desăvârșire, îi luă locul”. În după-amiaza asta fu alăptat de mama lui, dar nu înainte de a încerca prosteste să-l distragă de la lucrurile serioase ale vieții, cu ajutorul unor fleacuri de care era sătul. Totuși, o dată la sânul ei bogat, ierta și uita totul. Prefgra sânul ei simplu și firesc invențiilor mai moderne. Și nu avea nici rușine, nici modestie. Și nici mama lui. Era un ospăț indecent, la care tatăl și domnișoara Insull trebuiau să asiste. Dar tatălui îi era rușine. Samuel ar fi preferat ca, deoarece domnișoara Insull se oferise singură să rămână în prăvălie joia după-amiază, și deoarece în prăvălie era frig, rotația convenită să îi adus la ora cinci și jumătate biberonul și nu sânul mamei. Era un părinte plin de bun-simț, care se scuza în fața lumii, dispus mai curând să stea la o parte și să spună că n-are niciun amestec în treaba asta; și îi displăcea sincer ca un străin să asiste la scena intimă când soția *lui* îl hrănea pe copilul *lui*. Mai ales domnișoara Insull – fata asta bătrână, sclifosită, negricioasă și mustăcioasă! N-ar fi spus chiar că era o jignire adusă domnișoarei Insull să o silească să asiste la această scenă, dar, după părerea lui, nici nu era departe de așa ceva.

Constance oferi cu blândețe copilului sânul cu primitivismul inconștient al unei tinere mame și, în timp ce copilul sugea, prin minte îi zburau gânduri despre mama ei, ca niște forme vagi peste oceanul adânc de mulțumire din sinea ei. Boala mamei ei era ceva nefiresc, pe când copilul era, poate pentru prima dată, ceva cu totul firesc în conștiința ei. Copilul era ceva ce putea fi tulburat, nu ceva care tulbura. Ce schimbare! Ce schimbare, care păruse cu neputință, până când nu se înfăptuise pe deplin?

Cu luni de zile înainte de a naște. Constance se gândise la teribila răsturnare ce avea să vină – la ceas de

noapte ori în alte ceasuri de răgaz. Nu se lăsase prada gândurilor, proteste: prin firea ei era. prea chibzuită, prea echilibrată pentru așa ceva; dar avusese clipe fugare de spaimă, când se părea că-i fuge pământul de sub picioare și vedea în imaginație ce o aștepta. Clipe doar! De obicei putea să joace de minune comedia calmului plin de înțelepciune. Apoi sorocul se apropie. Și ea continua să zâmbească, și Samuel zâmbea și el. Dar pregătirile, meticuloase, complicate, pline de noutate, le dezmințeau zâmbetele. Hotărârea fermă de a o ține pe doamna Baines, cu sau fără scrupule, departe de Burslev până când totul se va sfârși, le dezmințea zâmbetele. Și-apoi, primele dureri, ascuțite, cumplite, crude, vestind tortura nașterii! Dar după ce încetară, zâmbi din nou, palid. Era în pat, cu senzația că întreaga casă era răscolită și dezorganizată, fără speranță de îndreptare. Și doctorul intră în odaie. îi zâmbi doctorului cu un aer de scuză, proteste, ca și cum ar fi vrut să spună: „Toate ajungem aici”. iată-mă și pe mine”. Era calmă pe dinafară. Oh, dar ce gheară de spaimă cumplită o să și-a pe dinăuntru „Sunt pe marginea prăpastiei, își spunea în gând; într-o clipă am să mă prăbușesc”. Și apoi durerile – nu doar niște crainici, ci hoardelesnimitoare, nesfârșite, dezlănțuind groaza pe măsură ce se prăvăleau peste ea. Și totuși putea să se gândească, foarte limpede: „Acum „durerile sunt în toi. Asta e groaza la care nu îndrăzneam să mă gândesc. Viața mi-e în cumpănă. S-ar putea să nu mă mai scol niciodată. Așa a fost să fie. Părea că nu se va întâmpla, că asta nu e pentru *mine*. Dar până la urmă a ajuns să mi se întâmple!”

Ah! Cineva îi vârî din nou capătul răsucit al unui prosop în mână – căci îl scăpase; și trase, trase de el, cât să rupă un odgon. Și apoi, țipă. Era un țipăt care cerea îndurare. Cineva trebuia s-o ajute, nu puteau s-o lase așa. Murea. Sufletul o părăsea. Și era singură, și spaima o

cuprinse, în mijlocul unui cataclism care întrecea de o mie de ori în grozăvie tot ce-și imaginase despre groaza cea mai cumplită. „Nu pot să îndur, gândi ea disperată. Nu se poate să mi se ceară să îndur asta!” Și-apoi plânse; înfrântă, terorizată, distrusă și sfârtecătă. Nici vorbă nu mai era acum de rațiune! Nici vorbă de stăpânire! Nici vorbă de demnitate! Nu mai era decât o victimă redusă la stadiul primar! Și apoi, supremul spasm nesfârșit, în timpul căruia își dădu sufletul și își luă rămas bun de la propria-i ființă...

Zăcea destinsă în patul moale; potolită, lipsită de vlagă, cu fericirea formând o crustă subțire peste lava chinului și a fricii ei. Lângă ea se afla ființa care-și croise drum clin ea, fără milă; misterioasa făptură care răscolind totul se arăta în lumina dimineții. Curioasă înfățișare! Altfel decât oricare copil pe care-l văzuse până atunci; roșu, zbârcit, cufundat în lumea lui! Dar – pentru un motiv pe care nu căută să-l cerceteze – îl învălui într-o imensă tandrețe.

Sam era lângă pat, dar nu-l vedea. Se simțea atât de bine, dar fără pic de vlagă în ea, încât nu putea să-și miște capul ori să-l roage să vină mai aproape ca să-l vadă. Trebuia să aștepte până va veni el.

După-amiază doctorul reveni și, spre uimirea ei, îi spuse că fusese o naștere ideală. Se simțea prea obosită ca să-l ocărăscă spunându-i că-i un bătrân nesăbuit, orb și crud. Dar ea știa ce știa. „Nimeni nu va bănuî vreodată, gândi ea, nimeni n-ar putea bănuî vreodată prin ce-am trecut! Puteți să spuneți ce vreți. Acum știu”.

Treptat, luă din nou cunoștință de gospodăria ei, observând că era răvășită de sus până jos, și că atunci când va veni timpul să se ocupe de ea, nu va fi în stare să știe de unde să înceapă, chiar presupunând că copilul nu-i va absorbi întreaga atenție. Perspectiva o înspăimânta.

Apoi vru să se scoale. Apoi se sculă. Ce lovitură pentru încrederea în sine! Se întoarse în pat ca un iepuraș speriat în vizuina lui, bucuroasă, bucuroasă să se afle din nou pe pernele moi. Își spuse: „Și totuși, va veni timpul când am să cobor, am să umblu și am. să mă întâlnesc cu oameni, am să gătesc și am să supraveghez raionul de galanterie”. Ei bine, a venit – cu excepția faptului că renunțase la raionul de galanterie în favoarea domnișoarei Insull – dar nu mai era același lucru. Nu, cu totul altfel! Copilul împingea totul pe alt plan. Era un intrus teribil; nicio clipă din vechea ei viață de toate zilele nu mai rămăsese; el nu voia să admită niciun compromis. Dacă și-ar fi întors o clipă ochii de la el, s-ar fi putut să se prăpădească și să-l piardă pe vecie!

— Și acum, liniștită și cuminte, îi dădea să sugă în prezența domnișoarei Insull. Se obișnuise cu importanța pruncului, cu fragilitatea organismului lui, cu faptul că se trezea de două ori pe noapte, că trebuia să ia mereu în greutate. Cât despre ea, se întremase. Spasmele convulsive, care timp de șase luni îi tulburaseră odihna, dispăruseră cu totul. Condiția ei de mamă era normală, iar copilul era atât de normal încât nu mai putea concepe casa fără el.

Totul în zece luni!

După ce puse copilul pentru noapte în pătuțul lui, coborî scările și-i găsi pe domnișoara Insull și pe Samuel lucrând, mai intens ca ori când – acum însă la adunarea sumelor. Se așază, lăsând deschisă ușa de la picioarele scărilor. Avea în mână bonețica pe care o broda. Și în timp ce domnișoara Insull și cu Samuel combinau lire sterline, șilingi și pence, șoptind repede cifrele, se aplecă asupra lucrului delicat, intim și anevoios, trăgând acul cu o precizie înceată. Deodată își înălță capul și ascultă.

— Scuzați-mă, zise domnișoara Insull, dar cred că

aud un plânset de copil.

— Și cu doi fac opt, și cu trei fac unsprezece... Trebuie să plângă, zise domnul Povey, repede, fără să-și ridice ochii.

Constance și cu Samuel nu obișnuiau să discute viața lor domestică nici măcar cu domnișoara Insull; dar Constance, ca mamă, simți nevoia să se justifice".

— Nu-i lipsește nimic, zise Constance. Plânge doar fiindcă își închipuie că l-am neglijat. Și socotim că e bine să se învețe de mic.

— Ce multă dreptate aveți! zise domnișoara Insull. Doi, și țin trei.

Dar plânsul, îndepărtat, slab, îndârjit, jalnic, continuă eu încăpățănare. Dură vreo jumătate de oră. Constance nu mai putea să-și vadă de lucru. Plânsul - îi distrugea voința, îi dizolva judecata.

Fără un cuvânt se furișă în sus pe scări, după ce lăsase cu grijă bonețica pe balansoarul în care șezuse.

Domnul Povey șovăi o clipă și apoi se repezi în urma ei, sperind-o pe Fan. Închise ușa în urma lui, dar Fan reuși să se strecoare după el. O văzu pe Constance cu mâna pe ușa dormitorului.

— Fată dragă, protestă el, stăpânindu-se. Ce vrei să faci?

— Ascult doar, zise Constance.

— Fii rezonabilă și vino jos.

Vorbea cu glas scăzut, abia reușind să-și ascundă enervarea și mergând în vârful picioarelor pe coridor către ea, până la cele două trepte de dincolo de becul de gaz. Fan îl urmă, dând din coadă în așteptare.

— Dar dacă nu se simte bine? sugeră Constance.

— Prostii! exclamă domnul Povey, disprețuitor. îți amintești ce s-a întâmplat aseară și ce-ai spus?

Discuția continuă, cei doi înăbușindu-și glasurile

până la o falsă asemănare cu amabilitatea, acolo în coridorul îngust. Fan, dezamăgită, încetă să mai dea din coadă și se îndepărtă. Plânsetul copilului, dincolo de ușă, cresc.

până ce ajunse un misterios urlat de disperare, încât Constance simți că i se rupe inima: ar fi putut să treacă prin foc ca să ajungă la copil. Dar voința domnului Povey o reținu în loc. Se răzvrăti, mânioasă, rănită, iritată. Nici urmă de judecată sănătoasă, de îngăduință reciprocă, la această pereche înfierbântată. Fără îndoială că discuția s-ar fi sfârșit printr-o ceartă, că Samuel s-ar fi încruntat la ea într-o furie oarbă, și ar fi rămas despărțiți de o prăpastie fără fund, dacă domnișoara Insull n-ar fi năvălit, în mod surprinzător, pe scări în sus.

Domnul Povey se întoarse spre ea, înghițindu-și simțămintele.

— O telegramă! zise domnișoara Insull. Dirigintele poștei în persoană a adus-o...

— Cum? Domnul Derry? întrebă Samuel, deschizând telegrama cu un aer important.

— Da. Zicea că era prea târziu ca s-o mai predea cu toate formele. Și cum părea ceva important...

Samuel o parcurse și dădu cu gravitate din cap; apoi i-o înmână soției sale. Acesteia îi dădură lacrimile.

— Îl iau pe vărul Daniel să mă ducă cu trăsura imediat, zise Samuel, stăpân pe sine și pe situație.

— N-ar fi mai bine să închiriezi una? sugeră Constance, care avea prejudecăți împotriva lui Daniei.

Domnul Povey clătină din cap.

— Singur s-a oferit, răspunse el. Nu pot să-l refuz.

— Pune-ți paltonul gros, dragul meu, zise Constance ca într-un vis, coborând odată cu el.

— Sper că nu e... începu domnișoara Insull, și se întrerupse.

— Ba da, domnișoară Insull. zise Samuel apăsător.

În mai puțin de un minut plecase.

Constance alergă în sus pe scări. Dar plânsul încetase încet, încet, răsuți clanța și se furișă în odaie. O lămpiță de noapte arunca umbre mari pe mobila grea de mahort și peste ripsul roșu, cu ciucuri, din odaia aceea cu draperiile trase. Între pat și canapea (pe care era așezată noua biblie a lui Samuel, cumpărată de curând) se zărea în umbră pătuțul copilului. Constance luă. lămpița și se furișă lângă pat. Da, în sfârșit adormise. Primejdia morții care pândea departe îi domolise îndărătnicia. Soarta era aceea care îl silise să tacă. Cât de fraged și delicat era obrazul acela ud de lacrimi! Cât de plăpândă era mânuța încleștată! în Constance, durerea și bucuria se uniră într-un chip aproape mistic.

Îi

Salonul era plin de musafiri, în haine de ceremonie. Era tot vechiul salon, de curând aranjat însă cu cea mai frumoasă mobilă victoriană adusă din casa răposatei mătuși Harriet din Axe; două etajere, o bibliotecă mare, o superbă masă lucioasă, masivă de n-o puteai ridica, precum și scaune și fotolii cu picioarele răsucite! Mobila care fusese mai înainte în salon era acum jos, în salonaș, făcându-l să arate mai impozant. Întreaga casă respira belșugul; era ghiftuită cu un lux calm, reținut; până și cele mai mărunte obiecte, prin colțurile cele mai modeste, erau ceea ce doamna Baines ar fi caracterizat drept „bune”. Constance și Samuel preluaseră jumătate din averea mătușii Harriet și jumătate din cea a doamnei Baines; cealaltă jumătate se acumula pentru o Sophie ipotetică, domnul Critchlow fiind administratorul ei. Negoțul continua să prospere. Oamenii știau că Samuel Povey cumpăra imobile. Totuși Samuel și Constance nu-și făcuseră prieteni; sau, după cum obișnuia să se spună în

cele Cinci Orașe, „nu se afirmaseră pe plan social”; deși se afirmau așa cum se cuvine pe listele de subscripție. Se păstrau doar” pentru ei. Oaspeții de acum nu erau oaspeții lor: erau oaspeții lui Cyril.

Copilul fusese botezat Samuel, întrucât Constance dorise să poarte numele tatălui lui, și Cyril fiindcă tatăl lui disprețuia în sinea sa numele de Samuel; și i se spunea Cyril; „domnișorul Cyril” de către Amy, urmașa definitivă a lui Maggie. Gândurile Constancei se îndreptau spre Cyril tot timpul cât era trează. Tatăl său, când nu puneia ia cale bunăstarea lui Cyril, câștiga bani al căror unic scop nu era altul decât bunăstarea lui Cyril. Cyril era pivotul casei; fiecare dorință se îndrepta tot spre Cyril. Prăvălia exista acum exclusiv pentru el. Și casele pe care Samuel le cumpăra prin tratative, sau licitai, îi cu o înfățișare rușinată – într-un fel erau destinate tot lui Cyril. Samuel și Constance încetaseră de a mai fi ființe independente; nu se gândeau niciodată la ei înșiși altfel decât ca părinți ai lui Cyril.

În orice caz, nu-și dădeau seama de asta pe deplin. Dacă cineva i-ar fi acuzat că au o idee fixă. ar fi zâmbit siguri de bunul lor simț și de echilibrul Ier mintal. Cu toate astea, trăiau pentru o singură idee. Instinctiv, ascundeau lucrul acesta cât puteau mai mult. Nu-l recunoșteau nici față de ei înșiși. Samuel, într-adevăr, spunea adesea: „Copilul ăsta nu-i totul. Trebuie ținut la locul lui”. Constance îl învăța să-și respecte tatăl, ca fiind persoana cea mai importantă din casă. Iar. Samuel îl învăța să-și respecte mama, ca fiind persoana cea mai importantă din casă. Făceau totul ca să-l convingă că nu înseamnă nimic, că trebuia să fie foarte mulțumit că există. Dar copilul își cunoștea perfect importanța. Știa că întreg orașul era al lui. Știa că părinții lui se amăgeau singuri. Chiar și atunci când îl pedepseau „știa că o făceau numai pentru că era

atât de important. Firește, nu le spuse niciodată părinților săi ce știa; o înțelepciune elementară îl îndemna să păstreze secretul pentru sine.

Avea patru ani și jumătate și era negricios ca taică-său; frumos ca mătușă-sa; înalt pentru vârsta lui;

4 f:

aici una din trăsăturile lui un semăna cu trăsăturile mamei, dar uneori „avea aerul ei”. De la exprimarea capricioasă a câtorva sunete nearticulate, și apoi a câtorva monosilabe numind lucruri concrete și dorințe precise, dobândise treptat o uimitoare stăpânire idiomatice a celei mai dificile dintre limbile germanice; nu exista, nimic ce n-ar fi putut exprima. Știa să meargă și să alerge, era plin de cunoștințe exacte despre Dumnezeu și nu avea nicio îndoială în legătură cu slăbiciunea pe care o zeitate minoră numită Iisus o avea pentru el.

Petrecerea de acum fusese ideea maică-sii. Tatăl, după ce mai întâi se împotrivise, se declarase până la urmă de acord, spunând însă că dacă aveau de gând s-o facă, atunci trebuiau s-o facă bine, și-și clesfășurase întregul spirit ele organizare. Cyril acceptase mai întâi ideea – doar o acceptase; clar pe măsură ce se apropia ziua și pregătirile se înteteau, ajunsese să o aștepte cu plăcere, și apoi cu entuziasm, Când taică-său îl dusesse în prăvălia lui Daniel Povey de peste drum, ca să aleagă prăjiturile, dovedise prin șovăieli solemne, greu de satisfăcut, cu câtă seriozitate privea petrecerea.

Firește, trebuia să aibă loc într-o joi după-amiază. Era vară, anotimp potrivit pentru toalete deschise și ușoare. Cei opt copii așezați în jurul uriașei mese a mătușii Harriet străluceau ca soarele. Nici șervețelele, aduse special de Constance, nu puteau umbri bogăția și profunzimea de dantelă albă și broderie. Nicicând la vreo altă vârstă copiii dichisiți clin cele Cinci Orașe nu sunt atât

de dichisiți ca la patru sau cinci ani. Săptămâni de trudă, citita gaz consumat, nopți întregi pierdute stricând ochi; și sănătatea, pentru confecționarea unei singure rochițe - pe care o linguriță de dulceată o distruge în zece secunde! Așa era în vremurile acelea vechi; și așa e și astăzi. Oaspeții lui Cyril aveau între patru și șase ani, fiind în general mai mari decât gazda lor; păcat, căci asta îi știrbea din importanță; dar până la patru ani manierele unui copil, chiar și cele ce dovedesc bună-cuviință obișnuită, sunt mult prea nestatornice pentru o petrecere respectabilă.

De jur-împrejurul mesei se ciflau oameni în vârstă, în majoritate doamne; tot în hainele cele mai bune, căci se întâlneau unii cu alții. Constan ce își pusese o rochie nouă de mătase stacojie; la sfârșitul perioadei de doliu după moartea doamnei Baines, abandonase definitiv negrul pe care, din pricina îndatoririlor ei în prăvălie, îl purtase neîncetat de la șaisprezece ani până la câteva luni după nașterea lui Cyril; acum nu se mai ducea în magazin decât întâmplător, pentru scurte vizite de inspecție. Era încă destul de grasă; acela care-i distrusese silueta era așezat în capul mesei. Samuel se aținea pe lângă ea; era singurul bărbat, până când, spre uimirea tuturor, apăru și domnul Critchlow: printre invitați se găsea și o nepoțică a domnului Critchlow. Samuel, chiar dacă nu-și pusese hainele cele mai bune, nu venise însă nici în costumul de toate zilele. Cu plastronul plisat, plin cu volănașe, cu cravata-i mică și neagră, cu barbișonul negru sub figura-i oacheșă, arăta foarte noi vos și stângaci. Nu era obișnuit cu petrecerile. Nici Constan ce; dar bunăvoința-i înnăscută, care apărea mereu la suprafața calmă a personalității ei, făcea imposibilă orice fel de stinghereală. Domnișoara Insull era și ea de față, în costumul negru de prăvălie, „ca să dea ajutor”. În sfârșit, mai era și Amy care, odată cu trecerea anilor, luase cu încetul înfățișarea de

slugă credincioasă, deși nu avea decât douăzeci și trei de ani. O fată urâtă, necioplită, onestă, cu idei convenabile despre ce i se cuvine și ce nu! Căci se trezea devreme și se culca târziu, ca să izbutească să iasă măcar un ceas la plimbare cu domnișorul Cyril; iar dacă se îngăduia să-l culce pe domnișorul Cyril, era într-adevăr cea mai mare fericire a ei!

Toți acești oameni în vârstă își vârău neîncetat brațele printre copiii gătiți din jurul mesei încărcate; luând lingurile primejdioase din cești și punându-le în farfurioare, înlocuind farfuriile, servind prăjiturile, întinzând marmeladă, șoptind mângâieri, explicații și sfaturi cumiști. Domnul Critchlow, alb acum ca neaua dar încă ținându-se drept, spuse că era „o hărmălaie nostimă”, și pufni pe nas. Cu toate că fereastra era întredeschisă, se simțea mireasma aceea specifică pe care o emană copiii mici. Câte o mamă, lipindu-și nasul de trupșorul înveșmântat în dantelă ca să șoptească ceva, inhala cu emoție voluptuoasă această mireasmă dulce.

Cyril, tot îngrijindu-se de cerințele trupului, se simțea într-o dispoziție ce se apropia de ideal. Mândru și radios, combina buna-cuviință cu un anumit aer de superioritate subtilă. Ochii-i strălucitori și felul cum răzuia marmelada cu o linguriță păreau să spună: „Eu sunt regele acestei petreceri. Petrecerea e dată în cinstea mea. O știu. Cu toții o știm. Totuși, am să mă prefac că suntem egali, voi și cu mine”. Îi povestea nu știu-ee despre cărțile lui cu poze tinerei din dreapta, pe nume Jennie – de patru ani – palidă și drăguță, regina serii de fapt, și nepoțica domnului Critchlow. Farmecul băiatului era indiscutabil; putea lua chiar un aer aristocratic. Ce tablou încântător ofereau Cyril și Jennie; cât de fragezi, gingași și copilăroși erau în timp ce stăteau pe pernele și cărțile clădite pe scaune, cu ciorapii albi și pantofiorii negri bălăbănindu-se departe de

podea; și totuși cât de bătrâni, și independenți! Și cei doi nu erau decât un rezumat al întregii mese. Întreaga masă era scăldată în farmecul și misterul anilor tineri; gingășia neajutorată, formele delicate, eleganța sfioasă „instinctele care nu știu încă ce e rușinea, sufletele. care se trezesc la viață, revărsau farmecul lor asupra mesei. Constance și Samuel se simțeau nespuse de mulțumiți; lăudându-i pe copiii celorlalți, dar cu rezerva că, firește, Cyril era „*hors con-CGUs*” În clipa aceea –, amândoi erau încredințați că Cyril era, într-un fel subtil pe care-l simțeau dar nu-l puteau defini, superior tuturor celorlalți copii.

Cineva, vreo rudă a unuia dintre musafiri, vrând să se afle în treabă, începu să-i servească cu o prăjitură cu coajă cafenie, cu glazură de nucă de cocos și miez galben presărat cu boboșe roșii. Nu era o prăjitură de o splendoare care să bată la ochi, o prăjitură căreia un copil obișnuit i-ar putea da o importanță deosebită, ci o banală prăjitură bună! Cine să fi bănuiră că, în ochii lui Cyril, era prăjitura prăjiturilor? El fusese cel care stăruise pe lângă taică-său s-o cumpere de la cofetăria vărului Daniel, și poate că Samuel ar fi trebuit să ghicească că pentru Cyril prăjitura era licărirea pe care un spirit înfocat ar fi urmat-o și în pustiu. Dar Samuel nu era un observator atent și nu avea nici imaginație. Constance știa doar că Cyril pomenise de vreo două ori de prăjitura aceea. Acum, soarta făcu astfel încât prăjitura să aibă succes, recomandată stăruitor și de ruda care se afla în treabă; aceasta, nechibzuită, fără să bănuiască pe ce vulcan pășea, îi lăuda calitățile cu un entuziasm afectat. Un băiețaș luă două felii, câte o felie în fiecare mână, dar cum era chiar băiețașul cucoanei ce se apucase să împartă prăjitura, aceasta protestă, arătându-se indignată de atâta lăcomie. La care Constance și Samuel interveniră pe dată, jurându-se cu zâmbete angelice că nimic nu putea fi mai desăvârșit ca purtarea

drăgălașului băiețaș care luase două felii de prăjitură. Până la urmă, tocmai zarva creată îi atrase lui Cyril atenția asupra dispariției rapide a prăjiturii prăjiturilor. Pe fața lui, mândria calmă făcu brusc loc unei neliniști pline de groază. Ochii îi ieșiră din orbite. Gurița lui mică se făcu botișor, buzele i se lungiră tot mai mult. Nu mai avea nimic omenesc în el; era un tigru mâncător-de-prăjituri căruia

1 În afara concursului, datorită unei calități superioare celorlalți.

I se lua prada. Dar nimeni nu-l observă. Cucoana care se afla în treabă o convinsese pe Jennie să ia ultima felie» destul de subțire, din prăjitură.

Deodată, cu toții îl văzură pe Cyril, căci scoase un Urlet. Nu era strigătul disperat al celui ce-și vede visul frumos sfărâmându-i-se la picioare; era strigătul unui spirit puternic și dominator cuprins de furie. Urlând, se întoarse spre Jennie și se repezi la felia de prăjitură. Neobișnuită cu o asemenea purtare din partea gazdelor, și fiind pe deasupra și o viitoare frumusețe care știa să-i pună pe oameni la locul lor, Jennie își apără prăjitura. La urma urmei, nici măcar nu luase două felii. Cyril o lovi peste ochi, îi smulse prăjitura și o îndesă aproape toată în gura-i enormă. Dar n-o putu înghiți, nici măcar mesteca, căci gâtulejul îi era țepăn și încleștat. Așa încât prăjitura îi rămase afară, în timp ce lacrimile îi picurau pe ea. Ce situație îngrozitoare! Jennie plângea cât o ținea gura, și încă vreo doi copii i se alăturară, din simpatie, în timp ce ceilalți continuau să mănânce liniștiți, netulburați de groaza ce-i încremenise pe vârstnici.

O gazdă să smulgă mâncarea din fața oaspetelui! o gazdă să lovească un oaspete! Un băiat să lovească o fetiță!

Constance îl smulse pe Cyril de pe scaun și fugi cu el” în odaia lui (fosta odaie a lui Samuel), unde îl plesni

peste mână, spunându-i că e un băiat rău și obrazniciși că nici nu vrea să se gândească la ce o să zică taică-său. Îi scoase prăjitura - atât cât reuși să scoată - din gură, și apoi îl lăsă acolo, pe pat. Micuța Jennie era încă înlăcrimată atunci când Constance, roșie ca focul și încercând să zâmbească, se întoarse în salon. Jennie nu putea fi potolită. Din fericire mama fetiței (fiind pe cale să-i dăruiască un frățior - spera ea), nu era de față. Domnișoara Insull, care făgăduise s-o ducă pe Jennie acasă, zise că e mai bine să plece cu ea. Domnul Critchlow, într-o dispoziție extrem de batjocoritoare, se oferă să se ducă și el; așa că plecară lustrui, copleșiți de dragostea și scuzele Constancei. Apoi toți căutară să se prefacă, și chiar și o spuseră cu glas tare, că toată întâmplarea prea un fleac, că e ceva obișnuit la petrecerile copiilor. Și mamele copiilor declarară solemn că Cyril era o scumpete de băiat și că, zău, doamna Povey nu trebuie să...

Dar încercările de a menține aparențele fură sortite eșecului.

O invitată de vârstă matusalemică, o fetiță de aproape opt ani, traversă odaia până în locul unde se afla Constance și zise cu glas tare, confidențial și înfumurat;

— Cyril a fost un băiat rău, nu-i așa, doamnă Povey?

Stângăcia copiilor este uneori tragică.

Ceva mai târziu, ghemotoacele pufoase se porniră prelingându-se pe scări în jos, prin salonaș și, de acolo, pe King Street. Iar Constance primi multe complimente pentru petrecerea dată și diverse rugăminți ca drăguțul de Cyril să fie iertat.

— Mi s-a părut mie, sau ai spus că băiatul e în odaia lui? vorbi Samuel către Constance, intrând în salonaș, după ce ultimul oaspete plecase; fiecare din ei ocolea privirea celuilalt.

— Da, nu-i acolo?

— Nu.

— Puşlamaua mică! („Puşlama”, o încercare de a glumi, de a minimaliza fărădelegea puşlamalei!). Cred că s-a dus după Amy.

Şi, apropiindu-se de balustrada scării care ducea spre bucătărie, strigă:

— Amy, domnişorul Cyril e acolo?

— Domnişorul Cyril? Nu, conişă. Era în salonaş adineauri, când au început copiii să plece. I-am zis să se ducă sus şi să fie cuminte.

În primele clipe, lui Samuel şi Constancei nici nu le-a trecut prin cap că Cyril ar putea să lipsească, că s-ar putea să nu se afle în casă. Dar o dată înfiripată în suflet, bănuiala deveni curând certitudine, Amy, luată la întrebări, izbucni în lacrimi, recunoscând că uşa laterală s-ar fi putut să fi fost deschisă atunci când, după ce ieşiseră primii copii, făcuse imprudenţa criminală să-l lase pe Cyril singur în salonaş, şi ea coborâse o clipă în bucătărie. Se lăsa seara. Amy îl şi vedea pe bietul copilaş nevinovat rătăcind toată noaptea pe străzile pustii ale marelui oraş. Oviziune asemănătoare, cu amănunte precise - canale, roţi de tramvai şi guri de pivniţă, o tortură şi pe Constance. Samuel încercă să le liniştească, spunând că în niciun caz nu putuse să ajungă departe şi că oricum va fi recunoscut şi adus acasă. „Da, fireşte, o convingea bunul-simţ pe Constance. Dar dacă...”

Toţi trei cercetară din nou întreaga casă. Pe când erau în salon (aflat într-o stare jalnică de dezordine), Amy exclamă:

— Conaşule, uite crainicul comunal care tocmai trece strada. N-ar fi mai bine să-l puneţi să strige?

— Fugi şi opreşte-l, porunci Constance.

Şi Amy fugi.

Samuel și bătrânul crainic se sfătuiră la ușa laterală, femeile stând la o parte.

— Da' nu pot să fac strigări fără clopot, vorbi târăgănat crainicul, tot trăgând și netezindu-și uniforma jerpelită. Și clopotu-i acasă. Tre' să mă duc s-aduc clopotu. Scriți numele pe-o bucat de hârtie, și mă duc acu după clopot. Nime nu m-ascultă dacă n-am clopot.

Și astfel a fost Cyril eroul strigărilor.

— Amy, zise Constance când rămaseră singure, n-are rost să stai aici smiorcăindu-te. Apucă-te de treabă și fă curățenie în salon! Copilul o să fie găsit îndată. Stăpânul tău s-a dus și el.

Curajoase cuvinte! Constance se apucă să dea ajutor în salon și în bucătărie. Ce să-i faci! Asta-i soarta femeilor în marile crize. Vasele trebuiau spălate.

La foarte scurt timp după aceea, Samuel Povey intră în bucătărie venind din coridorul de la subsol care trecea pe lângă cele două pivnițe, ducea în curte și de acolo în Brougham Street. Ținea în brațe un ghemotoe negru, murdar, care fusese cândva un Cyril alb și curat.

Constance scoase un țipăt. Putea să-și dea frâu liber simțămintelor, deoarece Amy tocmai urcase până sus.

— Nu te apropia! strigă domnul Povey. Nu poate fi atins.

Și domnul Povey vru să treacă mai departe, ignorând-o pe mamă.

— Unde l-ai găsit?

— În pivnița din fund, zise domnul Povey, silit în cele din urmă să se oprească. A fost acolo cu mine ieri, și m-am gândit că poate s-a dus din nou.

— Cum! Pe întuneric?

— A aprins o luminare, dacă vrei să știi! Lăsasem acolo un sfeșnic și o cutie de chibrituri, fiindcă mai aveam puțină treabă cu rafturile acelea.

— Ei bine! murmură Constance. Nu-mi pot imagina cum de-a avut curajul să se ducă acolo singur!

— Nu poți? zise domnul Povey, cu cinism. Eu pot. A făcut-o pur și simplu ca să ne sperie.

— Oh, Cyril! îl muștră Constance pe copil. Cyril!

Copilul nu arată niciun fel de emoție. Chipul îi era o enigmă. Ar fi putut ascunde supărare, ori simplă indiferență nesimțitoare, ori o totală inconștiență a păcatului.

— Dă-mi-l mie, zise Constance.

— Mă ocup eu de el în seara asta, vorbi Samuel cu un aer îndârjit.

— Dar nu poți să-l speli, zise Constance, ușurarea ei făcând loc temerilor.

— De ce nu? întrebă domnul Povey, și porni mai departe.

— Dar, Sam.

— Mă ocup eu de el, ți-am spus! repetă domnul Povey, amenințător.

— Dar ce-ai de gând să faci? întrebă Constance cu teamă.

— Ei bine, zise domnul Povey, trebuie lămurită treaba asta, nu?

Și porni pe scară în sus. Constance îl ajunse din urmă la ușă. odăii lui Cyril. Domnul Povey nu așteptă ca ea să vorbească. Ochii îi aruncau fulgere.

— Ascultă aici! o preveni el autoritar. Șterge-o imediat jos, mamă!

Și dispăru în odaie, cu victima abjectă și neajutorată.

O clipă mai târziu scoase capul pe ușă: Constance nu-i dăduse ascultare. Ieși pe coridor și închise ușa, ca băiatul să nu poată auzi ce-i spunea.

— Te rog să faci cum îți spun, șuieră către soția sa. Să nu facem o scenă, te rog.

Ea coborî încet, plângând. Și domnul Povey se retrase din nou la locul execuției.

Amy, care ieșea din salon cu o ultimă tavă cu vase, fu cât pe ce să se împiedice de Constance. Așa că-i spuse fetei că băiatul fusese găsit. Într-un fel, nu putu să nu-i spună și că stăpânul luase treaba asupra lui. Amy începu să plângă.

După vreo oră, domnul Povey apăru, în sfârșit. În salonaș Constance încerca să numere lingurițele de argint. – Acum s-a culcat, zise domnul Povey, străduindu-se din răspuțeri să pară nepăsător. Nu trebuie să te duci la el.

— Dar l-ai spălat? scânci Constance.

— L-am spălat, răspunse uimitorul domn Povey!

— Cei i-ai făcut?

— L-am pedepsit, firește, zise domnul Povey ca un zeu mai presus de slăbiciunile omenеști. Ce voiai să faci? Cineva trebuia s-o facă.

Constanee își șterse ochii cu marginea șortului alb, pe care îl îmbrăcase peste noua rochie de mătase. Trebui să cedeze; să accepte situația; și făcu tot ce putu. Toată seara se prefăcură amândoi, jalnic și penibil, că inimile le bat la unison. Amabilitatea minuțioasă și vioiciunea domnului Povey erau de-a dreptul obositoare.

În fine, se duseră la culcare: în dormitor, în timp ce stătea întinsă, lângă Sanuiel, Constance renunță brusc să se mai prefacă și, cu ochii și glasul plini de neliniște, zise:

— Trebuie să mă lași să văd ce face.

Se uitară unul la altul. O clipă, Cyril nici nu mai există pentru Constance. Samuel singur o obseda – și totuși îi părea un străin, un necunoscut. Constance trăia una din acele crize când sufletul pare să fie în pragul unor revelații misterioase, uluitoare, și apoi valul trece tot atât de inexplicabil pe cât. venise.

— Oh, firește! zise domnul Povey, întorcându-se ușor,

ca și cum ar fi vrut să spună că nevasta lui făcea o tragedie dintr-un fleac.

Ea făcu un gest involuntar, de ușurare aproape copilărească.

Cyril dormea liniștit. Era triumful domnului Povey.

Constanee nu putu să adoarmă. Cum stătea trează lângă soțul ei, ființa ei cea mai intimă părea că freamătă de emoție. Nu era chiar mâhnire; nici chiar bucurie; era o emoție mai profundă! Era o senzație de intensitate a vieții ei din ceasul acela: de tulburare, de neliniște, dar nu de tristețe! Își spunea că Samuel avea dreptate, toată dreptatea. Și-apoi, își spunea că bietul copilăș n-avea încă nici cinci ani, și că totul era groaznic. Cei doi trebuiau împăcați. Și nu vor putea fi împăcați niciodată. Mereu va încerca să-i împace, și mereu va fi zdrobită de ciocnirea dintre ei. Mereu va trebui să suporte povara amându-mra. Pentru ea nu va fi nici tihnă, nici răgaz de la această cumplită grijă și răspundere. Nu-l putea schimba pe Samuel; ba, mai mult, el avea dreptate! Și deși Cyril n-avea încă nici cinci ani, simțea că nu-l va putea Schimba nici pe Cyril. Era tot atât de greu de schimbat ca și o plantă în creștere. Gândul la mama ei și la Sophia nu-i trecu prin minte; simțea totuși, într-un fel, cam ce simțise și doamna Baines în anumite împrejurări din trecut; clar, fiind mai blândă, mai tânără și mai puțin frecată de viață, nu simțea niciun fel de amărăciune - ci mai curând un fel de fericire solemnă.

CAPITOLUL IV CRIMA I

Zău, domnișoru Cyril, protestă Amy, țiiu vrei să lași focul în pace? Că doar nu te pricepi să ațâți focul.

Un băiat de nouă ani, mare și voinic pentru vârsta lui, cu fața rotundă și părul tăiat scurt, se aplecă peste grătarul căminului de unde ieșea fum. Era într-o dimineață rece de după Paști, la opt fără vreo cinci minute. Amy,

care-și trăsesese în grabă o rochie albastră și un șorț gros de culoare cafenie, așeza masa pentru micul dejun. Băiatul își întoarse capul, continuând să stea aplecat.

— Tacă-ți gura, Ame, răspunse el zâmbind. (Viața fiind scurtă, o striga de obicei Ame când erau singuri.) Ori îți dau una peste ochi cu vătraiul.

— Ar trebui să-ți fie rușine, zise Amy. Și mai știi că mama ți-a spus să te speli pe picioare în dimineața asta, și n-ai făcut-o. Sigur, să-ți pui haine frumoase îți place, dar...

— Cine zice că nu m-am spălat pe picioare? întrebă Cyril cu un aer vinovat.

Dacă Am}7 vorbise de haine frumoase, o făcuse pentru că, în dimineața aceea, Cyril își pusese costumul de duminică pentru prima dată într-o zi din săptămână.

— Eu zic că nu te-ai spălat, zise Amy.

Era cel puțin de trei ori mai mare ca el, dar de ani de zile se tratau unul pe altul ca și când ar fi fost egali din punctul de vedere al dezvoltării inteligenței.

— Și de unde știi? întrebă Cyril, plictisit de foc.

— Știu, zise Amy.

— Ei bine, atunci nu știi! zise Cyril. Și cum stai *tu* cu picioarele? Mi-ar părea rău să văd picioarele tale, Ame.

Amy era pe bună dreptate supărată. Clătină din cap.

— Picioarele mele sunt în fiecare zi la fel de curate ca și ale tale, zise ea. Și am să te spun mamei.

Dar el nu voia să-i lase în pace picioarele, și de aici urmă una din acele certuri monotone pe o singură temă, cum se întâmplă atât de des între cei cu același nivel de inteligență, când unul este tânărul vlăstar al casei și celălalt o slujnică credincioasă care îl adoră. Cineva mai rafinat ar fi găsit că discuția era dezgustătoare, dar dezgustul părea să fie necunoscut celor doi. În cele din urmă „când Amy, printr-o tactică superioară, îl încolți, Cyril zise brusc:

— Oh, du-te dracului!

Amy trânti lingura de sos.

— Acum am să te spun mamei. Bagă de seamă, de data asta am să te spun cu adevărat.

Cyril înțelese că mersese prea departe. Era absolut încredințat că Amy nu-l va spune. Și totuși, dacă prin cine știe ce toană a firii, îi va spune!... Urmările ar fi cumplite; urmările ar face să-i dispară complet gloria de a fi folosit un cuvânt atât de grozav. Așa încât răsese, cu un răs cam prostesc, chicotit, ca să-și dea curaj.

— N-o să îndrăznești, zise el.

— Nu? i-o întoarce ea, îndârjită. O să vezi. Nu pot să-mi închipui unde-ai învățat să spui așa ceva! Habar n-am. Dar Amy Bates n-o să se lase înjurată. Cum vine mama ta în odaie, te spun imediat.

Ușa de la picioarele scărilor scârțâi, și Constance intră în odaie. Avea o rochie, de lână purpurie? și un lanț de aur îi cobora pe pieptul plin. Aproape că nu îmbătrânise în ultimii cinci ani. De mirare ar fi fost dacă s-ar fi schimbat, căci anii zburaseră pe deasupra ei cu o iuțeală neînchipuită. I se părea că trecuseră doar câteva luni de la prima și ultima petrecere a lui Cyril.

— Ești gata, pușor? Ia să te văd.

Constance se apropie de copil, vorbindu-i cu obișnuita-i vioiciune plină de blândețe!

Cyril aruncă o privire spre Amy, care-și întoarce capul și puse trei lingurițe în trei farfurioare.

— Da, mamă, răspunse el cu un glas schimbat.

— Ai făcut ce ți-am spus?

— Da, mamă, zise el simplu.

— Foarte bine.

Amy scoase un ușor șuierat clin vârful buzelor și se îndepărtă.

Încă o dată, scăpase cu bine. În sinea lui își jură că

nu se va mai lăsa niciodată tulburat de vreo amenințare din partea „bătrânei 4 Ame.

Constance vârî mâna în buzunar și scoase un pachetel cu care-l pocni ușor pe cap pe fiul ei.

— Oh, mamă!

Se prefăcu că-l duruse, și apoi deschise pachetelul: erau vestitele caramelle Congleton!

— Bun! strigă el. Bun! Oh, mulțumesc, mamă!

— Vezi să nu te-apuci să le mănânci pe toate o dată.

— Doar una, mamă.

— Nu! Și de câte ori nu ți-am spus să nu mai pui picioarele pe grilaj. Uite cum s-a îndoit. Și numai tu ești de vină.

— Îmi pare rău.

— 1 N-are rost să-ți pară rău, dacă o faci mereu.

— Oh, mamă, am visat ceva atât de caraghios!

Și sporovăiră așa până când Amy urcă scara, cu ceaiul și slăninuța. Focul se întetise și acum ardea cu flăcări de un roșu-aprins.

— Dă fuga și spune-i tatii că micul dejun e gata.

După câteva clipe, un bărbat de cincizeci de ani, cu ochelari, scund și destul de corpulent, cu părul cărunț și o bărbuță presărată cu fire albe și negre, intră venind din prăvălie. Samuel îmbătrânise foarte mult, deși gesturile îi erau încă iuți. Se așeză imediat – soția și fiul său se și așezaseră – și împărți repede slăninuța, cu siguranța celui care nu are nevoie să întrebe despre gusturi și preferințe. Nimeni nu rosti o vorbă – numai Samuel spuse o scurtă rugăciune. Dar nu domnea niciun aer de constrângere. Samuel avea un aer blând, binevoitor. Ochii Constancei iradiau bună dispoziție. Băiatul era așezat între ei și mânca de zor.

Ce creatură de nepătruns era acest copil, care crescuse în chip misterios, în casa lor! Pentru mama lui,

era o veșnică desfătare, cu excepția momentelor când nu-l asculta pe taică-său. Dar de o bună bucată de vreme, nu mai existase nicio ciocnire serioasă între ei. Băiatul părea să dobândească virtuți și judecată. Și era într-adevăr fermecător. Era atât de înalt, un adevărat flăcău voinic (toți i-o spuneau), și totuși grațios, mlădios, eu un surâs care te cucerea. Și avea o înfățișare distinsă. Fără să-l disprețuiască pe Samuel în inima ei credincioasă, Constance vedea limpede diferența dintre Samuel și băiat. În afară de faptul că era oacheș, și că uneori avea în ochii-i de copil „uitătura cruntă” a tatălui, Cyril aproape că nu semăna deloc cu Samuel. Era un Baines. Ceea ce, firește, întărea mândria de familie a Constancei. Da, era un izvor nesfârșit de mister pentru Constance – deși probabil nu mai mult decât orice alt băiat pentru orice alt părinte. Tot atât de misterios era băiatul și pentru Samuel, numai că acesta se obișnuise să-l privească ca pe un pachet pe care tot încerca să-l înfășoare într-o bucată de hârtie cam naică. Când reușea să-l împacheteze într-un colț, se dezvelea la altul, și așa întruna, fără să reușească să-l lege cu sfoara. Cu toate? astea, domnul Povey avea o încredere nestrămutată în îndemânarea sa de a face pachete. Băiatul era uneori ciudat de rafinat, ca imediat după aceea să pară uimitor de candid, și atunci șireteniile lui nu puteau înșela nici chiar pe cei mai proști. Domnul Povey știa că fiul său nu se putea măsura cu el. Era mândru de el, pentru că nu-l socotea un băiat obișnuit; și socotea ca un lucru firesc ca băiatul să nu fie un băiat obișnuit. Nu-l lăuda niciodată – sau foarte rar. Iar pentru băiat, tatăl său era acea persoană care, la orice-i cerea, începea întotdeauna prin a răspunde cu un bine gândit, serios: „Nu, mă tem că nu”.

— Văd că nu ți-ai pierdut pofta de mâncare! comentă Constance.

Cyril zâmbi.

— Te așteptai s-o pierd, mamă?

— Ia să vedem, zise Samuel, ca și cum și-ar fi amintit vag ele un fapt neînsemnat. Parcă de azi începi să te duci la școală, nu-i așa?

„Tare aș vrea ca tata să nu fie atât de neghiob!” se gândi Cyril. Și, ținând seama că acest început de școală (școală adevărată, nu școală de fete, ca până atunci) fusese principalul subiect în casă de zile și săptămâni întregi; ținând seama că preocupa și umplea toate inimile, gândurile lui Cyril erau scuzabile.

— Există un lucru de care va trebui să-ți amintești întotdeauna, băiete, zise domnul Povey. Punctualitatea. Să nu întârzii niciodată, nici când te duci la școală și nici când te întorci acasă. Și ca să n-ai nicio scuză – aici domnul Povey apăsă pe cuvântul „scuză”, ca și cum l-ar fi condamnat dinainte pe Cyril – iată ceva pentru tine!

Rosti ultimele cuvinte repede, cu un fel de modestie rușinată.

Era un ceas de argint cu lanț.

Cyril rămase uluit. La fel și Constance – căci domnul Povey știuse să-și păstreze secretul. Din când în când, foarte rar, dovedea că era un suflet mare, capabil de fapte sublime. Ceasul era mica floare a afecțiunii profunde, clar severe, a domnului Povey. Stătea pe masă, ca un miracol. Ziua aceasta era o zi extrem de emoționantă în viața lui Cyril, și nu mai puțin în viața părinților săi.

Ceasul alungă cu totul pofta de mâncare a celui căruia îi fusese dăruit.

Programul obișnuit fu dat uitării în dimineața aceea. Tatăl nu se mai întoarse în prăvălie, în cele din urmă sosi și clipa când tatăl își puse pălăria și pardesiul, ca să-i ducă pe Cyril, cu ceas și cu ghiozdan, la Școala particulară care avea localul în Institutul Wedgwood din apropiere. Era o plecare solemnă, și Cyril nu putu pretinde, prin atitudinea

sa, că nu era! Constance ar fi vrut să-l sărute, dar se abținu. Lui nu i-ar fi plăcut. Îi urmări de la fereastră. Cyril părea aproape la fel de înalt ca taică-său; de fapt, nu la fel de înalt, dar îi ajungea până la umăr. Simțea că ochii întregului oraș erau ațintiți asupra celor doi. Era foarte fericită și emoționată.

La prânz, un triumf părea probabil, iar la ora ceaiului, când Cyril se întoarse acasă cu o șapcă școlărească, cu un ghiozdan plin cu cărți noi și capul plin cu idei noi, triumful era categoric și definitiv. Fusese înscris în clasa a treia, și declară că în curând va fi în fruntea ei. Era încântat de viața de la școală; îi plăceau ceilalți băieți, și se părea că și ei îl plăceau. Adevărul e că, având un ceas nou de argint și un pachet de bomboane, Cyril își începuse cariera de școlar în modul cel mai avantajos, în plus, avea calități care îi asigurau succesul la școală. Era înalt și sprinten, avea un zâmbet cuceritor și o aptitudine deosebită de a învăța repede toate trucurile pe care băieții le arată noilor colegi. Era voinic, curajos și nu se arăta trufaș.

În timpul ceaiului, salonașul începu să se familiarizeze cu un vocabular nou, cuprinzând cuvinte ca, de pildă, „colegi”, „consemnat”, „regulament”, „trântit”, „recreație”, „periuță”. La unele din aceste cuvinte, părinții, și în special domnul Povey, ar fi vrut să obiecteze, dar nu puteau s-o facă; într-un fel nu păreau să găsească prilejul nimerit; erau duși de torent și, la urma urmei, emoția și plăcerea în fața noutății romantice a existenței erau tot atât de intense și aproape tot atât de sincere ca și ale fiului lor.

Cyril le explică neîntârziat că, dacă nu va fi lăsat să stea mai târziu serile, nu va fi în stare să-și facă lecțiile, și deci nu va putea să-și mențină în școală locul la care îl îndreptăteau talentele lui. Domnul Povey îi sugeră, dar

numai cu jumătate de gură, să se scoale mai devreme dimineața. Propunerea fu respinsă categoric. Știau cu toții și recunoșteau că nimic pe lume, în afară de imboldul unei necesități absolute sau o împrejurare excepțională ca cea din dimineața aceea, nu-l puteau urni pe Cyril din pat până nu simțea mirosul de slăninuță prăjită urcând clin bucătărie. Masa din salonaș fu consacrată lecțiilor sale. Toată lumea știa că „Cyril își face lecțiile”. Samuel începu să examineze noile manuale, în timp ce Cyril îi explica cu condescendență că toate celelalte erau depășite și inutile. Tatăl izbuti să păstreze un aer care nu părea buimăcit, dar mama nu; renunță să-și mențină superioritatea, ea care până în ziua aceea îl învățase, sub îndrumarea lui Samuel, aproape tot ce știa; acum Cyril o depășea în regiuni ale cunoașterii în care ea nici nu pretindea măcar că-l poate urma.

După ce-și termină lecțiile și își șterse degetele pe bucățele de sugativă, iar tatăl își exprimă aprobarea competentă și plecă în prăvălie, Cyril îi spuse mamei, cu acea șovăială fermecătoare care-l cuprindea uneori:

— Mamă...

— Da, pușor.

— Vreau să faci ceva pentru mine.

— Ei, ce anume?

— Nu, trebuie să-mi făgăduiești.

— Am s-o fac, dacă pot.

— Dar *poți*. Și nu-i vorba să faci. E vorba să *nu* faci.

— Haide, Cyril, spuse odată.

— Nu vreau să mai vii și să te uiți la mine după ce-am adormit.

— Dar, prostuțule, ce contează pentru tine, dacă tot ești adormit?

— Așa, nu vreau. Nu mai sunt copil. mic. Într-o zi tot o să încetezi, așa că ai putea să încetezi de acum.

Astfel înțelegea el să termine cu copilăria.

Constance surâse. Era fericită, deși nu știa de ce. Continuă să surâdă.

— Îmi făgăduiești, nu-i așa, mamă?

Cu inima plină de dragoste, îl ciocăni ușor cu degetarul în cap. El luă gestul drept un consimțământ.

„— Ești un copil, murmură ea.

— Acum o să am încredere în tine, zise el, ignorând reflexia ei. Spune, „pe cuvânt de onoare”.

— Pe cuvânt de onoare.

Cu câtă tandrețe îl urmări din ochi, în timp ce se ducea la culcare, urcând scara cu picioarele-i voinice, zdravene! Era mulțumită că școala nu-l pervertise pe adorabilul și inocentul ei copilaș. Dacă timp de douăzeci și patru de ore s-ar fi aflat în locul lui Ame, poate că n-ar mai fi fost atât de sigură de nevinovăția lui!

În noaptea aceea, domnul Povey și Constance stătură de vorbă în șoaptă până târziu; Niciunul nu putea să adoarmă; nici nu prea doreau să doarmă. Chipul Constancei spunea soțului ei: „Totdeauna i-am ținut partea băiatului, în ciuda, asprimii tale, și vezi câtă dreptate am avut! u iar chipul domnului Povey spunea: „Vezi acum rezultatele strălucite ale sistemului meu. Vezi cât de justificate au fost teoriile mele educative¹. N-a mai fost înainte la altă școală, decât la nenorocita aceea de școală de fete, și iată-l că intră direct în fruntea clasei a treia – și nu are decât nouă ani!” Discutară despre viitorul, lui. Nu păcătuiau față de bunul-simț discutând despre viitorul lui – dar numai până la un punct; fiecare simțea că un părinte cu judecată n-are voie să discute cariera unui copil care nu are decât nouă ani; doar un părinte absurd ar putea fi atât de orbit încât s-o facă. Și totuși, fiecare dintre ei ardea de dorința să discute despre cariera copilului. Constance fu prima care cedă ispitei – după cum era și de așteptat.

Domnul Povey o luă la început în zeflema, dar apoi, doar ca să-i facă pe plac, cedă și el. Problema fu în scurt timp pusă pe tapet. Constance răsuflă ușurată aflând că domnul Povey nu avea de gând să-l pună pe Cyril să lucreze în prăvălie. Nu; domnul Povey nu dorea să spargă lemne cu briciul. Fiul lor trebuia să se ridice – și se va ridica. Doctor! Jurisconsult! Avocat! Nu avocat – ar fi ceva prea fantastic. După ce discutară cam jumătate de oră, domnul Povey declară brusc că discuția era lipsită de simț practic, și se culcă.

Îi

Nimeni nu credea cu adevărat că situația aceasta aproape ideală va persista; ceva ce începuse atât de strălucit va trebui negreșit să treacă și prin perioade de greutate și chiar prin dezastre trecătoare. Dar nu! Cyril părea făcut pentru școală. Mai înainte ca domnul Povey și Constance să se fi obișnuit cu gândul că sunt părinții unui „băiat mare”, mai înainte ca Cyril să fi spart mai mult decât o dată geamul minunatului său ceas, ultimul trimestru se sfârși și veniră emoțiile împărțirii premiilor; căci pe vremea aceea, școlile, mai mici nu descoperiseră încă nerușinarea de a boteza ceremonia încheierii cursurilor „serbare școlară”. Ei bine, împărțirea premiilor a adus o deosebită bucurie domnului și doamnei Povey. Deși se știa că premiile erau puține la număr – în parte pentru a le spori însemnătatea și în parte pentru a micșora cheltuielile (fundația era săracă) – Cyril obținu un premiu, o trusă de instrumente geometrice de precizie și situându-se pe primul loc, promovă în formidabila clasă a IV-a. Samuel și Constance fură invitați într-o după-amiază de vară în marea sală a Institutului Wedgwood, unde văzură pe o estradă întregul Consiliu Directorial iar, în mijloc, ceea ce bătrânul și faimosul *Sir* Thomas Wilbraham, fost membru al Parlamentului, ultimul descendent respectabil

al unei străvechi Țfamilii numi, cu accentul său londonez aristocratic, „o suită de premii mizere”. Și *Sir* Thomas îi înmână lui Cyril trusa cu instrumente și dădu mâna cu el. Toți erau foarte frumos îmbrăcați. Samuel, care nu urmașe decât o școală de stat, își aminti de simplitatea și de rigorile copilăriei sale, și se umflă în pene. Un lucru era sigur: dintre toți părinții de față, el era printre cei mai dăruți. Cinci, în învălmășeala ce urmă după împărțirea premiilor, Cyril veni sfios lângă tatăl și mama sa, ei căutară să se prefacă tot timpul că priveau cu nepăsare izbânzile lui – dar nu reușiră. Pereții sălii erau acoperiți cu mostre ale dibăciei elevilor, iar directorul atrăgea atenția celor mari spre o hartă făcută de Cyril. Firește, era o hartă a Irlandei, pe care o prefera orice școlar care desena o hartă la libera lui alegere. Pentru un băiat dintr-a treia, era considerată o capodoperă. Mai cu seamă la hașurarea munților, Cyril se dovedise un adevărat copil minune. Niciodată, se spunea, munții Macgillvcuddy nu fuseseră desenați de vreun elev al acestei școli cu un rafinament mai subtil și mai uimitor decât o făcuse tânărul Povey. Din mândrie îndreptățită și mai ales de teamă ca nu cumva ceilalți părinți să-i învinovățească în sinea lor de înfumurare, Samuel și Constance nu se apropiară de hartă. De altfel, o știa de săptămâni de zile, iar Samuel (care, la urma urmei, era hotărât să nu se lase mai prejos de fiul său) răzuisese o pată de pe hartă cu rezultate strălucite, care sfidau examenul cel mai atent.

Faima acestei hărți, adăugată la trusa de instrumente și la dorința exprimată de Cyril, indica o carieră artistică. Lui Cyril îi plăcuse totdeauna să deseneze și să mâzgălească, iar profesorul de desen de la Școala particulară, care era în același timp și directorul Școlii de artă, sugerase ca tânărul să urmeze și cursurile Școlii de artă, o dată pe săptămână, seara. Samuel însă nu vru să

audă de asta: Cyril era preș tânăr! E adevărat că era prea tânăr, dar ceea ce-l făcuse pe Samuel să pună piciorul în prag era hotărârea lui de a nu-l lăsa să iasă seara singur. În privința asta era de neclintit.

Consiliul Directorial ajunsese de curând la concluzia că o școală bună nu se putea lipsi de sport, așa că închiriasse un teren pentru cricket, fotbal și oină, tocmai la Bleakridge - inovație care arăta că orașul mergea în pas cu vremea. În iunie, terenul rămânea deschis după orele de cursuri până la opt seara; la fel și sâmbăta. Samuel fu informat că odrasla lui avea talent la cricket, și că Cyril ar fi vrut să se antreneze serile, fiind gata să se lege prin jurămintele pe *Biblie* că se va scula dimineața la orice oră ca să-și facă lecțiile. Nu prea se aștepta ca taică-său să spună „da”, deoarece nu spunea niciodată „da”; dar era obligat să-l întrebe. Samuel îl descumpăni promițându-i că va merge cu el în serile frumoase, când va putea să-și ia puțin răgaz de la prăvălie, până la Bleakridge. Perspectiva nu-i plăcu câtuși de puțin lui Cyril. Totuși, putea să încerce. Într-adevăr, într-o seară se duseră luând noul tramvai cu abur, care-l înlocuise pe cel cu cai, și care mergea până la Longshaw, un loc de care Cyril, știa doar din auzite. Samuel îi vorbi de jocurile ce se practicau în cele Cinci Orașe pe vremea lui, despre vajnicul sport al „gratiilor temniței”, când echipa de pe un „mal” venea să provoace echipa de pe celălalt „mal”, cu fanfară, cu tobe și fluier, și când, în focul urmăririi, puteai să sări în canal ca să scapi de urmăritori; Samuel nu jucase niciodată cricket.

O dată ajunși la Bleakridge, având alături un foarte tânăr urmaș al lui Fan (care răposase), Samuel se așeză cu demnitate pe iarbă, și-și admiră jucătorul de cricket vreo oră și jumătate (în care timp Constance supraveghe prăvălia și se îngriji de închiderea ei). Apoi Samuel îl conduse pe Cyril acasă. După două zile, tatăl, din proprie

inițiativă, se oferi să repete experiența. Cyril refuză. Între timp la școală se făcuseră unele insinuări neplăcute, cum că ar fi un copilaș dus de mână.

Cu toate astea, în alte privințe Cyril izbutea în mod surprinzător să obțină *ce* voia. De pildă, într-o zi **v**? ni acasă afirmând că un câine care nu era bull-terrier nici nu merita să fie numit, câine. Urmașul lui Fan se prăpădise în floarea vârstei din pricina unui os de pui care-i găurise măruntaiele, și Cyril îl convinsese pe taică-său să cumpere un bull-terrier. Animalul era tot ce putea fi mai urii și mai respingător, dar tatăl și fiul se întrecură care mai de care în a-i lăuda frumusețea neasemuită, iar Constance, bună la suflet, se prefăcu și ea că-l laudă. Fu botezat Leu și, după câteva isprăvi de zurbagiu, i se interzise cu strictețe accesul în prăvălie.

Dar succesul cel mai vizibil al lui Cyril fu în legătură cu vacanța de vară. – Începu să vorbească despre mare de cum fu înscris la școală. Se pare că totala lui neștiință în privința mării îi aducea prejudicii la școală. Și-apoi, îi plăcuse întotdeauna marea; desenase sute de vase cu trei catarge și cu pânzele întinse, și știa diferența dintre un bric și o brigantină. Când spuse pentru prima dată: „Zău, mamă, de ce să nu mergem la Llandudno anul ăsta, în loc de Buxton?”, Constance crezu că băiatul își pierduse mințile. Căci ghidul de a merge în altă parte decât la Buxton era de neconceput! Nu se duseseră oare totdeauna la Buxton? Ce va spune gazda lor? Cum vor mai putea s-o privească în față? Și apoi... ei bine...! Se duseră la Llandudno, cam speriați, aproape fără să-și dea seama cum se întâmplaseră lucrurile. Dar se duseră. Puterea voinței lui Cyril, acest flecușteț, cum pretindeau ei, îi silise să meargă la mare.

UI

Mutarea Școlii particulare în clădirea mai

încăpătoare de la Shawport Hall, un conac vechi cu cincizeci de încăperi și cinci pogoane de teren împrejur, nu le fu pe plac lui Samuel și Constanței. Recunoșteau avantajele igienice dar Shawport Hall era, la aproape un kilometru distanță de piața St. Luke – în valea dintre Bursley și suburbia numită Hiliport; în timp ce până la Institutul Wedgwood nu făceai decât un minut. Plecând dimineața spre Shawport Hall, într-un fel Cyril le scăpa de sub ochi. Se afla la depărtări uriașe, făcând ceva ce ei nu știau. În plus, ora prânzului fusese scurtată ca să aibă timp să se întoarcă după-amiază la școală, iar seara ajungea prea târziu pentru ceai; s-ar putea spune că uneori chiar foarte târziu, astfel că întregul mecanism al orei de ceai fu tulburat. Toate acestea le păreau lui Samuel și Constanței lucruri extrem de importante, amenințând bazele existenței lor. Apoi se obișnuiră cu schimbările, și se minunau uneori, când treceau pe lângă Institutul Wedgwood și insalubrul Cock Yard – cândva singurul teren de joc al băieților cum de putuse școala „să se descurce” în localul înghesuit de pe vremuri.

Cyril, deși la școală obținea rezultate frumoase, dovedindu-se un tânăr de nădejde care aducea mereu note bune acasă și lua regulat premii, în familie se purta din ce în ce mai puțin satisfăcător. Era uneori „consemnat”, și deși taică-său susținea că a fi consemnat păta onoarea unei familii până atunci fără pată, Cyril continua să fie consemnat; ce mai, un păcătos înrăit, fără rușine f Dar nu asta era lucrul cel mai rău. Din păcate, Cyril devenea tot mai „derbedeu”. Nu i se putea aduce nicio învinuire precisă; păcatul era general, vag, neîncetat; era în tot ce zicea și în tot ce făcea, în fiecare gest și mișcare. Striga, fluiera, cânta, bătea clin picioare, puneă piedică, avea gesturi smucite. Neglija regulile de cuviință deșarte, cum ar fi aceea de a spune: „Da” sau „Te rog”, și de a-și șterge

nasul. Răspundea grosolăh și nepăsător la întrebări politicoase, sau nu răspundea deloc până nu i se repeta întrebarea, și chiar și atunci o făcea cu un aer „distrat” care nu era sincer. Șireturile de la pantofi îi erau într-o stare jalnică; cât despre unghii, o mamă cumsecade nu le putea privi; părul îi era la fel de neîngrijit ca și purtarea; doar sub amenințerea pistolului putea fi silit să-și dea cu ulei pe păr. Pe scurt, nu mai era băiatul drăguț de mai înainte. Se stricase de tot. Păcat! Dar la ce poți să te aștepți când copilul *tău* e nevoit, lună de lună, și an de an, să stea împreună cu alți copii? La urmei urmei, era un băiat *bun*, zicea adesea Constance în sinea ei, și uneori și lui Samuel. Pentru Constance, farmecul lui era mereu nou. Zâmbetul, lui, candoarea permanentă, gesturile stângace și caraghioase când voia „să se dea bine” pe lângă ea – toate acestea rămâneau; și inima îi era curată: putea să-i citească asta în privire. Samuel nu vedea cu ochi buni înclinația lui pentru sport, și nici succesele lui în această direcție. Dar Constance era mândră de el. Îi plăcea să-l atingă și să-l privească, și să aspire mirosul ușor de sudoare care emana din hainele lui.

În felul acesta ajunse la înaintata vârstă de treisprezece ani. Părinții lui, deși se considerau oameni cu ochii larg deschiși, erau ca toți ceilalți părinți; nici nu bănuiau măcar că inima lui, socotită încă pură, colcăia de corupție.

Într-o zi directorul școlii intră în prăvălie. Să vezi un director de școală prin oraș în timpul orelor e un spectacol uimitor, care poate să-ți trezească aceeași senzație stranie ca atunci când, aflându-te singur în odaie, ți se pare că vezi mișcându-se ceva ce n-ar trebui să se miște. Domnul Povey rămase surprins. Simți o tresărire în piept și, tot frecându-și mâinile, îl trase pe director spre colțul rezervat unde-și avea biroul. „Ce pot face pentru dumneavoastră?”

era cât pe ce să-l întrebe pe director. Dar se abținu. Nu era momentul potrivit. Directorul îi vorbi domnului Povey, având grijă să-și înăbușe glasul, timp de aproape un sfert de oră, și apoi încheie întrevederea. Domnul Povey îl însoți până la ușă, iar directorul zise cu glas obișnuit: „Firește că nu-i nimic. Dar am socotit că e mai bine să fim precauți și să vă aduc la cunoștință faptele. Paza bună trece primejdia rea. Acum trebuie să mai trec și pe la alți părinți”. Își strânseseră mâna la ușa magazinului. Apoi domnul Povey păși afară pe trotuar și, în fața întregii piei, îl mai reținu câteva clipe pe directorul grăbit.

Era roșu la față când se întoarse în prăvălie. Vânzătoarele se aplecară asupra lucrului. Domnul Povey nu se repezi imediat în salonaș, ca să stea de vorbă cu Constance. Se obișnuise să se ocupe de treburile sale fără ajutorul nimănui. Încrederea pe care o avea în dibăcia sa crescuse odată cu anii. Ba mai mult, în adâncul sufletului își crease o imagine a domnului Povey ca sediu al guvernului, Constance și Cyril fiind un fel de opoziție permanentă. N-ar fi admis pe față că așa vedea el raporturile cu soția lui, căci era cu desăvârșire leal; dar imaginea dăinuia. Și această imagine nemărturisită era una din nenumăratele cauze care intensificaseră tendința-i lăuntrică spre machiavelism și reticență. Nu-i spuse nimic Constancei și nici lui Cyril; clar, dând din întâmplare peste Amy în atelier, avu inspirația s-o ia la întrebări. Urmarea fu că cei doi coborâră împreună în pivniță, Amy plângând întruna. Îi porunci lui Amy să-și țină gura. Și deoarece avea o frică cumplită de domnul Povey, ea își ținu gura.

Timp de câteva zile nu se petrecu nimic. Și-apoi, într-o dimineață – era ziua de naștere a Constancei, iar copiii sunt întotdeauna cumplit de ghinionști când își aleg zilele în care fac vreo nebunie – după plecarea lui Cyril la școală, domnul Povey săvârși o serie de manevre misterioase în

prăvălie: își puse pălăria pe cap și dădu fuga după Cyril; îl ajunse din urmă, găsindu-l împreună cu încă doi băieți, la colțul dintre Oldeastle Street și Acre Passage.

Cyril se opri, transformat în stană de piatră.

— Hai acasă! zise domnul Povey pe un ton aprig, adăugând, de ochii celorlalți băieți: Te rog!

— Dar o să întârzii la școală, tată „stăru” timid Cyril.

— Nu-i nimic.

Trecură împreună prin magazin, unde stârniră o mare tulburare înăbușită, și apoi o surprinseră pe Constance prin brusca lor apariție în salonaș. Constance era ocupată să taie bucăți de pai și de panglici, ca să facă o ramă de pai pentru o acuarelă reprezentând un trandafir, pe care candidul ei fiu i-o dăruise de ziua ei.

— Dar... ce...? exclamă ea.

Atât spuse, fiind sigură, după fețele lor, că în aer pluteau evenimente înfricoșătoare.

— Scoate-ți ghiozdanul, porunci cu răceală domnul Povey. Și șapca, adăugă el cu o intonație neobișnuită, de parcă ar fi vrut să dovedească astfel că Cyril era unul din băieții aceia neciopliți cărora trebuie să li se spună să-și scoată pălăria când intră într-o odaie.

— Ce s-a întâmplat? murmură Constance în șoaptă, în timp ce Cyril se supunea poruncii. Ces-a întâmplat?

Domnul Povey nu răspunse imediat. Își luase asupră-și această acțiune și era hotărât s-o ducă la capăt cu demnitate și cu cele mai bune rezultate. Acest bărbat scund și corpulent, de peste cincizeci de ani, cu chipul ofilit, cu părul și barba cărunte, era acum tulburat ca un adolescent. Inima îi bătea cu furie. Și Constance, matroana trupeșă ce trecuse și ea de patruzeci de ani, se frământa ca o fetiță. Cyril se făcuse alb ca varul. Toți trei se simțeau îngrozitor.

— Ce bani ai în buzunare? începu domnul Povey

interogatoriul.

Cyril, luat pe nepregătite, nu dădu niciun răspuns.

— Ai auzit ce te-am întrebat? tună domnul Povey.

— Am trei jumătăți de penny, murmură Cyril posomorât, privind în podea; buza de jos îi atârna în afară.

— De unde i-ai luat?

— Din banii pe care mi i-a dat mama, zise băiatul.

— I-am dat trei penny acum o săptămână, se băgă Constance cu un aer vinovat. Nu mai primise de mult niciun ban.

— Dacă tu i-ai dat, e-n regulă, zise domnul Povey repede; și apoi, către băiat: Asta-i toi ce ai?

— Da, tată, zise băiatul.

— Ești sigur?

— Da, tată.

Cyril juca un joc riscant, la o miză foarte mare și în condiții dezavantajoase; și juca tare. Își apăra interesele cum putea, mai bine.

Domnul Povey se văzu silit să-și asume și el un risc serios.

— Atunci, golește-ți buzunarele.

Cyril, dându-și seama că de data asta pierduse, își goli buzunarele.

— Cyril, zise Constance, de câte ori nu ți-am spus să-ți schimbi mai des batistele! Ia uită-te cum arată batista ta!

Ce ființă uimitoare! Chinuită de cele mai cumplite temeri, era totuși în stare să spună așa ceva!

După „batistă, ieșiră la iveală tot soiul de articole școlarești, utile și misterioase și, în cele din urmă, o monedă de argint de 2 șilingi!

Domnul Povey simți o adevărată ușurare.

— Oh, Cyril! gemu Constance.

— Dă-i-o mamei, zise domnul Povey.

Băiatul păși sfios înainte și Constance, plângând, luă

moneda.

— Te rog, mamă, uită-te la ban, zise domnul Povey.

— Și spune-mi dacă are o cruce marcată.

Constance nu putea desluși nimic din cauza lacrimilor. Fu nevoită să-și șteargă ochii.

— Da, șopti ea stins. Se vede ceva.

— Îmi închipuiam eu, zise domnul Povey } r. De unde ai furat-o?

— Din sertarul tejghelei, răspunse Cyril.

— Ai mai furat vreodată ceva din tejghea?

— Da.

— Da, și mai ce?

— Da, tată.

— Scoate-ți mâinile din buzunar și stai drept, dacă poți. De câte ori?

— Păi... nu știu, tată.

— Eu sunt de vină, zise domnul Povey cu sinceritate. Eu sunt de vină. Tejgheaua ar trebui să stea mereu încuiată, Toate tejghelele ar trebui să stea încuiate. Dar știam că puteam avea încredere în vânzătoare. Dacă cineva mi-ar fi spus că n-ar trebui să am încredere în tine, dacă cineva mi-ar fi spus că propriul meu fiu e un hoț, aș fi... ei bine, nu știu ce-aș fi spus!

Domnul Povey avea dreptate să se învinovățească. Adevărul este că sertarul tejghelei, ași cum funcționa, era o rămășiță patriarhală pe care ar fi trebuit s-o revoluționeze, dar nu se gândise niciodată din cauza obișnuinței. Din vremea lui John Baines, sertarul tejghelei, cu cele trei despărțituri - două pentru monezi de argint și una pentru mărunțișul de aramă (monezile de aur nu erau puse niciodată în el) - rămânea tot timpul descuiat. Persoana care avea în grijă magazinul lua din sertar bani ca să dea vânzătoarelor restul, sau autoriza temporar câte o vânzătoare să facă asta. Monezile ele aur erau ținute

într-un săculeț de pânză, păstrat într-un sertar încuiat al biroului. Conținutul tejghelei nu era controlat niciodată prin vreun sistem de contabilitate, căci nu exista niciun sistem de contabilitate; când toate tranzacțiile, fie de plăți sau încasări, se fac în numerar – firma Baines nu datora nici măcar un penny, în afară de facturile trimestriale ale furnizorilor, achitate pe loc voiajorilor-comerciali – nu e nevoie de niciun sistem de contabilitate. Sertarul tejghelei se afla chiar lângă ușa ce făcea legătura dintre magazin și locuință; era în partea cea mai întunecoasă a magazinului, și nefericitul de Cyril trebuia să treacă pe acolo în fiecare zi în drum spre școală. Era un dispozitiv clesăvâr. Țit pentru fabricarea de tineri delincvenți.

— Și cum cheltuiai acești bani? întrebă domnul Povey.

Măinile lui Cyril alunecară din nou în buzunare. Apoi, observând greșeala, le scoase repede.

— Dulciuri, zise el.

— Altceva nu?

— Dulciuri... și altele.

— Oh! zise domnul Povey. Ei bine, atunci coboară în pivniță și adu toate lucrurile care sunt în cutia aceea mică din colț. Șterge-o!

Și Cyril o șterse. Trecu prin bucătărie.

— Ce ți-am spus, domnișoru Cyril? îl interpelă Amy în mod imprudent. Ai încurcat-o rău de data asta.

Expresia o învățase de la Cyril.

— Lasă-mă în pace, cătea bătrână! mârâi Cyril.

Când se întoarse din pivniță, Amy îi spuse furioasă:

— Ți-am promis că o să te spun tatălui tău, dacă ai să-mi mai zici așa. Și am s-o fac. Ține minte!

— Pârâcioaso! răspunse el. Crezi că nu știu cine m-a pârât? Pârâcioaso!

Sus, în salonaș, Samuel îi explica soției sale cum

stăteau lucrurile. Se declarase o adevărată epidemie de fumat în școală. Directorul o descoperise și, nădăjduia el, îi pusese capăt. Ceea ce îl tulburase pe director mai mult decât fumatul era faptul că vreo câțiva băieți fuseseră găsiți cu pipe și țigarete costisitoare. Directorul, șiret, nu confiscase obiectele; îi informase doar pe părinții în cauză. După părerea lui, obiectele aveau toate o singură sursă – un hoț generos; lăsase pe seama părinților să afle care dintre ei adusesse pe lume un hoț.

Informații suplimentare culesese domnul Povey de la Amy, și nu mai rămânea nicio îndoială că Cyril era acela care le furniza colegilor ustensilele de fumat, sertarul tejghelei procurându-i mijloacele necesare. Băiatul îi spusese lui Amy că lucrurile pe care le ascundea în pivniță îi fuseseră dăruite de frații lui de sânge. Dar domnul Povey nu se lăsase păcălit. În orice caz, însemnase toate monezile de argint din sertarul tejghelei, vreme de trei seri la rând, și pândise tejgheaua diminețile din dosul unei grămezi de lână; și moneda de argint de pe masa salonașului îi confirma intuiția sa de detectiv.

Constance se simți vinovată pentru Cyril. Pe măsură ce domnul Povey îi înfățișa situația, se simțea tot mai vinovată, fără să știe de ce; în orice caz, se simțea răspunzătoare. Cyril părea să fie băiatul ei, și deloc al lui Samuel. Ocoala privirea soțului ei. Era ceva foarte ciudat.

Cyril reveni, și părinții săi luară o atitudine de circumstanță, iar băiatul puse pe masă, Lângă banul de argint, o pipă din imitație de spumă de mare într-o cutiuță, o pungă de tutun, o țigară de foi cu un capăt ars dar celălalt încă netăiat, și un pachet pe jumătate gol de țigări fără marcă.

Nimic nu-i putea fi ascuns domnului Povey. Amănuntele erau catastrofale.

— Așadar, Cyril e un mincinos și un hoț, casă nu mai

vorbim despre fumat! conchise domnul Povey.

Vorbea ca și cum Cyril ar fi inventat păcate stranii și monstruoase. Dar în adâncul inimii un glas îi spunea că, în ceea ce privește fumatul, el îi dăduse exemplul. Domnul Baines nu fumase niciodată. Domnul Critchlow nu fuma niciodată. Numai oameni ca Daniel fumau.

Până acum domnul Povey condusese ancheta după cum o dorea. Dovedise crima. îl silise pe Cyril să mărturisească. Întreaga afacere ieșise la iveală. Ei bine – și acum ce mai urma? Cyril ar fi trebuit să fie mistuit de căință; ar fi trebuit să se petreacă ceva dramatic. Dar Cyril nu făcea decât să stea cu capul plecat, morocănos, fără să trădeze niciun sentiment.

Domnul Povey se gândi că, pentru a se petrece ceva, trebuia să creeze el prilejul.

— Treburile merg din zi în zi tot mai prost, zise el (ceea ce era adevărat), și tu îi furi pe părinții tăi ca o fiară, și îi corupi și pe colegii tăi! Mă mir că maică-ta n-a simțit mirosul de tutun!

— Nici n-am visat așa ceva! zise Constance, cu durere în glas.

Pe lângă asta, un băiat destul de deștept ca să fure dintr-o tejghea e de obicei și destul de deștept să-și dea seama că, pentru a păstra secretul fumatului, trebuia să folosească pastile contra mirosului și să nu țină țigările în buzunar mai mult decât e nevoie.

— Nici nu știm câți bani ai furat, zise domnul Povey. Un hoț!

Dacă Cyril ar fi furat prăjituri, dulceață, sfoară, țigări, domnul Povey n-ar fi spus niciodată „hoț” pe acest ton. Dar bani! Era cu totul altceva. Și sertarul de la tejghea nu era un dulap sau o cămară. O tejghea era o tejghea. Cyril lovise în însăși baza societății.

— Și încă de ziua mamei tale! urmă domnul Povey.

Un lucru știu că pot să fac! Pot să arunc astea în foc. Clădite pe minciună! Cum de-ai îndrăznit?

Și aruncă în foc - nu obiectele crimei, ci desenul în acuarelă reprezentând un trandafir, și paiele, și panglica albastră pentru fundele din colțuri.

— Cum de-ai îndrăznit? repetă el.

— Nu-mi dădeai niciodată niciun ban, murmură Cyril.

Socotea că însemnarea monezilor era o viclenie josnică, iar aluzia la prostul mers al afacerilor și la ziua de naștere a mamei trezi în el un demon familiar, care de obicei dormea liniștit în sinea lui.

— Ce-ai spus? aproape că răcni domnul Povey.

— Nu-mi dădeai niciodată niciun ban, repetă demonul cu glas mai tare decât spusese Cyril. (Era adevărat. Dar Cyril „nu avea decât să ceară”, și ar fi primit tot ce era indicat să primească.)

Domnul Povey sări în sus. Căci avea și el un demon. O clipă, cei doi demoni se priviră țintă: apoi, observând că Cyril era cu un cap mai înalt decât domnul Povey, demonul mai bătrân se stăpâni. Domnul Povey își dădu seama că drama durase destul.

— Du-te la culcare! zise el cu demnitate.

Și Cyril ieși cu pas sfidător.

— Să nu capete decât pline și apă, mamă, încheie domnul Povey, care se simțea în general mulțumit de sine însuși.

Mai târziu, Constance îi spuse cu lacrimi în ochi că se dusesse sus la Cyril și că-l găsisse plângând. Ceea ce era o notă bună pentru Cyril. Simțeau însă cu toții că viața nu va mai putea fi aceeași. Cât vor mai trăi, această grozăvie de nedescris își va ridica între ei forma hidoasă. Constance nu fusese niciodată atât de nefericită. Uneori, când era singură, se răzvrătea o clipă, așa cum te răzvrățești în sinea ta împotriva unei mascarade pe ea ce ești silit s-o iei

în serios. „La urma urmei, șoptea ea, chiar dacă a luat câțiva șilingi din sertarul tejghelei! Ei și ce? Ce contează?” Dar aceste clipe de răzvrătire morală împotriva societății și a domnului Povey erau foarte trecătoare. Veneau și se duceau într-o clipă.

CAPITOLUL V ÎNCĂ O CRIMĂ I

Într-o noapte a aceleiași an - era seara târziu, cam la șase luni după tragedia cu banii furați din tejghea - Samuel Povey fu trezit de o mină pe umăr și de un glas care șoptea:

— Tată!

Hoțul și mincinosul stătea lângă pat în cămașă de noapte. Ochii somnoroși ai lui Samuel abia puteau să-i deslășească silueta în întunericul adânc.

— Ce-i... ce-i? Întrebă tatăl, revenind treptat la sta» rea conștientă. Ce cauți aici?

— N-am vrut s-o trezesc pe mama, șopti băiatul. Aruncă cineva cu pământ sau cu altceva în geam - de mai multă vreme.

— Cum... ce?

Samuel se uită ținând la silueta nelămurită a hoțului și mincinosului. Băiatul era înalt, și nu semăna câtuși de puțin cu un băiețuș; în clipa aceea, totuși, i se păru că e un băiețuș mic, o ființă plăpândă, în cămașă de noapte, cu gesturi și inflexiuni ale glasului copilărești, cu o ciudată grijă copilărească, plină de gingășie, de a n-o tulbura din somn pe maică-sa, căci în ultimul timp ea nu prea dormise bine din cauza lui Amy care se îmbolnăvisese și avea nevoie de îngrijire. Samuel nu-l mai văzuse astfel pe fiul său de ani de zile. În clipa aceea, convingerea că Cyril era incapabil să trăiască în societate se sinse definitiv în mintea lui. De fapt, timpul slăbise considerabil această convingere, iar lovitura cea mare i-o dăduse hotărârea de a

petrece vacanța de vară ca de obicei, fără a ține seama de păcatele lui Cyril. Și totuși, deși Samuel și Constance se obișnuiseră atât de mult cu tovărășia unui nelegiuit, încât de multe ori uitau lungi perioade de timp, de vinovăția lui, conștiința descompunerii lui morale stăruise mai mult sau mai puțin în Samuel până în această clipă: când, spre ușurarea lui Samuel, dispăru brusc.

În clipa aceea, în geam răsună din nou o ploaie de pietricele.

— Auzi? întrebă Cyril, șoptind dramatic. La fel s-a auzit și la geamul meu.

Samuel se dădu jos din pat.

— Du-te în odaia ta! porunci el cu aceeași șoptă dramatică, dar nu ca un tată către fiul său – mai curând ca un conspirator către alt conspirator.

Constance dormea. Îi puteau auzi răsuflarea regulată.

În picioarele goale „silueta mai vârstnică în cămașă de noapte o urma pe cea mai. tânără și, unul în urma celuilalt, coborâră cele două trepte care separau camera lui Cyril de cea a părinților săi.

— Închide ușor ușa! zise Samuel.

Cyril se supuse.

Apoi, după ce aprinse becul cu gaz din odaia lui Cyril, Samuel ridică oblonul, desfăcu închizătoarea ferestrei și începu s-o deschidă cu grijă, atent să nu facă zgomot. Toate ferestrele din casă se deschideau greu. Cyril se ținea pe lângă el, tremurând fără să-și dea seama, mirat doar că taică-său nu-i poruncise să se ducă imediat la culcare. Era, fără nicio îndoială, clipa cea mai extraordinară din viața lui Cyril. Pe lângă împrejurările misterioase din noaptea aceea, mai era în atmosferă și acel fior ce se comunica întotdeauna de la tată la fiu când sunt pe cale să facă ceva nebănuț de femeia pentru care viața lor nu ȳare nicio taină.

Samuel scoase capul pe fereastră.

Un bărbat se afla afară

— Tu ești, Samuel?

Glasul se auzea înăbușit.

— Da, răspunse Samuel. prudent. Nu curm, a e varul Daniel?

— Am nevoie de tine, zise Daniel Povey, scurt.

Samuel tăcu o clipă, și apoi spuse:

— Cobor imediat.

Cyril primi, în sfârșit, porunca să se întoarcă în pat.

— Ce s-a întâmplat, tată? întrebă el teribil de curios.

— Nu știu. O să pun ceva pe mine și o să mă duc să văd.

Închise fereastra, nemailăsând vântul răcoros să pătrundă în odaie.

— Haide, repede, până nu sting gazul! îl grăbi pe băiat, cu mâna pe robinetul de gaz.

— O să-mi spui și mie mâine dimineață, da, tată?

— Da, zise domnul Povey, stăpânindu-și impulsul obișnuit de a răspunde „nu”.

Se furișă iarăși în dormitorul cel mare, unde începu să bâjbâie după niște haine.

După ce coborî în salonaș și aprinse gazul și acolo, deschise ușa laterală, așteptându-se să-l vadă intrând pe vărul Daniel; dar nu văzu nici urmă de vărul Daniel. Zări apoi o siluetă la colțul pieței. Fluieră - Samuel avea un deosebit talent la fluierat, spre invidia fiului său - și Daniel îi făcu semn. Coborî gazul aproape de tot și apoi alergă afară, fără pălărie. Își pusese aproape toate hainele, în afară de gulerul de pânză și de cravată, și-și ridicase gulerul hainei.

Daniel porni înaintea lui, fără să-l aștepte, și intră peste drum, în „cofetărie. Prăvălia lui Daniel, care se afla în clădirea cea mai modernă din piață, era prevăzută cu un

sistem nou de obloane de fier, care se trăgeau în jos; putea astfel să-și închidă prăvălia cu o mișcare asemănătoare celei cu care se răsucește pendula, în loc să trebuiască să fixeze douăzeci de obloane, unul câte unul, ca în secolul al șaisprezecelea. Mica portieră clin uriașa placă blindată era întredeschisă, și Daniel pătrunse în bezna dinăuntru. În clipa aceea, un polițai trecu în rondul său, tăind drumul domnului Povey.

— Bună seara, sergent! Bit! zise domnul Povey, adunându-și toată demnitatea și încercând să se poarte ca și cum ar fi fost lucrul cel mai firesc să umble cu capul gol și fără guler prin piața St. Luke într-o noapte rece de noiembrie. Proceda astfel gândindu-se că dacă Daniei ar fi avut nevoie de serviciile unui polițai, ou siguranță că s-ar fi adresat acestuia.

— Bună seara, domnule, zise polițaiul, după ce-l recunosc.

— Cât e ceasul? întrebă Samuel cu îndrăzneală.

— Unu și un sfert, domnule.

Polițaiul, lăsându-l la ușița întredeschisă, trecu mai departe prin piața luminată cu felinare, în timp ce Samuel intra în prăvălia vărului său.

Daniel Povey stătea în dosul ușii, iar când Samuel intră, o închise cu o mișcare bruscă. În afară de pâlpăitul slab al gazului, prăvălia se afla în întuneric. Avea înfățișarea pustie pe care o are întotdeauna în timpul nopții o cofetărie sau o brutărie bine întreținută. Talgerele mari de alamă de lângă lăzile cu făină sclipeau; iar rafturile de sticlă pentru prăjituri, pe care se zărea ici-colo câte o tortă, reflectau și ele licărirea slabă a becului de gaz.

— Ce s-a întâmplat, Daniel? Ai vreun necaz? întrebă Samuel, simțindu-se, ca ele obicei, aidoma unui **b** ajețaș în fața lui Daniel.

Bărbatul cu părul alb, încă frumos, îl apucă cu mâna de umăr, într-o strânsoare care-l făcu pe Samuel să se supună.

— Ascultă, Samuel, zise el cu glasul profund și plăcut, schimbat puțin din cauza emoției. Știi că nevastă-mea bea?

Și îl privi sfidător pe Samuel.

— Nu... nu, zise Samuel. Adică... nimeni nu mi-a spus vreodată...

Era adevărat. Nu știa că doamna Daniel Povey, la vârsta de cincizeci de ani, devenise o adevărată bețivă. Umblau zvonuri că îi plăcea un pahar-două: dar „bețivă” însemna mai mult decât atât.

— Bea, continuă Daniel Povey. Și o face de doi ani!

— Îmi pare foarte rău, zise Samuel, impresionat mai ales de ridicarea atât de brutală a vălului decenței.

Toată lumea se prefăcuse mereu față de Daniel, și Daniel se prefăcuse față de toată lumea, că soția lui era ca toate celelalte soții. Și-acum, chiar bărbatul ei sfâșiasse într-o clipă vălul țesut timp de treizeci de ani.

— Și dacă ăsta ar fi fost lucrul cel mai rău! murmură Daniel pe gânduri, slăbind strânsoarea.

Samuel se simțea extrem de tulburat. Vărul său vorbea despre lucruri la care el nu făcuse vreodată aluzie nici măcar față de Constance, atât erau de dezgustătoare; lucruri îngrozitoare, ce atârnav ca niște nori amenințători în atmosfera socială a orașului, despre a care rareori cineva se trăda că știe, nu prin cuvinte, ci prin ceva greu de surprins într-o privire, într-o intonație. Nu în fiecare zi se întâmpla ca un oraș ca Bursley-ul să aibă o podoabă ca doamna Daniel Povey.

— Dar ce s-a întâmplat? întrebă Samuel, încercând să pară ferm.

Și: „Ce-o fi însemnând toate acestea? se întreba în

sinea lui. Să mă cheme la ora unu noaptea?"

— Ascultă, Samuel, începu Daniel, apucându-l iarăși de umăr. M-am dus azi la târgul de grâne din Liverpool și am pierdut ultimul tren, așa că am venit cu diligența de la Crewe. Și ce găsesc? îl găsesc pe Dick așezat pe scări în întuneric, aproape fără nimic pe el

— Așezat pe scări? Dick?

— Da! Asta mi-a fost dat să văd când am venit acasă!

— Dar...

— Stai să vezi! Zăcea la pat de vreo două zile, cu fierbințeală; răcise din pricină că a dormit în cearșafuri umede, căci maică-sa uitase să le aerisească. Astă seară nu i-a dat nimic de mâncare la cină. Băiatul a strigat-o. Niciun răspuns. Atunci s-a sculat să coboare și să vadă ce s-o fi întâmplat, și a alunecat pe scări și și-a rupt genunchiul, ori și l-a scrântit. A stat acolo ceasuri întregi, se pare! Nu putea nici să urce, nici să coboare.

— Și... soția... doamna... era?

— Beată turtă în salon, Samuel.

— Dar servitoarea?

— Servitoarea! Daniel Povey râse. Nu putem să ținem o servitoare. Nu vrea niciuna să stea. Știi foarte iii ne.

Știa, într-adevăr. Metodele domestice și aversiunile doamnei Povey erau, în orice caz, un lucru care putea fi discutat în voie, și chiar îl discutaseră.

— Și ce-ai făcut?

— Ce-am făcut? Păi, l-am luat pe brațe și l-am dus din nou sus. Și am mai făcut o treabă bună! Uite! Vino-ncoace!

Daniel traversă cu hotărâre prăvălia – ușița tejghelei era dată în lături – și deschise o ușă din fund, Samuel se luă după el. Niciodată nu mai pătrunsese atât de adânc în tainele vărului său. În stânga se vedea scara întunecată; în dreapta, o ușă închisă; iar în față, o ușă deschisă ce – dădea spre curte. La capătul celălalt al curții desluși o

clădire, vag luminată, și siluete dezbrăcate mișcându-se înăuntru.

I-Ce-i acolo? Cine-s ăia? întrebă el brusc.

— E brutăria, răspunse Daniel, surprins parcă de o asemenea întrebare. E una din nopțile când se lucrează târziu.

Până la sfârșitul puținelor zile pe care avea să le mai trăiască, Samuel nu mai mâncă nici o singură îmbucătură de pâine fără să-și amintească de imaginea din acea noapte. Trăise jumătate de secol și mâncase nepăsător pâine, ca și cum franzelele ar fi crescut gata-coapte în pom.

— Ascultă! îi porunci Daniel.

Își ciuli urechile și prinse un vaiet slab, plângăreț» venind de la etajul de deasupra.

— Ăsta-i Dick! El e! zise Daniel Povey.

Părea mai curând plânsetul unui copil, decât al unui tânăr întreprinzător de douăzeci și patru de ani.

— Dar ce, îl doare? N-ai chemat doctorul?

— Nu încă, răspunse Daniel, cu privirea pierdută.

Samuel îl privi o clipă, mai atent. Și Daniel i se păru deodată foarte bătrân, neajutorat și patetic, un ijărbat nepotrivit cu situația în care se afla; și totuși, în ciuda demnității anilor săi ninși, nespus de copilăros. Samuel se gândi imediat: „A fost prea mult pentru el. Aproape că și-a ieșit din minți. Asta-i explicația. Cineva ar trebui să se îngrijească de tot, și cred că eu sunt acela”. Și toate resursele de hotărâre și curaj ale caracterului său se adunară, ca să facă față situației. Era fără guler, în papuci și cu bretelele prinse strâmb – dar aceste amănunte păreau să facă parte din situație.

— O să dau o fugă până sus să văd ce-i cu el, zise Samuel pe un ton indiferent.

Daniel nu răspunse nimic.

Se zărea o licărire în capul scărilor. Samuel urcă, găsi robinetul de gaz și făcu lumina mai mare. În fața îi apăru un coridor murdar, soios și neîngrijit, o adevărată anticameră a mizeriei. Călăuzit de gemete, Samuel intră în dormitor – o odaie într-o stare ele cumplită neorânduială, luminată doar de o luminare pe sfâr. știe. Era oare cu puțință ca o gospodină să-și piardă într-atât respectul de sine? Samuel se gândi la propriul său cămin „ținut” cu atâta grijă și ordine, și sufletul îi fu năpădit de o puternică amărăciune împotriva doamnei Daniel Povey.

— Dumneata ești, domnule doctor? zise un glas din pat; gemetele încetară.

Samuel ridică în sus lumina.

În fața lui zăcea Dick, cu obrazul, pe care crescuse o barbă de câteva zile, schimonosit de durere și lucind de sudoare; părul castaniu răvășit era ud și el de sudoare.

— Unde dracu' e doctorul? întrebă brusc UMărul.

Se vedea limpede că nu-l interesa prezența lui Samuel; nu-l izbise decât faptul că Samuel nu era doctorul.

— Are să vină, are să vină, zise Samuel pe un ton liniștitor.

— Păi, dacă mai întârzie mult, are să mă ia dracu', protestă Dick, părând chiar furios. E tot ce pot să-ți spun.

Samuel așeză lumina pe masă și fugi iarăși jos

— Ascultă, Daniel, zise el, stârnit și înfierbântat, asta-i de-a dreptul caraghios. De ce dracu' n-ai trimis după doctor în timp ce mă așteptai? Unde-i soția ta?

Daniel Povey își golea încet buzunarul hainei de grăunțele de porumb, turnându-le într-unul din vasele mari din dosul tejghelei; se aflau în partea din prăvălie care servea de brutărie. își luase boabe de porumb ca să arunce în geamul lui Samuel, și acum le pune la loc pe cele care rămăseseră.

— Te duci după Harrop? îl întrebă el, șovăind.

— Păi, sigur că da! exclamă Samuel. Unde-i soția ta?

— Ai face mai bine să te duci s-o vezi, zise domnul Povey. E în salon.

O luă înaintea lui Samuel, spre ușa închisă din dreapta. Când o deschise, salonul apăru în plină lumină.

— Haide! Intră! zise Daniel.

Samuel intră, speriat, într-o încăpere tot atât de răvășită și de murdară ca și dormitorul, doamna Daniel Povey zăcea întinsă strâmb pe un divan jerpelit; capul îi era dat pe spate, fața lividă, ochii ieșiți din orbite, gura umedă și căscată: o priveliște oribilă și respingătoare. Samuel se simți îngrozit; îl cuprinse frica și dezgustul. Becul de gaz șuierător arunca o lumină nemiloasă asupra acestei făpturi îngrozitoare. O soție și o mamă! Stăpâna casei! Sufletul ordinii 1 Izvorul alinării! Balsamul necazurilor și refugiul tuturor din fața suferințelor! era abjectă. Părul rar, de un cărunt-gălbui, era jegos, gâtul scofâlcit era negru de murdărie, mâinile dezgustătoare, rochia neagră jerpelită. Făcea de ocară numele, situația, vârsta ei. Avea în față o imagine a decăderii mai respingătoare decât își închipuise vreodată Samuel cu lipsa lui de experiență. Și lângă ușă stătea soțul ei - îngrijit, curat, aproape impunător, omul care de treizeci de ani își strunea întreaga-i mândrie ca s-o rabde pe această femeie, el, bărbatul vesel care răsese în toate împrejurările grele! Samuel își aminti când se căsătoriseră. Și își mai aminti cum, ani întregi după căsătorie, ea rămăsese tot atât ele drăguță, artificială, cochetă și plină de toane ca o tânără târfă cu un nătărău la picioarele ei. Timpul și mânia înceată a lui Dumnezeu o schimbaseră, încercă să se stăpânească și se apropie de ea; apoi se opri.

— Dar... șovăi el.

— Da, Samuel, băiatule! zise bărbatul bătrân de la ușă. Mă tem că am omorât-o! Mă tem că am omorât-o! Am

apucat-o și am scuturat-o. Am apucat-o de gât. Și înainte de a-mi da seama, am făcut-o! N-o să mai bea niciodată rachiu. Asta a fost!

Și se îndepărtă.

Samuel își simți toată carnea înfiorându-se, în timp ce un val de emoție îi năpădi întreaga ființă. Era ca și cum cineva l-ar fi izbit cu toată puterea. Inima i se cutremură, la fel cum se cutremură un vas când îl izbește un talaz cât un munte. Era năucit. Îi venea să plângă, să verse, să moară, să se prăbușească. Dar un glas îi șoptea: „Trebuie să te ții tare. Trebuie să te îngrijești de tot”. Se gândi la soția sa și la copilul său dormind liniștiți în puritatea curată a căminului său. Simți asprimea gulerului de la haină în jurul gâtului și pantalonii care abia se țineau în bretele. Ieși din odaie, închizând ușa în urma lui. Zări o clipă în partea cealaltă a curții siluetele dezbrăcate, agitându-se neștiutoare prin brutărie. De sus se auzeau protestele lui Dick, pe care durerea le transformase într-o ocară prostească și monotonă.

— Mă duc să-l aduc pe Harrop, zise pe un ton jalnic către vărul său.

Casa doctorului era la mai puțin de cincizeci de pași, doctorul avea o sonerie pentru chemările de noapte; deși era un om mult mai vlăguit decât fusese tatăl său la vârsta lui, răspunse imediat. N-a fost nevoie să-i arunce cu boabe de porumb în geam! În timp ce Samuel vorbea cu doctorul prin fereastră, în minte îi alerga neîncetat întrebarea: „Oare n-ar trebui să anunț poliția?”

Dar când, luând-o înaintea bătrânului Harrop, ajunse din nou la prăvălia lui Daniel, iată polițaiul întâlnit mai înainte se întorsese din runda sa, și Daniel discuta cu el la intrare. Nu se mai zărea niciun, alt om prin apropiere. Pe King Street, de-a lungul lui Wedgwood Street, până în piața St. Luke, către Brougham Street, nimic decât felinare

de gaz arzând cu nesfârșită perseverență, și fațadele prăvăliilor apărate de obloane. Numai la catul de sus al clădirii băncii din capătul pieței se zărea o lumină tainică, licărind prin oblon. Probabil că cineva era bolnav!

Polițaiul era într-o stare de mare agitație nervoasă, **t** se întâmplase ceva ce nu i se mai întâmplase niciodată. Dintre toți cei șaiszeci de polițai din Bursley, tocmai el fusese ales de soartă să fie instrumentul destinului. Era uluit.

— Ce înseamnă, ce înseamnă toate astea, domnule Povey? vorbi el întorcându-se în grabă spre Samuel. Ce vrea să spună domnul consilier Povey?

— Vino înăuntru, domnule sergent, zise Daniel.

— Dacă mă duc înăuntru, zise polițaiul, adresându-se lui Samuel, ar fi bine ca dumneavoastră să vă duceți pe Wedgwood Street, domnule Povey, și să-l aduceți pe camaradul meu. După toate socotelile, e pe undeva pe Duck Bank.

Era uimitor cât de repede se precipitau lucrurile, o dată pornite. În juipătate de ceas, Samuel se și despărți de Daniel la comisariatul de dincolo de abator, și se grăbea spre casă s-o trezească pe nevastă-sa, ca să se ducă să-l îngrijească pe Dick Povey, până va putea fi dus la spitalul din Pirehill, cum hotărâse bătrânul Harrop de îndată ce-l văzuse.

„Ah! Dumnezeu nu poate fi luat în derâdere!” își zicea el, încercând să-și stăpânească tumultul din suflet. Asta era ideea lui de bază: Dumnezeu nu poate fi luat în derâdere! Daniel era un om bun, onorabil, strălucitor; era cineva în lume. Dar cum rămânea cu limbajul lui trivial? Cum rămânea cu cârciumile pe unde se ducea? (Cum de pierduse trenul de Liverpool? Cum?) De mulți ani el, Samuel, văzuse în Daniel dezmințirea vie a adevărului vechilor amenințări ebraice. Dar până la urmă, iată că se

înşelase! Dumnezeu nu poate fi luat în derâdere! Şi Samuel îşi dădu seama că înăuntrul său se reîntorcea la o evlavie, codificată cu stricteţe, de la care poate că se cam îndepărtase cu gândul.

Şi, în acelaşi timp, avea şi un anume sentiment ai importanţei sale, pe când îşi trezea nevasta şi încerca să-i spună vestea cu un calm plin de tact. Fusese de faţă la cel mai copleşitor eveniment ce se petrecuse vreodată în istoria acestui oraş.

II

— Fularul ţi-l aduc îndată, zise Constance. Cyril, dă fuga până sus şi adu fularul tatii. Ştii în care sertar este.

Cyril o luă la fugă în sus. Se cuvenea ca toată lumea, în dimineaţa aceea, să fie promptă şi activă.

— N-am nevoie de niciun fular, mulţumesc, zise Samuel, tuşind şi încercând să-şi înăbuşe tuşea.

— Oh! Dar, Sam... protestă Constance.

— Ascultă, te rog nu mă sâcâi! zise Samuel pe un ton categoric. Am destule pe cap...

Dar nu-şi sfârşi fraza. Constance suspină în timp ce soţul ei ieşea, nervos şi plin de importanţă, pe uşa laterală în stradă. Era devreme, nici ora opt, şi magazinul nu fusese încă deschis.

— Tatăl tău n-a putut să aştepte, îi zise Constance lui Cyril când acesta năvăli în jos pe scară, cu ghetetele-i greoaie de şcolar. Dă-mi-l mie.

Şi se duse să pună fularul la loc.

Întreaga casă era răvăşită, şi Amy tot mai zăcea bolnavă! Existenţa le era tulburată; simţea vag că trebuiau făcute o mie de lucruri, şi totuşi nu-i venea în gând nimic ce putea face în clipa aceea; aşa încât duse fularul la loc. Până să coboare din nou, Cyril plecase la şcoală, el care de obicei era un mocăit. Adevărul este că băiatul abia aştepta să povestească la şcoală ce se petrecuse în timpul nopţii,

mai ales că el fusese primul care auzise zgomotul boabelor de porumb aruncate de ucigaș în fereastră. Era o știre care trebuia împărtășită cuiva, ca un preludiu la fiorul ce va cuprinde întreaga școală; și Cyril pornise în căutarea unui confident demn, și care să știe să aprecieze noutatea. Plecase la nici cinci minute după tatăl său.

În piața St. Luke se adunase o mulțime de vreo două sute de curioși, care stăteau nemișcați în umezeala noroioasă de noiembrie. Cadavrul doamnei Daniel Povey fusese transportat la hotelul „Tiger”, iar tânărul Dick Povey dus cu o furgoneta la spitalul din Pirehill, în celălalt capăt al districtului Knvpe. Casa crimei fusese închisă și obloanele trase la ferestrele de la etaj ale locuinței. Nu era absolut nimic de văzut, nici măcar un polițai. Și totuși, încăpățânată, mulțimea cerceta cu luare-aminte clădirea fatală din Boul ton Terrace. Hipnotizată de fațada de cărămizi și mortar, mulțimea părea că uitase orice legături cu lumea înconjurătoare și, fără a ține seama de foame și de problemele zilnice, era hotărâtă să privească țință casa până se va prăbuși sau își va dezvălui în vreun fel taina. Cei mai mulți dintre oameni nu-și puseseră nici palton și nici guler, apărându-se de frig cu ajutorul vreunui fular înfășurat în jurul gâtului și vârându-și mâinile în buzunare. Și se tot mișcau de pe un picior pe altul, ca să se încălzească puțin. Din când în când, clin gloată se desprindeau privitorii mai șubrezi, îndepărtându-se rușinați de nestatornicia lor. Dar soseau mereu alte întăriri. Și pentru noii-veniți, amănuntele trebuiau luate de la început, la nesfârșit; aceleași întrebări, aceleași răspunsuri, aceleași exclamații, aceleași teorii sentențioase, aceleași profeții circulau în toate colțurile pieții, într-o ciudată repetare. Oameni bine îmbrăcați stăteau de vorbă cu haimanale de profesie; căci vestea senzațională, această întâmplare cumplită, a cărei

ciudățenie părea cu fiecă clipă tot mai impresionantă, aducea cu sine sentimentul de înfrățire al oamenilor. Toți aveau strania impresie că nu era nici duminică și nici zi lucrătoare, ci un fel de a opta zi a săptămânii. Și totuși, în apropiere, în hala din piața St. Luke, negustorii își pregăteau tarabele ca și cum ar fi fost sâmbătă, ca și cum un consilier comunal nu și-ar fi ucis soția – în sfârșit! Fu anunțată vestea, repetată la nesfârșiP, că brutăria lui Povey fusese preluată de Brindley, al doilea brutar și cofetar din oraș, care avea o tarabă în piață. Și oamenii afirmau, ca un adevăr filosofic repetat la nesfârșit, că n-avea rost să se irosească o pâine atât de bună.

Apariția lui Samuel stârni frământare în rândurile mulțimii. Dar Samuel străbătu piața cu o expresie absorbită, ca și cum, datorită preocupărilor sale extrem de grave, ar fi pășit printr-o piață pustie. Trecu în grabă pe lângă bancă și coborî pe Tumhill Road, către reședința particulară a „tânărului Lawton”, fiul răposatului „Jurisconsult Lawton”. Tânărul Lawton îi urmăse tatălui său; era, la fel cum fusese și tatăl său, jurisconsultul cel mai de vază din oraș (deși rivalii mai erudiți îi scosese vorbă că era prost), dar obiceiul de a-i num: pe oameni după profesiunile lor murise odată cu tramvaiul cu cai. Samuel îl găsi pe tânărul Lawton la micul dejun, și plecă imediat cu brișcă lui Lawton către comisariatul de poliție, unde sosirea lor electriza o mulțime tot atât de mare ca în piața St. Luke. Puțin mai târziu, plecă împreună la; Hanbridge, ca să încredințeze procesul unui avocat pledant; și Samuel, nefind admis să fie de față la prima parte a întrevederii dintre jurisconsult și avocatul pledant, se simți umilit în fața rigidității etichetei judiciare.

Totul i se părea lui Samuel un joc. Întreaga tevatură cu poliția și celulele poliției și celelalte formalități păreau nefirești. Cazul vărului său nu era ca oricare altul și, chiar

dacă formalitățile puteau fi necesare, părea absurd să pretinzi că era un caz ca oricare, altul. În ce fel se deosebea el de alte cazuri, Samuel nu analiză în sinea lui. Se gândi doar că tânărul Lawton părea prea plin de sine, iar Daniel prea umil în discuția dintre ei, și se strădui să arate, prin demnitatea atitudinii sale, că după părerea sa nu fusese folosit tonul cuvenit. Nu putea înțelege comportarea lui Daniel, căci nu avea destulă imaginație ca să înțeleagă prin ce trecuse Daniel. La urma urmei, Daniel nu era un criminal; moartea nevastă-sii fusese un accident, o întâmplare nefericită.

Dar la tribunal, o sală ticsită și înțesată din clădirea primăriei, Samuel începu să aibă îndoieli. Din întâmplare, judecătorul de instrucție avea ședință în dimineața acea ea în Bursley. Prezida singur, căci niciunul dintre judecătorii de pace nu se grăbise să-și ocupe locul, ținând seama că în boxa acuzaților se afla un consilier comunal. Judecătorul, numit de curând, era un tinerel de prin partea de sud a comitatului; pentru el, care se socotea o persoană distinsă, un consilier comunal din Bursley nu era decât un negustor de rând. Îl însuflețea un entuziasm juvenil în fața măreției și imparțialității justiției britanice și se purta ca și cum întreaga răspundere pentru siguranța uriașului mecanism s-ar fi sprijinit pe umerii lui. Avusese cu avocatul din Hanbridge o ceartă de pomină, pe când erau amândoi la Cambridge, și felul cum se purtau unul față de altul era pentru vulg o pildă în arta politeții reci și desăvârșite. Tânărul Lawton, care studiasse la Oxford, îi disprețuia în sinea lui pe amândoi, dar cum el fusese acela care îl angajase pe avocat, firește că nu putea să se amestece în discuție, ceea ce îi irita. Aceștia trei formau aristocrația din sala tribunalului; și ei o știau; și o știa și Samuel Povey; cu toții o știau și o simțeau. Avocatul depuse un zel extraordinar în îndeplinirea îndatoririlor sale; aminti în

cuvinte potrivite de caracterul lui Daniel și de situația lui în oraș, dar nimic nu putea ascunde faptul că, și pentru el, clientul nu era decât un mărunț negustor acuzat de o crimă obișnuită. Firește că judecătorul trebui să sublinieze că în fața legii toți sunt egali – un consilier comunal ca și un simplu bețivan; și izbuti. Polițaiul își depuse mărturia, iar comisarul relatează sub jurământ tot ce declarase Daniel Pove. **y** când fusese pus sub acuzare. Audierile continuară într-un ritm atât de rapid, fără nicio piedică, încât păreau că nu sunt decât un simplu ritual, cu Daniel ca o momâie în mijlocul lui. Judecătorul credea de minune iluzia că, în ceea ce îl privește, un omor săvârșit de un consilier comunal din piața St, Luke era un lucru obișnuit. De precauție nici nu putea fi vorba, iar avocatul, neputând aduce niciun argument în favoarea unei amânări pentru continuarea cercetărilor – într-adevăr, nu exista niciunul – Daniel Povey fu trimis la Curtea cu jurați din Stafford, în vederea procesului. Imediat după aceea judecătorul trecu la discutarea unei pretense încălcări a legislației industriale de către o mare firmă de ceramică din localitate. Ti năruie magistrat își greșise vocația. Cu calmul său de neclintit, cu desprinderea-i senină de orice slăbiciuni omenești, ar fi putut să fie general în Ordinul Iezuiților.

Daniel fu scos de acolo – nu plecă, ci fu scos – de doi polițai cu capul gol. Samuel vru să stea de vorbă cu el, dar nu putu. Ceva mai târziu, Samuel stătea la intrarea primăriei, și Daniel apăru dintr-un coridor, tot sub paza a doi polițai, de data asta cu căști. Jos, la capătul treptelor largi pe care, în nopțile balurilor de binefacere, treceau dansatorii, se afla acum o mulțime compactă, ținută în **l** râu de alți polițiști, iar dincolo de mulțime aștepta-o dubă neagră. Daniel – pe care vărul său îl vedea ca pe Lin fel de Cristos între tâlhari – fu dus repede printre privilegiații gurăască de pe coridor, apoi în jos pe scară. Un val de

murmure tălăzui mulțimea. Tot soiul de pierde-vară și derbedei zbârliți, îmbrăcați în haine de doc, se năpustiră să-l vadă, dar polițiștii îi împinseră cu furie îndărăt. Daniel și gardienii țâșniră prin mica potecă vie. Iute! Iute! Căci prizonierul e mai sacru chiar decât un Mesia. Legea l-a luat în păstrare! Ca un număr de prestidigitație, Daniel dispăru în bezna dubei. O ușă se trânti cu putere, triumfător, și un bici pocni. Scăpaseră de mulțime. Era ca și cum mulțimea ar fi urlat după sângele și oasele lui Daniel, și devotații polițiști l-ar fi salvat din fața poftelor lui.

Da, Samuel avea acum îndoieli. Simțea un gol în stomac.

Bătrânul comisar-șef al poliției trecu pe lângă el, împreună cu bătrânul paroh. Parohul era prieten cu Daniel. Până atunci, parohul nu mai stătuse niciodată de vorbă cu Samuel, care era dizident, dar acum îi vorbi; îi strânse chiar mâna.

— Ah, domnule Povey! exclamă el îndurerat.

— Mă... mă tem că situația e serioasă! bâigui Samuel.

Nu voia să admită că situația era serioasă, dar vorbele îi scăpaseră de pe buze.

Se uită la comisarul șef, așteptând ca acesta să-l asigure că situația nu era chiar atât de serioasă; dar acesta se mulțumi să-și înalțe bărbuța albă, fără să scoată o vorbă. Parohul clătină din cap și își șterse o lacrimă senilă din ochi.

După ce mai avu o discuție cu tânărul Lawton, Samuel renunță, în interesul lui Daniel, să mai pozeze în omul onest lovit de o nenorocire, care e hotărât, cu mândria semeață a inocenței, să suporte toate capriciile legii, să fie mai catolic decât papa. Își dădu seama că legea trebuie combătută cu propriile ei arme, că nu trebuie scăpat niciun prilej favorabil, că trebuie profitat ele orice

avantaj. Era chiar uimit cum de putuse să adopte până acum o asemenea atitudine. I se deschiseseră ochii; vedea acum lucrurile așa cum sunt.

Se întoarse spre casă și văzu că mulțimea din piață continua să cerceteze fațada casei vărului său. Începuseră să sosească oameni din Hanbridge, din Knype, Longshaw, Tumhill, precum și din sate ca Moorthorne, numai ca să vadă casa crimei. Vanzătorii de ziare împărțeau a patra ediție din *Vestitorul*, în care apărea relatarea completă a schimbului de cuvinte dintre judecător și avocat.

În magazin, Samuel găsi clienți absorbiți de preocupările mărunte ale cumpărăturilor, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Se simți zguduit; indiferența lor îl duru.

— Sunt prea ocupat acum, zise el scurt unuia care îl acostase.

— Sam! îl strigă soția lui, cu glas scăzut, din dosul tejghelei de la casă.

— Ce-i?

Era hotărât să strivească orice trâncăneli indiscrete, mai cu seamă cele din prăvălie, și se temea că soția sa și-ar fi dat frâu liber curiozității de femeie.

— Domnul Huntbach te așteaptă în salonaș, zise Constance.

— Domnul Huntbach?

— Da, din Longshaw. Apoi îi șopti: E vărul doamnei Povey. A venit să vadă de înmormântare și de celelalte, de... de anchetă, presupun.

Samuel tăcu o clipă.

— Oh, da? vorbi pe un ton sfidător. Ei bine, am să-l văd. Dacă vrea, am să-l văd.

În aceeași seară, Constance află câtă amărăciune era în sufletul lui împotriva femeii /ce fusese omorâtă, căci păcatele ei îl duseseră pe Daniel Povey la temnița din Stafford și pe Dick la spitalul din Pirehill. De nenumărate

ori, în zilele ce urmau, el aminti de starea de mizerie și murdărie pe care o găsisese în casa lui Daniel. Nutrea dușmănie împotriva tuturor rudelor ei și când, după anchetă, unde depuse o mărturie plină de resentimente, femeia fu îngropată, Samuel, în mânia lui, lăsă să-i scape un suspin de ușurare: „În sfârșit, am scăpat de ea!” De acum înainte avea misiunea, sacră prin gravitatea ei solemnă, de a-l apăra și a-l salva pe Daniel. Își luă singur această sarcină, dăruindu-i-se cu totul, neglijându-și afacerile și bătându-și joc de sănătate. Trăia acum numai pentru procesul lui Daniel, cheltuind mari sume de bani pentru pregătirea lui. Nu se gândea la nimic altceva, și nu vorbea de nimic altceva. Era singura lui preocupare. Și pe măsură ce săptămânile treceau, devenea tot mai sigur de reușită, tot mai sigur că se va întoarce cu Daniel în Bursley după proces, triumfător. Era încredințat că nu se putea „să i se întâmple ceva” lui Daniel; circumstanțele erau prea limpezi, prea copleșitoare în favoarea lui.

Când Brindley, al doilea brutar și cofetar din Bursley, s-a oferit să preia prăvălia lui Daniel, pe bază de cotă parte, la început s-a simțit indignat. Apoi Constance și jurisconsultul, precum și Daniel (pe care îl vizita ori de câte ori se ivea prilejul) îl convinseseră să facă un aranjament, și încă repede, căci altfel toată întreprinderea se va duce de râpă; așa încât consimți spre binele lui Daniel la un aranjament temporar, prin care Brindley urma să redeschidă prăvălia și s-o conducă, în anumite condiții, până către sfârșitul lui ianuarie, când Daniel își va redobândi libertatea. Nici nu voia să asculte văicărelile stăruitoare ale lui Daniel, care susținea că nu va mai fi văzut vreodată în Bursley. Le respinse cu hotărâre. Protestă cu vehemență, spunând că întreg orașul era plin de simpatie pentru Daniel; ceea ce era adevărat. Deveni îngerul păzitor al lui Daniel, salvându-l de propria-i

slăbiciune și apatie. Se identifică cu el.

Într-o dimineață, obloanele fură ridicate și Brindley, mândru de importanța sa de a conduce două întreprinderi, începu să se foiască în ușa prăvăliei lui Daniel Povey. Și vânzarea de pâine, prăjituri și făină fu reluată. Se părea că fluxul timpului se ridicase și îl acoperise pe Daniel și tot ce era al lui; căci nevastă-sa era sub pământ, Dick, zăcea la Pirehill, incapabil să se țină pe picioare, iar Daniel era închis. Se părea că în desfășurarea firească a vieții din piața St. Luke, Daniel fusese uitat. Dar nu și în inima lui Samuel Povey! Acolo, în fața unui altar ridicat în cinstea martirului, flacăra sacră a unei noi credințe ardea cu o îndârjită consecvență. Samuel, în plină maturitate încăruntită, dobândise tinerețea veșnică a apostolului.

Iu

În dimineața întunecoasă de iarnă când Samuel porni spre Curtea cu jurați, Constance nici nu-i ceru părerea în legătură cu măsurile pe care avea să le ia împotriva frigului. îi pregăti în tăcere rufărie specială și, la căldura focului ce ardea de zile întregi în dormitor, Samuel se îmbracă tot în tăcere cu rufăria specială. Peste care, cu multă grijă, își puse costumul cel bun. Nimeni nu scotea o vorbă. Constance și cu el nu se înstrăinaseră, dar relațiile, dintre ei erau într-o stare de încordare febrilă. De câteva săptămâni Samuel răcise destul de rău, și Constance nu izbutise să-l lecuiască cu nimic. Dacă ar fi stat câteva zile în pat, sau măcar într-o odaie încălzită, fără îndoială că s-ar fi vindecat. Dar Samuel nu voia să stea într-o odaie încălzită; nu voia nici măcar să stea în casă, și nici chiar în Bursley. își purta tușea chinuitoare pe trenurile înghețate înspre Stafford. Nu avea urechi pentru sfaturi bune; pur și simplu nu putea să audă; trăia ca într-un vis. După Crăciun starea lui se înrăutăți. Constance era de-a dreptul disperată. Într-o seară avu loc o ciocnire între voința ei și a

lui, când Constance, adunându-și toate puterile, îi ceru stăruitor să nu mai iasă din casă până nu se va face bine. În această luptă, Constance deveni aproape de nerecunoscut. Cu bună știință își dădu frâu liber până aproape de isterie; nu mai era îngăduitoare și blândă; îi aruncă în față amărăciunea ca un vitriol: țipă ca o scorpie. Pare aproape de necrezut că ea să fi mers atât de departe; dar o făcu. Îl învinui printre suspine că-l pune pe vărul lui mai presus de soție și copil și că nu-i păsa dacă ea va rămâne văduvă clin cauza îndărătniciei lui. Și sfârși țipând cu disperare că tot cu atâta folos ar fi vorbit unui stâlp. Chiar așa și era. Samuel îi răspunse liniștit și rece. Îi spuse că n-avea niciun rost să-și iasă clin fire, căci el va face cum va crede de cuviință. A fost o scenă extraordinară, unică în analele existenței lor, din care Constance ieși învinsă. Acceptă înfrângerea, stăpânindu-și treptat suspinele și adoptând tonul învinsului. Îl sărută când se urcară în pat să se culce. Și el, grav, îi întoarse sărutul.

De atunci ea cunoscuse, în practică, tot chinul și umilința pe care le cuprindea inevitabilul, atunci când ești nevoit să trăiești cu el. Bărbatul ei își risca viața – de asta era pe deplin încredințată – și ea nu putea face nimic; cunoștea foarte bine felul lui ele a fi. Simțea că, deocamdată, avea un nebun în casă, pe care nu putea să-l trateze după principiile obișnuite. Încordarea neîncetată o îmbătrâni. Singurul ei izvor de alinare era Cyril. Vorbea cu el fără rezerve, iar vorbele „tatăl tău”, „tatăl tău” îi reveneau mereu pe buze. Da, se schimbaseră cu totul. De multe ori plângea când era singură.

Cu toate astea, uita adesea că fusese învinsă. Nu cunoștea legile cinstite ale războiului. Reîncepea mereu lupta, purtând războiul sub steagul armistițiului, fiind astfel un adversar extrem de incomod. Și deși rămânea dâr în problema principală, Samuel era obligat să accepte

un compromis în chestiunile mai mărunte. Iar Constance putea fi și ea teribilă, așa că de fiecare dată când buzele i se strângeau și ochii îi scânteiau, Samuel ar fi pus și patruzeci de fulare, dacă i-ar fi poruncit. Astfel, toate amănuntele supremei călătorii la Stafford le aranja Constance. Samuel urma să ia o trăsură până la Knype, ca să scape de frigul din trenul de pe linia secundară ce trecea pe la Bursley și așteptarea pe peroanele înghețate. La Knype avea să ia expresul și să călătorească cu clasa întâi.

În dimineața aceea întunecoasă, după ce se îmbracă la lumina becului de gaz, Samuel află încetul cu încetul până unde mersese ea cu pregătirile minuțioase. Micul dejun fusese special pregătit, și trebuia să mănânce tot. Apoi sosi trăsura, și o văzu pe Amy ducând cărămizi fierbinți înăuntru. Constance însăși îi puse galoșii peste ghete, nu pentru că ar fi fost umezeală, ci pentru că, zicea ea, cauciucul ține cald la picioare. Constance însăși îi înfășură gâtul, îi descheie haina și îi vârî încă un fular peste piept. Constance însăși îi încălzi mânușile de lână și îl ajută să-și pună paltonul cel mai călduros.

Atunci Samuel îl văzu pe Cyril, gata de plecare.

— Unde pleci? îl întrebă el.

— Merge cu tine până la Knype, zise Constance cu îndârjire. Te conduce până la tren și apoi se întoarce înapoi cu trăsura -.

I-o făcuse! Radia. Cyril îi înfruntă timid, privind de la unul la celălalt. Samuel fu nevoit să cedeze.

Și astfel, în întunericul dimineții de iarnă - căci încă nu se luminase de ziuă - Samuel porni spre proces, escortat de fiul său. Ecoul tusei lui stăruitoare fu ultimul lucru pe care îl auzi Constance înainte de pornirea trăsorii.

Cea mai mare parte a zilei, Constance o „petrecu așezată în „colțul domnișoarei Insull” din prăvălie. Cu

douăzeci de ani în urmă, acest colț fusese al ei. Dar acum, în locul cutiilor mari de galanterie învelite în hârtie de împachetat, raionul fusese despărțit de restul prăvăliei printr-un paravan masiv de mahon și geam mat, iar înăuntru trona domnișoara Insull împreună cu tot ce era necesar pentru activitatea ei. În orice caz, rămânea colțul cel mai friguros din tot magazinul, după cum o arătau și degetele domnișoarei Insull. Constance se așează aici mai mult ca să facă ceva, să se afle în treabă, decât din nevoia de a supraveghea magazinul, deși îi spusese lui Samuel că va avea grijă de el. Domnișoara Insull, văzându-și tronul uzurpat, în nevoită să se așeze lângă sobă, împreună. ꞑcu creaturile mai puțin importante; și cum acest lucru nu-i era pe plac, subordonatele ei avură de suferit.

Ziua parcă nu se mai sfârșea. Către ora ceaiului, chiar înainte de a veni Cyril de la școală, domnul Critchlow își făcu în mod surprinzător apariția. De fapt, sosirea lui era mai puțin surprinzătoare pentru domnișoara Insull și restul personalului, decât pentru Constance. Căci în ultima vreme își făcuse un obicei să apară din când în când la ora ceaiului și să stea de vorbă cu domnișoara Insull. Domnul Critchlow era un bărbat care sfida încu timpul. Silueta-i înaltă, zveltă era perfect dreaptă. Trăsăturile nu i se schimbaseră. Nimeni n-ar fi putut spune că părul și barba îi erau mai albe decât fuseseră cu ani în urmă. Purta ca de obicei șorțul alb și lung, iar peste el își pusese o haină groasă. Între degetele-i lungi și noduroase ținea un exemplar din *Vestitorul*.

Nu se așteptase să găsească colțul ocupat de Constance. Aceasta cosea.

— Ah, dumneata ești! zise el eu glasul neplăcut, hârâit, pe care i-l cunoștea, fără să arunce nici măcar o privire spre domnișoara Insull. — Își c-îștigase reputația de a fi. bătrânul cel mai bădăran din Bursley. Dar purtarea lui

exprima mai degrabă indiferență decât grosolănie. Era o purtare care spunea: „Trebuie să mă luați așa cum sunt. Poate că sunt egoist, aspru, meschit și încăpățânat; dacă nu-i place cuiva, treaba Lui. Mi-e indiferent”.

Își rezemă cotul de marginea paravanului, arătând ziarul.

— Oh, domnule Critchlow! zise Constance pe un toți afectat, căci își însușise și ea antipatia lui Samuel față de el. i

— A început! observă acesta cu o bucurie tainică.

— Da? zise Constance cu interes. A și apărut în ziar?

Fusese mai preocupată de sănătatea soțului ei decât de procesul lui Daniel Povey, dar firește că procesul o interesa foarte mult. Și vestea că pro cepul începuse cu adevărat o emoționă.

— Ei, da! făcu domnul Critchlow. N-ai auzit băiatul cu ziarele strigând adineauri prin toată piața? r.

— Nu, zise Constance.

Pentru ea, ziarele nu existau. Niciodată nu-i trecuse prin minte să deschidă vreunul, niciodată nu simțise vreo curiozitate pe care să nu și-o poată satisface – dacă în general voia să și-o satisfacă – fără puternicul ajutor al presei. Nici chiar în această zi nu-i trecuse prin minte că ar merita să se uite prin *Vestitorul*.

— Ei, da! repetă domnul Critchlow. Se pare că a început la două – sau cam așa ceva.

O clipă, el își îndreptă atenția asupra unui robinet de gaz care fâsâia, și-i micșoră cu grijă flacăra.

— Ce scrie?

— Încă nimic! zise domnul Critchlow.

Și citiră împreună cele câteva rânduri, de sub titlurile mari, care descriau formalitățile de început ale procesului lui Daniel Povey, acuzat de uciderea soției sale. Erau unii care spuneau, remarcă el ridicându-și pe nas ochelarii, că

marele juriu va schimba acuzația, sau cam așa ceva! Și râse îngăduitor, puțin batjocoritor de această absurditate extremă. „Ah!” exclamă el gânditor, întorcându-și capul ca să vadă dacă vânzătoarele ascultau. Într-adevăr, ascultau. Ar fi fost prea mult, într-o zi ca asta, să te aștepți ca vânzătoarele să respecte regulile de etichetă ale magazinului.

Constance auzise în ultima vreme multe despre marele juriu, dar nu înțelesese nimic și nici nu căutase să înțeleagă.

— Mă bucur că a început așa de repede, zise ea. Într-un fel, adică! Mi-era teamă că Sam ar putea fi nevoit să rămână la Stafford mai multe zile. Crezi că o să dureze mult?

— Nici gând! zise domnul Critchlow categoric. N-are de ce să se lungească.

Urmă o tăcere, punctată de împunsăturile acului.

De fapt, Constance ar fi preferat să nu stea de vorbă cu bătrânul; dar dorința de a auzi vorbe liniștitoare, care să-i potolească temerile, o silea să vorbească, deși știa prea bine că domnul Critchlow era ultimul om din oraș care să-ți acorde sprijin moral când simțea că ai nevoie de el.

— Sper că totul o să fie bine! murmură ea.

— Totul o să fie bine! exclamă el, înveselit. Totul o să fie bine! Numai că pentru Daniel o să fie rău.

— Ce vrei să spui, domnule Critchlow? protestă ea.

Și-și zise în sinea ei: „Nimic nu poate trezi mila în inima lui, nici măcar o tragedie ca aceea a lui Daniel”, își mușcă buzele pentru că vorbise.

— Ei bine, vorbi acesta cu glas sonor, adresându-se atât vânzătoarelor din jurul sobei, cât și Constancei, am auzit câteva argumente grozave anul ăsta, hotărât lucru! Spuneau unii că Dan n-a avut de gând s-o facă. Se prea

poate. Dar dacă ăsta-i un motiv ca să nu-l spânzure, atunci s-a terminat cu pedeapsa capitală în țara asta. „N-a avut de gând!” Sunt o mulțime din ăștia care „n-au avut de gând!” Apoi ziceau unii că nevastă-sa era o haimana, și că nu se îngrijea de casă, și că era mai mult beată decât trează. Nu văd ce rost au toate astea. Dacă orice nevastă care-și petrece vremea bând rachiu, în loc să măture pe jos și să deretice, trebuie sugrumată, atunci Dan e în siguranță. Dar nu-l văd pe judecătorul Lindlev spunând juriului așa ceva. Am fost și eu jurat sub judecătorul Lindley – chiar de mai multe ori – și nu-l văd spunând așa ceva! Tăcu o clipă, rămânând cu gura deschisă. Cât despre mai-marii orașului, urmă el, și chiar și parohul, care s-au dus cu toții la Stafford să

Jure pe *Biblie* că nimeni n-are o reputație ca a lui Dan – ei bine. dacă ar fi putut să jure că Dan nu era în casă în noaptea aceea, că era în Ierihon, ar fi avut rost să se ducă. Dar așa, mai bine ar fi rămas a-asă și și-ar fi văzut de treabă. Sfinte Doamne, Sam mi-a zis și *mie* să merg!

Râse din nou, în fața femeilor îngrozite și mânioase.

— Mă mir de dumneata, domnule Critchlow! Zău că mă mir! exclamă Constance.

Vânzătoarele o sprijiniră prin exclamații vagi. Domnișoara Insull se ridică și înteți focul din sobă. Fiecare ființă din acea încăpere era sincer convinsă că Daniel Povey va fi achitat, și era o fărădelege să arunci îndoială asupra acestei certitudini luminoase. Convingerea nu făcea parte din domeniul rațiunii; era un act de credință; și argumentele nu făceau decât s-o irite, fără să o tulbure câtuși de puțin.

— Poți să te miri! consimți vesel domnul Critchlow; era foarte mulțumit.

Tocmai se pregătea, cu mersul lui târșăit, să părăsească prăvălia, când intră Cyril.

— Bună ziua, domnule Critchlow, zise Cyril cu o politețe sfioasă.

Domnul Critchlow privi cu asprime la băiat, apoi dădu de câteva ori repede din cap, - ca și cum ar fi spus: „Iată alt prost în devenire! Așa vin generațiile una după alta!” Nu răspunse la salut și ieși.

Cyril alergă în colțul unde ședea maică-sa, azvârlindu-și din fugă ghiozdanul pe scara ce ducea spre atelier. Își scoase șapca și o sărută pe Constance, iar ea îi descheie paltonul cu mâinile-i reci.

— Ce voia Matusalem? Întrebă el.

— Sst! îl corijă Constance cu blândețe. A venit să-mi spună că procesul a început.

— Oh, păi știam! Un băiat a cumpărat ziarul și am văzut. Ascultă mamă, o să scrie și despre tata în ziar? Și-apoi, pe un ton schimbat: Ascultă, mamă, ce mâncăm la ceai?

După ce stomacul său află exact ce avea de mâncare la ceai, băiatul începu să sporovăiască, manifestând o curiozitate imensă față de proces. Nu voia să se apuce de lecții. „N-are rost, îi spuse mamei sale, nu pot”. Se întoarseră amândoi în prăvălie, și Cyril se tot repezea la ușă ascultând dacă nu trecea vreun vânzător de ziare. Deodată îi trecu prin cap că, poate, vânzătorii de ziare strigă ediția specială a *Vestitorului* în piața din fața primăriei, uitând de piața St. Luke. Nimic nu-l putu convinge să nu se repeadă până acolo ca să vadă. Ieși afară fără palton, făgăduind că va trage o goană. Tot magazinul așteptă cu o stranie neliniște. Mișcându-se agitat de colo până colo, Cyril răspândise în jurul lui o atmosferă de încordare. Se părea acum că întreg orașul stătea cu sufletul la gură, temându-se de vești și arzând totuși de nerăbdare să le capete. Constance își imaginea Stafford-ul, pe care nu-l văzuse niciodată, și o sală de

tribunal, pe care n-o văzuse nicicând, și pe soțul ei și pe Daniel în ea. Și așteptă.

Cyril intră în fugă.

— Nu! anunță el găfâind. Nimic încă!

— Să nu răcești, acum că ești încălzit, îl sfătuie Constance.

Dar el se aținea tot pe lângă ușă. În curând o luă din nou la fugă spre primărie.

Abia ieșise băiatul pe ușă, că în depărtare se auzi strigătul strident al unui vânzător de ziare, mai întâi slab, nedeslușit, apoi din ce în ce mai limpede și mai tare.

— Ziarul! zise o ucenică.

— Șșt! făcu Constance, ascultând.

— Șșt repetă domnișoara însull.

— Da, așa e! zise Constance. Domnișoară Insull, du-te și i-a un ziar. Iată o jumătate de penny.

Moneda trecu repede dintr-o mină într-alta. Domnișoara Insull dădu fuga până afară.

Se întoarse triumfătoare cu ziarul, pe care Constance îl luă tremurând. La început, nu găsi știrea. I-o arătă domnișoara Insull, citind:

— „În concluzie!” Ceva mai jos, ceva mai jos! „După o deliberare de treizeci și cinci de minute, juriul l-a găsit pe inculpat vinovat de omor, recomandând clemență. Judecătorul și-a pus în cap boneta neagră și a pronunțat sentința de condamnare la moarte, spunând că va înainta recomandarea de clemență forurilor cuvenite”.

În clipa aceea se întoarse Cyril.

— Nu încă! începu el să spună – și atunci văzu ziarul pe tețghea. Se dezumflă.

Mult timp după închiderea magazinului, Constance și Cyril îl așteptară în salonaș pe stăpînul casei. Constance era în culmea deznădejdi. Nu vedea decît: moarte în jurul ei. Ghidi: nenorocirile nu vin niciodată singure. De ce n-a

sosit încă Samuel? îi pregătise totul, adică tot ceea ce îi sugerase imaginația în materie de hrană, doctorii și mijloace de încălzire. N-o lăsă pe Amy să se ducă la culcare, gândindu-se că ar putea să fie nevoie de ea. Nici măcar pe Cyril nu-l trimise la culcare. Minutele întunecate, îngrozitoare se scurgeau încet pe ceasornicul de pe cămin, și doar cinci minute o mai separau pe Constance de clipa cinci nu va ști ce să mai facă. Era unsprezece și douăzeci și cinci. Dacă Samuel nu apărea până la unsprezece și jumătate, însemna că nu va mai veii în noaptea aceea, decât dacă trenul de Stafford ar fi avut o întârziere neînchipuit de mare.

Zgomotul unei trăsurii! Se opri la ușă. Mama și fiul săriră în sus.

Da, era Samuel! îl privi atentă. Și se îngrozi văzând starea, morală și fizică, în care se afla. Voinicul Cyril, împreună eu Amy, îl ajutară să urce scările. „Va mai cobori oare vreodată aceste scări?” Gândul acesta o străpunse pe Constance în inimă. Durerea veni și se duse într-o clipă, dar tulbură bunul ei simț înăscut care se opunea și disprețuia spaimile isterice. Pe când urca gâfâind scara, veselia ei liniștitoare o costă un imens efort de voință. Era profund tulburată; din toate părțile păreau s-o pândească dezastrele.

Trebuia oare să trimită după doctor? Nu. Ar fi însemnat să facă o concesie panicii. Știa exact ce avea Samuel: o tuse rebelă, prea multă vreme neglijată - atâta tot. După cum spusese de multe ori dacă o întreba cineva: „Samuel n-a fost, de fapt, niciodată bolnav”. În orice caz, pe când îl culca în pat și îi dădea să bea ceva cald, cât de firav și șubred i se păru! Și era atât de sfârșit încât refuză să vorbească despre proces.

„Dacă mâine nu se simte mai bine, o să chem neapărat doctorul își zise ea. Cât despre intenția lui de a

se scula, își jură că-l va ține în pat, dacă va fi nevoie, cu forța.

Iv

A di mă zi dimineața se simți bucuroasă și mândră că nu cedase în fața unei spaime. Căci, ciudat, Samuel se simțea mult mai bine. Dormise somn greu, iar ea aproape că nu închisese ochii. E adevărat că Daniel fusese condamnat la moarte! Părăsindu-l pe Daniel în mâinile sortii Constance simțea bucuria năpădindu-i inima. Cum ele putuse să fie atât de proastă și să se întrebe: „Va mai coborî oare vreodată aceste scări?”

Din prăvălie, de care uitase în tot cursul dimineții, i se trimise vorbă că domnul Lawton venise să-l vadă pe domnul Povey. Samuel vru să se scoale, dar ea îl opri, vorbindu-i răspicat și Samuel se văzu nevoit s-o asculte, îl spuse să-l poștească pe domnul Lawton sus. Constance aruncă repede o privire prin dormitor. Era „aranjat”; o odaie de bolnav ireproșabilă. Așa că îngădui intrarea unui străin și, după câteva clipe, îi lăsă pe cei doi să stea de vorbă împreună. Vizita tânărului Lawton era o dovadă grăitoare a importanței lui Samuel și a importanței întregii probleme. Era o împrejurare solemnă care cerea etichetă, și eticheta spunea că o soție trebuie să-și lase singur soțul când are de discutat afaceri mai presus de înțelegerea unei soții.

În cursul întrevederii se nascu ideea unei petiții către ministrul de Interne, și înainte de sfârșitul zilei vestea se răspândi în tot orașul, ba chiar în toate cele Cinci Orașe, și apărură și în *Vestitorul*. În *Vestitorul*, Daniel Povey era numit „condamnatul”. Expresia stârni în tot districtul indignare, oamenii începând să se agite pentru grațierea lui. Districtul își dădu parcă deodată seama că un consilier comunal, o figură reprezentativă, un negustor cinstit cu un caracter fără pată, era închis singur într-o celulă strâmtă

din Stafford, așteptând să fie spânzurat. Și districtul hotărî că asta nu trebuie să se întâmple?. Cum! Dan Povey, care într-o vreme fusese chiar președintele Societății din Bursley pentru urmărirea Criminalilor, acea asociație a cărei activitate se reducea la banchete anuale și ai cărei membri se porecleau în glumă unii pe alții „criminali”! Cu neputință, monstruos, ca un fost președinte al „criminalilor” să fie condamnat pentru crimă!

În orice caz, nu trebuiau să se teamă. Niciun ministru de Interne n-ar îndrăzni să se opună recomandării Curții cu jurați și dorinței întregului district. Pe lângă asta, nepotul ministrului de Interne era membru al Parlamentului din partea districtului Knype. Firește că verdictul de vinovăție fusese inevitabil. O recunoșteau cu toții. Chiar și Samuel și cei mai înfocați partizani ai lui Daniel Povey. Vorbeau ca și cum ar fi fost un lucru pe care-l prevăzuseră, contrazicând de-a dreptul tot ceea ce spusese cu o zi înainte. Fără să le pese de inconsecvență, fără să le fie rușine, adoptau acum o poziție cu totul diferită. Structura credinței oarbe se prăbușise încă o dată sub asaltul realității, și adevăruri nesănătoase, neenglezești, a căror susținere ar fi dus cu douăzeci și patru de ore mai înainte la ostracizare, deveniră brusc banalitățile pieței St. Luke și ale halelor.

Era nevoie de grabă în problema petiției, căci condamnatul nu mai avea decât trei duminici. La început însă lucrurile s-au târăganat, fiindcă nici tânărul Lawton și nici vreunul din colegii săi nu știau cum trebuie formulată exact o petiție către ministrul de Interne pentru grațierea unui criminal condamnat la moarte. Nimeni nu-și mai amintea să se fi făcut vreodată o astfel de petiție în district. Și tânărul Lawton nu putu obține la început nicio copie după o asemenea petiție, nicăieri în cele Cinci Orașe sau aiurea. Neîndoielnic, o formulare precisă exi? ta, și

neîndoielnic trebuia folosită neapărat această formulare și nu alta. Nimeni nu avea curajul să sugereze ca tânărul Lawton să înceapă petiția: „Către prea nobilul marchiz de Welwyn, K.C.B.; Rugăm ca Luminăția-voastră să binevoiască”, și să o încheie: „Vă vom pomeni veșnic în rugăciunile noastre!” și să introducă între aceste fraze o simplă rugămintă de grațiere, cu o expunere de motive. Nu! Trebuia găsită formula consacrată prin tradiție. Și, după ce Daniel se mai apropie cu o zi și jumătate de moarte, formula fu găsită. Un jurist din Alnwick avea copia unei petiții prin care un ucigaș din Northumberland obținuse douăzeci de ani de detențiune grea în loc de pedeapsa cu moartea, și i-o împrumută tânărului Lawton. Inițiatorii petiției simțeau acum că Daniel Povey era ca și salvat. Se tipăriră sute de formulare pentru strângerea de semnături, și aceste formulare, împreună cu copii ale petiției, fură puse pe tejghelele tuturor prăvăliilor mai mari, nu numai din Bursley, dar și din celelalte orașe. Se puteau găsi, de asemenea, și în birourile *Vestitorului*, în sălile de așteptare din gări și din diferite săli de lectură; în cea de-a doua din cele trei duminici câte îi rămăseseră lui Daniel, fură expuse în portalurile bisericilor și capelelor. Capelanii și paracliserii veneau la Samuel, întrebând cu inerția greoaie a stupidității lor: „Dar penița și cerneala, domnule?”. Aveau aerul de a tulbura sacrosancta rutină a secolelor, pentru a acorda o favoare.

Samuel se simțea mai bine. Tușea îl chinuia mai puțin, iar pofta de mâncare îi reveni. Constance îi îngădui să stea în salon, aflat chiar lângă dormitor, mai ales că avea o sobă foarte bună. De aici, îmbrăcat într-un palton vechi, dirija vasta acțiune a petiției, care lua zilnic proporții tot mai mari. Samuel visa să obțină douăzeci de mii de semnături. Fiecare foaie cuprindea douăzeci de semnături, și de mai multe ori pe zi el număra foile; la un

moment dat se terminară formularele, și Constance în persoană fu nevoită să alerge până la tipografie ca să mai comande. Samuel se înfurie cumplit de această neglijență a tipografilor. îi oferii lui Cyril șase pence pentru fiecare foaie cu semnături pe care o va aduce. La început, Cyril era prea sfios ca să umble și să ceară semnături, clar tatăl său îl făcu de rușine, și în câteva ceasuri Cyril se transformă într-un destoinic solicitant de semnături. O zi întreagă lipsi de la școală ca să umble după semnături. În total adună peste cincisprezece șilingi în mod cinstit – lăsând de o parte faptul că puse un coleg să ticluiască vreo două semnături împreună cu adresele lor, completând astfel ultima foaie; apoi îl răsplăti generos cu șase pence, valoarea întregii foi.

După ce Samuel văzu că fuseseră adunate o mie de foi cu douăzeci de mii de semnături, își puse în gând să ajungă la douăzeci și cinci de mii de semnături. Și, de asemenea, își anunță intenția fermă de a-l însoți pe tânărul Lawton la Londra, împreună cu petiția. De fapt, era una dintre cele mai remarcabile petiții ale vremurilor moderne. Așa spunea *Vestitorul*. Ziarul relata zilnic progresul petiției, și progresul era uimitor. Erau străzi uncie o semnaseră toți capii de familie. Primele foi fuseseră rezervate pentru semnăturile membrilor Parlamentului, ale capilor religioși, ale demnitarilor civili, ale judecătorilor de pace, etc. Erau foi completate cu nume ilustre. Primul semnase venerabilul paroh al Bursley-ului, după care venea, așa cum se cuvenea, primarul din Bursley, apoi diverși membri ai Parlamentului.

Samuel părăsi salonul. Se duse în salonaș și, mai târziu, în prăvălie; și nu păți nimic. Tușea îi trecuse, deși nu chiar de tot. Vremea era neobișnuit de blândă pentru acel anotimp. Samuel repetă că se va duce la Londra împreună cu petiția; și se duse; Constance nu putu găsi

niciun argument serios ca să se opună acestei călătorii. De fapt, petiția o ametise și pe ea. Cântărea peste cincizeci de kilograme. Semnătura de încheiere, aceea a deputatului de Knype, fu obținută la timp la Londra; singura dezamăgire a lui Samuel era că nu reușise să ajungă la douăzeci și cinci de mii de semnături – doar câteva zeci mai lipseau. Și cele câteva zeci de semnături ar fi putut fi obținute, dacă timpul nu presa. Samuel se întoarse de la Londra plin de importanță și încredere; dar tușea se înrăutățise din nou.

Încrederea lui în puterea opiniei publice și în virtutea inerentă a justiției ar fi putut să fie îndreptățită, dacă ministrul de Interne nu s-ar fi întâmplat să fie un funcționar uman. Marchizul de Welwyn era renumit în toate straturile claselor guvernante pentru sentimentele sale umanitare, care luptau neîncetat împotriva simțului său de datorie. Din nefericire, simțul datoriei, pe care de secole îl moștenise de la strămoșii săi, făcea ravagii printre sentimentele lui umanitare, aproape de fiecare dată când intrau în conflict. Se spunea că asta îl făcea să sufere cumplit. Și alții sufereau, căci nu se pomenise vreodată să fi semnat comutarea vreunei sentințe de biciuire. Comutase câteva sentințe capitale, clar pe cea a lui Daniel Povev nu o comută. Nu-și putu îngădui să se lase influențat de valul sentimentelor populare, și în niciun caz de semnătura propriului său nepot: examina cu răbdare cazul, fără părtinire, așa cum făcea cu fiecare caz. Petrecu o noapte nedormită încercând să descopere un motiv pentru a ceda în fața sentimentelor sale umanitare. dar fără succes. După cum remarcă judecătorul Lindley în raportul său confidențial, singurele argumente care pledau în favoarea lui Daniel erau că fusese provocat și că avusese o purtare exemplară în trecut; dar acestea nu puteau fi socotite argumente. Provocarea era cu totul nepotrivită; și era prea caraghios să se țină seama de purtarea lui

exemplară din trecut. Așa încât sentimentele umanitare ale marchizului fură încă o dată înfrânte. și încă o dată el suferi îngrozitor.

V.

În dimineața duminicii ce urmă zilei când Vestitorul tipărise meniul ultimului mic dejun al lui Daniel Povey, și lungimea exactă a „căderii” pe care i-o administrase călăul, Constance și Cyril stăteau împreună la fereastra dormitorului celui mare. Băiatul era îmbrăcat cu hainele cele mai bune; dar îmbrăcămintea Constancei nu trăda niciun semn de sărbătoare. Purta un șorț larg peste o rochie veche, rămasă cam strâmtă. Era palidă și părea bolnavă.

— Oh, mamă 1 exclamă deodată Cyril Ascultă! Kânt sigur că aud fanfara.

1.1 opri cu o mișcare tăcută a. buzelor; amândoi se uitară neliniștiți la patul cufundat în tăcere, Cyril cu un gest de scuză pentru că uitase că nu trebuia să facă zgomot.

Acordurile fanfarei veneau de pe King Street, dinspre biserica St. Luke. Muzica păru să zăbovească o vreme în depărtare, și apoi se apropie, auzindu-se tot mai tare, până când fanfara comunală din Bursley trecu pe sub fereastră în ritmul solemn al „marșului funebru*” de Haendel. Requiemul, încărcat de frumusețe și venind cu greutatea tradiției torturante, stoarse lacrimi din ochii Constancei, care se lăsă să cadă într-un scaun, cu lacrimile picurându-i pe șorțul de pe piept. Și cu toate că obrajii trompetiștilor se umflau, cu toate că toboșarul își scotea pieptul în afară și se lăsa pe spate ca să nu cadă peste tobă, era multă măreție în trecerea fanfarei. Bubuitul tobei, marcând întreruperile melodiei, făcea să-ți sângereze inima, dar de o jale avântată; iar imnul părea să țeasă un lînțoliu de purpură care acoperea orice josnicie.

Membrii fanfarei nu erau toți în negru, dar purtau doliu la mâneci, și până și instrumentele aveau câte o panglică de doliu. La pălărie aveau un cartonaș cu marginile negre. Cyril avea în mână unul din aceste cartonașe, care suna astfel:

Închinat memoriei lui daniel povey consilier comunal al acestui oraș ucis prin justiție la ora 8, în dimineața zilei de 8 februarie 1888 „a fost mai mult victima păcatelor altora, decât a propriilor lui păcate”.

În urma fanfarei mergea bătrânul paroh, cu capul descoperit și cu un stihar peste palton; părul alb și rar era răvășit de briza ce agita aerul rece și însorit, mâi» nile le ținea împreunate peste o carte cu marginile aurite. Veneau apoi paracliserul și epitropii. După ei, călcând prin noroiul negru, într-o procesiune care parcă n-avea sfârșit, urma o mulțime de bărbați, aproape toți în haine de doliu și toți, în afară de cei mai aristocratici, cu cartonașul cu inscripția memorială la pălărie, Tot felul de pierde-vară, de femei și copii se adunaseră pe trotuarele zvântate, iar peste drum Constance văzu la fereastră întreaga familie a proprietarului pivnițelor Sun. La barul localului, un barman se întindea peste paravanul de brad care adăpostea pe clienți. Procesiunea continuă fără întrerupere, urcând neîncetat sus pe King Street, ca să dispară până la urmă după colț, în piața St. Luke; din când în când se vedea câte un cleric, un preot dizident, un crainic comunal, un grup de muncitori sau câțiva gardieni. Mulțimea spectatorilor creștea pe măsură ci procesiunea înainta. Apoi se auzi o a doua fanfară, care cânta marșul din *Saul*. Prima fanfară ajunsese acum în mijlocul pieței și abia se mai auzea din King Street. Licărirea repetată în lumina soarelui a cartonașelor comemorative puse la pălării dădea iluzia înșelătoare a unui șarpe albicios târându-se prin oraș. Trecură trei sferturi de oră piuă când

coada șarpelui își făcu apariția, și o gloată de copii zdrențăroși o încheiau, umplând strada.

— Mă duc la fereastra din salon, mamă, zise Cyi il.

Ea dădu din cap, și băiatul se furișă din dormitor.

Piața St. Luke era o mare de pălării și cartonase comemorative. Cei mai mulți dintre cei ce-și aveau casele în piață arboraseră steaguri în bernă, iar departe, deasupra primăriei, - fâlfâia de asemenea un steag în bernă. La fiecare fereastră se vedeau oameni. Cele două fanfare se uniseră în mijlocul pieței, iar în spatele lor, pe un vagonet al companiei feroviai-e North Staffordshire, se afla parohul îmbrăcat în alb, împreună cu câteva siluete în negru. Parohul vorbea; dar numai cei de lângă vagonet îi puteau auzi glasul slab și tremurat.

Acesta era protestul masiv al locuitorilor din ISursley împotriva a ceea ce considerau o nedreptate gi-osolană. Execuția lui Daniel Povey stârnise indignarea fățișă a întregului oraș. Execuția nu era doar o nedreptate; era o insultă, o ocară umilitoare. Și, ceea ce era mai rău, restul țării nu manifesta pic de simpatie față de situația creată. Într-adevăr, unele ziare din Londra, comentând în treacăt execuția, defăimaseră morala și moravurile clin cele Cinci Orașe, declarând că districtul ar fi cunoscut pentru nesupunerea față de cele zece porunci. Asta reușise să-i înfurie pe locuitorii orașului, contribuind mai mult ca orice la manifestarea spontană a sentimentelor ce culminase prin revărsarea în piața St. Luke a mulțimii cu cartonase comemorative la pălărie. Demonstrația aproape că nici nu fusese organizată; se organizase singură, având ca puncte de plecare lăcașele de cult și câteva cluburi. Și se dovedi un mare succes. Erau șapte sau opt mii de oameni în piață, și era păcat că întreaga Anglie nu putea să-și arunce privirea asupra spectacolului pe care-l oferea. După omorârea elefantului, nimic nu mai agitase atât de profund

Bursley-ul. Constance, plecând o clipă din dormitor în salon, se gândi că moartea și înmormântarea unui cetățean respectabil ca bunicul lui Cyril, deși un eveniment răsunător, nu pricinuiseră nici a zecea parte din agitația la care era martoră acum. Dar, la urma urmei, John Baines nu omorâse pe nimeni.

Parohul vorbi prea mult; o simțiră cu toții. Dar, până la urmă, termină. Fanfarele intonară imnul de slavă și mulțimea se tălăzui, scurgându-se pe cele opt străzi ce porneau din piață. Exact în acel moment bătu-ora unu, și cârciumile se deschiseră - cu obișnuita lor promptitudine demnă de admirație. Firește, persoanele respectabile nu luară în seamă cârciumile și se grăbiră spre casă unde-i aștepta un prânz întârziat. Dar într-un oraș de peste treizeci de mii de suflete, se găsește destul de multă drojdie ca să umple toate cârciumile cu prilejul unei întâmplări atât de tulburătoare. Constance văzu cum bufetul elrciumii se umplea cu tot felul de indivizi al ni căror simț de cumpătare lăsa de dorit. Bufetierul și patronul, împreună cu membrii de familie ai acestuia din urmă, trudeau din răspuțeri ca să potolească setea funerară. Constance, în timp ce lua o masă frugală - în dormitor, fu martora acestei orgii. Un membru al fanfarei, cu instrumentul său argintiu, era la capătul tejghelei. La ora trei fără cinci, cârciuma revărsă un val de scandalagii, care o porniră pe șapte cărări; printre ei se afla și cântărețul din orchestri a, cu instrumentul argintiu doar pe jumătate vârat în sacul de serj verde, care-și găsi până la urmă echilibrul în rigolă. În fine, n-ar fi fost o nenorocire dacă n-ar fi fost vorba de un membru al fanfarei. Bufetierul și patronul cârciumii împinseră cu forța pe ultimul bețivan afară din local și zăvorâră ușa (până la ora șase), exact în clipa când trecea pe acolo un polițist, primul polițist din ziua aceea. Se află că scene asemănătoare se petreceau și

în pragul altor cârciumi. Spre mâhnirea celor cumpătați.

vi

Pe când cearta dintre polițist și muzicantul din rigolă era în toi, Samuel Povey începu să se foiască în pat; dar cum zăcuse liniștit aproape tot timpul cât cântaseră fanfarele, probabil că nu strigătele bețivanului îl treziseră.

De fapt, Samuel nu arătase prea mult interes pentru pregătirile în vederea mării demonstrații. Patosul care-l însuflețise în «izul lui Daniel Povey pare să fi culminat în ziua dinaintea execuției, și apoi s-a stins. În ziua aceea, se duse la Stafford să-și vadă, cu permisiunea guvernatorului închisorii, pentru ultima dată vărul. Se putea spune că nu mai trăia decât cu o singură idee în minte. „Dezechilibrat” era expresia convențională care îi venea mereu în minte Constancei pentru a descrie starea soțului ei; dar își înăbușea acest gând; nu voia să admită așa ceva; era prea dureros – cu toate implicațiile sale. Nu admitea decât că procesul vărului său „pusese stăpânire pe mintea lui Samuel. O dovadă categorică a acestui lucru era că voise să-l ia și pe Cyril cu el, ca să-l vadă pe condamnat. Ținea ca Cyril să-l vadă pe Daniel; își exprimă cu gravitate părerea că Cyril ar trebui să-l vadă. Propunerea era monstruoasă, inexplicabilă – sau explicabilă numai admitând că mintea lui, chiar dacă nu era dezechilibrată, își pierduse temporar echilibrul. Constance se opuse însă categoric, și Samuel, slăbit cum era, trebui să cedeze. Cât despre Cyril, băiatul oscila între frică și curiozitate. În general, poate că regreta chiar că nu va putea spune la școală că stătuse de vorbă cu cel mai faimos ucigaș al timpurilor chiar în ziua dinaintea execuției.

Samuel se întoarse de la Stafford într-o stare de isterie. Povesti scena cu o voce foarte ridicată: fu o expunere absurdă, și totuși patetică, vădit denaturată de memorie. Ajungând la momentul când Dick Povey, aflat

încă în spital, fusese adus special la Stafford și transportat în închisoare, izbucni în plâns fără să se mai poată stăpâni. Isteria sa era de-a dreptul penibilă.

Se duse la culcare – de bunăvoie, căci tușea i se potolise din nou. A doua zi, ziua execuției, rămase în pat până după-amiază. Seara, parohul îl chemă la parohie ca să discute împreună amănuntele demonstrație; plănuite. În ziua următoare, sâmbătă anunță că nu se va da jos din pat. O ploaie rece cădea asupra orașului, iar tușea i se înrăutățise după vizita din ajun la paroh. Constance însă nu se mai temea. Iarna grea trecuse, și-apoi nu mai era nimic care să-l împingă la nechibzuințe. Își spuse în sinea ei, liniștită, că-l va lăsa să stea în pat cât va avea chef, că oricât de mult s-ar odihni, tot nu era prea mult după oboseala cumplită, fizică și morală, pe care o îndurase. Tușea era seacă, dar nu atât de îngrijorătoare ca înainte; fața îi era aprinsă, întunecată și cu o expresie tristă; avea puțină febră, cu pulsul iute și respirația grăbită – ca la orice răceală întoarsă. Noaptea, Samuel nu prea dormi; când ațipea, avea vise agitate și vorbea în somn. În zori îi dădu o băutură fierbinte, și Samuel întrebă ce zi era; se încruntă și păru să ațipească imediat. La unsprezece refuză să mănânce. Și moțai cu intermitențe tot timpul cât dură demonstrația și orgiile ce-i urmară.

Constance îi ținea mâncarea caldă, așteptând să se trezească. La un moment dat se apropie de pat, aplecându-se asupra lui. Febra îi crescuse puțin, răsuflarea era mai grăbită, iar buzele îi erau acoperite cu bășicuțe purpurii. Clătină ușor din cap, cu un aer dezgustat, când ea îi pomeni de mâncare. Acest refuz încăpățânat de a mânca fu primul lucru care o sperie. În sinea ei se iscă o ușoară bănuială: Nu cumva e *ceva* cu el?

Ceva – cu neputință de spus ce anume – o făcu să se aplece și mai mult și să-și pună urechea pe pieptul lui. Auzi

înăuntru, din cutia aceea misterioasă, o succesiune rapidă de sunete subțiri, seci, hârâitoare: ca atunci când îți freci între degete părul de lângă ureche. Pocăniturile încetau, apoi începeau iar, și ea își dădu seama că se produceau la fiecare inspirație. Deodată Samuel tuși, și sunetele se auziră mai tare; un spasm de durere i se așternu pe față, și își duse mâna transpirată la coaste.

— Durere în coaste șopti el cu greutate.

Constance intră în salon, unde Cyril desena așezat lângă foc.

— Cyril, zise ea, du-te repede peste drum și roagă-l pe doctorul Harrop să vină încoace imediat. Dacă nu e acasă, să vină noul lui asociat.

— Pentru tata?

— Da.

— Ce s-a întâmplat?

— Fă cum îți spun, te rog, îl repezi Constance, și adăugă: Nu știu ce s-a întâmplat. Poate că nu-i nimic, dar ceva nu-mi place.

Venerabilul Harrop pronunță cuvântul „pneumonie⁵⁴. Samuel făcuse o dublă pneumonie acută. În timpul celor trei luni de iarnă grea scăpase de primejdiile ce pândesc omul cu pieptul slab și tuse cronică care nu se îngrijește și sfidează vremea. Dar drumul de cinci sute de metri până la parohie îi fusese fatal. Parohia era atât de aproape de prăvălie, încât nici nu se gândise măcar să se îmbrace mai gros, cum făcuse când se dusesse la Stafford. Trecu cu bine criza, dar muri din cauza otrăvirii sângelui, căci inima nu mai voia să-și facă datoria. Moartea lui trecu neobservată, în comparație cu agitația pe care o provocă marea demonstrație. Și, în afară de asta, Samuel Povey nu putuse niciodată să se impună în fața concetățenilor săi. Fusese lipsit de personalitate. Un om mărunț. Am râs adesea de Samuel Povey. Dar mi-a plăcut și

l-am respectat. A fost un om foarte cinstit. M-am gândit întotdeauna cu plăcere că, la sfârșitul vieții, destinul a pus stăpânire pe el și a arătat, cui știe să observe, vina de măreție ce curge prin orice suflet, fără excepție, A îmbrățișat o cauză, a pierdut-o, și a murit datorită ei.

CAPITOLUL VI

VĂDUVA I

Constance, singură în salonaș, aștepta în picioare lângă măsuța pe care era servit ceaiul. Nu purta doliu. La moartea tatălui ei, discutate împreună cu doamna Baines diferitele dezavantaje ale doliului; mama ei îl purtase în silă și numai pentru că fusese intimidată de o opinie publică destul de înapoiată. Constance spusese; „Dacă

O să rămân vreodată văduvă, n-o să port doliu”, pe tonul categoric al tinereții; și doamna Baines îi răspunsese: „Sper că n-o să ai nevoie, draga mea”. Asta se întâmplase cu peste douăzeci de ani în urmă, dar Constance își amintea foarte bine. Și-acum, rămăsese văduvă! Ce ciudată și impresionantă e viața! Dar ea se ținuse de cuvânt; nu categoric, nu fără anumite șovăieli, căci, deși vremurile se schimbaseră, Bursley-ul rămânea totuși Bursley; dar se ținuse de cuvânt.

Era prima luni după înmormântarea lui Samuel. Viața în casă își reluate cursul, acel curs care de acum înainte avea să fie cel normal. Constance își pusese pentru ceai. O rochie de mătase neagră, cu o broșă de-a mamei ei. Mâinile, deși le spălase bine, le simțea murdare, căci

I se înăspriese pielea în urma unei zile întregi petrecută muind stofe. Examinase lucrurile lui Samuel și ale ei, aranjând totul din nou. Era uimitor cât de puține lucruri strânsese bărbatul ei în peste jumătate de veac. Toată rufăria lui era cuprinsă în două sertare lungi și într-unul mai scurt. Avea neînchipuit de puține obiecte de galanterie și lenjerie, căci atunci când îi trebuia, lua din

prăvălie articolul de care avea nevoie, și nu păstra niciodată ceva ce se uzase. Nu avea nicio bijuterie, în afară de doi butoni de aur, un ac de cravată și verigheta; și verigheta o îngropaseră odată cu el. De mult, Constance îi oferise ceasul de aur cu lanț al tatălui ei, dar Samuel, o refuzase politicos, spunând că îl preferă pe al său – un ceas de argint (cu. șiret negru) care mergea excelent; mai târziu îi sugerase să păstreze ceasul și lanțul de aur pentru Cyril, când va împlini douăzeci și unu de ani. În afară de aceste fleacuri și de o cutie cu țigări de foi pe jumătate goală, ca și de ochelarii lui, nu mai rămăsese niciun alt obiect personal. Unii oameni lasă în urma lor nu morman de lucruri și e nevoie de luni întregi ca să pui ordine în ele și să le împarți. Dar Samuel nu avusese mania de a strânge. Constance îi puse hainele într-o ladă, pentru a le dăruia treptat (toate, în afară de un palton și de batiste, care puteau fi folosite de Cyril); încuie ceasul cu șiret negru, ochelarii și acul de cravată; dăruia butonii de aur lui Cyril: se urcă pe un scaun. și ascunse cutia cu țigări de foi pe garderobul ei; și aproape că nu mai rămânea nicio urmă din Samuel!

După dorința lui, înmormântarea fusese cât se poate de simplă și de intimă. Una sau dou rude îndepărtate, pe care Constance abia le cunoștea și care probabil că nu o vor mai vizita până când va muri ea însăși, veniră și se duseră. Și iată – totul se terminase. Simplitatea și rapida desfășurare a înmormântării l-ar fi mulțumit chiar și pe Samuel. al cărui respect față de sine însuși se ascundea atât de bine sub aparențe. Încât nimeni din jur nu-l observa. Nici chiar. Constance nu cunoștea părerea tainică a lui Samuel despre sine. Ea era conștientă de latura lui ridicolă, și era convinsă că marele său cusur era lipsa unei demnități spectaculoase. Chiar și în sicriu, unde cei mai mulți oameni par în sfârșit cineva, el nu fusese impunător –

cu barbișonul cărunt și dichisit, care stătea mereu zburlit.

Imaginea lui în sicriu - acolo în cimitir, chiar în capătul lui King Street! - cu capul coborât peste barbișonul lui lipsit de importanță, revenea mereu în mintea văduvei. Nu putea să creadă că era adevărat și nu doar o iluzie. Trebuia să-și spună: „Da, într-adevăr, el este acolo! Și de asta mi se strânge inima”. Îl vedea ca pe ceva patetic, înduioșător, dar nu maiestuos. Și totuși, credea sincer că nu exista un alt soț atât de onest, drept, demn de încredere și bun, cum fusese Samuel. Ce om conștiincios! Încercase din răputeri să se poarte frumos cu ea! Își amintea cum, timp de douăzeci de ani, se străduise neîncetat să se poarte corect cu ea! Își amintea de câte ori se stăpânise, câte eforturi făcuse să nu se poarte aspru sau ursuz cum îi era firea, arătându-i tot respectul cuvenit unei soții. Cât de credincios îi fusese! Cât de mult se putuse bizui pe el! Și cu cât fusese mai bun decât ea (își spuse cu modestie)!

Odată cu moartea lui Samuel, parcă muri și o parte din ea. Dar răbdă totul cu calm. Nu se lăsă copleșită) e durere. Nu-și spuse că viața i se sfârșise; dimpotrivă, izgoni asemenea gânduri, zicându-și că trebuie să trăiască pentru Cyril. Nu se lăsă pradă voluptății deprimante a durerii. În primele ceasuri ale văduviei începuse prin a-și zice că soarta o lovise prea crunt. Își pierduse tatăl și mama, și acum își pierdea soțul. Viața ei părea presărată cu înmormântări. Dar după puțin timp, bunul ei simț îi spuse că majoritatea oamenilor își pierd părinții, și că fiecare căsnicie trebuie să se sfârșească fie cu o văduvă, fie cu un văduv, și că toate viețile sunt presărate cu înmormântări. Oare nu avusese aproape douăzeci și unu de ani de căsnicie „fericită”? (Douăzeci și unu de ani - înșirați unul după altul! Brusc se gândi cât de naivi și ignoranți în fața vieții fuseseră ei amândoi la începutul

căsătoriei – și îi veniră lacrimi în ochi. Cât de înțeleaptă și cu experiență era acum!) Și-apoi, nu-l avea pe Cyril? În comparație cu multe femei, era într-adevăr foarte norocoasă.

Singura încercare cu adevărat grea fusese pentru ea dispariția Sophiei. Și chiar și asta nu era ceva atât de groaznic ca moartea fizică, definitivă a Sophiei. Căci Sophia putea să se reîntoarcă, să apară din bezna uitării. Lovitura pricinuită de fuga Sophiei păruse unică 3 a început, și chiar mult timp după aceea; într-un fel, separase familia Baines de toate celelalte familii, marcând-o printr-o rușine deosebită. Dar la vârsta de patruzeci și trei de ani, Constance știa că asemenea întâmplări nu sunt ceva neobișnuit în multe familii, și urmările lor stranii nu sunt necunoscute. De câte ori se gândea la Sophia – și se gândea adesea – spera mereu din toată inima că într-o zi o va revedea.

Se uită la ceas, și avu o ușoară tresărire de neliniște la gândul că Cyril ar putea să nu se țină de cuvânt în această primă zi când își reluau viața normală. Și, în aceeași clipă, băiatul dădu buzna în odaie, năvălind ca o hoardă barbară, după ce mai întâi pustiise în trecere prăvălia.

— N-am întârziat, mamă! N-am întârziat! răcni ei mândru.

Fericită, îi zâmbi cu căldură, căci prezența lui era balsam și alinare. Cyril nu bănuia că în trupul gras și atât de familiar din fața lui fremăta un suflet sensibil, care se agăța extaziat de el, ca de singura realitate din univers. Nu știa că masa din seara aceea, pe care o luau fără grabă la sfârșitul orelor de școală, avea să fie un fel de ceremonial al uniunii dintre ei, al interdependenței lor, O dovadă duioasă și minunată că-și aparțineu „cu totul și cu totul unul altuia”: nu văzu decât ceaiul și nu simți decât foamea

- de parcă, tatăl său nu fusese abia de curând pus în mormânt”.

Își dădu seama însă nelămurit că prilejul cerea ceva mai puțin obișnuit, așa încât se strădui să se poarte copilăros de fermecător cu maică-sa. Și ea își zise: „Ce copil bun am!” Iar el se simți bine, plin de încredere în viitor, căci descifra sub masca ei obișnuită, critică și imparțială, o dorință vădită de a-l răsfăța.

După ceai, Constance îl lăsa cu părere de rău să-și facă lecțiile, iar ea se duse în prăvălie. Prăvălia era marea problemă nerezolvată. Ce să facă cu prăvălia? Să duc. A mai departe negoțul, sau să vândă prăvălia? Cu ce moștenise de la tatăl ei și de la mătușa Harriet, plus economiile făcute timp de douăzeci de ani, avea mijloace de trai mai mult decât suficiente. Era cu adevărat înstărită, conform canoanelor din piața St. Luke; ba chiar bogată! Nicio nevoie materială nu o silea să păstreze magazinul. Ba mai mult, a-l păstra însemna o supraveghere personală continuă și povara răspunderii, din fața cărora apatia ei calmă se dădea înapoi. Pe de altă parte, lichidarea negoțului ar fi silit-o să rupă unele legături și să plece din casă: în fața acestei perspective, de asemenea - se dădea înapoi. Tânărul Lawton, fără să fie întrebat, o sfătuisese să vândă. Dar ea nu voia. Voia imposibilul: ca totul să continue în viitor ca și până atunci, ca moartea lui Samuel să nu schimbe nimic decât în inima ei.

Între timp, domnișoara Insull era de neprețuit. Constance se pricepea bine doar la un singur raion al prăvăliei; dar domnișoara Insull se pricepea la amin două, ba chiar și la latura financiară. Domnișoara Insull ar fi putut să conducă firma cu cinste, clacă nu cu strălucire. De fapt, chiar o conducea în momentul de față. Totuși, Constance era geloasă pe ea; simțea o ușoară antipatie împotriva acestei persoane de încredere. N-ar fi vrut să fie

pe mâinile domnișoarei Insull.

La raionul de galanterie sosiseră vreo două cliențe. O salutară, din păcate, cu prea mult tact. Evitară, cu mult tact, orice aluzie în legătură cu pierderea suferită de Constance, dar prin tonul lor, prin privirile aruncate Constancei, și una către cealaltă, prin suspinele lor înăbușite cu eroism, amândouă împrăștiau dezolare ca și cum ar fi împrăștiat cenușă. Vânzătoarele, și ele, aveau o atitudine specială, teribil de enervantă, față de sărmana văduvă singuratică! Constance ar fi vrut ca lucrurile să decurgă firesc, și așa ar fi fost dacă toate n-ar fi conspirat parcă să facă imposibilă această dorință.

Se duse în cealaltă parte a prăvăliei, la biroul lui Samuel, la care acesta obișnuia să stea în picioare, și începu să privească cu ochi absenți prin ferestruica ce dădea în King Street, urmărind siluetele ce treceau. Aprinse apoi robinetul de gaz, potrivi lumina atât cât îi convenea, după aceea deschise capacul pupitrului și scoase câteva registre.

— Domnișoară Insull, exclamă cu glas șoptit clar limpede, combinând o nuanță de aroganță și o umbră de poruncă în el.

Constance adoptase voit această atitudine care contrazicea în chip ciudat caracterul ei binevoitor; acestea sunt urmările geloziei și asupra firilor celor mai blânde.

Domnișoara Insull se supuse. Nu putea decât să se supună. Și nu arătă în niciun fel că atitudinea patroanei ar supăra-o. De altfel, domnișoara Insull arăta foarte rar în vreun fel că ar fi o ființă omenească.

Cliențele plecară, una după cealaltă, zorite cu servilism de vânzătoare care micșorară imediat lumina lămpilor, conform regulii seculare; în semiîntunericul creat, în timp ce așezau la loc cutiile pe rafturi, puteau

auzi discuția liniștită, regulată, pe jumătate șoptită a celor două femei de lângă birou, care făceau socoteli; și apoi zornăitul monezilor de aur.

Deodată cineva dădu buzna înăuntru. Ujia dintre vânzătoare se repezi instinctiv spre lampă; dar văzând că nu era decât o fată jerpelită, fără pălărie și nu prea curată, se hotărî să lase lampa așa cum era, luând un aer protector, bănuitor.

— Vă rog, pot să vorbesc cu conița? vorbi fata, gâfâind puțin.

Părea să aibă cam optsprezece ani, era grasă și urâtă. Rochia ei albastră era ruptă, și peste ea purta un șorț. ordinar de culoare cafenie, prins într-un colț de talie. Brațele-i goale până la cot erau rumene!

— Ce dorești? întrebă vânzătoarea.

Domnișoara Insull privi peste umăr spre interiorul magazinului.

— Trebuie să fie fata lui Maggie - adică a doamnei Hollins! zise domnișoara Insull în șoptă.

— Ce-o fi vrând? murmură Constance, păi ășind imediat biroul; și-apoi, adresându-se fetei, care ținea piept cu hotărâre vânzătoarelor: Ești fata doamnei Hollins, nu-i așa?

— Da, coniță.

— Cum te cheamă?

— Maggie, coniță. Și, vă rog, mama m-a trimis să vă întreb dacă nu vreți să-i dați o invitație la înmormântare.

— O invitație la înmormântare?

— Da. A domnului Povey. Zicea că ar trebui să primească o invitație, și că poate ați uitat, mai ales că n-a fost chemată la înmormântare.

Fata tăcu.

Constance își dădu seama că, clin neglijență, rănise sentimentele bătrânei Maggie. Adevărul e că nici nu se mai

gândise la Maggie. Ar fi trebuit să-și aducă aminte că invitațiile la înmormântare erau aproape singurele podoabe în cocioaba lui Maggie.

— Firește, vorbi ea după o pauză. Domnișoară Insull, nu-i așa că au mai rămas câteva invitații în pupitru? Te rog, pune una într-un plic pentru doamna Hollins.

Îi dădu chiar ea plicul cu margini groase fetișcanei rumene, care îl înfășură în șorț și, cu mulțumiri grăbite și stângace, o porni în goană.

— Spune-i mamei tale că îi trimit invitația cu plăcere, strigă Constan. ce după ea.

Ciudățenia întâmplărilor din viață o predispușe la reflecții. Ea, căreia Maggie i se păruse totdeauna o femeie bătrână, era acum văduvă, dar bărbatul lui Maggie, un invalid viguros, trăia încă. Și-și zise că Maggie, care se zbătea din greu în mijlocul mizeriei și al lipsurilor, era, în felul ei șleampăt și neîngrijit, ceva mai fericită.

Visătoare, se întoarse la socotelile ei.

Îi

După ce prăvălia fu închisă sub supravegherea ei atentă și grijulie, Constanțe stinse ultima lampă și se întoarse în salonaș, întrebându-se unde-ar putea găsi un om sau un băiat de încredere care să se ocupe de trasul obloanelor, în fiecare seară și dimineață. Samuel le trăgea el însuși, și numai în împrejurări excepționale sau în timpul concediului fuseseră nevoiți să apeleze la domnișoara Insull și la una dintre vânzătoare, care se luptaseră din greu cu ele. Dar împrejurările excepționale deveniseră acum un lucru obișnuit, și domnișoara Insull nu putea continua la nesfârșit să îndeplinească funcțiile unui bărbat. Constance se gândea să angajeze un băiat de prăvălie, un lux pe care Samuel îl respinsese întotdeauna. Nici nu-i trecea prin minte să-i ceară voinicului ei fiu să deschidă și să închidă obloanele.

Cyрил părea să-și fi terminat lecțiile. împinsese cărțile la o parte, și-acum desena într-un bloc de desen, în dreapta căminului, deasupra divanului, era atârnată o gravură după Landseer, reprezentând un cerb singuratic bălăcindu-se într-un lac. Cerbul tocmai se adăpase sau era pe punctul să se adape, și Cyril îl copia. Desenase până acum un stol de păsări în depărtare, siluetele vagi ale unor păsări în zbor fiind mai ușor de desenat decât un cerb cu atâtea și atâtea amănunte.

Constance îi puse mina pe umăr.

— Ți-ai terminat lecțiile? murmură ea cu glas mângâietor.

Înainte de a-i răspunde, Cyril se uită la desen cu o expresie încruntată, preocupată și apoi zise cu glas absent:

— Da. Și, după o pauză: în afară de aritmetică. Am să le fac mâine dimineață, înainte de micul dejun

— Oh, Cyril! protestă ea.

Fusese hotărât de mult, în mod categoric, că Cyril nu se va apuca de desenat până nu-și va termina lecțiile. Cât trăise taică-său, Cyril nu îndrăznise niciodată să încalce această regulă.

Acum se aplecă asupra blocului, prefăcându-se absorbit. Mina Constancei lunecă de pe umărul lui. Ar fi vrut să-i poruncească să se apuce din nou de lecții. Dar nu putu. Se temu de o ceartă; nu avea încredere în ea însăși. Și-apoi, trecuse atât de puțin timp de la moartea tatălui lui!

— Știi că n-o să ai timp mâine dimineață! zise ea, slab.

— Oh, mamă! replică băiatul cu superioritate. N-ai de ce să fii îngrijorată. Și apoi, pe un ton lingușitor: De când doream eu să desenez cerbul ăsta 1

Constance scoase un suspin și se așeză în balansoar. Băiatul desenă mai departe, ștergând mereu și scoțând

sunete ciudate de reproș împotriva creionului sau împotriva nenumăratelor dificultăți scornite de Sir Edwin Landseer. La un moment dat se ridică și schimbă poziția lămpii, privind furios spre gravură, de parcă i-ar fi făcut ceva.

Amy intră să pună masa pentru cină. Nici nu o luă în seamă.

— Haide, domnișoru Cyril, am nevoie de masă, te rog! se repezi ea brusc, cu privilegiul unei vechi slujnice și al femeii trecute de treizeci de ani.

— Oh, nu mă mai enerva, Amy! răspunse el țâfnos. Ascultă, mamă, n-ar putea să aștearnă fața de masă numai pe jumătatea mesei? Sunt tocmai la mijlocul desenului. E loc destul pentru noi doi.

Constance zise repede:

— Foarte bine, Amy. Numai de data asta.

Amy mormăi ceva, dar se supuse.

Constance fu nevoită să-l cheme de două ori la cină. Silit să părăsească arta, el mâncă în grabă, uitându-se des la desen cu ochi mijiți, cercetători. După ce sfârși de mâncat, își umplu din nou paharul cu apă și îl așeză lângă blocul de desen.

— Nu cumva ai de gând să mai desenezi la ora asta târzie! exclamă Constance uimită.

— *Ba da*, mamă! se rugă el nerăbdător. Nu-i prea târziu.

O altă regulă categorică instituită de taică-său fusese că după cină nu trebuia să mai urmeze decât culcarea. Ora nouă era ultima limită îngăduită pentru culcare. Acum trecuse de nouă fără un sfert.

— Mai sunt douăsprezece minute până la nouă, îi atrase atenția Constance.

— Ei și?

— Ascultă, Cyril, zise ea, sper că vei fi băiat cuminte

și n-o vei necăji pe mama.

Dar o spuse cu prea multă blândețe.

El răspunse bosumflat:

— Cred că ai putea să mă lași să termin. L-am început și n-o să-mi ia mult timp.

Ea făcu greșeala să renunțe la aspectul esențial.

— Cum o să poți alege culorile la lumina lămpii?

— Am de gând să-l fac în sepia, răspunse el triumfător.

— Să nu se mai întâmple altă dată, zise ea.

Băiatul își rosti zorit rugăciunea de la sfârșitul cinei și se repezi la armoniu, unde-și ținea cutia cu culori. Amy strânse masa. Constance se apucă să croșeteze. Se lăsă tăcerea. Pendula bătu nouă, apoi nouă și jumătate. De mai multe ori îl rugă să termine. La zece fără zece, zise stăruitor:

— Cyril, când ceasul va bate zece, o să sting lampa.

Ceasul bătu zece.

— O clipă, o clipă! exclamă el. Sunt gata! Sunt gata!

Mâna ei se opri.

Se mai scurseră patru minute, și apoi Cyril sări în sus.

— Uite! făcu el mândru, arătându-i blocul de desen.

Ah, și cât de pline de grație și linguire erau toate gesturile lui!

— Da, e foarte bun, zise Constance, destul de indiferentă.

— Nu cred că te dai în vânt după el! o acuză el, dar cu un zâmbet radios.

— Mă dau în vânt după sănătatea ta. Uită-te mai bine cât e ceasul.

Deliberat, el se așeză în celălalt balansoar.

— Haide, Cyril!

— Bine, mamă, dar cred că-mi dai voie să-mi scot

ghetele! o tachină el, bine dispus.

Când îi dădu sărutul de noapte bună, ea vru să-l strângă în brațe, atât de afectuoasă fusese sărutarea lui; dar prea se obișnuise să se stăpânească încă de la început, și prea se reținuse toată viața. O regretă clin tot sufletul.

Singură, în dormitorul ei, ascultă mișcările băiatului în timp ce se dezbrăca. Ușa dintre cele două odăi era neîncuiată. Trebui să-și stăpânească dorința de a o deschide puțin și de a se uita la el. Știa că lui Cyril nu iar îi plăcut. Păcat, căci asta ar fi bucurat-o mai mult ca orice, și lui nu i-ar fi cerut niciun efort; dar Cyril nu-și cunoștea puterea pe care o avea asupra ei. Cum nu putea să-l strângă la piept cu brațele, îl strânse cu inima, în timp ce, liniștită, pășea de colo până colo prin odaie. Ochii ei îl vedeau prin lemnul ușii. În cele din urmă se urcă „greoaie, în pat. Se gândi cu îngrijorare placidă, în întuneric: „Va trebui să fiu fermă cu Cyril”. Și, în același timp, se mai gândi: „Nu se poate să nu fie băiat bun. Nu se poate”. Și, cu gândul, îl strânse în brațe pătimaș, fără rușine! Așa cum stătea culcată, pe întuneric, putea să fie nereținută și copilăroasă după pofta inimii. Când își slăbi strânsoarea, îl văzu în aceeași clipă pe tatăl băiatului în sicriu, plutind prin odaie. Îmbrățișă și această viziune pentru senzația plăcută de suferință De care i-o dădea.

ni

În următoarele zile se liniști în privința lui Cyril. El nu mai încercă să repete nesupunerea ingenioasă de luni seara, și sosi acasă la ora ceaiului; ba mai mult, ca un fel de miracol înfăptuit anume pentru uluirea ei, chiar se trezise devreme marți dimineată și își făcuse lecțiile la aritmetică. Pentru a-și arăta mulțumirea, Constance meșterise o ramă specială din pai pentru schița după *Sir Eciwin Landseer*, și o atârnase în dormitorul ei; o cinste pe care Cyril o aprecie. Era fericită, atât cât poate fi o femeie-

care a suferit de curând o pierdere grea; în comparație cu lungul coșmar pe care-l trăise în timpul ideii fixe a lui Samuel și al bolii lui, existența de acum i se părea liniștită.

Cyril, gândi ea, își dăduse seama cât de important, era pentru ea ceaiul, acel ceas al serii și intimitatea dintre ei, care însemna pentru Constance încununarea zilei. Și avea atâta încredere în delicatețea lui sufletească, încât turna apa fiartă peste frunzele de ceai Horn iman chiar înainte de sosirea lui; era mai mult decât sigură că nu va întârzia. Și deodată, în vinerea din prima săptămână» iată-l că întârzie! Intră alergând, după căderea seri i, iar hainele arătau limpede că jucase fotbal pe terenul noroios care vara se acoperea cu iarbă.

— Ai fost reținut la școală, dragul meu? întrebă ea, era să salveze aparențele.

— Nu, mamă, răspunse el, nepăsător. Am bătut nițel mingea cu băieții. Am întârziat?

— Mai bine du-te și aranjează-te, zise ea iară să-i răspundă la întrebare. Nu poți să te așezi la masă în halul ăsta. Am să fac un ceai proaspăt. ăsta nu mai e bun.

— Oh, foarte bine!

Ceaiul ei sacru - instituție pe care durea s-o sfințească printr-o îndelungată obișnuință ca să ajungă să însemne pentru amândoi mai mult decât orice - fusese sacrificat cu nepăsare pentru ca să bată mingea prin noroi! Și nu trecuseră nici zece zile de când tatăl lui fusese îngropat! Se simțea rănită: o rană adâncă, pură, primejdioasă, care nu voia să sângereze. Încercă să se consoleze cu ideea că n-o mințise; ar fi putut s-o mintă cu ușurință, spunând că fusese reținut pentru o greșală, și că nu fusese astfel vina lui. că întârziase. Dar nu! Nu era mincinos din fire; va minți, ca orice ființă omenească, atunci când o împrejurare importantă i-ar cere o asemenea precauție, dar nu era un mincinos; ar putea fi numit pe

bună dreptate un băiat sincer. Încercă să se bucure măcar de asta, dar nu izbuti. Ar fi preferat s-o fi mințit.

Amv, bombănind, fu nevoită să pună din nou apă la fier!

Când Cyri] se întoarse în salonaș, după ce se aranjase de mântuială, Constance se așteptă să-l audă cerându-și scuze, în felul lui copilăresc, pe ocolite; în orice caz, să se poarte curtenitor și lingușitor, să arate prin vreun gest că-și dădea seama că o supăraseră. Dar atitudinea lui fu cu totul diferită - mai curând bruscă, arogantă și zgomotoasă. Mâncă gem cu nemiluita, foarte lacom, și-apoi mai ceru, pe tonul unui monarh sigur pe dreptul lui. Și înainte chiar de a se sfârși masa, zise obraznic, fără nicio legătură:

— Ascultă, mamă, ar trebui să mă lași să mă duc la Școala de artă, după Paști.

Și se uită țintă la ea, cu ochi provocatori.

Voia să zică cursurile serale ale Școlii de artă. Tatăl lui se împotrivise cu hotărâre acestui proiect. Îi explicase că aceste cursuri îl vor împiedica să-și facă lecțiile, și-l vor ține până târziu la școală, silindu-l să lipsească serile de acasă. Ultima obiecție fusese întotdeauna cea mai serioasă. Tatăl său nu putuse să creadă că Cyril ținea să urmeze Școala de artă din pasiune pentru artă; bănuia că era un pretext pentru a fi liber serile - lucru pe care Samuel îl interzisese neîncetat. Și în toate argumentele lui Cyril, fusese predispus să descifreze aceeași intenție ascunsă. În cele din urmă hotărâse că dacă, după terminarea școlii, când va începe să muncească, va mai dori să studieze arta, va putea să se înscrie, dar nu înainte.

— Știi ce-a spus tatăl tău! îi răspunse Constance.

— Dar bine, marnă!... Sunt sigur că tata ar fi consimțit până la urmă. Dacă vreau să mă ocup de pictură, trebuie s-o fac imediat. Așa spune profesorul de desen, și

bănuiesc că știe ce spune, încheie el pe un ton insolent.

— Nu pot să consimt, zise Constance, liniștită. Nici nu se pune problema. Nici vorbă!

El rămase îmbufnat și apoi se supără de-a binelea. Era război între ei. Uneori, i-o amintea grozav de mult pe Sophia. Nu renunța pentru nimic în lume la o idee; dar nică nu voia să asculte de argumentele Constancei. C) învinui fățiș de asprime. O întrebă cum crede că va putea să progreseze, dacă ea îi zădărnicea dorințele cele mai fierbinți. Dădu exemplul altor băieți, ai căror părinți erau mai înțelegători.

— Frumos din partea ta, să dai totul pe seama tatii! încheie el pe un ton sarcastic.

Și din ziua aceea nu mai desenă nimic.

Când ea se plânse că dacă va urma Școala de artă, va rămâne serile singură, se uită la ea de parcă i-ar fi spus: „Ei, și ce...?” Părea să nu aibă inimă.

După câteva săptămâni de profundă nefericire, ea zise 4

— Câte seri vrei să te duci?

Piăzboiul se sfârșise.

Acum Cyril era din nou încântător. Când rămânea singură, Constance putea să-l strângă în brațe. Și își zicea! „Dacă putem fi fericiți amândoi numai când îi dau frâu liber, trebuie să-i dau frâu liber”. Și capitularea ei o făcea să se înflăcăreze, „la urma urmei, își zicea, poate că are mare importanță pentru el să urmeze Școala de artă, 45 Cu asemenea gânduri se consola în cele trei seri pe săptămână cât rămânea singură, așteptându-l să vină acasă.

CAPITOLUL VII

CĂRĂMIZI ȘI MORTAR

I

În vara aceluia an, apariția unei puzderii de alise albe

pe garduri și pe anumite case și magazine era un simptom al schimbărilor radicale ce se petreceau în oraș. Afișele nu făceau decât să repete anunțurile și somațiile misterioase care începeau cu augustele cuvinte: „Din ordinul administratorilor răposatului William Clews M'encarp, Esq”. Domnul Mericarp fusese un mare proprietar în Bursley. După ce locuise multă vreme la Southport, murise la vârsta de optzeci și doi de ani, lăsând în urma lui o mare avere. Timp de șaizeci de ani fusese un nume, nu o ființă; și vestea morții lui, care era neîndoielnic un eveniment, iscă tot felul de zvonuri printre cetățenii din oraș, care ajunseseră să-l considere un nemuritor invizibil. Constance a fost foarte impresionată, deși nu-l văzuse niciodată pe Mericarp. („Toată lumea moare în zilele astea!” gândi ea.) Domnul Mericarp era proprietarul clădirii în care se afla prăvălia Baines-Povey, și de asemenea al prăvăliei domnului Critchlow. Constance nici nu mai știa de câte ori tatăl ei, și după aceea soțul ei, reînnoiseră contractul de închiriere pentru clădirile pe care acum le ocupa ea; dar își amintea vag încă de când era mică de discuțiile dintre tatăl și mama ei în legătură cu „chiria datorată lui Mericarp”, care era, și fusese dintotdeauna, de o sută de lire pe an, Meri carp își câștigase faima de a fi „un bun proprietar”. Constance reflectă cu tristețe; „Nu vom avea niciodată un alt proprietar atât de bun!” Când a vizitat-o secretarul unui avocat și a rugat-o să-i îngăduie să pună câte un afiș în fiecare din vitrinele prăvăliei, a avut o strângere de inimă, o presimțire neagră de viitor; era îngrijorată; hotărî să încheie contractul de închiriere în anul viitor, ca să nu aibă vreo surpriză neplăcută; dar îndată după aceea hotărî să nu hotărască nimic.

Anunțurile sunau așa: „Se va vinde la licitație, la hotelul «Tiger», de la șase și jumătate la șapte precis”. Ce legătură avea șase și jumătate cu șapte precis, nimeni nu

știa. Apoi, după ce precizau numele și scrisorile de acreditare ale conducătorului licitației, afișele ajungeau în cele din urmă la obiectele ce urmau să fie vândute: „Toate imobilele, prăvăliile și locuințele de mai jos”. Case nu se vindeau niciodată la licitație în Bursley. În momentele licitațiilor, cetățenii aflau că construcțiile în care locuiau nu erau case, cum crezuseră în mod greșit, ci imobile. Ajungând la „de mai jos”, afișele trăgeau o linie și începeau de la un nou alineat: „Lotul 1. Întreg magazinul și imobilul întins și spațios, împreună cu dependențele și accesoriile pendinte, situate și reprezentând nr. 4 în piața St. Luke, parohia Bursley, comitatul Stafford, în prezent ocupate de doamna Constance Povey, văduvă, printr-un contract expirând în septembrie 1889”. După ce afirma astfel limpede că întreg magazinul Constancei, în totalitatea lui, era de vânzare, și nu doar o fracțiune sau o felie din el, afișul continua „Lotul 2. Întreg magazinul și imobilul întins și spațios, împreună cu dependențele și accesoriile pendinte, situate și reprezentând nr. 3 în piața St. Luke, parohia Bursley, comitatul Stafford, în prezent ocupate de Charles Critchlow, farmacist, printr-un contract de închiriere pe un an. – Lista cuprindea paisprezece loturi. Afișele, ca nu cumva cineva să-și închipuie în mod absurd că vreo minte ne-juridică ar fi izbutit o asemenea claritate explicită și inteligibilă în exprimare, erau semnate de o solidă firmă de avocați din Hanbridge. Din fericire, în cele Cinci Orașe nu existau teoreticieni; altminteri firma ar fi trebuit să explice, în „amănuntele și condițiile suplimentare”⁴⁴ promise de afișe, cum pot, până și imobilele, să „reprezinte” locul în care sunt „situate”.

La câteva ore după apariția afișelor, domnul Critchlow apăru brusc în fața Constancei la raionul de galanterie; flutura în mî. nă un afiș.

— Ei! exclamă el încruntat. Ce-o să mai urmeze?

— Cine știe! răspunse Constance.

— Ai de gând să cumperi? întrebă el.

Toate vânzătoarele, inclusiv domnișoara Insull, ascultau discuția, dar lui părea să nu-i pese de prezența lor.

— Să cumpăr? repetă Constance. Nici nu mă gândesc? Am și așa destule proprietăți.

Ca toți proprietarii, adopta de obicei față de posesiunile ei o atitudine de parcă ar fi fost încântată să plătească cuiva numai să scape de ele.

— Dar *dumneata*? adăugă ea, cu aceeași bruschete ca și a domnului Critchlow.

— Eu? Să cumpăr o proprietate în piața St. Luke? exclamă domnul Critchlow, rânjind disprețuitor.

Și ieși din magazin tot atât de brusc pe cât intrase.

Rânjetul disprețuitor era felul său caracteristic de a exprima o opinie generală ce se formase cu încetul de câțiva ani încoace în legătură cu piața St. Luke. Nu mai era ceea ce fusese înainte, deși unele prăvălii erau la fel de bune ca înainte. În ultimul an, două prăvălii fuseseră de închiriat în piață. Și o dată, falimentul îi mânjise analele. Firește, negustorii căutaseră cauza în toate direcțiile în afară de cea bună, cea evidentă; și, firește, găsiseră una. După părerea negustorilor, cauza era „fotbalul ăsta”. Clubul de fotbal din Bursley se umflase în ultimul timp, ajungând să amenințe străvechea supremație a faimosului „Club Knype”. Se transformase într-o societate anonimă și închiriasse un teren pe Moorthorne Road, unde fuseseră construite tribune mari. „F. C. Bursley” fuzionase cu „F. C. Knype” pe terenul din Knype – o realizare remarcabilă care a ocupat o coloană în ziarul *Știri sportive*, într-o luni dimineată! Erau oare mândri negustorii de această glorie a orașului lor? Nici gând! După părerea lor, „fotbalul ăsta” atrăgea oamenii afară din oraș sâmbăta după-amiază, și

magazinele rămăneau goale. La fel, oamenii nu se mai gândeau decât la „fotbalul ăsta”; și adăugau imediat că singurii pe care-i poate interesa acest sport barbar erau doar golarii și haimanalele. Și mai vorbeau de taxă de intrare, de pariuri și de profesionism, precum și de sfârșitul adevăratului sport în Anglia. Pe scurt, ceva nou își făcuse apariția, ceva ce-i punea pe toți la grea încercare.

Vânzarea averii lui Mericarp prezenta un deosebit interes pentru persoanele respectabile din oraș. Ea urma să arate în ce măsură era adevărat că „fotbalul ăsta” era acela care ducea Bursley-ul la pierzanie.

Constance își anunță fiul că avea de gând să se ducă la licitație; și cum urma să aibă loc într-una din serile libere ale lui Cyril, acesta se arătă dispus să meargă și el. Așa încât se duseră împreună. În timpul cât trăise, Samuel se ducea deseori la vânzările de proprietăți, dar n-o luase niciodată pe nevastă-sa cu el. Constance și Cyril sosiră la hotelul „Tiger” puțin după ora șapte și fură conduși spre o încăpere mobilată și aranjată ca pentru o mică adunare publică în scop filantropic. În sală se și găseau câțiva oameni, dar nu administratorii, avocații și organizatorii licitației. Se părea că „șase și jumătate la șapte precis” însemna șapte și un sfert. Constance găsi un scaun cu spătar într-un colț lângă ușă și îi făcu semn lui Cyril să-și tragă un scaun alături de ea; nu îndrăzneau să vorbească și pășeau pe vârful picioarelor; Cyril, fără să vrea, târî scaunul pe podea și produse un hârșăit; se roși, ca și cum profanase o biserică, iar maică-sa făcu un gest de groază. Cei prezenți își întoarseră privirile spre colțul lor, părând supărați de atâta neglijență. Câțiva dintre ei o salutară pe Constance, dar puțin stingheriți, cu un aer rușinat; ca și cum s-ar fi strâns cu toții acolo pentru o infamie, pentru a săvârși o crimă. Din fericire văduvia Constancei își pierduse din noutate, astfel încât, deși stingherite,

saluturile nu exprimau compătimirea aceea de nesuportat care o jena atât.

Când sosiră persoanele oficiale - aferati, grăbiți, purtând documente și un ciocănel - sentimentul general de vină și rușine crescuse. În zadar căută conducătorul licitației să risipească atmosfera posomorâtă prin gesturi vii ori remarci vioaie și vesele către însoțitorii săi! Cyril își închipuise că întrunirea va începe printr-un imn, până când intrarea unui chelner purtând pahare cu vin îi arătă că se înșelase. Conducătorul licitației îi porunci stăruitor chelnerului să aibă grijă ca toată lumea să-și potolească setea, iar chelnerul începu să se miște de colo până colo. Prima persoană căreia îi oferi de băut fu Constance. Refuzând vinul, ea roși; apoi chelnerul îi oferi un pahar lui Cyril, care se făcu roșu ca racul și îngână: „Nu”, cu un nod în gât; după ce chelnerul se întoarse cu spatele, zâmbi sfios către maică-sa. Cei mai mulți acceptară însă câte un pahar și începură să soarbă din vin. Conducătorul licitației sorbi și el o înghițitură, plescăi tare și zise:

— Ah!

Atunci intră și domnul Critchlow.

Conducătorul licitației zise din nou: „Ah” și în sfârșit declară:

— Mă bucur întotdeauna când vin și chiriașii. E un semn bun.

Aruncă o privire împrejur căutând aprobare pentru cele spuse. Dar toți rămâneau țepeni, fără a face vreo mișcare. Chiar și conducătorul licitației era stingherit.

— Chelner! Oferă vin domnului Critchiow! exclamă el poruncitor, ca și cum ar fi vrut să spună: „Omule! cum îți permiți să-l neglijezi pe domnul Critchiow!”

— Da, domnule; da, domnule, zise chelnerul, care împărțea vin cât putea el de iute.

Licitația începu.

Luând în mână ciocănelul, conducătorul licitației făcu o scurtă biografie a lui William Clews Mericarp; după ce-și îndeplini această îndatorire pioasă, invită un avocat să dea citire condițiilor vânzării. Avocatul se supuse și făcu o chinuitoare demonstrație de stângăcie. Condițiile de vânzare erau foarte prolixе și păreau întocmite într-o limbă străină; auditoriul ascultă prefăcându-se cu stoicism că urmărește cu interes fiecare cuvânt.

Apoi conducătorul licitației oferi spre vânzare întreg imobilul și magazinul întins și spațios, situate și reprezentând nr. 4 în piața St. Luke. Constance și Cyril lăși mișcară pe furiș picioarele, ca și cum ar fi fost, în sfârșit, descoperiți. Conducătorul licitației aminti de John Baines și de Samuel Povey cu un sentiment de pierdere personală, și apoi își exprimă plăcerea față de prezența „doamnelor”, adică a Constancei, care fu nevoită din nou să roșească.

— Și acum, domnilor, zise el, ce spuneți de aceste faimoase clădiri? Cred că nu exagerez când folosesc cuvântul „faimoase”.

Cineva spuse o mie de lire sterline, cu glasul înspăimântat al unui răufăcător.

— O mie de lire, repetă conducătorul licitației, după care se opri, sorbi o înghițitură și plescăi.

— O mie cincizeci, rosti un alt glas, parcă acuzându-se singur de ticăloșie.

— O mie cincizeci, repetă conducătorul licitației.

Apoi se produse o lungă tăcere, care făcu să se încordeze nervii celor de față.

Așadar, doamnelor și domnilor, rosti conducătorul licitației.

Primul care vorbise rosti ursuz:

— O mie o sută.

Și astfel ofertele se urcară până la o mie cinci sute, ridicate puțin câte puțin, parcă de forța magnetică a

personalității celui care conducea licitația. Omul stătea acum în picioare, dominând adunarea. Se aplecă până la avocat. și șușotiră ceva împreună.

— Domnilor, zise conducătorul licitației, sunt fericit să vă informez că acum licitația este deschisă.

Tonul lui traducea, mai bine decât cuvintele, calma-i fericire profesională. Deodată, un glas mânios, şuieră către c-heln ei:

— Chelner, de ce nu-i servești pe acești domni?

Da, domnule; da, domnule.

Conducătorul licitației se așează pe scaun și își sorbi vinul pe îndelete, discutând încet cu secretarul său. cu avocatul și cu secretarul avocatului.

Când se ridică, avea aerul unui cuceritor.

— Domnilor, s-a oferit o mie cinci sute. Haide, domnule Critchlow.

Dar domnul Critchlow clătină din cap. Conducătorul licitației aruncă o privire curtenitoare spre Constance, care evită să se uite la el.

După multe stăruințe, ridică fără tragere de inimă ciocănelul, se prefăcu că-l lasă să cadă. și se opri iar.

Atunci, domnul Critchlow zise:

— Și cincizeci.

— Licitația s-a ridicat la o mie cinci sute cincizeci, îi informă conducătorul licitației pe cei de față, și din nou îl puse pe jeratic pe chelner. După ce sorbi încă o înghițitură, zise cu o tristețe prefăcută: Haide, domnilor.

cred că n-aveți de gând să lăsați ca acest magnific lot să se vândă cu o mie cinci sute cincizeci de lire?

Numai că ei chiar așa și aveau de gând.

Ciocănelul căzu și secretarul celui ce” conducea licitația, împreună cu secretarul avocatului, îl luară pe domnul Critchlow deoparte, începând să scrie actele.

Nimeni nu păru surprins când domnul Critchlow

cumpără și lotul nr. 2, adică propria sa prăvălie.

— Constance îi spuse în șoaptă lui Cyril că ar vrea să plece. Plecară, cu precau, luni nefirești, dar de îndată ce ajunseră în strada întunecată, își recăpătară purtarea firească.

— Asta nu mi-aș fi închipuit niciodată! Niciodată! murmură ea afară, uluită și tulburată.

Nu-i plăcea perspectiva ele a-l avea ca proprietar pe domnul Critchlow. Și totuși, nu se putea hotărî să se mute de acolo.

Licitația dovedi că fotbalul nu subminse întreaga bază comercială a societății din Bursley; numai două loturi rămaseră nevândute.

II

În după-amiaza de joi din aceeași săptămână, băiatul pe care Constance să-i reise prin ă1 angaja pentru trasul obloanelor, ca și pentru alte treburi prea grele pentru o femeie, închidea magazinul. Ceasul bătuse ora două. Toate obloanele erau trase, în afară de ultimul, din mijlocul ușii de la intrare. Domnișoara Insull și patroana ei mai zăboveau în magazinul întunecat, trăgând apărătoarele de praf peste marginile mărfurilor expuse; celelalte vânzătoare plecaseră. Buil-terrierul se învârtea prin prăvălie, așa cum făcea aproape întotdeauna la ora închiderii - căci acolo dormea, ca un paznic de nădejde - și acum se întinsese lângă soba aproape stinsă: deși nu era încă bătrân de tot. Începuse să fie cam înțepenit.

— Poți să închizi, zise domnișoara Insull către băiat.

Dar în timp ce ultimul oblon era tras, domnul Critchlow își făcu apariția pe trotuar.

— Stai așa, tinere! porunci domnul Critchlow, pășind încet și ridicându-și șorțul lung peste oblonul orizontal pe care se sprijineau obloanele verticale ale ușii.

— Stați mult, domnule Critchlow? întrebă băiatul

lăsând oblonul din mină. Sau să închid?

— Închide, băiete, zise scurt domnul Critchlow. Am să ies pe ușa laterală.

— A venit domnul Critchlow! strigă pe un ton ciudat domnișoara Insull către Constance.

Și o îmbujorare, abia perceptibilă, se așternu încet peste fața-i oacheșă. În semiobscuritatea din magazin, în care lumina nu se strecura decât prin deschizăturile în formă de stea din obloane și prin fereștriuca laterală, nici cel mai ager ochi n-ar fi observat roșeața de pe obraji ei.

— Domnul Critchlow! murmură Constance.

Nu-i plăcea gândul că-l va avea de acum înaintea proprietar. Se gândi că venise probabil să facă pe proprietarul și se hotărî să-i arate că se simțea liberă și independentă, și că va renunța la negustorie ori o va păstra, după cum va avea chef. Și mai cu seamă ținea să-i reproșeze că, la vizita anterioară, n-o înștiințase cătuși de puțin în privința intențiilor lui.

— Bună, cucoană! o salută el. Știi, noi doi ne-am înțeles în taină. Poate că unii vor spune că nu ne-am prea grăbit, dar după câte știu, asta nu-i treaba lor.

Ochii lui mici, care clipeau des, aveau marginile înroșite. Pielea de pe obrazul mic și palid era zbârcită. Într-o rețea fină de crețuri. Brațele și picioarele îi erau uimitor de subțiri și colțuroase. Colțurile buzelor roșii erau întoarse în jos, ca de obicei, ca și când ar fi elaborai. un misterios comentariu asupra lumii; iar zâmbetul, așa cum stătea în Fața Constancei dominând-o cu înălțimea lui, încununa misterul.

Constance se zgâi la el, nedumerită. Nu cumva, până la urmă, erau adevărate zvonurile care pluteau ca aburii prin piața St. Luke de mai bine de opt ani?

— Ce...? începu ea.

— Eu - și cu ea! și lăeu semn cu capul spre

domnișoara Insull.

Câinele se apropiase liniștit și începuse să examineze manșetele de la pantalonii logodnicului. Domnișoara Insull chemă câinele cu o pocnitură a degetelor, și apoi se aplecă să-l mângâie. Un gest ciudat, confirmând adevărul descoperirii lui Charles Critchlow, că în Maria Insull sălășluia o ființă omenească!

Domnișoara Insull avea, după toate aparențele, vreo patruzeci de ani. De douăzeci și cinci de ani slujea în prăvălie, petrecându-și acolo cam douăsprezece ore pe zi; asistând regulat duminicile la cel puțin trei slujbe religioase de la capela sau școala wesleyană, și locuind cu mama ei, pe care o întreținea. Nu câștigase niciodată mai mult de treizeci de șilingi pe săptămână; și totuși situația ei era socotită deosebit de bună. În întunericul și în atmosfera mucegăită a prăvăliei, pierduse treptat și bruma de calități și farmece feminine pe care le avusese cândva. Era tot atât de slabă și de uscată ca Charles Critchlow. Părea că pieptul ei suferise de o secetă prelungită într-o perioadă esențială a dezvoltării lui, și nu-și mai revenise. Singura dovadă, că îi curgea sânge prin vine era tenul ei plin de coșuri, care dovedeau că sângele era subțire și stricat. Mâinile și picioarele erau mari și dizgrațioase; pielea degetelor se înăsprise datorită contactului zilnic cu asprimea țesăturilor. Șase zile pe săptămână umbla îmbrăcată în negru; într-a șaptea zi își puneă un fel de semidoliu discret. Era cinstită, capabilă și harnică; dincolo de limitele ocupației ei, nu avea nici curiozitate, nici inteligență, nici idei. Adinei și violente superstiții și prejudecăți îi slujeau drept idei; dar putea să vândă ca nimeni altul mătăsuri și bonete, bretele și mușama; în ceea ce privește lățimile, lungimile și prețurile, nu greșea niciodată; nu enerva niciodată un client, nici nu făgăduia în mod nesăbuit ceva ce nu se putea îndeplini, nu întârzia,

nu se arăta neglijență sau nerespectuoasă, Nimeni nu știa nimic despre ea, pentru că nu era nimic de știut, Scădeți din ea vânzătoarea de magazin, și nu mai rămânea nimic. Ignorantă și moartă din punct de vedere spiritual, exista doar din obișnuință.

Dar pentru Charles Critchlow ea a reprezentat întruchiparea unei iluzii. Își aruncase ochii asupra ei, și văzuse o fecioară tânără și nevinovată. Timp de opt ani fluturile Charles zburase în jurul strălucirii ei, și își pârlise aripile fără putință de scăpare. Putea s-o trateze cu indiferență, putea s-o ignoreze în public; putea să condamne cu asprime femeile; putea s-o lase luni de-a rândul să se întrebe ce avea el de gând; dar din toată purtarea lui reieșea faptul indiscutabil că o voia. O dorea; îl fermeca; reprezenta ceva decorativ și voluptuos, pentru care era dispus să plătească – și să comită chiar nebunii. Era vădov, din vremuri când ea nu se născuse încă; pentru el, era o fetișcană. Totul e relativ pe lumea asta. Cât despre ea, era prea indiferentă ca să-l refuze. De ce să-l refuze? Ființe ca ea nu refuză.

— Vă felicit pe amândoi din toată inima, murmură Constance, când își dădu seama de înțelesul vorbelor laconice ale domnului Critchlow. Nădăjduiesc din toată inima că veți fi fericiți.

— Atunci e foarte bine, zise domnul Critchlow.

— Mulțumesc, doamnă Povey, zise Maria Insull.

Se părea că nimeni nu știe ce să mai spună. „Mi se pare cam neașteptat –, avea pe limbă Constance, dar nu ajunse să rostească aceste cuvinte, părându-i-se absurde.

— Ah! exclamă domnul Critchlow, ca și cum ab la acum ar fi examinat situația.

Domnișoara Insull dădu o ultimă lovitură ușoară pe spinarea câinelui”.

— Deci e stabilit, zise domnul Critchlow. Ei,

cucoană¹, vrei să scapi de prăvălie, nu-i așa?

— Nu sunt încă hotărâtă, răspunse Constance încurcată.

— Nu-mi spune mie! protestă el. Firește că vrei să scapi de prăvălie.

— Am trăit aici toată viața, zise Constance.

— N-ai trăit în prăvălie toată viața. Vorbesc de prăvălie. Ascultă-aici! urmă el. Am să-ți fac o propunere. Poți să păstrezi locuința, și o să iau doar prăvălia. Ei? și se uită la ea întrebător.

Constance fu luată prin surprindere de propunerea lui atât de neașteptată; pe deasupra, nici nu o înțelegea.

— Dar cum... bolborosi ea.

— Vino-ncoace, zise domnul Critchlow nerăbdător, și o porni spre ușa ce ducea din prăvălie în casă, prin spatele teighelei.

— Să vin unde? Ce vrei să faci? întrebă Constance uluită.

— Aici! zise domnul Critchlow, cu o nerăbdare crescândă. Hai, vino, te rog!

Constance se supuse. Domnișoara Insull se furișă după Constance, și câinele după domnișoara Insull, Domnul Critchlow trecu pragul ușii și străbătu coridorul, pe lângă odaia de croit din dreapta. Acolo coridorul făcea unghi drept spre stânga, și se sfârșea la ușa salonașului, în stânga pornind treptele spre bucătărie.

Domnul Critchlow se opri brusc lângă treptele ce duceau spre bucătărie și își întinse, brațele, atingând pereții.

— Aici! zise el ciocnind pereții cu degetele-i osoase. Aici! închipuiește-ți că ridic un zid aici, și unul deasupra, între atelier și culoarul spre dormitor - și ai locuință separată. Zici că ai trăit toată viața aici. Ei bine, ce te împiedică să nu ți-o sfârșești tot aici? De fapt, adăugă el,

vom avea din nou două case, așa cum a fost la început, înainte de a veni dumneata pe lume, cucoană.

— Și cum rămâne cu mărfurile din prăvălie? exclamă Constance.

— O să ni le poți vinde nouă, după o evaluare.

Constance pricepu deodată planul. Domnul Critchlow va rămâne cu farmacia, în timp ce doamna Critchlow va fi patroana celui mai mare magazin de manufactură și confecții din oraș. Fără îndoială că vor face o ușă în peretele despărțitor din cealaltă parte, ca să compenseze zidirea unui perete în partea asta. Probabil că plănuiseră totul amănunțit, Constance se revoltă.

— Da! zise ea, puțin disprețuitor. Dar cum rămâne cu vadul meu comercial? îl vei lua și pe el, după o evaluare?

Domnul Critchlow aruncă o privire către creatura pentru care avea de gând să cheltuiască atâtea mii de lire sterline, Parcă ea ar fi fost Phrynea, și el prostul îndrăgostit. Privirea lui spunea: „Ne-am așteptat la asta, și ne-am înțeles că mai departe de atât nu putem merge”.

— Ei! zise el către Constance. Arată-mi vadul durnita Le comercial, împachetează-l într-o bucată de hârtie și dă-mi-l, și am să-l iau după o evaluare. Dar până atunci nu, cucoană! Până atunci, nu! îți fac o ofertă foarte avantajoasă. Douăzeci de lire pe an. cu atât îți las locuința. Și îți iau marfa după o evaluare. Mai gândește-te bine, fata mea”.

După ce spusese ce avea de spus. Charles Critchlow plecă, așa cum avea obiceiul. Fără prea multă ceremonie ieși pe ușa laterală, trecu, cu șorțul fluturând, pe după colțul lui King Street înspre piață și apoi intră în propria-i. prăvălie, care nu era închisă nici joia după-amiază. Domnișoara Insull plecă la puțin timp după el.

Mândria Constancei o îndemna să refuze oferta. Dar, de fapt, singura ei obiecție era că nu se gândise ea însăși

ia acest; pian. Căci planul împăca de minune dorința ei de a rămâne unde se afla cu dorința de a scăpa de magazin.

— Am să-l pun să-mi spargă zidul în salonaș ca să am o nouă fereastră – una care să se deschidă! zise ea pe un ton categoric către Cyril, care acceptă ideea domnului Critchlow cu o indiferență fatalistă.

După ce puse condiția noii ferestre, Constance acceptă oferta. Urmă apoi preluarea mărfurilor, care dură săptămâni întregi. Și-apoi veni un dulgher și luă măsurile pentru fereastră. Veniră după aceea un constructor și un zidar, care cercetară ușile, și Constance simți că i se apropie sfârșitul. Scoase covorul din salonaș și acoperi mobila cu cearșafuri împotriva prafului. Împreună cu Cyril trăi timp de douăzeci de zile între scânduri goale și mobilă învelită în cearșafuri, dar nici dulgherul și nici zidarul nu mai apărură. Apoi, pe neașteptate, într-o zi două calfe ale dulgherului scoaseră fereastra cea veche și târziu, spre seară, dulgherul aduse noua fereastră și toți trei munciră până la zece noaptea ca s-o fixeze. Cyril își puse șapca și se culcă cu ea pe cap, iar Constance se înfășură într-un șal de lână. Un vopsitor făgădui că va vopsi cerceveaua a doua zi. Zisese că va începe la șase dimineața, și Amy își potrivește deșteptătorul în așa fel încât să poată fi sculată și îmbrăcată când va veni. Sosi după o săptămână, dădu un strat de vopsea și dispăru încă zece zile.

Apoi veniră pe neașteptate doi zidari cu uneltele lor grele și se arătară nedumeriți că nimic nu fusese pregătit. (După trei săptămâni în care trăiseră fără covoare, Constance acoperise din nou podelele.) Zidarii smulseră tapetul, împrăștiară toată tencuiala pe scări până jos în bucătărie, scoaseră nu știu câte straturi de cărămizi din pereți și, sătui să tot distrugă, plecară în grabă. După patru zile o calfă de zidar cu totul nevinovată, care nu mai venise până atunci, începu să care cărămizi noi, roșii. Pe

capul lui își vărsă Constance toată mânia. Nu era o mânie ranchiunoasă, ci mai curând o mânie amuzată; dar îl impresionează pe bietul om.

— În casa asta nu se mai poate locui de o lună, zise ea în concluzie. Dacă mâine zidurile astea nu vor fi gata, și sus și jos – ține minte, mâine! – să nu cumva să vă mai arătați pe-aici. M-am săturat să vă mai văd mutrele! Acum ai adus cărămizile. Șterge-o și spune-i șefului tău ce ți-am zis! Vorbele ei avură urmări. A doua zi, tot soiul ele lucrători cuviincioși și de treabă treziră casa cu bățile lor în ușă la șase și jumătate precis, și cele două uși fură încetul cu încetul zidite. Lucru ciudat, când stratul de cărămizi ajunsese la vreo treizeci de centimetri, Constance își aminti de câteva fleacuri pe care le uitase în odaia de croit. Ridicându-și fustele, păși dincolo și se întoarse cu lucrurile. Avea o basma pe cap, ca să-i apere părul de praful din jur. Părea foarte agitată, foarte preocupată de nimicuri. Nu avea vreme pentru sentimentalisme. Și – totuși, când oamenii ajunseră cu stratul de cărămizi sus, și nu se mai zăriră din dosul zidului, și nu se vedeau decât cărămizi goale și mortar, Constance simți cum i se așterne o ceață pe ochi și nu mai putu vedea nici cărămizile și nici mortarul. Cyril o găsi, cu basmaua ei caraghioasă, plângând într-un balanșoar acoperit de husă, în salonașul devastat. Fluieră stânjenit și zise: „Ascultă, mamă, ce se-aude cu ceaiul?” și-apoi, prinzând zvonul glasurilor groase ale muncitorilor de deasupra, fugi ușurat sus. Ceaiul fusese servit în salon, află el bucuros de la Amy, care îl mai informă că atât timp cât va trăi „niciodată nu se va putea obișnui cu zidurile astea noi; i.

În seara aceea se duse la Școala de artă. Constance, singură, nu-și putea găsi rostul. Acceptase ca pereții să fie zidiți, și fuseseră zidiți; dar vor trece zile întregi poate până vor fi tencuiți, și după tencuială alte zile până vor fi

acoperiți cu tapet. Nici până într-o lună, poate casa ei nu va scăpa de forfota muncitorilor și ea nu se va simți ca acasă. Până atunci, peste tot plutea praful și era nevoită să privească ravagiile aduse de schimbări, stăpânindu-se să nu plângă. Tranzacțiile juridice erau încheiate; mici anunțuri, anunțând transferul prăvăliei, erau așezate pe tejghele la vederea clienților. În două zile, Charles Critchlow va plăti prețul unei dorinți realizate. Firma fusese acoperită cu vopsea și se schițau cu creta inscripții noi. Pe viitor, Constance va trebui, dacă va voi să vină în magazin, să intre ca orice clientă prin intrarea din față. Da, deși casa rămânea a ei își dădea seama, că rădăcinile vieții îi fuseseră smulse.

Și ce dezordine! îi venea greu să creadă că toată neorânduiala din casă va fi vreodată rânduită!

Și totuși, înainte chiar ca primii fulgi să se aștearnă pe câmpii, un singur semn mai dănuia din revoluția aceea pustiitoare – o foaie de tapet desprinsă, care, lipită prea repede de noua tencuială, nu voia să se prindă. Maria Insull era acum Maria Critchlow. Constance ieșise în piață și văzuse firma schimbată, înregistrase gustul doamnei Critchlow în materie de perdele și mai observase – lucrul cel mai impresionant – că fereastra înnegrită a odăii părăsite din capătul scării nefolosite de lângă dormitorul copilăriei ei fusese curățată și o masă fusese așezată în fața ei. Știuse că odaia aceea, în care ea nu pătrunsese niciodată urma să fie folosită ca depozit, dar dovada vizibilă a modificării făcute o tulbură prea tare; nu se simți în stare să intre ca un aer degajat în magazin, așa cum avusese de gând, ca să facă, prietenește, câteva cumpărături. „Sunt o proastă! w” murmură ea. Mai târziu se încumetă, într-o pornire șovăielnică, să intre în magazin, și fu primită cu onorurile cuvenite de către doamna Critchlow (tot atât de uscată ca de obicei), care

stăruii să-i acorde un rabat special. Și îi duse chiar ea pachetul cu cumpărăturile făcute din prietenie, până la ușa din King Street. Ce fapt banal! Constance, neștiind dacă să râdă sau să plângă, făcu și una și alta. Se învinui în sinea ei că începe să plângă prea ușor pentru orice fleac, și făcu eforturi să se stăpânească.

CAPITOLUL VIII

CEA MAI MÂNDRA MAMA I

În anul 1893, în piața St. Luke la nr. 4 apăruse un nou și ciudat personaj. Multă lume observă acest fenomen. Puțini ca el mai fuseseră văzuți vreodată în Bursley. Unul din lucrurile cele mai izbitoare era felul complicat în care se fereca ou ajutorul unor lanțuri strălucitoare. Un lanț se întindea de-a curmezișul vestei, trecând printr-o butonieră specială, fără nasture, chiar la mijloc. De el era înălțuit solid la un capăt un ceas, iar la celălalt un toc de creioane; lanțul mai servea și ca protecție împotriva unui hoț care ar fi încercat să-i smulgă vesta extravagantă. Apoi mai existau niște lanțuri mai lungi, sub vestă, destinate în parte, fără îndoială, să devieze gloanțele, dar servind în primul rând ca posesorul să poată scoate bricege, portțigarete, cutii de chibrituri și inele de chei din profunzimea buzunarelor de pe lături. Bretelele lui aveau o porțiune esențială, vizibilă uneori când juca tenis, formată dintr-un lanț; iar jumătățile superioare și inferioare ale butonilor de manșetă erau legate cu lanțuri. Uneori putea fi văzut du când de lanț un câine.

Era, se pare, o revenire a lipului medieval! Da, dar și un exemplu de modern excesiv! Felul cum arăta acest personaj se datora faptului că, pe vremuri, cel mai mare croitor din Bursley îl lăsase pe fiul său să-și facă ucenicia la Londra. Tatăl muri; fiul avu destulă minte să se întoarcă și făcu avere creând o nouă modă în oraș - lanțurile multiple nefiind decât un aspect, cel mai puțin costisitor,

deși cel mai izbitor. De pildă, până în anul istoric când tânărul croitor a creat moda, orice șapcă era în Bursley o șapcă, și orice guler un guler. Dar de atunci nicio șapcă nu mai era șapcă și niciun guler, guler, dacă nu se conforma exact, ca formă și material, șepcilor și gulerelor sacrosancte ce se păstrau în fundul croitoriei. Nimeni nu știa de ce aceste șepci și gulere sacrosancte erau sacrosancte, dar erau; caracterul lor sacrosanct dura vreo șase luni, și-apoi deodată – iarăși nimeni nu știa de ce – se prăbușeau de pe pedestal și ajungeau în rând cu gunoiul. Pe pedestal urcau alte modele. Tipul creat de tânărul croitor putea fi recunoscut după șepci și gulere, și de asemenea după orice alt articol de îmbrăcăminte – cu excepția ghetelor. Din nefericire croitorul nu vindea ghete, așa încât nu impuse creaturilor sale niciun crez mistic în privința ghetelor. Păcat, căci cizmarii din oraș se pare că nu erau însuflețiți de pasiunea de a lansa o modă, cum era croitorul, și astfel noua modă se termina brusc la manșetele pantalonilor.

Bărbatul din piața St, Luke nr. 4 avea picioarele destul de mici și înguste, ceea ce îl avantaja; și cum era înzestrat în general cu distincție fizică, reușea, în ciuda părului său veșnic răvășit, să fie deosebit de arătos. Firește, prezența lui în casă incinta privirile Constancei, care se uita aproape întotdeauna la el cu plăcere. Apăruse în casă cu totul pe neașteptate, la puțin timp după ce Cyril terminase școala și se angajase să-și facă ucenicia la proiectantul șef de la „Peel”, cunoscuta fabrică de porțelanuri. Prezența unui bărbat în locuința ei o zăpăci la început pe Constance; dar curând” se obișnuie, când își dădu seama că un bărbat se poartă ca un bărbat și că nici nu trebuie să te aștepți la altceva. Într-adevăr, acest bărbat făcea tot ce voia, în toate privințele. Întrucât Cyril fusese socotit întotdeauna de părinții săi drept voinic, te-ai fi

așteptat ca noul bărbat să fie un uriaș; dar, curios lucru, era zvelt și doar cu puțin deasupra taliei mijlocii. Nu era nici gras cum fusese Cyril, și nici în multe alte privințe nu semăna cu băiatul pe care-l înlocuise. Gesturile lui erau mai ușoare și mai agile; nu avea nimic din stângăcia lui Cyril, nu avea predilecțiile lui Cyril pentru dulciuri, nici teribila lui aversiune împotriva mânușilor, frizerilor și săpunului. Era mult mai visător decât Cyril, și mult mai ocupat. De fapt, Constance nu-l vedea decât la ora meselor. În cursul zilei era la „Peel”, iar serile se ducea la Școala de artă. Era în stare să viseze și în timpul mesei; și, fără să o afirme de-a dreptul, dădea impresia că era omul cel mai ocupat din Bursley, înfășurat în ocupații, și preocupări ca într-o pătură – o pătură prin care Constance cu greu putea pătrunde.

Constance dorea să-i fie pe plac; nu trăia pentru altceva decât ca să-i fie pe plac; totuși, era nespus de greu ca cineva să-i fie pe plac, nu pentru că ar fi fost un spirit prea critic și pretențios, ci pentru că nu-i păsa de nimic. Pentru a-și satisface dorința de a-i fi pe plac, Constance era nevoită să facă cincizeci de eforturi, în speranța că el ar putea observa unul. Era bun la inimă, uimitor de harnic – după ce Constance izbutea să-l dea jos din pat dimineata; fără vicii; îngăduitor, în afară de cazul când Constance încerca să-l contrazică; fermecător, cu o notă curioasă de umor pe care Constance nu-l înțelegea decât pe jumătate. Constance era fără doar și poate mândră de el și, la drept vorbind, nu avea ce să-i reproșeze. Dar, în vreme ce el era întregul ei univers, ea nu era decât o siluetă ștearsă pe fundalul universului lui. Tot mereu, cu ironia lui blinda și elegantă, părea s-o redescopere, ca și cum ar fi spus: „Ah! Tot aici ești?” Constance nu putea atinge sfera preocupărilor lui, iar el nu-și dădea seama niciodată cu câtă intensitate pătimașă se lăsa ea absorbită de părțica

aceea mică din viața lui care se mișca în sfera ei. Nu se gândea niciodată cât de singură e și nici nu bănuia că de câte ori îi azvârlea un zâmbet sau un cuvânt la cină, o răsplătea cu zgârcenie pentru trei ceasuri cât se legănase solitară în balansoar.

Din păcate, era absolut incurabilă. Nicio experiență nu putea s-o vindece de năravul de a aștepta fără încetare ca el să observe lucruri pe care nu le observa niciodată, într-o zi, Cyril spuse în mijlocul unei tăceri: „Apropo, tata n-a lăsat niște cutii cu țigări de foi?” Constance urcă până în dormitorul ei și luă de deasupra garderobului cutia prăfuită pe care o pusese acolo după înmormântarea lui Samuel. Întinzându-i cutia, făcea un gest măreț. Cyril nu avea decât nouăsprezece ani și, prin acest dar solemn, ea ratifica obiceiul lui precoc de a fuma. Câteva zile Cyril ignoră complet cutia. Ea zise, cu o voce sfioasă: „Ai încercat țigările acelea de foi?” „Încă nu, răspunse el. O să le încerc zilele astea”. Într-o duminică, zece zile mai târziu, când nu ieșise cu aristocraticul lui prieten Matthew Peel-Swynnerton, deschise în sfârșit cutia și scoase o țigară de foi. „Și-acum, zise el ștrengărește tăind capătul țigării, să vedem, doamnă Pulover!” Adesea îi spunea doamnă Pulover – în glumă. Deși Constance se bucura când o tachina, căci într-un fel însemna că se interesa de ea, totuși nu-i plăcea să i se spună doamnă Pulover \ și protesta mereu: „Nu sunt doamna Pulover”. Cyril fumă țigara pe îndelete, legănându-se în balansoar, dându-și capul pe spate și trimițând nori de fum spre tavan. După aceea comentă: „Țigările de foi ale bă-*Plover* (engl.), Pasăre gălăgioasă, nagăț sau fluierar.

târnuului nu erau prea rele”. „Nu mai spune!” răspunse ea pe un ton acru, dezaproband matern bunăvoința lui îngăduitoare. Dar în sinea ei se simțea încântată. Verdictul favorabil al fiului, dat țigărilor pe care

„le fuma bărbatul ei, avea ceva care o emoționa.

Se uită la el. Imposibil să găsească vreo asemănare cu tatăl lui! Oh! Era mult mai strălucitor, mai evoluat, mai complex, mai fermecător, decât acel om obișnuit care fusese tatăl lui! se întreba de unde toate acestea. Și totuși...! Dacă Samuel ar fi trăit, cum s-ar fi înțeles ei doi? Oare băiatul ar fi fumat pe față, în casă, țigări de foi la nouăsprezece ani?

Constance se străduia să se intereseze, atât cât îi îngăduia el, de studiile și producțiile lui artistice. O mansardă de la etaj fusese transformată în atelier - o încăpere goală unde mirosea a ulei și a argilă umedă. Deseori, rămâneau și pe scări urme de argilă. Ca să poată lucra cu argilă, îi ceru maică-sii un halat, și ea îi făcu un halat, luând ca model halatul unei țărănci care vindea ouă și unt în hală. Pierdu o săptămână întreagă făcând o broderie la umerii halatului, după un model luat dintr-o veche carte de broderie. Într-o zi, după ce o văzuse brodind la halat dimineața, la prânz și seara, el zise, în timp ce ea se legăna în balansoar după cină: „Cred că n-ai uitat complet de halatul pe care ți l-am cerut, nu-i așa, mamă?” Știa că o necăjește; dar, deși își dădea seama că era o prostie din partea ei, reacționa întotdeauna ca și cum el ar fi vorbit serios; așa că luă din nou halatul de pe divan. Când în sfârșit halatul fu gata, Cyril îl cercetă cu atenție; apoi exclamă cu un aer surprins r „Pe legea mea! E frumos! De unde ai luat modelul ăsta?” Continuă să-l privească, zâmbind încântat. Cu aceeași uimire naivă și încântată întoarse paginile zdrențuite ale albumului de broderie, și luă apoi cartea la el în atelier. „Trebuie să i-o arăt lui Swynnerton”, zise el. Cât despre Constance, epitetul „frumos” i se păru ciudat în legătură cu o simplă broderie modestă, făcută după un model, cu care fusese obișnuită toată viața. Adevărul e că înțelegea din ce în ce

mai puțin „arta” lui. Singura decorație de pe pereții din atelierul lui era o stampă japoneză, care ei i se părea un tablou cu totul absurd. Îi plăceau mult mai mult propriile lui desene din copilărie, cu trandafiri și castele pitorești – lucruri pe care acum Cyril le privea disprețuitor, fără milă. Mai târziu, o descoperi croind alt halat. „Asta pentru ce-i?” întrebă el. „Ei bine, zise ea, nu-ți ajunge un halat. Ce-ai să faci când acesta va trebui spălat?” „Spălat repetă el absent. Nu-i nevoie să fie spălat”. Cyril, ripostă ea, nu-mi pune răbdarea la încercare! Mă gândeam să-ți fac vreo jumătate de duzină”. El fluieră. „Cu toate broderiile astea?” întrebă el uluit, când înțelese ce voia maică-sa să spună. „De ce nu?” zise ea. În tinerețea ei, nicio cusătoreasă nu lucra mai puțin de o jumătate de duzină de obiecte de același fel – și de obicei chiar o duzină; uneori chiar șase duzini. „Da’ știu că ești grozavă, murmură el. Pe legea mea”.

Același lucru se întâmpla ori de câte ori îi plăcea ceva. Dacă spunea despre vreun fel de mâncare, în limbajul lui familiar: „Aș tot mânca din asta!”, sau clacă pur și simplu plescăia din buze după ce o mânca, Constanee nu se lăsa până tt-l înclopa cu mâncarea preferată.

II

Într-o zi călduroasă de august, chiar înainte de a pleca împreună din Bursley pentru o lună în insula Man, Cyril veni acasă, palid și transpirat, și se trânti pe canapea. Purta un costum gri de alpaca și, în afară de părul său, care pe lângă că stătea răvășit, mai era și ud de transpirație, era o capodoperă de eleganță zveltă, în ciuda arșitei de afară. Suspină de câteva ori, adânc, și își rezemă capul de brațul canapelei, acoperit cu o cuvertură.

— Ei bine, mamă, zise el, pe un ton ele calm nefiresc, am obținut-o.

Și se uită în tavan. **v** – Ai obținut ce?

— Bursa națională. Swynnerton zice că-i un noroc chior. Dar am obținut-o. Mare glorie pentru Școala de artă din Bursley!

— Bursa națională? zise ea. Ce-i asta? Ce înseamnă?"
– Ei hai, mamă! o dojeni el, oarecum supărat. Nu-mi spune acum că nu ți-am pomenit niciodată despre bursă!

Își aprinse o țigară, ca să nu se vadă cât era de stingherit, căci își dădu seama că maică-sa era mult mai tulburată ca de obicei.

De fapt, niciodată, nici chiar la moartea soțului ei, Constance nu primise o lovitură atât de cumplită ca aceea pe care i-o dădea acum visătorul Cyril.

Nu era chiar o surpriză desăvârșită, dar aproape desăvârșită. Cu câteva luni în urmă îi pomenise, în felul lui indiferent, despre o bursă națională. Îi spusese, în legătură cu o cupă de băut pe care o proiectase el, că directorul Școlii de artă o socotise destul de bună ca să participe la concursul național; și întrucât era îndrituit și în alte privințe să ia parte la competiție, s-ar putea să trimită cupa la South Kensington. Adăugase că Peel-Swynnerton găsisse absurdă ideea și râsese de ea. Constance înțelese cu acel prilej că o bursă națională însemna să plece să stea la Londra. Ar fi trebuit să înceapă să trăiască cu teama în suflet, căci Cyril avea neliniștitorul obicei s-o pună pe jărat, pomenind doar în treacăt despre o problemă care pentru el era foarte importantă și care-i absorbea în mare parte gândurile. Era ascuns din fire, și rigiditatea regulilor impuse de taică-său îi dezvoltase această trăsătură de caracter. Numai că amintise într-adevăr cu atâta indiferență de acest concurs, încât nu-i fusese greu să înlăture ideea din preocupările ei, ca ceva prea îndepărtat, care putea fi trecut cu vederea. Da, chiar așa, aproape că uitase de concurs. Doar din când în când, foarte rar, se

trezea în ea o durere surdă și trecătoare - ca un crainic al unei maladii fatale. Și, ca orice femeie în stadiul incipient al bolii, se grăbise să se liniștească: „Ce proastă sunt! Nu poate fi nimic serios!”

Și-acum, era condamnată! O știa. Știa că nu poate să-l roage să renunțe. Știa că mai curând ar găsi îndurare la un tigru decât la bunul, desăvârșitul și visătorul ei fiu.

— „Voi primi o liră pe săptămână, zise Cyril; tăcerea ei și groaza ce i se citea pe față îl făceau să se simtă și mai stingherit. Și, desigur, cursul e gratuit.

— Pentru cât timp? izbuti ea să spună.

— Păi, zise el, depinde. La început, pentru un an. Dar dacă mergi bine, ți-o prelungesc întotdeauna pe trei ani.

Dacă rămânea trei ani, nu se va mai întoarce niciodată: de asta era sigură.

Ah, cum se mai revoltă ea, furioasă și disperată, împotriva cruzimii neprevăzute a lucrurilor! Era sigură că, până atunci, Cyril nu se gândise serios să plece la Londra. Dar dacă statul îl primea gratuit la cursuri și îi mai dădea pe deasupra și o liră pe săptămână - asta îl silea, oarecum, să se ducă la Londra. Nu lipsa mijloacelor era cea care îl împiedicase să se ducă. Atunci, de ce prezența acestor mijloace să-l facă să se ducă? Nu era nicio logică în asta. Totul era îngrozitor de absurd. Profesorul de desen de la Institutul Wedgwood îi sugerase întâmplător, pur și simplu întâmplător, să trimită cupa la South Kensington. Și, ca urmare a acestui capriciu, era condamnată la singurătate pe viață! Era prea monstruos, prea neînchipuit de groaznic!

Cu câtă silă zadarnică și amară murmură în sinea ei cuvântul „Dacă”! Dacă aptitudinile copilărești ale lui Cyril n-ar fi fost încurajate! Dacă el s-ar fi mulțumit să urmeze meseria tatălui său! Dacă ea ar fi refuzat categoric să-l lase să se angajeze ca ucenic la „Peel” și nu i-ar fi plătit

taxa! Dacă el n-ar fi trecut de la culori la argilă! Dacă profesorul de artă n-ar fi avut „ideea” aceea funestă! Dacă juriul concursului ar fi hotărât altfel! Dacă ea l-ar fi învățat pe Cyril să fie ascultător, sacrificând liniștea vremelnică pentru siguranța permanentă!

Dar, la urma urmei, nu putea s-o părăsească fără consimțământul ei. Nu era major. Și va mai avea nevoie de o mulțime de bani, pe care nu-i putea obține de la nimeni altul decât de la ea. Ar putea să-l refuze... Nu! Nu putea să-l refuze. El era stăpânul, tiranul. De dragul liniștii de fiecare zi, ea cedase încă de la început, cu slăbiciune, în fața lui! Se purtase greșit față de ea însăși și față de el. Era răsfățat. Ea îl răsfă țase. Și era pe cale de a o răsplăti făcând-o nenorocită pe toată viața, și nimic n. a-l va opri clin drum. Purtarea obișnuită a copilului răsfățat! Oare nu o văzuse și nu o criticase și în alte familii?

— Nu prea pari încântată, mamă! zise el.

Constance ieși din odaie. Bucuria lui la gândul de a pleca din cele Cinci Orașe, de lângă ea, cu toate că încerca să și-o ascundă, era prea vădită ca s-o poată suporta.

A doua zi, *Vestitorul* publică un articol special anunțând știrea. După cum reieșea din articol, de unsprezece ani nu mai fusese câștigată nicio bursă națională în cele Cinci Orașe. Cetățenii erau îndemnați să nu uite că domnul Povey reușise să câștige într-un concurs deschis învingând pe cei mai buni tineri studenți din întreaga țară – și într-o ramură a artei de care începuse să se ocupe doar de curând; și, mai cu seamă, că statul oferea doar opt burse pe an. Numele lui Cyril Povey trecu din gură-n gură. Și toți cei care o întâlneau pe Constance, pe stradă sau prin magazine, nu puteau să se stăpânească și să nu-i spună că trebuie să fie mândră că are un asemenea fiu, dar că de fapt nu era de mirare... și cât de mândru ar fi fost tatăl lui! Câțiva doar au dat de înțeles cu simpatie că

mândria maternă e un lux care poate să coste scump.

ni

Vacanța pe insula Man i-a fost, firește, otrăvită. Abia putea umbla din cauza greutateii ca de plumb pe care o simțea în piept. Chiar și în zilele cele mai luminoase, greutatea aceea de plumb era acolo. Și-apoi, se îngrășase prea tare... În împrejurări obișnuite, puteau să stea mai mult de o lună. Un elev angajat în ucenicie nu era legat de atelier ca un ucenic obișnuit. În plus, contractul de ucenicie urma să fie reziliat. Dar Constance nu mai ținea să stea. Trebuia să facă pregătiri pentru plecarea lui la Londra. Trebuia să pregătească rugul propriului ei martiriu.

În această problemă a pregătirilor, ea dovedi acea prostie și deplină lipsă de clarviziune pe care ar fi putut să și-o dorească cel mai desăvârșit fiu, dornic să aibă cui adresa micile-i ironii pline de afecțiune. Preocuparea ei pentru lucruri mărunte, lipsite de importanță, era demnă de cele mai bune tradiții ale dragostei materne. Totuși, ironiile ușuratele ale lui Cyril nu avură niciun efect asupra ei, decât că la un moment dat se supără, fapt care îl uimi; pe bună dreptate și cu înțelepciune puse această izbucnire nemaipomenită pe seama nervilor ei încordați și o iertă. Din fericire, pentru a ușura mutarea lui Cyril la Londra, tânărul Peel-Swynnerton cunoștea Capitala: avea un frate care stătea în Chelsea, îi rec-omandă câteva gazde onorabile, în sfârșit era o adevărată enciclopedie a orașului, și urma el însuși să-și petreacă o parte a toamnei acolo. Altminteri pregătirile – asupra cărora maică-sa ar fi stăruit pe larg, cu lacrimi și crize de nervi – ar fi fost prea obositoare pentru Cyril.

Sosi ziua când nu mai rămăsese decât o săptămână” până la plecarea lui Cyril. Constance se prefăcea neîncetat veselă în fața acestei perspective. Zise;

— Ce-ar fi să vin cu tine?

Glumă la care zâmbi îngăduitor ca și cum ar fi găsit că e de calitate destul de bună. Și atunci, ea zâmbi în același fel, grăbindu-se să fie de acord cu el – că făcuse o glumă care nu era proastă.

În ultima săptămână Cyril se duse mereu la croitor. Orice tânăr și-ar fi comandat haine noi după, nu înainte de sosirea la Londra. Dar Cyril avea încredere în cel care crease linia hainelor sale.

În ziua plecării, toată gospodăria, toată casa fremăta de emoții. Trebuia să plece devreme. Nici nu vru să audă de ideea ariamei sale, de a-l însoți până la Knype, unde linia locală se unea cu calea ferată principală. Putea să vină până la gara din Bursley, dar nu mă i departe. La stăruințele ei, pe chipul lui trecu undă de încăpățănare ursuză, și maică-sa cedă imediat. În timpul micului dejun, Constance nu începu să plângă, dar înfățișarea ei îl făcu să protesteze.

— Ascultă, mamă! Ar trebui să nu uiți că mă întorc de Crăciun. Nu sunt decât trei luni până atunci, – și își aprinse o țigară.

Ea nu răspunse nimic.

Amy cără un sac de voiaj până jos, pe scările întortocheate. Un geamantan fusese dus mai înainte și se afla lângă ușa de la intrare, unde încrețise covorul și deranjase din loc preșul. 7

— N-ai uitat să pui și peria de păr, nu-i așa, Amy.

Întrebă el.

— N... nu, domnule Cyril, hohoti Amy.

— Amy! o muștră Constante, în timp ce Cyril alergă până sus; cred că ai putea să te mai stăpânești.

Amy îi ceru iertare cu glas stins. Deși se purtau cu ea ca și când ar fi făcut parte aproape din familie, nu trebuia să uite că era o slujnică. Ce drept avea oare să plângă

peste bagajul lui Cyril? Întrebarea reieșea din tonul cu care i se adresase Constante.

Trăsura sosi. Cyril se grăbi pe scări în jos cu o nepăsare exagerată, și tot cu nepăsare exagerată glumi cu vizitiul.

— Hai, mamă! strigă el, după ce bagajele fură încărcate. Vrei să scap trenul?

Știa însă că are tot timpul. Voia doar să glumească!

— Nu, să nu mă grăbești! zise ea, potrivit-și boneta. Amy, cum plecăm, poți să strângi masa.

Și își urcă trupul greoi în trăsură.

— Foarte bine! Sparge arcurile! o necăji Cyril.

Calul primi o lovitură usturătoare, menită să-i amintească de seriozitatea vieții. Era o dimineață frumoasă, răcoroasă, de toamnă, și vizitiul simțea nevoia să descarce, pe cineva sau pe ceva, energia ce clocotea în el. Porniră, Amy rămânând să privească în urma lor, din pragul ușii. Totul fusese atât de bine plănit, încât ajunseră la gară cu douăzeci de minute înainte de sosirea trenului.

— Nu face nimic! o consolă în glumă Cyril pe maicăsa. Mai bine ajungi cu douăzeci de minute mai devreme, decât eu un minut mai târziu, nu-i așa?

Buna lui dispoziție trebuia să iasă într-un fel la iveală.

Încet, minutele trecură, și peronul pustiu, de culoarea ardeziei, se umplu de oameni pentru care trenul acela nu era decât un tren obișnuit de pe o linie secundară, oameni care luaseră mereu, în fiecare zi lucrătoare a săptămânii, trenul acela, și îi cunoșteau toate ciudățeniile.

Auziră șuierul trenului, cinci pomi din Tumhill. Cyril schimbă câteva cuvinte cu hamalul care-i cărase bagajul. Arăta bine, și avea douăzeci de lire în buzunar. Când se

întoarse lângă Constance, o găsi suspinând, și putu vedea prin voal că avea ochii roșii. Ea însă nu putea vedea nimic prin voal. Trenul intră în gară, oprindu-se cu zgomot cutremurător. Constance își ridică voalul și-l sărută – sărută viața ce i se ducea. El simți parfumul voalului de doliu. O clipă fu aproape de ea, foarte aproape; și păru să pătrundă până în intimitatea tainelor ei; o clipă se sufocă de emoția bruscă și puternică a acelui voal de doliu. Avu un simțământ straniu.

— Aici, domnule! Al doilea compartiment de fumători! strigă hamalul.

Călătorii de zi cu zi ai trenului se urcară cu obișnuitul lor dezgust.

— Am să-ți scriu cum ajung! zise Cyril deodată – era tot ce izbuti să găsească de spus.

Dar cu câtă grație își scoase pălăria!

O smueitură; nori deaburi; și Constance rămase pe peronul pustiu, împreună cu niște bidoane de lapte, cu doi hamali și cu băiatul cel gălăgios al lui Smith!

Porni spre casă pe jos, foarte încet, cu greutatea în suflet. Bucata de plumb era mai grea ca oricând. Și oamenii din oraș o văzură pe cea mai mândră mamă d.in Bursley întorcându-se pe jos spre casă.

„La urma urmei, căuta să se convingă în sinea ei, mâiioasă, iritată, puteai să te aștepți ca băiatul să facă altceva? E un elev serios, a avut un succes strălucit;, și trebuie oare să-l legi de fustele tale? E absurd. Nu poți spune că e puturos, sau copil rău. Nicio mamă n-ar putea avea un fiu mai bun. Frumos lucru, să stea toată viața în Bursley, numai fiindcă ție nu-ți place să fii lăsată singură!”

Din nefericire, ori discuți cu propriul tău suflet, ori cu un catâr e același lucru. Sufletul ei nu făcea decât să repete monoton: „Sunt o femeie bătrână și singură. Nu mai am pentru ce să trăiesc și nimeni nu mai are nevoie de

mine. Odată am fost tânără și fericită! Și iată unde a ajuns viața mea! Asta-i sfârșitul!”

Când ajunse acasă, Amy nu strânsese nimic de pe masă; covorul era tot încrețit, și preșul dat într-o parte. Și, în atmosfera dezolantă pe care o lasă o criză teribilă, urcă direct la etaj, intră în odaia lui răvășită și privi dezordinea patului în care dormise.

CARTEA A III-A

SOPHIA

CAPITOLUL I

FUGA I

Rochia ei de o eleganță sobră avea un aer provincial, așa cum stătea așteptând să iasă în oraș, în dormitorul hotelului din Londra, în după-amiaza zilei de 1 iulie 1866; dar nu era nimic provincial în chipul frumos, nici în înfățișarea-i sfioasă și în același timp semeață; iar inima ei înflăcărată se avânta dincolo de hotarele geografice.

Se afla la hotelul „Hatfield”, din Salisbury Street, între Ștrand și Tamisa. Atât hotelul cât și strada nu mai există azi, pierdute în vastele fundații ale hotelurilor „Sayoy” și „Cecil”; dar tipul acesta dăinuie, tot mai ponosit, în Jermyn Street. În 1866, „Hatfield”, un hotel cu coridoare întunecoase, scări întortocheate, covoare și tot felul de obiecte demodate, cu o sufragerie îngustă, unde nenumărate muște se încăpățâneau să se desfete din bunătățile de pe o masă lungă, învăluit într-o atmosferă stătută, înăbușitoare și cufundat în murdăria lui enervantă, care se ascundea peste tot, se distingea pe bună dreptate ca un hotel destul de bun și modern. Aspectul mohorât, bătrânicios al dormitorului forma o ambianță care sublinia tinerețea orbitoare a Sophiei. Numai ea era neprihănită în toată odaia.

1G5

Se auzi o bătaie în ușă: suna veselă și vioaie. Dar

Sophia se gândi, pe bună dreptate: „Și el e aproape tot atât de nervos ca și mine!” Plină de nervozitate și neliniște tuși, și apoi încercă să-și recapete stăpânirea de sine. Sosise, în sfârșit, momentul care îi va hotărî viața, așa cum o bătlie hotărăște istoria unei națiuni. Gândul îi fugi într-o clipă înapoi, de-a lungul a trei luni de necrezut.

Manevrele pe care le făcuse ca să obțină și să ascundă scrisorile lui Gerald la prăvălie, și apoi să-i răspundă! Jocul dublu, mult mai complicat și mai primejdios, la care trebuise să se dedea față de impozanta ei mătușă din Axe! Vizitele la poșta din Axe! Cele trei întâlniri divine cu Gerald, dis-de-dimineată, pe malul canalului, când el îi vorbise despre moștenirea primită și despre severitatea unchiului său Boldero, desfășurând în fața ei, printr-un potop de cuvinte, perspectiva fericirii eterne! Noptile de teamă! Brusca, ameiitoarea acceptare a planului lui, și senzația de completă irealitate care pusese stăpânire pe ea! Temerara plecare de la mătușă ei, după o ploaie de minciuni îngrozitoare! Spaima ei de la gara din Knype! Rușinea ei, când ceruse un bilet pentru Londra! Privirea ironică, plină de simpatie a hamalului care-i cărase geamantanul! Și-apoi vacarmul trenului când intrase în gară! Spaima-i reînnoită când văzu că era plin, și zăpăceala ei când dădu buzna într-un compartiment ocupat de șase persoane! Și cum ușa vagonului se deschisese din nou și controlorul întrebuse brusc: „Până unde, vă rog? Până unde? Până unde?” Cum îi venise și ei rândul: „Până unde, domnișoară?” iar ea răspunsese abia auzit: „Euston! K și iar se făcuse roșie de rușine! Și apoi bătaia sacadată, neîncetată a roților pe șine, în ritmul întrebărilor fără răspuns pe care și le puneă într-una: „De ce ești aici? De ce ești aici?” Sosirea la Rugby; acea grea încercare care fusese întâlnirea cu Gerald, intrarea lui în compartiment, rearanjarea locurilor și tortura de a se rezuma la o

conversație banală în mijlocul celor din vagon! (Ea simțise că partea aceea a planului nu fusese pusă la cale prea bine de Gerald.) Și, în cele din urmă, Londra; miile de trăsură, străzile fantastice, vacarmul general depășind orice închipuire, intensificând dincolo de orice fantezie obsesia de ireal, iluzia că nu făcuse cu adevărat ceea ce făcuse, că nu făcea cu adevărat ceea ce făcea!

Și, în sfârșit, mai presus de toate, delicioasa tortură a ghearei din inima ei, în timp ce pășea alături de Gerald prin acea imposibilă aventură! Cine era această nesăbuită, smintită Sophia? Cu siguranță că nu ea!

Bătaia în ușă se repetă, nerăbdătoare.

— Intră, zise ea timid.

Gerald Scales intră. Da, sub înfățișarea lui de voiajor-eomercial, care fusese peste tot și trecuse prin toate, se simțea foarte nervos. El era cel care îi încălca, cu consimțământul ei, intimitatea. Luase această cameră la hotel numai ca să aibă Sophia un adăpost până seara, când urmau să-și continue călătoria. N-ar fi trebuit să aibă nicio semnificație tulburătoare. Dar simpla dezordine de pe lavoar, prosopul aruncat pe unul din scaunele de trestie, îl făcu să simtă că era ceva împotriva decenței, sporindu-i astfel nervozitatea pe care în zadar încerca s-o ascundă. Clipa era penibilă; era prea grea ca el să fie în stare să hotărască asupra ei printr-o purtare firească.

Apropiindu-se de Sophia cu prefăcută degajare, o sărută prin voal, pe care ea și-l ridică apoi cu o mișcare năvalnică, și el o sărută din nou, mai aprins, simțind că pasiunea ei o depășea pe a lui. Era prima dată când erau singuri, după fuga ei din Axe. Și totuși, cu toată experiența lui, era destul de naiv ca să rămână surprins că nu putea pune tot focul pasiunii în această îmbrățișare, și se mira de ce nu era tulburat la atingerea ei! Dar apăsarea puternică a buzelor ei îi involbură oarecum simțurile, încântându-l

prin făgăduiala lor mută. Simțea parfumul răspândit de voal și mătasea corsajului și, învăluit parcă în aceste miresme, așa cum trupul ei era înfășurat în veșminte, simți însuși parfumul subtil al acestui trup. Fața ei, atât de apropiată încât îi putea vedea puful aproape. imperceptibil al obrazilor rumeni, era nespus de frumoasă; ochii negri erau umbriți de o ceață; și simțea cum sufletul ei i se oferă cu sinceritatea lui tainică. Era cu foarte puțin mai înaltă decât iubitul ei; dar parcă atârna de el, cu trupul arcuit pe spate și cu pieptul lipit de al lui; așa încât, în loc să se uite în sus, el îi privea ochii uitându-se în jos. Asta îi mângâia vanitatea; oricât de bine făcut ar fi fost, statura era punctul lui slab. Buna dispoziție îi reveni odată cu trezirea simțurilor. Temerile i se risipiră: începu să fie foarte, mulțumit de sine însuși. Era posesorul a douăsprezece mii de lire, și o câștigase pe ființa asta unică. Era prada lui; o ținea strâns, cercetându-i în voie pielea, mototolindu-i în voie mătăsurile subțiri. Ceva clin el o silise să-și jertfească modestia pe altarul dorinței lui. Și soarele strălucea cu putere. Așa încât o sărută și mai aprins, cu o ușoară urmă de superioritate triumfătoare: răspunsul ei înfocat îi dădu iar încrederea în sine pe care o pierduse.

— Nu te mai am acum decât pe tine, murmură ea cu glas moale.

În ignoranța ei, își închipui că exprimându-și acest simțământ, îi va face plăcere. Nu știa că pe un bărbat mai curând îl îngheață, pentru că îi dovedește că femeia se gândește la răspunderile și nu la privilegiile lui. Vorbele ei îl potoliră pe Gerald, dar fără să-i transmită sentimentul răspunderii. Zâmbi vag. Pentru Sophia, zi iubețului lui era un miracol mereu nou, în care veselie impetuoasă se amesteca cu o urmă de chemare nostalgică, într-un fel care izbutea întotdeauna s-o vrăjească. O fată mai puțin nevinovată decât Sophia și-ar fi dat seama din zâmbetul

acesta adorabil, aproape feminin, că poate să facă orice cu Gerald, în afară doar de a se încrede în el. Dar Sophia mai avea încă multe de învățat.

— Ești gata? întrebă el, punându-i mâinile pe umeri și depărtându-l puțin.

— Dai, zise ea, recăpătându-și stăpânirea de sine.

Chipurile lor mai erau încă foarte apropiate urmă de altul.

— Ei bine, vrei să mergem să vedem picturile lui Doré

O întrebare destul de simplă! O propunere destul de nimerită! Doré începuse să fie cunoscut până și în cele Cinci Orașe - oh, firește că nu prin ilustrațiile la *Contes drolatiques* 2 de Balzac - ci prin cutremurătoarele-i fantezii biblice. În cercurile cucernice, Doré salva arta de reproșul superficialității și frivolității. Era, fără îndoială, o idee de bun gust din partea lui Gerald să-și ducă iubita într-o după-amiază de vară să admire originalele gravurilor care impresionaseră atât de profund cele Cinci Orașe. Era o idee care sfînșea o aventură profană.

Totuși, Sophia dădu semne de întristare. Schimbă fețe-fețe; înghiți în sec; întreg trupul i se încordă. Se trase de lângă el. Numai privirea ei continua să-l fixeze, și Gerald fu primul care plecă ochii.

— Dar ce-i cu... căsătoria? murmură ea.

Cuvintele acestea păreau s-o coste întreaga ei mândrie; dar era silită să le rostească, și să plătească pentru ele.

— Oh", zise el repede pe un ton degajat, ca și cum i-ar fi amintit de un amănunt pe care-l uitase, tocmai

1 Paul Gmtave Doré (1833 - 1883). grafician, sculptor și pictor francez.

— Povestiri hazoase (fr.).

Voiam să-ți spun. Nu se poate oficia aici. Au apărut

câteva modificări în formalitățile necesare. Am aflat abia aseară, târziu. Dar va fi simplu ca bună ziua în fața consulului englez din Paris; și cum am cumpărat biletele ca să plecăm în seara asta, așa cum am stabilit...

Se opri.

Ea se așază pe scaunul de care atârna un prosop, descumpănită. Îl credea. Nu-l bănuia de șiretlicul clasic al seducătorului. Nepăsarea lui era cea care o descumpănea. Chiar se gândise să plece la plimbare cu ea, și să remarce apoi în treacăt, ca o reflecție târzie: „Știi, nu ne putem căsători azi, după cum ți-am spus, la două și jumătate”. Deși cu totul neștiutoare și naivă Sophia era. Încântată de bunul ei simț și fiindcă se simțea în stare să se descurce ea însăși; și aproape că nu-i venea să creadă că Gerald s-ar fi putut aștepta ca ea să plece la Paris, și încă noaptea, fără să fie măritată. Așa cum ședea pe scaun, arăta înduioșător de tânără, feciorelnică, candidă și lipsită de experiență, cu totul neajutorată în mijlocul unor primejdii cumplite. Și totuși, nu-i venea să creadă că fusese luată drept naivă! Singura explicație era că Gerald, în unele privințe, era el însuși o fire naivă și credulă. Nu se gândise destul. Nu-și dăduse seama cât de imens fusese sacrificiul ei de a fugi cu el, fie chiar și până la Londra. Îi părea rău pentru el. Avu prima licărire a femeii, prima intuiție că trebuie să-și schimbe pe alocuri punctul de vedere ca să poată fi mereu fericită.

— Totul o să fie bine! continuă Gerald, stăruitor.

O privi cu atenție, în timp ce ea se uita în altă parte. Avea nouăsprezece ani, dar lui îi părea complet matură și misterioasă. Fața ei îl nedumerea; gândurile ei erau un tărâm necunoscut. Poate că era neajutorată, într-un sens; și totuși ea, și nu el, reprezenta destinul; viitorul se afla în tainicele și capricioasele străduințe ale minții ei.

— Oh, nu! exclamă ea scurt. Oh, nu!

— Oh, nu, ce?

— Nu putem și mergem așa, zise ea.

— Dar nu ți-am spus că totul o să fie bine? protestă el. Dacă stăm „aici și vin să te caute... Mai ales că am luat și biletele.

— De ce nu mi-ai spus mai devreme? întrebă ea.

— Dar cum puteam? bombăni el. Am fost măcar o clipă singuri?

Era aproape adevărat. N-ar fi putut să discute despre formalitățile de căsătorie în trenul ticsit, nici în timpul prânzului frugal, la aceeași masă cu atâția oameni cu urechile ciulite. În privința asta, se simțea pe teren sigur.

— Spune, puteam? stăruie el.

— Și vrei să mergem să ne uităm la tablouri! veni replica ei.

Da, fusese neîndoielnic o gravă eroare de tact. Recunosc că era o prostie. Dar se supără, de parcă ea era de vină, și nu el.

— Dragă fetițo, vorbe el jignit, m-am gândit să fac cum e mai bine. Nu-i vina mea dacă formalitățile s-au schimbat și funcționarii sunt stupizi.

— Trebuia să-mi fi spus dinainte, stăruie ea îmbufnată.

— Dar cum *puteam*?

În clipa aceea, era aproape convins și el că avusese cu adevărat de gând să se căsătorească eu ea, și că numai o birocrație idioată îl împiedicase să-și înfăptuiască acest țel onorabil. Pe când, în realitate, nu făcuse absolut nimic în vederea căsătoriei.

— Oh. nu! Oh, nu! repetă ea, gata să plângă. Oh. nu!

Gerald își închipui că nu mai voia să meargă ia Paris.

Iritat, se apropie încet de ea. Sophia nu se mișcă și nici nu-l privi. Ținea ochii ațintiți asupra lavoarului. El se aplecă spre ea și murmură:

— Haide. Totul o să fie bine. O să călătorești pe vapor în salonul pentru doamne.

Ea nu se clinti. Atunci Gerald se aplecă și mai mult și-i atinse ceafa cu buzele. Dar Sophia sări în sus mânioasă, abia stăpânindu-și hohotele de plâns. Fiindcă era nebună după el, îl ura cu înverșunare. Toată duioșia se risipise.

— Te-aș ruga să nu mă atingi! răcni ea.

Cu câteva clipe mai înainte îi dăruise buzele, dar acum se simțea insultată că-i atinsese ceafa. El zâmbi prosteste.

— Zău, încearcă să fii rezonabilă, caută Gerald să se apere. Ce-am făcut?

— Tocmai că n-ai făcut! țipă ea. De ce nu mi-ai spus în trăsură?

— N-am vrut să te necăjesc încă ele atunci, răspunse ol - ceea ce era cât se poate de adevărat.

De fapt, se ferise să-i spună că, bineînțeles, căsătoria nu va avea loc în ziua aceea. Nefind un seducător profesionist, îi lipsea îndemânarea de a face în mod firesc un lucru dificil.

— Hai să mergem, fetițo, continuă el cu o urmă de nerăbdare. Să ieșim și să ne distrăm. Te încredințez că totul o să fie bine când vom ajunge la Paris.

— La fel ai spus și despre Londra, i-o întoarse ea sarcastic, printre suspine. Și acurfrj uite!

Oare Gerald își închipuise măcar o clipă că ea ar fi venit la Londra dacă n-ar fi fost sigură că se vor căsători imediat ce vor ajunge? Punându-și cu indignare această întrebare, Sophia nu-și dădea seama că-și contrazicea propria-i convingere în ce privește sinceritatea lui Gerald atunci când se scuza.

El își simți vanitatea rănită de sarcasmul ei.

— Oh, foarte bine! murmură. Dacă nu vrei să crezi ce-ți spun! și ridică din umeri.

Sophia nu răspunse nimic; dar suspinele o înăbușeau, zguduindu-i din când în când pieptul.

Gerald văzu pe fața ei că șovăie, și încercă din nou: js - Haide, fetițo. Și șterge-ți ochii.

Se apropie iarăși de ea. Sophia se dădu înapoi.

— Nu, nu! îl respinse, pățimaș; o apreciasse prea ieftin; și-apoi, nu-i plăcea să i se spună „fetițo”.

— Și ce vrei să faci? întrebă el, pe un ton în care se îmbina batjocura și sfidarea; nu era el omul care să se lase dus de nas.

— O să-ți spun ce n-am să fac, zise ea. N-am să plec la Paris.

Suspinele ei erau acum mai puțin dese.

— Nu te am întrebat asta, zise el rece. Vreau să st în ce-ai să faci.

Niciunul și nici altul nu căutau să se prefacă. Judecând după atitudinea lor, puteai crede că au fost crescuți de mici să se urască.

— Ce te privește? întrebă ea.

— Mă privește foarte mult.

— Ei bine, du-te și află!

Era o ieșire copilărească; nu se potrivea cu canoanele unei rupturi definitive; dar în același timp, era tragic de serios. Într-adevăr, spectacolul acestei tinere fete purtându-se prosteste, într-o criză serioasă, sporea tragismul situației, chiar clacă nu-l făcea mai intens. Gândul care-i trecea prin minte lui Gerald era că fusese un prost și un caraghios când se încurcase cu o fată tânără. cam era cu totul orb la frumusețea ei.

— Să mă duc? repetă el. Vorbești serios?

— Sigur că vorbesc serios, răspunse ea dârză.

Lașul din el îl îndemnă să profite de mândria ei neștiutoare, neajutorată, și s-o părăsească, așa cum i-o cerea, își aminti ele scena pe care i-o făcuse lângă mina

părăsită; își spuse că tot farmecul ei nu-l va sili să-i suporte firea imposibilă; că era un prost dacă-i va trece asta cu vederea, și că ar fi un prost și mai mare dacă nu va profita de prilej ca s-o ia la goană.

— Să mă duc? Întrebă el, cu un rânjat batjocoritor.

Ea încuviință din cap.

— Ei bine, dacă mă gonești, plec. Pot să fac ceva pentru tine?

Îi făcu semn că nu.

— Nimic? Ești sigură **f**

Ea se încruntă.

— Bine, atunci, la revedere, și se întoarce spre ușă.

— Bănuiesc că mă lași aici fără un ban, fără nimic? zise ea cu glas rece, tăios.

Și zâmbetul ei disprețuitor era mult mai distrugător decât al lui. Spulberă în el până și ultima fărâmbă de milă.

— Oh, te rog să mă ierți! zise și, cu un aer țanțos, îi numără cinci lire pe un scrin.

Sophia se repezi la bani.

— Crezi că o să primesc banii tăi odioși? țipa ea, și adună monezile în mâna înmănușată.

Prima ei pornire fu să-i arunce banii în față; dar se stăpâni și-i aruncă într-un colț al odăii.

— Poți să-i iei! îi porunci.

— Nu, mulțumesc, zise el scurt; și plecă, închizând ușa în urma lui.

Abia adineauri fuseseră doi îndrăgostiți și fiecare gest al lor răspândea numai parfum, numai tandrețe! Abia adineauri se gândise să-i telegrafieze cu condescendență mamei: „Totul e bine!” Și-acum, visul i se năruise. Iar glasul bunului simț care-i vorbea neîndurător în clipele când firea ei se dezlănțuia năvalnic, crescuse până ce ajunsese să o copleșească, spunându-i că ceea ce făcuse n-ar fi putut duce niciodată la nimic, că fusese sortit eșecului de

la bun început, întrucât nu avea nicio justificare. O nebunie de nedescris! Da, fugise de acasă; dar nu fusese ceva adevărat; tot timpul îi păruse că visează! Știuse tot timpul că era doar un simulacru de fugă, că totul se va sfârși cu o cumplită dezamăgire. Nu dorise niciodată cu adevărat să fugă de acasă; dar ceva în sinea ei o îmboldise să meargă mai departe, în ciuda protestelor ei. Concepțiile rigide ale familiei, ale celor mai în vârstă erau, la urma urmei, îndreptățite. Ea fusese cea care greșise. Și tot ea va trebui să plătească.

„Am fost o ticăloasă”, își spuse, judecându-se în nenorocirea ei fără nicio cruțare.

Privi situația în față. Dar nu se căi; orice s-ar întâmpla, niciodată nu se va căi. Nu va plăti cu rămășițele mândriei mijloacele de a scăpa de mizeria cea mai cruntă pe care i-o oferea viața. În privința asta, se cunoștea bine. Și se apucă să-și dreagă și să-și refacă mândria.

Orice s-ar întâmpla, nu se va întoarce în cele Cinci Orașe. Nu putea, fiindcă furase bani de la mătușa Harriet. Luase tot atât cât îi azvârlise acum înapoi lui Gerald, dar într-o singură bancnotă. Un instinct tainic, care-i poruncea să fie prevăzătoare, o împinsese la această măsură. Acum îi părea bine. N-ar fi putut să se uite la Gerald zâmbind disprețuitor, dacă ar fi avut într-adevăr nevoie de bani. Așa încât se bucură de fapta ei; deși din cauza asta n-o să se mai poată întoarce niciodată în mijlocul familiei, căci mătușa Harriet va descoperi imediat lipsa banilor. Niciodată, niciodată nu va putea privi în ochii mamei, știindu-se hoată!

(Ca să spunem adevărul, mătușa Harriet a descoperit lipsa, dar, spre cinstea ei, n-a spus nimănui nimic. Dacă ar fi aflat rușinea asta, inima de mamă a doamnei Baines ar fi sângerat și mai tare.)

Sophiei îi părea bine, de asemenea, că refuzase să

plece mai departe, la Paris. Vanitatea ei de fată, convinsă că poate să-și poarte singură de grijă, era flatată când își amintea cu câtă fermitate își exprimase refuzul. Să plece la Paris fără să se fi măritat era nebunie curată. Chiar și gândul unei asemenea grozăvii îi jignea susceptibilitatea morală. Nu, Gerald se înșelase cu desăvârșire în privința ei, închipuindu-și că era un alt gen de fată; un fel de vânzătoare sau chelner iță! i

Cu asta, lista satisfacțiilor ei s-a sfârșit. Nu știa ce trebuia, sau ce putea să facă. Simpla perspectivă de a ieși din cameră o intimidă. Oare Gerald lăsase geamantanul în hol! Firește că da. Ce întrebare! Dar ce se va întâmpla cu ea? Londra... Londra o uluise pur și simplu. Ce putea să facă? Se simțea în Londra tot atât de neajutorată ca un iepure. Trase perdeaua și aruncă o privire spre Tamisa. Era inevitabil să se gândească la sinucidere; căci nu-și putea închipui o fată într-o situație mai disperată ca a ei. „Aș putea să mă furișez la noapte și să mă arunc în râu, se gândi ea cu seriozitate. Ar fi frumos să-i fac asta lui Gerald!”

Apoi, singurătatea, ca o noapte neagră, o copleși, storcând-o de întreaga-i putere, topindu-i, împrăștiindu-i mândria cu talazu-i înspăimântător. Privi în jur după un sprijin, ca o femeie gata să leșine pe stradă, și se îndreptă orbește spre pat, prăbușindu-se peste el cu brațele întinse, într-o atitudine de abandon. Și începu să plângă, dar fără suspine.

II

Gerald Seales o porni pe Ștrand, zgâindu-se în sus spre casele înalte și înguste, îngrămădite unele într-altele ca și cum ar fi fost împachetate de-a valma de cineva care nu se gândise decât să facă economie de spațiu. În afară de Somerset House, King's College și vreo două teatre sau bănci, nimic nu spargea monotonia prăvăliilor prăpădite,

peste care stăteau cocoțate câteva caturi. Apoi Gerald se apropie de Exeter Hall și prinse să-i cerceteze fațada proeminentă cu ochii unui provincial; căci în ciuda voiajelor sale, nu era prea familiarizat cu Londra. În mod firesc, Exeter Hall îl duse cu gândul la unchiul

Boldero, marele și înfocatul disident, precum și la propria lui tinerețe cucernică. Se gândi amuzat ce-ar fi zis și ar fi crezut unchiul lui, dacă bătrânul ar fi știut că fugise cu o fată, cu intenția s-o seducă la Paris. Era nostim de-a binelea!

În orice caz, terminase cu asta. Scăpase. îi spusese să plece, și el plecase; firește, îi lăsase bani ca să ajungă acasă; și-acum, n-avea decât să se descurce singură. Era treaba ei. Cât despre el, va pleca la Paris singur, și va găsi acolo cu cine să se distreze. Ce prostie să fi crezut că Sophia era potrivită pentru el. Nu într-o familie ca Baines te puteai aștepta să găsești o amantă ideală. Nu! făcuse o greșală. Greșise de la bun început. Și ea – aproape că-și bătuse joc de el. Dar nu era el omul de care să-ți poți bate joc. Își păstrase întreaga demnitate.

Așa își spunea. Și totuși, demnitatea și mândria îi sângerau neîncetat, lăsând invizibile picături de sânge pe trotuarele Strand-ului.

Ajunsesese din nou pe Salisbury Street. Și-o închipuia în camera ei. Fir-ar să fie! O dorea. O dorea cu o patimă nemăsurată. Nu putea suporta gândul că lăsase să-i scape prilejul. Că va rămâne neprihănită. Nu izbutea să se gândească la altceva, închipuindu-și-o tot timpul în intimitatea aceea ațățătoare din blestemata cameră de hotel.

Acum cobora pe Salisbury Street. Nu vrusese să coboare pe Salisbury Street; și totuși, era acolo!

— Oh, la dracu'! murmură el. Cred că trebuie să merg până la capăt.

Se simțea disperat. Era gata să plătească orice preț, numai ca să-și poată, spune că-și satisfăcuse pofta inimii.

— Soția mea n-a ieșit, nu? îl întrebă pe portarul din hol.

— Nu sunt sigur, domnule; cred că nu, zise portarul.

Teama că Sophia putea să fi plecat pur și simplu îl dezgustă. Observă însă că geamantanul ei era tot acolo, și speranța îi reveni; urcă scările în fugă.

O văzu - o siluetă neclară, ghemuită, cu brațele și pieptul pe pat, cu genunchii pe jos, profilându-se pe albulalbăstrui al cuverturii; pălăria era pe podea, cu voalul cu buline căzut într-o parte. Imaginea ei i se păru cea mai mișcătoare pe care o văzuse vreodată, deși Sophia avea fața ascunsă. Uită totul, în afară de emoția stranie și adâncă care îl tulbura. Se apropie de pat. Ea nu se mișcă.

Auzind ușa și bănuind că cel care intrase era Gerald, Sophia se strădui să rămână nemișcată. O speranță sălbatică, minunată îi umplu întreaga ființă. Silindu-se cu toată puterea voinței ei să nu se miște, nu putu totuși să-și înăbușe un suspin, care îi strângea gâtul.

Suspînul ei îi aduse lui Gerald lacrimi în ochi.

— Sophia! zise el rugător.

Dar ea nu se mișcă. Apoi se auzi încă un suspin, care o zgudui.

— Facem cum vrei, zise Gerald. O să rămânem la Londra până o să ne putem căsători. O să aranjez totul, O să-ți găsesc o pensiune bună și o să spun că ești verișoara mea. Eu o să rămân aici la hotel, și-o să vin să te văd în fiecare zi.

O tăcere.

— Mulțumesc! bolborosi ea. Mulțumesc.

Văzu mânuța ei înmănușată întinzându-se spre el, căutându-l; o apucă și îngenunche lângă ea, prinzând-o cu stângăcie de mijloc. Totuși, nu îndrăzni încă s-o sărute.

O imensă ușurare puse încet stăpânire pe amândoi 3
— Știi... știi... eu...

Sophia încercă să spună ceva, dar vorbele i se topeau în suspine.

— Ce? Ce spui, iubito? o întrebă el, eu înflăcărare.

Ea mai făcu o efortare.

— Știi, nu puteam să merg cu tine la Paris înainte de a ne fi căsătorit, izbuti în cele din urmă să spună. Crede-mă, nu puteam.

— Nu, nu! o liniști el. Sigur că nu puteai. Am greșit. Dar nu știi prin ce-am trecut... Sophia, acum totul e bine, nu-i «așa»?

Ea se ridică și-l sărută din toată inima.

Oh, totul era atât de minunat și de tulburător încât Gerald izbucni în lacrimi. Sophia văzu în ușurința cu care el se arăta atât de tulburat, cheazăia fericirii lor viitoare. Și la fier cum o liniștise el mai înainte, îi aduse ea acum alinare. Stăteau îmbrățișați, uimiți amândoi de dulcea melancolie, atât de minunată, de plină de extaz, care îi copleșea cu totul. Era remușcarea pentru că se certaseră, pentru că nu avuseseră încredere în suprema dreptate a mării lor aventuri. Totul era bine, și va fi bine; fuseseră îngrozitor de proști. Era remușcarea, da; dar era și o fericire pură, care răscumpăra ceartai Gerald își recâștigase perfecțiunea în ochii ei! Era întruchiparea bunătății și a onoarei! Și pentru el, ea era din nou iubita ideală care îi va fi și soție. Pe când gândul îi trecea în goană peste momentele premergătoare căsătoriei, într-un ungher ascuns al creierului continua să-i răsune: „O voi avea! O voi avea!” Nu se gândea că mlădița fragilă a neamului Baines, care sorbise fără să știe din tăria atâtor generații de oameni cinstiți, obținuse o izbândă asupra lui.

După ceai, Gerald –, împăcat cu tot universul, se ținu de făgăduială și-i găsi Sophiei o pensiune ireproșabilă, în

Westminster, lângă mănăstire. Ea rămase uimită de ușurința cu care turnă el minciuni proprietăresei în privința ei și a situației lor în general. Găsi de asemenea în apropiere și o biserică și un pastor, și într-o jumătate ț 179 de oră îndepliniră primele formalități înaintea căsătoriei. O lămură că, întrucât ea locuia acum la Londra, va fi mai simplu să înceapă totul de la început. Sophia consimți. Deoarece nu ținea în niciun caz să-l jignească din nou, nu mai puse nicio întrebare în legătură cu celelalte formalități care, datorită birocrăției, le pusese atâtea piedici! Știa că se va căsători, și îi era de-ajuns. A doua zi își duse la îndeplinire dorința filială de a-i telegrafia mamei ei.

CAPITOLUL II

CINA I

Fuseseră la Versailles unde luaseră prânzul. Tramvaiul era destul de bun ca să-i ducă până acolo; dar la întoarcere, Gerald, care băuse șampanie, a vrut neapărat să ia o trăsură. Ba mai mult, stăruise să intre în Paris trecând prin Bois de Boulogne și pe la Arcul de Triumf. Pentru a-i fi satisfăcută complet vanitatea, ar fi trebuit să i se deschidă porțile de onoare ale Arcului de Triumf și să fie lăsat să treacă prin el cu birja; dar fiindcă trebui să ocolească monumentul, în loc să treacă pe sub el. Gerald se simți jignit în demnitatea-i născută din șampanie. În ziua aceea plesnea de vanitate și mândrie. Îi arătase Sophiei minunile Parisului și nu putea scăpa de tainicul sentiment al oricărui ghid: că era și el într-un fel răspunzător de aceste minuni. Mai mult, se simțea încântat la culme de impresia pe care o făcea Sophia.

Sophia, ajungând la Paris cu verigheta pe degetu-i triumfător, pomenise timid de problema rochiilor. Nimeni n-ar fi bănuț din tonul ei că era posedată ca de un demon de dorința de a avea toalete franțuzești. Rămăsese

surprinsă și încântată de ardoarea răspunsului lui Cerald. Și Gerald era posedat de un demon - voia's -, O vadă îmbrăcată în toalete franțuzești. Cunoștea câteva magazine și ateliere de pe Rue de la Paix, Rue de la Chaussée d'Antin și Palais Royal. Era mult mai versat decât ea în materie de toalete, căci afacerile de până atunci în Paris îl aduseseră în legătură cu marile firme pariziene; și Sophia se simți o clipă umilită aflând că în ochii lui Gerald rochiile ei nici măcar nu erau rochii. Știa că nu erau toalete pariziene, nici măcar londoneze; dar le socotise destul de bune. Se mângâie totuși cu gândul că Gerald își păstrase măcar până atunci părerea pentru el, cruțându-i amorul propriu. O dusesse la un atelier de pe Chaussée d'Antin. Nu era una din casele de modă pe care Gerald le numea *les grandes maisons*, dar era foarte aproape de așa ceva, și acolo se practica adevărata *haute couture*; și pe Gerald, cei de-acolo îl știau pe nume.

Sophia se dusesse rușinată, tremurând de emoție, deși hotărâtă în sine a ei să iasă de acolo o adevărată franțuzoaică. Dar modelele o înspăimântară. Depășeau toaletele cele mai fantastice pe care le văzuse pe stradă. Se dădu înapoi din fața lor și păru să-și caute refugiul lângă Gerald, cerându-i parcă protecția morală; îi răspunse lui, și nu vânzătoarei, când aceasta îi adresă câteva cuvinte într-o engleză stricată. Și prețurile o înspăimântau. Lucrul cel mai simplu, un fleac, costa aici șaisprezece lire; și când te gândești că memorabila rochie de mătase a mamei ei, care i se păruse pe vremuri nemaipomenit de scumpă, costase douăsprezece lire! Gerald o asigură că nu trebuie să se gândească la prețuri. Totuși nu putea, fără voie prețurile o obsedau - ea, care acasă își bătuse joc de meschinăria pieței St. Luke. Acolo, fusese socotită necumpătată, cu totul nechibzuită; dar aici, un izvor de înțelep

1 Marile case de modii (fr.).

— Croitorie de lux (fr.).

ciune părea să țâșnească din ea tot timpul, un antidot neîncetat împotriva nebuniei generale în care se pomenise. Cu o iuțeață extraordinară, își făcu obiceiul să-i predice cumpătarea lui Gerald. Nu-i plăcea să „vadă banii aruncați în vânt”, iar concepția ei despre linia de demarcație dintre banii aruncați în vânt și cei cheltuiți judicios era încă concepția pieței St. Luke.

Gerald râdea. Și ea spunea, închiudată și înroșindu-se, dar sigură pe sine: „N-ai decât să râzi!” Totul era delicios de plăcut.

În seara asta, Sophia purta prima dintre noile toalete. O purtase toată ziua. Alesese anume ceva care să nu fie în mod special pentru după-amiază sau seară, nici pentru vreme călduroasă sau răcoroasă. Era dintr-o tafta azurie cu dungi de un albastru mai închis, cu corsajul prelungit cu o bască și cu juponul dintr-o tafta asemănătoare, dar fără dungi. Efectul fustei în dungi căzând peste juponul simplu, cu două rânduri de volănașe era – gândi ea, ca și Gerald de altfel – adorabil. Talia era mai înaltă decât purtase ea vreodată, iar crinolina foarte amplă. Pe cap avea o pălărioară turtită, fragilă ca o pălărioasă de copil prinsă cu o fundă mare și panglici albastre trecute pe sub bărbie, care lăsa să-i scape buclele în față și-i descoperea concii în spate. Un voal mare cu buline îi cădea de pe pălărioară peste concii. Fustele duble se unduiau și foșneau peste genunchii lui Gerald în trăsură, iar ea se lăsa pe spate, rezemată de pernele tari, cu o mină triumfătoare; nu se putea gândi la nimic decât la intensă, palpitantă bucurie a vieții tânjind cu o înflăcărare chinuitoare la tot mai multe plăceri, acum și mereu.

Pe când trăsura luneca prin semiîntunericul larg și pustiu de pe Champs Élysées, către strălucirea Parisului

care îi aștepta, o altă trăsură, trasă de doi cai albi, trecu în sens opus și se pierdu într-un nor de praf. În trăsură, în afară de vizitiu și valet, nu era decât o femeie. Gerald se întoarse după ea.

— Pe legea mea I exclamă el. Asta-i Hortense!

Se putea să fi fost Hortense, sau să nu fi fost. Dar el se convinge pe dată că ea fusese. Nu în orice seară o poți întâlni pe Hortense, singură în trăsură pe Champs Élysées, și încă în august!

— Hortense? întrebă Sophia simplu.

— Da. Hortense Schneider.

— Cine-i asta?

— N-ai auzit niciodată de Hortense Schneider?

— Nu!

— Dar de Offenbach ai auzit vreodată?

— Nu... nu știu. Nu cred.

Gerald părea uluit de-a binelea.

— Nu cumva vrei să spui că n-ai auzit niciodată de *Barbă Albastră*?

— Am auzit de Barbă Albastră, firește, zise ea. Cine n-a auzit?

— Vreau să spun opera - de Offenbach.

Sophia clătină din cap, neștiind prea bin. nici ce era aceea operă.

— Ei, poftim! Ce să mai spun?

Cu alte cuvinte, era prima dată când întâlnea o asemenea ignoranță. În realitate, era încântat de totala ei neștiință, pe care urma s-o lumineze. Iar pe Sophia n-o deranja niciun pic. Îi plăcea să primească sfaturi de la el. Era o adevărată încântare să învețe din bagajul lui nesecat de cunoștințe mondene. În fața lumii va căuta, pe cât va putea, să pară atotștiutoare, dar față de el, în dispoziția ei actuală, îi plăcea să facă pe fetița neștiutoare și naivă.

— Păi, zise el, Hortense Schneider face furori de doi

ani. Toată lumea e înnebunită după ea.

— Grozav aş vrea s-o văd! zise Sophia.

— De îndată ce se va redeschide la „Variétés”, mergem s-o vedem, o asigură el, şi apoi îi povesti versiunea lui amănunţită despre cariera Hortensei Schneider.

Deci, alte plăceri ce o aşteptau în curând! Şi totuşi abia începuse să guste din fericire. Inima îi tresălta de bucurie gândindu-se la soarta-i strălucitoare, care cuprindea libertate, bogăţie, distracţie şi pe minunatul Gerald!

În timp ce treceau prin Place de la Concorde, îl întrebă:

— Ne întoarcem la hotel?

— Nu, zise el. Cred că o să mergem să cinăm undeva, dacă nu e prea devreme.

— Dar abia am luat prânzul!

— Cum abia am luat prânzul? Oricum, tu ai mâncat de vreo cinci ori mai mult ca mine!

— Oh, *eu* sunt gata! zise ea.

Şi chiar era. Deoarece era prima zi când îşi pusese o toaletă franţuzească, ea considera ziua ca un *début* în viaţa ameţitoare a capitalei. Trăia într-o încântare plină de beatitudine, într-un extaz care o făcea să nu simtă oboseala, nici trupească şi nici sufletească.

U

Trecuse de miezul nopţii când intrară la restaurantul „Sylvain”; Gerald, după ce hotărâse să nu se ducă la hotel, se răzgândise şi trecuse pe acolo; şi după ce ajunsese, rămăsese mai mult timp: fireşte! Sophia începuse să se obișnuiască cu ideea că, alături de Gerald, nu puteai să prevezi cu exactitate ce vei face peste cinci minute.

În timp ce portarul le deschidea uşa şi Sophia intra cu sficiune în restaurantul sclipitor luminat, urmată de

Gerald, cu poza lui de om de lume, izbutiră să atragă atenția strălucitei clientele care umplea restaurantul. Fața nimănui n-ar fi putut contrasta mai puternic cu chipurile femeilor din separeuri decât aceea a Sophiei; atât de copilărească sub pălărioara-i de copil și panglicile adunate într-o fundă uriașă, atât de candidă și fermecător de conștientă că e pură și frumoasă, că nu mai e fecioară, ci asemenea oricărei femei de pe lume. Văzu îngrămădite în jurul meselor albe mulțimi de guri de un roșu aprins, obraji fardați, ochi reci și duri, fețe sigure de sine, arogante, săni insolenți. Ceea ce o impresionase la Paris mai mult decât orice, mai mult chiar decât omnibuzele trase de trei cai, era extraordinara siguranță de sine a tuturor femeilor, poza lor nerușinată, calmul cu care acceptau să fie privite. Păreau să spună: „Noi suntem renumitele parizience”. O speriau; îi păreau atât de corupte, și atât de mândre în corupția lor. Văzuse până acum nu știu-câte femei, în diferite împrejurări, pudrându-și fața în văzul lumii, fără să le pese mai mult decât dacă și-ar fi netezit părul cu mâna. Nu putea să înțeleagă o asemenea îndrăzneală. Cât despre ele, se minunau de înfățișarea Sophiei; o admirau; îi acceptau și-i apreciau toaleta; dar nu-i invidiau nici nevinovăția, nici frumusețea; nu-i invidiau decât tinerețea și prospețimea obrazilor.

— *Encore des anglais!* 1 zise una din ele, ca și cum asta ar fi explicat totul.

Gerald avea un mod foarte tăios de a se purta cu chelnerii, și cu cât se arătau mai servili, cu atât devenea mai trufas; un *maitre-d hotel* nu era pentru el mai mult decât un rândaș. Comandă cu glas tare, în franceza de care atât el cât și Sophia erau mândri, și li se pregăti o masă într-un colț, lângă una dintre ferestrele cele mari. Sophia se așează pe bancheta de catifea verde, și începu să-și facă vânt cu evantaiul de fildeș pe care i-l dăruise

Gerald. Era foarte cald; toate ferestrele stăteau larg deschise și zgomotele străzii se amestecau cu clinchetul din sală. Afară, profilându-se pe un cer întunecat, Sophia desluși scheletul negru al unei clădiri gigantice; era opera cea nouă.

— Poți să vezi aici pe oricine! zise Gerald mulțumit, după ce comandase supă rece și un vin spumos de Moselle.

— Iarăși englezi! (fr.).

— Sophia nu știa ce gust avea vinul de Moselle, dar își închipuia că orice era mai bun decât șampania.

„Sylvain” era pe atunci un restaurant tipic pentru cel de-al doilea Imperiu, vestit în special pentru supeurile sale. Scump și vesel, localul era, cu decorațiile-i discrete, o scenă somptuoasă unde femeii ușoare, actrițe, femei respectabile și câte o tânără fată modestă, cu noroc, puteau să-și satisfacă curiozitatea de a se cunoaște una pe alta. Prin atmosfera sa, era extrem de corect ca loc de întâlnire; nu multe restaurante din centru puteau lupta cu atracțiile pe care le ofereau într-o noapte de august Bois de Boulogne sau boschetele întunecoase de pe Champs Elvsees. Amploarea complicată a toaletelor, risipa de broderii fine, nesfârșiteie volane plisate, insinuările, mai mult sau mai puțin imprudente, ale unor comori ascunse de lenjerie brodată; și, sărind în ochi mai presus de orice, culorile vii ale mătăsurilor și muselinelor, voalurilor, penelor și florilor, îngrămădite parcă într-un talmeș-balmeș pe canapelele verzi, pretutindeni, până în cel mai îndepărtat colț al restaurantului, totul multiplicat de oglinzile aurite - spectacolul o ameți pe Sophia. Ochii îi străluceau. Sorbi cu poftă supa și gustă din vin; dar, oricât ar fi dorit să-i placă vinul, nu reușea; și-apoi, văzând ananas pe o masă mare plină cu fructe, îi spuse lui Gerald că ar dori ananas, și Gerald îi comandă.

Își adună toată demnitatea și tot curajul și începu să-i

împărtășească lui Gerald părerile ei despre toalete. O putea face fără grijă, fiindcă toaleta ei era, fără îndoială, deasupra oricărei critici. Față de unele își arătă dezaprobarea totală, și niciuna nu câștigă o aprobare fără rezerve. Toată fandoseala prostească de școlăriță provincială izbucni în acel torent vehement și afectat de observații. Totuși, era destul de isteată ca să înțeleagă după eltăva vreme, din tonul și expresia lui Gerald, că spunea prostii și-l plictisea. Și cu dibăcie își mută critica de la gusturi la execuție – accentuă apăsător asupra cuvântului – și recunoscă că era de-a dreptul miraculoasă. Se considera o cunoscătoare în materie de croitorese și modiste, și micul ei bagaj de cunoștința experte o făcu să-și imagineze un regiment de fete împungând cu acul zile și nopți întregi. Se minunase în cele câteva zile de când venise la Paris, între vizitele la Chantilly și prin alte locuri, de imensa bogăție a magazinelor; se minunase, luând ea bază piața St. Luke, cum de pot prospera toate. Dar acum, când vedea pentru prima dată cu adevărat risipa obișnuită și banală dintr-unul din sutele de restaurante, se minună cum de erau atât de puține magazine. Se gândi cât de minunată era toată această risipă pentru negustori. Ideile care treceau una după alta prin capul acela drăguț și prostuț erau o amestecătură surprinzătoare.

— Ei, ce părere ai despre „Sylvain”? o întrebă Gerald, nerăbdător să se încredințeze că restaurantul o copleșise.

— Oh, Gerald! murmură ea, vrând să arate că vorbele erau inutile; și, pe furiș, îi atinse mâna.

Plictiseala provocată de părerile ei critice asupra defectelor toaletelor pariziene dispăru de pe fața lui Gerald.

— Despre ce crezi că vorbesc toți oamenii de-aici? zise el, făcând semn cu capul către un grup volubil de la o masă apropiată, format din trei cochete strălucitoare și doi

bărbați între două vârste.

— Despre ce?

— Despre execuția criminalului Rivain, care va avea loc poimăine, la Auxerre. Vor să facă un grup și să se ducă să asiste.

— Oh, ce idee groaznică! zise Sophia.

— Știi, cu ghilotina! zise Gerald.

— Dar au voie să se ducă și să privească 1

— Da, firește.

— Ei bine, cred că-i ceva oribil.

— Da, tocmai de aceea se duc oamenii să vadă. Și, în afară de asta, Rivain nu e un criminal de rând. E foarte tânăr și frumos, cu relații în lumea bună. Și a omorât-o pe celebra Claudine...

— Claudine?

— Claudine Jac-quinot. Dar n-ai de unde să știi. A fost o... ăă... o femeie stricată, celebră prin anii patruzeci. A strâns o mulțime de bani și s-a retras în orașul ei natal.

Sophia, în ciuda strădaniilor de a părea o femeie ce nu are nimic de învățat, roși.

— Atunci, era mai bătrână ca el.

— Cam cu treizeci și cinci de ani.

— De ce a omorât-o?

— Nu-i dădea destui bani. Era amanta lui - adică, una dintre ele. Avea nevoie de bani pentru o drăguță mai tânără, înțelegi. A omorât-o și i-a luat toate bijuteriile. De câte ori se întâlneau, ea puneă cele mai frumoase bijuterii - și poți să-ți închipui că o femeie ca ea avea destule. Se pare că ea bănuia de mult timp intențiile lui.

— Atunci, de ce se mai întâlnea cu el? Și de ce își puneă bijuteriile?

— Pentru că-i plăcea să fie speriată, prostuțo! Există femei cărora le place numai când sunt speriate. Ciudat, nu-i așa?

Și Gerald îi căută cu insistență privirea, în timp ce-i făcea aceste destăinuiri. Încercă să-i explice că asemenea întâmplări sunt foarte obișnuite, și că era o copilărie să te scandalizezi de ele. Sophia, azvârlită brusc într-o lume stranie, unde erau afișate fățiș senzualitatea și lascivitatea, lăsându-se călăuzită de un tânăr pentru care mintea ei prea puțin maturizată alcătuia o jucărie extrem de amuzantă, se simți stânjenită; nu înțelegea prea bine fantasmеle sinistre și gândurile fugare ce o tulburau. Își plecă ochii. Gerald râse satisfăcut. Ea refuză să mai mănânce ananas, îndată după aceea, în restaurant apăru o persoană care făcu să înceteze o clipă orice conversație din sală.

Era o femeie înaltă și nu la prima tinerețe, care purte peste rochia de mătase de un negru-violet o amplă *sortie de bal*¹ fluturândă de catifea purpurie, cu cheotori și ciucuri de aur. Nicio altă toaletă nu se putea măsura cu această îmbrăcăminte - arabă în formă, rusească la culoare și pariziană ca stil. Strălucea. Pieptănătura bogată era prinsă în fileuri de fir de aur și rozete stacojii. Era urmată de un englez tânăr în haine de seară, cu favoriții tăiați în forma cea mai corectă. Femeia navigă, gâfâind puțin, spre o masă alăturată de cea a lui Gerald, și puse stăpânire pe ea cu un aer care lăsa să se vadă că e obișnuită aci și aproape că se plictisește. Se așeză, își scoase pelerina de pe sânii maiestuoși, își umflă pieptul. Părând să-l ignore pe englez, care se așezase cu un aer de superioritate pe scaunul din fața ei, își plimbă ochii mari și batjocoritori prin restaurant, înfruntând încet, cu aroganță, curiozitatea pe care o trezise. Frumusețea ei fusese fără îndoială tulburătoare, și era încă strălucitoare;

1 Pelerină de seară (fr.).

dar floarea era pe cale de a se ofili. Se fardase admirabil; brațele îi erau minunate; genele lungi. Nu i se putea reproșa aproape nimic, în afară de maturitatea excesivă a unei blonde luptând în zadar împotriva obezității. Și toaleta îi îmbina îndrăzneala cu decența modei. Așeză nepăsătoare pe masă niște podoabe costisitoare și apoi, după ce intimidase întreaga asistență, acceptă lista pe care i-o aduse *le maître-d hotel* și începu s-o studieze.

„— Asta-i una din alea! șopti Gerald către Sophia.

— Una din care? îi întoarse Sophia șopta.

Gerald ridică din sprâncene, atrăgându-i atenția, și-i făcu cu ochiul. Englezul auzise; și o expresie de nemulțumire rece îi trecu peste chipul sfidător. Aparținea în mod evident unui rang mult superior lui Gerald; și Gerald, deși putea oricând să se laude că fusese la universitate împreună cu cei mai buni, își simțea inferioritatea, și nu putea ascunde faptul că o simțea. Gerald era bogat; provenea dintr-o familie bogată; dar nu avea obișnuința bogăției. Când cheltuia banii cu furie, o făcea bravând, prea conștient de fast, dar și de dificultatea de a dobândi ceea ce arunca. Căci Gerald muncise pentru bani. Pe când englezul cu favoriți nu muncise niciodată pentru bani, nu cunoscuse niciodată valoarea lor, nu-și imaginase niciodată că ar putea trăi fără atâția bani de câți avea nevoie. Avea figura unui om obișnuit să dea ordine și să privească în jos către inferiori. Era absolut sigur de sine. Faptul că însoțitoarea lui îl ignora mai tot timpul nu părea să-l incomodeze câtuși de puțin. Ea îi vorbea franțuzește. El răspundea englezește, scurt; și apoi, tot englezește, comandă cina. De îndată ce se servi șampania, începu să bea; în intervalele dintre pahare, își mângâia ușor favoriții. Femeia nu mai spuse nimic.

Gerald vorbea acum mai tare. În fața aristocratului englez care-l observa, nu putea să se simtă în largul lui. Și

nu numai că vorbea mai tare; în conversație amintea de bani, călătorii și experiențe mondene. Căutând să-l impresioneze pe englez, nu reușea decât să devină ridicol în ochii lui; și își dădea vag seama de asta. Sophia observă și îi păru rău. Totuși, știindu-se lipsită de importanță, era împăcată cu superioritatea englezului cu favoriți, considerând-o ceva firesc. Purtarea lui Gerald îl coborî în ochii ei. Apoi se uită la el – la ținuta lui îngrijită, la chipul plin de vioiciune, la hainele de bună calitate – și-și zise că era de preferat oricărui aristocrat fălos și îngâmfat din lume.

Femeia, a cărei pelerină purpurie se ridica în jurul ei ca o fortificație, îi spunea ceva partenerului. El nu înțelese. Încercă să se exprime în franceză, clar nu izbuti. Femeia spuse iarăși ceva, vorbind mai mult timp. Când termină, el clătină din cap. Cunoștințele lui franțuzești păreau să se rezume la vocabularul meniurilor.

— Ghilotină! murmură el – singurul cuvânt din discursul ei pe care-l înțelesese.

— *Oui, oui* *! Guillotine Enjin...*! exclamă femeia cu însuflețire.

Încurajată de succesul cu care-i transmisese măcar un cuvânt din spusele ei, începu pentru a treia oară.

— Scuzați-mă, zise Gerald, doamna vorbește despre execuția de poimăine, de la Auxerre. *N'est-ce-pas, madame, que vous parliez de Rivain?*²

Englezul primi cu ostilitate intervenția nedorită a lui Gerald. Dar femeia îi zâmbi binevoitoare și se declară încântată să discute cu prietenul ei prin intermediul lui. Așa că englezul se văzu nevoit să se împace cu situația.

— Nu există un singur restaurant la Paris unde să nu se vorbească în seara asta despre execuție, zise Gerald clin proprie inițiativă.

2 Nu-i așa, doamnă, că vorbeați despre Rivain ? (fr.). 192 ^

— Serios!? observă englezul.

Vinul îi însuflețea în mod diferit.

În clipa aceea, un francez tinerel, firav și scund, cu fața extrem de palidă și cu un bărbi șon negru și ascuțit, apăru la intrare. Privi în jur și, recunoscând femeia cu pelerină purpurie, o salută foarte discret. Apoi îl zări pe Gerald și deodată trăsăturile uzate și obosite schițară un zâmbet scurt și uimit, înaintă repede, cu pălăria în mână, apucă mâna lui Gerald și îl salută cu căldură.

— Soția mea, o prezentă Gerald pe Sophia, cu grija solemnă a omului decis să arate că nu e deloc beat.

Tânărul luă o mină serioasă, devenind excesiv de ceremonios. Se înclină adânc peste mâna Sophiei și i-o sărută. Ea simți că ar vrea să râdă, dar respectul grav pe care i-l arăta tânărul o opri. Aruncă o privire spre Gerald, roșind, ca și când ar fi vrut să spună: „Comedia asta nu-i din vina mea”. Gerald zise ceva, tânărul se întoarse spre el și pe chipul lui se așternu din nou zâmbetul de la început.

— Acesta este *monsieur* Chirac, completă în sfârșit Gerald prezentarea, un prieten de-al meu din Paris.

Era mândru de a se fi întâlnit din întâmplare, cu o cunoștință la restaurant. Aceasta dovedea că era parizian și-i îmbunătățea poziția față de englezul cu favoriți și de pelerina purpurie.

— Este prima dată dumneavoastră la Paris, *madame*? se adresă Chirac Sophiei, într-o englezească stricată, șovăitoare.

— Da, chicoti ea.

Chirac se înclină iar și îl felicită pe Gerald, cu cele mai sincere complimente, pentru căsătorie.

— N-ai pentru ce, îi răspunse glumețul Gerald pe englezește, amuzat de propria sa glumă; apoi continuă: Ce spui de execuție?

— Ah! replică Chirac, respirând adânc și zâmbindu-i

Sophiei. Rivain! Rivain! și făcu un gest larg, important, cu mâna. Se văzu de îndată că Gerald atinsese subiectul care cuprinsese cu încetul întreaga ambianță a restaurantului, așa cum un foc subteran cuprinde ungherele unei mine. Eu o să mă duc! zise Chirac cu mândrie, aruncând o privire către Sophia, care zâmbea sfioasă.

Și Chirac începu să discute pe franțuzește cu Gerald. Sophia pricepu că Gerald era surprins și impresionat de ceea ce-i spunea Chirac și că, la rândul lui, Chirac era și el uimit. Apoi Gerald își găsi cu trudă agenda și, după ce căută ceva în ea, i-o dădu lui Chirac, astfel încât acesta să poată nota în ea.

— *Madame!* murmură Chirac, din nou cu o rigiditate ceremonioasă pentru a-și lua rămas bun. *Alors, c'est entendu, mon cher ami!* se adresă lui Gerald, care încuviință flegmatic dând din cap.

Chirac se îndreptă spre o masă din apropiere – chiar masa unde se aflau cele trei cochete și cei doi bărbați între două vârste. Fu primit cu entuziasm.

Sophia începu să se teamă, oarecum, că Gerald nu era în apele lui. Nu-și închipuia că era beat. Ideea asta ar fi zguduit-o. Nu știa însă ce să creadă. Se simțea pierdută, năucită în labirintul de impresii noi și intense în care o condusese Gerald. Dar judecata îi era trează.

— Cred că sunt puțin cam obosită, zise ea încetișor.

— Nu cumva vrei să plecăm? o întreabă el, jignit.

— Păi...

— Oh, mai așteaptă puțin!

Stăpâna pelerinei purpurii îi vorbea din nou lui Gerald, care se arăta foarte măgulit. La un moment dat comandă un coniac cu sifon și apoi nu se putu stăpâni să nu-și arate cunoștințele proprii asupra vieții pariziene, și povesti că o întâlnise pe Hortense Schneider, într-o trăsură cu doi cai albi. Pelerina purpurie deveni și mai amabilă

auzind acest nume cu rezonanță, și flecări cu cea mai agreabilă însuflețire. Prietenul ei privea dușmănos.

— Ai auzit? îi explică Gerald Sophiei, care rămăsese tăcută. Despre Hortense Schneider – știi, aceea pe care am întâlnit-o în seara asta. Se pare că a făcut un pariu pe un ludovic cu un tip; el a pierdut, și i-a trimis ludovicul montat în diamante valorând o sută de mii de franci. Așa se procedează aici.

— Oh! exclamă Sophia, mai pierdută ca oricând în meandrele labirintului.

— Scuzați-mă, interveni deodată englezul pe un ton apăsător. (Auzise cuvintele „Hortense Schneider”, „Hortense Schneider”, repetându-se în conversație și, în sfârșit, îi trecu prin minte că se discuta despre Hortense Schneider.) Scuzați-mă, încep din nou. Ați... vreți să spuneți Hortense Schneider?

— Da, zise Gerald. Am întâlnit-o astă-seară.

— E la Trouville, zise englezul răspicat.

Gerald clătină din cap cu convingere.

— Am dat un supeu în cinstea ei aseară la Trouville, zise englezul. Și în seara asta joacă la teatrul „Casino”.

Gerald era descumpănit, dar nu înfrânt.

— Ce joacă în seara asta? Spuneți-mi! rânji el disprețuitor.

— Nu văd de ce v-aș spune.

— Hm! ripostă Gerald. Dacă ceea ce spuneți e adevărat, mi se pare foarte ciudat că am văzut-o în seara asta pe Champs Élysées, nu-i așa?

Englezul mai bău puțin vin.

— Dacă doriți să mă insultați, domnule... încep eu cu răceală...

— Gerald! îl imploră Sophia în șoaptă.

— Taci! o repezi Gerald.

În clipa aceea în restaurant intră brusc un lăutar

îmbrăcat într-un costum pestriț, care începu să cânte frenetic. Șocul apariției straniei potoli pe moment cearta; dar curând la adăpostul muzicii zgomotoase, ea reîncepu – o ceartă trivială, plictisitoare, de bețivi. Erau din ce în ce mai ațâțați. Lăutarul privi pieziș pe deasupra viorii. Chirac se uită și el alarmat. În loc să asculte muzica, toți cei de față erau atenți la ceartă. Un grup de trei chelneri o urmăreau cu interes și imparțialitate sportivă. Glasurile englezești deveneau tot mai amenințătoare.

Apoi, pe neașteptate, englezul cu favoriți, făcând semn cu capul spre ușă, zise ceva mai calm:

— N-ar fi mai bine să lămurim lucrurile afară?

— La dispoziția dumneavoastră! spuse Gerald, ridicându-se.

Cu dezgust plictisit, posesoarea pelerinei purpurii ridică din sprâncene către Chirac, dar nu spuse nimic. Jophia nu putu scoate o vorbă. Era copleșită de spaimă.

Însoțitorul pelerinei, târându-și pardesiul în urma lui pe podea, părăsi restaurantul fără să-i ofere doamnei vreo scuză sau explicație. %

— Așteaptă-mă aici, vorbi Gerald către Sophia pe un ton sfidător. Mă întorc într-o clipă.

— Dar, Gerald!... protestă ea, apucându-l de mânecă.

El își smuci brațul.

— Ți-am spus să mă aștepți aici, repetă el.

Ușierul deschise slugarnic ușa celor doi cheflii care abia se țineau pe picioare, iar lăutarul se dădu la o parte, continuând să cânte.

Și astfel, Sophia fu lăsată alături de pelerina purpurie. Se simțea buimăcită. Toată mândria de femeie măritată o părăsise. Era zdrobită, pironită de o adâncă rușine; încerca să privească fix o coloană a sălii, pentru a ocoli privirile care o asaltau de pretutindeni. Se simțea ca o fetiță nesăbuită, și chiar așa și arăta. Frumusețea

tinerească și strălucitoare a trăsăturilor, grația și tăietura pariziană a rochiei, verigheta de pe deget, sau prematura inițiere în tainele vieții, nimic n-o ferea să pară pur și simplu o neroadă a cărei nerozie o dusesse la pierzanie. Se făcu roșie ca racul la față și rămase astfel; și întreaga-i nevinovăție, care fusese acoperită de încercările violente prin care trecuse în scurtul răstimp de când era alături de Gerald, se ridică iarăși la suprafață odată cu roșeața chipului. Situația ei atrase mila câtorva, și disprețul nepăsător al celorlalți. Dar, întrucât era iar vorba de *ces anglais*, nimeni nu se miră.

Fără să-și miște capul privi ceasul: două și jumătate. Lăutarul își termină cântecul, și făcu o colectă, adunând bănuți în șapca cu ciucuri. Pelerina purpurie aruncă în șapcă o monedă. Sophia privi în șapcă fără să se miște până când lăutarul, obosit de așteptare, trecu la masa următoare, scăpând-o de chin. Nu avea la ea niciun ban. Se apucă să fixeze cu încăpățănare ceasul; dar limbile lui nu voiau să se clintească din loc.

Cu o exclamație, femeia cu pelerină se ridică deodată și privi pe fereastră; vorbi apoi cu niște chelneri și se mută, împreună cu pelerina, la masa alăturată, unde fu primită cu căldură de cele trei cochete, de Chirac și de ceilalți doi bărbați. Din când în când, grupul o cerceta în ascuns pe Sophia. Chirac ieși la un moment dat pe stradă împreună cu impozantul *maître-d hdtel*, se întoarse și, după ce se consultă puțin cu comesenii săi, se apropie de Sophia. Era trei și douăzeci.

Îi făcu din nou o plecăciune magnifică.

— *Madame*, zise el prevenitor, permiteți să conduc la hotelul dumneavoastră?

Nu pomeni nimic de Gerald, poate și pentru că englezească lui era destul de șovăielnică pe un teren mai dificil.

Sophia nu avea suficientă prezență de spirit ca să-i mulțumească salvatorului ei.

— Dar nota de plată? bâigui ea. Consumația nu e plătită.

În prima clipă nu o înțelese. Unul din chelneri prinsese sunetul unui cuvânt familial, și se apropie cu o foaie de hârtie pe o tavă.

— N-am niciun ban, zise Sophia cu un zâmbet slab.

— *Je vous arrangeraj, ga*³, zise el. Cum cheamă hotel? „Meurice”, nu-i așa?

— Hotel „Meurice”, zise Sophia. Da.

Chirac se întoarse spre *maître-d hdtel* și discută ceva despre nota de plată, și vulgara notă de plată dispăru din fața ei; apoi, la brațul lui, pe care i-l oferi ceremonios și ea nu-l putu refuza, Sophia părăsi scena umilinței. Era atât de năucită, încât abia putu să-și strecoare crinolina prin ușa de la intrare. Afară, nici urmă da Gerald sau de adversarul lui!

Chirac o instalează într-o trăsură deschisă, și în cinci minute trecură prin liniștea fastuoasă de pe Rue de la Paix, prin Place Vendôme până la Rue de Rivoli; portarul de noapte al hotelului apăru la scara trăsurii.

— Spun la restaurant unde ați plecat, zise Chirac, cu capul descoperit sub lunga colonadă a străzii. Dacă soțul este acolo, îi spun. Pe mâine...

Manierele lui erau mai minunate decât tot ce își putea imagina Sophia. Ai fi putut crede că se afla în întunecatele grădini ale Tuileriilor, pe partea cealaltă a străzii, salutând o împărăteasă, nu luându-și rămas bun de la o fetiță necioplită, care mai era și prea tulburată ca să-i poată mulțumi.

Cu o luminare în mână, o luă la goană pe scara largă, cu numeroasele ei cotituri; poate că Gerald era în

3 O să aranjez eu lucrurile (fr.).

cameră... beat! S-ar fi putut. Dar odaia decorată cu auriu era goală. Se așază la masa acoperită cu catifea, printre umbrele pâlpâitoare ale luminării, î; i fața ferestrei deschise. Strânse din dinți, și o furie rece puse stăpânire pe ea, în noaptea caldă ce se apropia de sfârșit. Gerald era un imbecil. Destul de rău că ajunsese să se îmbete, dar socotea cumplit de înjositor că o pusese în situația oribilă, din care o scosese Chirac. Un imbecil! Nu avea simțul realității. Cu tot farmecul lui cuceritor, nu puteai să te bizui pe el, fără să riști să te pună într-o situație ridicolă și să se facă și el ridicol – tragic de ridicol. În comparație cu domnul Chirac! se rezemă cu deznădejde de masă. Nu voia să se dezbrace. Nu voia nici să se miște. Trebuia să-și dea seama de situația ei; trebuia s-o înțeleagă.

Ce nebunie! Ce nebunie! Un voiajor-comercial strecoară un bilețel compromițător fiicei clientului său, chiar în prăvălie: iată nebunia de necrezut cu care începuseră relațiile dintre ei! Și gestul lui nesăbuit de la mina părăsită! Și planul lui de a o duce la Paris nemăritată! Și-apoi, noaptea asta! Monstruoasă rătăcire! Singură în camera de hotel, era acum o femeie înțeleaptă și dezamăgită, mai înțeleaptă decât oricare dintre păpușile de la restaurant.

Și oare nu ajunsese la Gerald, peste cadavrul tatălui ei, printr-un nesfârșit șir de minciuni? Asta era ceea ce-și spunea acum... Peste cadavrul tatălui ei! Cum ar fi putut oare să se termine cu bine o asemenea aventură? Cum putuse măcar să spere că avea să reușească? În clipa aceea își văzu faptele cu viziunea teribilă a unui profet biblic.

Se gândi la piața St. Luke și la viața ei de acolo, împreună cu maică-sa și Constance. Mânciria nu-i va îngădui niciodată să se întoarcă la viața aceea, nici chiar dacă i s-ar întâmpla tot ce poate fi mai rău pe lumea asta.

Era din rasa celor care sunt gata să plătească fără să crâcnească pentru ceea ce au săvârșit.

Auzi un zgomot afară. Începuse să se lumineze de ziuă. Ușa se deschise și apăru Gerald.

Schimbară o privire pătrunzătoare, și Gerald închise ușa. Trăsnea a băătură, dar ea își dădu seama că se trezise din beție. Buza îi sângera.

M-a adus acasă domnul Chirac, zise ea.

— Așa se pare, zise Gerald tăios. Ți-am cerut să mă aștepți. Nu ți-am spus că o să mă întorc?

Adoptase tonul autoritar și jignitor al omului care încearcă în mod jalnic să ascundă, față de sine și față de ceilalți, că s-a purtat ca un nătărău.

Sophia nu putu suporta nedreptatea.

— Cred că nu-i cazul să vorbești așa, zise ea.

— Cum adică? se grozăvi el, hotărât să nu-i dea dreptate.

Și ce privire dură pe chipul lui frumos!

Chibzuință o îndemnă să accepte nedreptatea. Era în puterea lui. Smulsă din lumea ei, depindea cu totul de bunăvoința lui Gerald.

— M-am lovit cu bărbia de blestemata asta de balustradă, în timp ce urcam, zise Gerald, mohorât.

Sophia știa că era o minciună.

— Serios? vorbi ea cu blândețe. Lasă-mă să ți-o spăl.

CAPITOLUL III

O AMBIȚIE SATISFĂCUTA

I

Se culcă nenorocită. Toată strălucirea noii ei existențe îi fusese întunecată. Dar când, după câteva ceasuri, se trezi în dormitorul mare, impunător, îmbrăcat în catifea, pentru care Gerald plătea atât de mult pe zi, avea o dispoziție mai bună și era gata să-și reconsidere părerile. Mândria o făcea să-i dea dreptate lui Gerald și să

se învinovățească pe sine, căci era prea mândră ca să poată recunoaște că se măritase cu un nătărău fermecător și iresponsabil. Și, la drept vorbind, oare nu fusese vina ei? Gerald îi spusese să-l aștepte, și nu-l așteptase. îi spusese că se va întoarce la restaurant, și se întorsese. De ce nu-l așteptase? Nu numai că nu-l așteptase, dar se și purtase ca o proastă. Se speriasse degeaba. Nu frecventa restaurantele de o lună întreagă? Oare o femeie măritată nu e în stare să-și aștepte o oră soțul într-un restaurant, fără să arate ca o caraghioasă? Cât despre purtarea lui Gerald, cum ar fi putut să procedeze altfel? Englezul celălalt era vădit o brută, și-i căutase ceartă. Felul cum îl întărâtase pe Gerald fusese extrem de jignitor. Când bruta aia îl poftise afară, ce putea Gerald să facă, decât să-i dea ascultare? Altfel, bătaia ar fi început în restaurant, căci celălalt era fără doar și poate beat.

În comparație cu el, Gerald nu era beat deloc – doar puțin mai vesel și mai vorbăreț. Apoi, minciuna lui Gerald în legătură cu vânătaia de la bărbie erfirească; pur și simplu, voia să facă cât mai puțin caz și să n-o tulbure pe ea. De fapt, atitudinea de acum, tăcerea absolută în legătură cu cele petrecute între el și individul din restaurant, era caracteristică pentru Gerald. În orice caz, Sophia era convinsă că Gerald, sprinten și iute în mișcări, îi dăduse brutei aceleia mari și îngâmfate tot atât pe cât primise, dacă nu și pe deasupra.

Acum se gândea că clacă ea ar fi fost bărbat și i-ar fi cerut soției să-l aștepte într-un restaurant, iar soția ar fi plecat însoțită ele un altul – ar fi fost mult mai supărată decât fusese Gerald. îi părea bine că se stăpânise și folosise o diplomatie împăciuitoare. În felul acesta, evitase o ceartă. Da, sfârșitul serii nu se putea numi ceartă; după ce ea îi oblojise rana de la bărbie, nu mai rămăsese decât o ușoară răceală-in purtarea lui.

Sophia se sculă fără zgomot și începu să se îmbrace, hotărâtă să se poarte cu Gerald așa cum o soție bună trebuie să se poarte cu soțul. Gerald nu se mișcă; avea un somn foarte liniștit, și făcea parte dintre cei care seara nu vor să se culce, și-apoi dimineța nu vor să se scoale. Era aproape îmbrăcată, cu excepția corsajului, când se auzi o bătaie în ușă. Tresări.

— Gerald!

Se apropie de pat și își aplecă pieptul gol peste sețul ei, încolăcindu-i gâtul cu brațele. Metoda asta de a-l trezi păru să nu-i displacă. Bătaia se repetă, și Gerald scoase un mormăit.

— Cineva bate la ușă, șopti ea.

— Și de ce nu deschizi? întrebă el, pe jumătate adormit.

— Nu sunt îmbrăcată, dragul meu.

Se uită la ea.

— Pune-ți ceva pe umeri, fetițo! Ce importanță are?

Iată că se purta din nou ca o proastă, în ciuda hotărârii pe care o luase!

Se supuse și deschise cu grijă ușa, stând în dosul ei.

(În servilor cu favoriți, un om între două vârste, cu un șorț alb și lung, spuse ceva pe franțuzește, din care ea nu pricepu nimic. Dar Gerald auzise din pat și-i răspunse.

— *Bien, monsieur!*

Făcând o plecăciune, servitorul se îndepărtă pe coridorul întunecat.

— A venit Chirac, îi explică Gerald, după ce ea închise ușa. Uitasem că l-am poftit să vină mai devreme, să ia prânzul cu noi. Așteaptă în salon. Pune-ți o bluză și du-te să stai de vorbă cu el, până vin eu.

Zicând acestea, sări din pat și apoi, așa cum stătea în cămașa de noapte, se întinse și căscă răsunător.

— Eu? se miră Sophia.

— Dar cine altul? întrebă Gerald, cu acea nuanță ciudată de sarcasm sec pe care o avea uneori în glas.

— Dar nu știu să vorbesc franțuzește! protestă ea.

— N-am zis că știi, zise Gerald, și mai sec; dar știi la fel de bine ca și mine că vorbește el englezește.

— Oh, foarte bine! murmură ea, cu promptitudinea cuvenită.

Era vădit că lui Gerald nu-i trecuse încă pe de-a-ntregul supărarea-i îndreptățită din noaptea trecută. Își examinează cu amănunțime gura în oglinda garderobului în stil Louis Philippe: abia dacă se mai zărea o urmă a bății.

— Ascultă! o opri, pe când ea, nervoasă din pricina situației căreia trebuia să-i facă față, se pregătea să iasă din odaie. M-am gândit să plec astăzi la Auxerre.

— La Auxerre? repetă Sophia, întrebându-se în ce împrejurare auzise de curând acest nume; apoi își aminti: — era locul unde urma să fie executat ucigașul Rivain.

— Da, zise el. Chirac, care lucrează acum la un ziar, trebuie să se ducă. Când l-am cunoscut, era arhitect. Trebuie să se ducă, și, se consideră destul de norocos. Așa că m-am gândit să ffia duc cu el”.

Adevărul era că aranjase dinainte să se ducă, — Nu cumva ca să vezi execuția? bâigui ea.

— De ce nu? Totdeauna mi-am dorit să văd o execuție, mai ales cu ghilotina. În Franța execuțiile sunt publice. E foarte firesc să te duci să asisti.

— Dar de ce vrei să vezi o execuție?

— Pentru că am chef să văd o execuție. E o toană de-a mea, și atâta tot. Nu văd de ce ar trebui să mă justific, zise el, turnând apă într-o cană.

Sophia era de-a dreptul înspăimântată.

— Și o să mă lași singură?

— Ei bine, zise el, nu văd de ce faptul că sunt căsătorit m-ar împiedica să fac ceva ce mi-am dorit

întotdeauna să fac. Nu?

Sigur că nu! se grăbi ea să-l aprobe.

— Foarte bine. Tu poți să faci cum dorești. Sau rămâi aici, sau vii cu mine. Dacă vii cu mine la Auxerre, nu-i nevoie să asisti la execuție. E un oraș vechi și interesant – are o catedrală și așa mai departe. Dar, firește, dacă nu poți suporta să fii în același oraș cu o ghilotină, mă duc singur. Mă întorc mâine.

Era limpede care îi era dorința. Ea își stăpâni vorbele ce-i năvăleau pe buze, și făcu tot posibilul să gonească gândurile care le inspirau.

— Sigur că merg. vorbi pe un ton liniștit.

Șovăi, și apoi se apropie de lavoar și-l sărută pe obraz într-un loc unde nu era săpunit. Acest sărut, care o consolă și într-un fel o calmă, era expresia unei capitulări a cărei grozăvie nici nu voia s-o recunoască în sinea ei.

În salonul luxos și prăfuit o aștepta Chirac, împreună cu formalismele lui alese. Nu mai era nimeni acolo.

— Soțul meu... începu ea zâmbind, și roșindu-se, căci pe Chirac îl simpatiza.

Era pentru prima dată când avea prilejul să spună „soțul meu” în fața altcuiva decât a unui servitor. Faptul o liniști și îi insuflă încredere. După câteva clipe, își dădu seama că Chirac o privea cu o sinceră admirație; mai mult, că îi inspira ceva asemănător cu venerația. Vorbind foarte rar și deslușit, Sophia îi spuse că va merge cu soțul ei la Auxerre, căci el nu făcuse nicio obiecție față de acest drum (vrând să spună că dacă el nu făcuse nicio obiecție, ea era pe deplin mulțumită). Chirac se declară cu totul de acord. În cinci minute, devenise lucrul cel mai firesc din lume ca, în luna de miere, ea să meargă împreună cu soțul ei într-un anumit oraș, pentru că acolo urma să fie decapitat în public un ucigaș notoriu.

— Soțul meu a dorit întotdeauna să vadă o execuție,

zise ea într-ufi târziu. Ar fi păcat să nu...

— Ca experiență psihologică, vorbi Chirac, pronunțând cu greutate cuvintele în englezește, va fi foarte *intéressant*... Să te observi, în asemenea împrejurări... și zâmbi entuziasmat.

Sophia se gândi cât de ciudați sunt chiar și francezii simpatici. Auzi, să te duci la o execuție – ca să te observi!

Îi

Ceea ce o impresiona și o surprindea neconținut pe Sophia în purtarea nu numai a lui Gerald, dar și a lui Chirac și a celorlalți oameni cu care avea de-a face, era felul lor de a trăi la voia întâmplării. Toată viața fusese obișnuită să vadă cum fiecare acțiune, chiar și cea mai mărunță, era bine gândită, plănuită cu grijă dinainte. În piața St. Luke fiecare avea în cap un fel de orar al vieții, pregătit cel puțin cu o săptămână înainte.

În lumea lui Gerald însă, nimic nu era aranjat dinainte. Afaceri complicate erau hotărâte într-o clipă și îndeplinite cu o extraordinară nepăsare. Să luăm, de pildă, călătoria la Auxerre! în timpul prânzului aproape că nu s-a rostit o vorbă despre ea; conversația, dusă în englezește ca să priceapă și Sophia, s-a învărtit, ca de obicei, în jurul dificultății limbilor și al diferențelor dintre țări. Nimeni n-ar fi putut bănui că vreunul din ei avea un program pentru restul zilei. La masă Sophia se simți foarte bine; nu numai că îl găsea pe Chirac drăguț, sincer și liniștitor, dar Gerald își regăsise întregul farmec și era într-o dispoziție excelentă. Apoi deodată, în timp ce beau cafeaua, problema trenurilor izbucni ca o criză acută. În cinci minute Chirac plecă – la birou sau acasă, Sophia nu înțelese – iar după un sfert de oră ea și cu Gerald goneau cu trăsura spre Gare de Lyon, Gerald îndesind în buzunar un plic mare plin de hârtii, pe care-l primise recomandat. Prinseră trenul în ultimul minut, și Chirac în ultimele

secunde. Totuși, nici el și nici Gerald nu păreau să se mai gândească la riscurile și dificultățile prin care trecuseră și din care abia scăpaseră. Chirac vorbea cu un alt ziarist din compartimentul vecin, aplecându-se pe fereastra vagonului. Când avu răgazul să-l privească cu mai multă atenție, Sophia își dădu seama că omul trecuse probabil pe acasă, și-și pusese un costum mai vechi. Și ceilalți, cu excepția ei și a lui Gerald, păreau să călătorească cu hainele cele mai vechi pe care le aveau.

În tren era zăpușeală, zgomot și praf. Dar, unul după altul, toți trei adormiră; dormiră adânc, liniștit, ca niște vietăți tinere și obosite. O bună bucată de vreme nimic nu-i putu tulbura. Sophia socoti că doar printr-o întâmplare Chirac se trezi la Laroche. și apoi îi deșteptă și pe ei, luând somnoros valiza Sophiei și conducându-i pe peron, unde începură să caște, zâmbind plini de profunda satisfacție a odihnei pe jumătate realizate. Băură sirop la un bufet pe roțile – îl băură cu nesat, cu înghițituri lacome, suspinând de plăcere și mulțumire, iar Gerald aruncă o monedă, refuzând restul cu un gest de lord. Trenul local spre Auxerre era plin, cu o încărcătură pestriță și sinistră. Ajunseseră, în sfârșit, în zona ghilotinei! Se zvoni că era și călăul în tren. Nimeni nu-l văzuse; nimeni nu era sigur că-l recunoscuse, dar tuturor le plăcea să creadă că se afla în același tren. Cu toate că soarele apunea, căldura nu părea să scadă. Oamenii se moleșiseră cu toții, și deveneau tot mai degajați. Prin ferestrele deschise intra neîncetat funingine și praf înțepător. Trenul se opri la Bonnard, apoi la Chemilly, la Monedeau – de fiecare dată în fața unei mulțimi de oameni care așteptau și care se repezeau asupra lui într-un adevărat asalt. În cele din urmă, în marea gară din Auxerre, din tren se revărsă o masă incredibilă de oameni murdari, răspândindu-se peste tot ca valurile unei inundații. Sophia era speriată. Gerald lăsa

toată inițiativa pe seama lui Chirac, iar acesta o luă de braț și o conduse înainte, uitându-se în urmă să vadă doar dacă Gerald îi urma cu valiza. Frenezia părea să domnească în Auxerre.

Un birjar le ceru zece franci ca să-i ducă până la „Hotel de l'Epee”.

— Lâah! exclamă disprețuitor Chirac, ca un parizian cu experiență, care 'n-o să se lase jupuit de niște provinciali grei de cap.

Dar birjarul următor ceru doisprezece franci.

— Urcă, zise Gerald către Sophia.

Chirac ridică din sprâncene.

În aceeași clipă, un bărbat înalt și voinic, cu fața grosolană a unui ticălos prosper, la braț cu o fată tânără și palidă, îi împinse la o parte pe Gerald și pe Chirac, urcându-se în trăsură cu partenera sa.

Chirac protestă, declarându-i că trăsura fusese angajată de ei.

Uzurpatorul se încruntă și înjură, în timp ce tânăra fată râse obraznic.

Sophia se făcu mică, așteptându-se ca însoțitorii ei să facă dreptate într-un mod eroic și definitiv; dar fu dezamăgită”.

— Ce brută! murmură Chirac ridicând din umeri, în timp ce trăsura pornea, lăsându-i caraghioși pe trotuar.

Între timp, toate celelalte trăsuri fuseseră ocupate, așa că o luară pe jos până la „Hotel de l'Epee”, îmbrânciți ele mulțime; Sophia și Chirac mergeau în față, iar Gerald îi urma cu valiza, care-i trăgea brațul drept în jos, silindu-l să-și țină ridicată mâna stângă. Bulevardul era lung, drept și încețoșat de praful ce plutea în aer. Sophia simțea vraja romantică a acelor locuri pitorești. Vedeau turnuri și turle, iar Chirac îi povestea, vorbind rar și cu grijă, despre catedrală și despre faimoasele biserici ale orașului. Spunea

că vitraliile erau minunate și îi înșira toate locurile pe care trebuia să le viziteze. Trecură peste un râu, și Sophia simți că a pășit în Evul Mediu. Din când în când, Gerald schimba valiza dintr-o mână în alta, dar nu-l lăsă – Doamne ferește! – pe Chirac să pună mâna pe ea. Urcară cu greu, pe străzi înguste și întortocheate.

— *Voilà!* zise deodată Chirac.

Se aflau chiar la „Hotel de l’Epee”. Peste drum se vedea o cafenea înțesată de oameni, iar în față erau oprite mai multe trăsură. „Hotel de l’Epee” avea o înfățișare reconfortantă de blândă respectabilitate, exact cum spusese Chirac. El fusese acela care propusese acest hotel, pentru *madame* Scales, fiindcă nu se afla prea aproape de locul execuției. Gerald spusese: „Firește! Firește!” Chirac, care nu avea de gând să se culce la noapte, nu ceru nicio cameră pentru el.

„Hotel de l’Epee” avea o singură cameră liberă, la preț de douăzeci și cinci de franci.

În fața acestei specule nerușinate, Gerald se revoltă.

— Frumos, n-am ce zice, bombăni el. Uite că niște călători obișnuiți nu pot obține o odaie cumsecade la un preț cumsecade, numai fiindcă cineva urmează să fie ghilotinat mâine! Să încercăm în altă parte!

Trăsăturile lui exprimau dezgustul, dar Sophia avu impresia că în sinea lui era încântat.

Ieșiră țăntoși din agitația hotelului, ca niște oameni care, refuzând să se lase escrocați, vor să-și arate importanța în ochii lumii. În stradă, un birjar le dădu speranțe noi, făgăduindu-le să-i ducă numai pentru cinci franci la un hotel care să le convină. Și porni, pocnind calul cu biciul. Faptul că se aflau într-o trăsură ce gonea pe străzi silind trecătorii să se ferească cu abilitate le ridică moralul. Trecură, prin apropierea catedralei. Cu o hurducătură scurtă, trăsura se opri într-o picicetă, în fața

unei clădiri respingătoare care purta firma „Hotel de Vezelay”. Calul avea urme sângerânde de bici. Gerald e sfătui pe Sophia să rămână în trăsură, iar el și cu Chirac urcară cele patru trepte de piatră ce duceau în hotel. Sophia, sub privirile mulțimii ce se revărsa în toate părțile, se uită în jurul ei și văzu că ferestrele clădirilor din piațetă erau deschise, cele mai multe fiind pline de oameni care râdeau și stăteau la taifas. Apoi se auzi strigată: era glasul lui Gerald. Apăruse la o fereastră de la etajul doi al hotelului, împreună cu Chirac și cu o femeie foarte grasă. Chirac salută, iar Gerald râse nepăsător și dădu din cap.

— S-a aranjat. Îi spuse Gerald după ce coborî.

— Cât au cerut? Întrebă Sophia, lipsită de tact.

Gerald șovăi, părând stingherit.

— Treizeci și cinci de franci, zise el. Dar m-am săturat. Să tot alerg. Se pare că avem noroc că am găsit și așa.

Chirac ridică și el din umeri, ca pentru a arăta că situația și prețul trebuie să fie acceptate în mod filosofic. Gerald îi dădu birjarului cinci franci. Acesta cercetă cu atenție piesa și apoi ceru bacșiș.

— Oh, fir-ar să fie! zise Gerald, dar neavând schimbat îi dădu încă doi franci.

— Nu vine nimeni după blestemata asta de valiză? strigă Gerald, ca un tiran gata să-și reverse mânia asupra mulțimii, dacă aceasta nu-i va da ascultare.

Dar nimeni nu ieși, și l’u nevoit să care singur geamantanul.

Hotelul era întunecos și mirosea urât, și toate odăile păreau înțesate de bețivi care chicoteau.

— Nu putem în niciun caz să dormim amândoi în patul ăsta, zise Sophia după ce Chirac rămase jos și. ea se pomeni împreună cu Gerald într-o odăiță sărăcăcioasă.

— Doar nu-ți închipui că o să dorm! zise Gerald cu

oarecare bruschete. Asta-i pentru tine. Acum mergem să mâncăm. Hai, să nu pierdem vremea!

ui

Era noapte. Sophia stătea întinsă pe patul îngust cu draperii roșii. Peste perdelele de dantelă, murdare, de la fereastră, trăsesese perdelele roșii, grele, dar luminile din piațetă pătrundeau în odaie prin crăpături. Zgomotele de ai ară răzbăteau și ele, puternice și limpezi, căci din cauza zăpușelii lăsase geamul deschis. Nu putea să doarmă. Cu toate că era frântă de oboseală, își dădea seama că n-o să poată adormi.

Din nou era profund deprimată. Își aduse aminte ru groază de cină.

— Masa lungă, rotunjită la capete, plină de oameni străini, din sufrageria înăbușitoare și duhnind a tot feul de mirosuri, luminată cu lămpi de petrol! Să fi fost pe puțin patruzeci de persoane la masă. Mulți dintre ei mâncau dezgustător, făcând zgomot ca niște porci, cu colțurile șervetelor miuă de pânză grosolană vârate sub guler. Tot serviciul era lăsat pe seama femeii aceleia grase pe care o văzuse la fereastră cu Gerald, și a unei fete cu o purtare de-a dreptul nerușinată; amândouă erau șleampăte și totul părea îngrozitor de murdar. Dar mâncarea era bună. Chirac și Gerald declarară amândoi că mâncarea era bună, la fel ca și vinul... *Remarquable* 1 spusese Chirac despre vin. Totuși Sophia înghițea cu noduri. Era speriată. Toți cei din jur o șocau, chiar și numai prin gesturile lor. Părea o adunare destul de pestriță, unii dintre comeseni fiind bine îmbrăcați, aproape eleganți, iar alții jerpeliți. Dar toate chipurile, până la cel mai tânăr, erau abrutizate, depravate, nerușinate. Perechile formate din bărbați bătrâni și femei tinere i se păreau odioase, mai ales când aceste perechi se sărutau, așa cum o făceau deseori spre sfârșitul mesei. Din fericire era așezată între Chirac și

Gerald, situație care părea s-o pună la adăpost chiar și ele conversația din jur. De fapt n-ar fi înțeles nimic din discuții, dacă n-ar fi fost prezența unui englez între două vârste, așezat la capătul opus al mesei, împreună cu o franțuzoaică tânără și elegantă, pe care o văzuse la restaurantul „Sylvain: – în seara trecută. Englezul părea să fi făgăduit franțuzoaicei s-o învețe englezește. Îi tot traducea, rar și deslușit, pe englezește ce se vorbea, iar ea repeta frazele după el, cu stranii strâmbături din gură.

Astfel Sophia pricepu ce se vorbea: numai despre asasinate, execuții, criminali și călăi. Unii dintre cei cleacolo își făcuseră un obicei din a asista la fiecare execuție, și-acum povesteau amănunte interesante, fiind în? entrul atenției. O femeie își amintea ultimele cuvinte ale tuturor victimelor justiției din ultimii douăzeci de ani. Toată masa izbucni într-un hohot de râs isteric atunci când ea povesti o întâmplare deosebit de hazlie. Sophia află astfel, din traducerea englezului, că un criminal spusese preotului care încerca, din bunătate, să

Deosebit de bun (fr.).

ascundă cu trupul său vederea – ghilotinei: „Dă-te la o parte, popă! N-am plătit ca s-o văd?” Se discuta ce leafă aveau călăii și ajutoarele lor, divergențele de păreri ducând chiar la certuri feroce. Un tânăr spilcuit povesti – cu tonul unuia dispus să se bată și cu pistolul în mână pentru adevărul celor spuse – că renumita curtezană engleză Cora Pearl a izbutit, datorită influenței pe care o avea asupra unui prefect de poliție, să viziteze un criminal în celula lui, singură, în noaptea dinaintea execuției, și nu l-a părăsit decât cu o oră înainte de momentul final. Întreaga asistență asculta fascinată, cu toții arătându-se extrem de impresionați și, în mod inevitabil, puseră întrebarea: oare ce găsiseră de admirat bărbații cei mai sus-puși din imperiu la englezoaica cu părul roșu? Și-apoi,

firește, conversația se învârti în jurul lui Rivain însuși, frumosul ucigaș, centrul și eroul zilei. Câțiva comeseni îl văzuseră; unul sau doi îl cunoșteau chiar, și relatară amănunte uimitoare despre isprăvile lui de „om de viață”. În ciuda crimei săvârșite părea să fie obiectul unei sincere idolatrii. Careva veni cu informația că o nepoată a victimei avea făgăduiala să primească un loc în față la execuție.

Cu acest prilej Sophia află, spre marea ei uimire și spaimă, că închisoarea era situată foarte aproape și că execuția va avea loc chiar în colțul piațetei unde se afla situat hotelul lor. Gerald probabil că știuse amănuntul acesta dar i-l ascunsese. Îi privi pieziș, dintr-odată plină de neîncredere. Spre sfârșitul mesei, atitudinea lui Gerald, de observator calm, dezinteresat și obiectiv al oamenilor, se năruiră treptat. Nu și-o mai putea menține, în fața dezmățului crescând al scenei din jurul mesei. Până la urmă părea oarecum rușinat că-și expusese soția la asemenea orgie; privirea lui neliniștită ocolea cu grijă ochii ață **t** ai Sophiei cât și ai lui Chirac. Acesta din urmă, al cărui interes simplu și neafectat pentru toată afacerea o ajutase mai mult decât orice pe Sophia să-și păstreze cumpătul, observă schimbarea lui Gerald și jena tot mai mare a Sophiei, și le propuse să renunțe la cafea și să se scoale de la masă. Gerald consimți de îndată, și Sophia scăpă de groaza pe care i-o pricinuia ambianța. Rămânea însă uimită cum un om atât de serios și de amabil ca Chirac – îi urase noapte bună cu cea mai distinsă curtoazie – putea să suporte, ba chiar să savureze cu plăcere, toată această atmosferă dezmățată de la „Hotel de Vezelay”, toată seara aceasta cu mâncare, băutură și desfrâu” care ei îi făcea greață; dar după părerea lui, atât cât putuse ea să priceapă din engleza-i imperfectă, tot ceea ce există poate fi acceptat și cercetat de persoanele serioase, interesate în studierea naturii umane. Fața lui părea să

spună: „De ce nu?” Și în special lui Gerald și ei: „Dacă vă stânjenește, de ce-ați mai venit?”

Gerald o părăsise în ușa odăii, dând din cap cu un aer stingherit. Dezbrăcându-se – dar nu de tot – Sophia se întinsese, și în aceeași clipă hotelul deveni un fel de cutie de rezonanță. Avea impresia, că, printre și prin toate zgomotele de afară, orice mișcare din hotel ajungea la urechile ei prin pereți de carton: strigăte îndepărtate și râsete care păreau să vină de dedesubt; clinchet de vase de jos; bocănituri pe scări, în sus și în jos; pași furișați pe scări, în sus și în jos; chemări bruște; frânturi de cântece, șușoteli; lungi suspine înăbușite brusc; gemete misterioase ca de tortură, întrerupte de câte un chicotit; certuri și ciorovăieli – nu fu scutită de nimic în acest întuneric straniu de răsunător.

Apoi se auzi dinspre piațetă un imens vacarm și o mare agitație, cu țipete care se ridicau dintr-o larmă confuză. În zadar își apăsă fața pe pernă, surprinsă ce zgomot uimitor fac genele ei frecându-se de pânza aspră, în minte îi stăruia gândul că va trebui să se scoale și să se ducă la fereastră, ca să vadă totul. Încercă să se împotrivească. Își spuse că era o bazonie, că nu dorea să se ducă la fereastră. Și totuși în timp ce se împotrivea gândului, știa prea bine că era zadarnic și că, până la urmă, picioarele vor da ascultare poruncii.

Când, în cele din urmă, cedă fascinației și se duse la fereastră trăgând la o parte perdeaua, avu o senzație de ușurare.

Zorii mijeau pe cer, reci și cenușii, conturând limpede cele mai mici detalii din piațetă. Toate ferestrele, fără excepție, erau larg deschise și pline de oameni. În spatele multora dintre ele ardeau luminări sau lămpi, pe care momentul iminent al răsăritului le făcea să pâlească tot mai mult. În fața lor, la granița dintre cele două lumini ce

se amestecau, fețele atente ale privitorilor se profilau bizar. Până și pe acoperișurile cu, țiglă.ro. și se vedeau oameni cocoțați în așteptare. Jos, o ceată de jandarmi călare trecea de-a curmezișul piațetei, curățând treptat locul de mulțimea îngrămădită, care gesticula și înjura. Uriașa operație de măturare se desfășura însă foarte încet. Spațiile piațetei, pe măsură ce erau curățate, se umpleau cu privilegiați - ziariști sau funcționari de la judecătorie, împreună cu cunoscuții lor, care se plimbau de colo până colo, conștienți de importanța ce o aveau; printre ei Sophia îi zări pe Gerald și Chirac, braț la braț, stând de vorbă cu două tinere elegant îmbrăcate, care se plimbau și ele braț Ta braț.

Apoi, de pe una din străzile laterale se apropie o licărire roșie; era felinarul legănat al unui l'urgon, tras de un cal sur și slăbănog. Furgonul se opri la capătul piațetei eliberate de mulțime, și Tu imediat înconjurat de persoanele favorizate, care fură totuși sfătuite să se dea la o parte. Mulțimea, îngrămădită acum la principalele intrări în piațetă, scoase un strigăt puternic și-apoi intona refrenul:

„Le voilà

Nicolas!

Ah! Ah, Ah!”

Larma deveni furioasă când mai mulți muncitori în bluze albastre scoaseră bucată cu bucată din furgon părțile componente ale ghilotinei și le așezară cu grijă pe jos, sub supravegherea unui bărbat în redingotă neagră și joben cu boruri largi și drepte; un omuleț aferat cu gesturi neitvoase. Apoi stâlpii roșii fură ridicați de la pământ și uniți la vârf de unul din ei care se cățără ca un adevărat acrobat. Pe măsură ce fiecare parte era fixată și înșurubată la mașinăria ce se tot înălța, bărbatul cu joben o încerca cu grijă. Într-un timp scurt, care le păru însă oamenilor

nesfârșit, ghilotina fu gata montată, în a Tară de lama triumfiulară de oțel, care zăcea strălucitoare pe pământ. În centru! atenției tuturor. Călăul arată spre ea, și doi oameni o ridicară și o fixară în jghebul ei, înălțând-o apoi până la vârful. Călăul o cercetă și o tot cercetă, în mijlocul unei tăceri generale. Pe urmă puse mecanismul în funcțiune, și bucata de metal căzu cu o bufnitură înăbușită și răsunătoare. Se auziră câteva țipete slabe, și apoi o larmă copleșitoare de urale, strigăte, huiduieli și frânturi de cântec. Oțelul fu ridicat din nou, și tăcerea se așternu, și iarăși căzu, declanșând un nou vacarm. Călăul făcu un gest de satisfacție. Multe din femeile da la ferestre băteau din palme, ațâțate, iar jandarmii se văzură nevoiți să stăvilească cu brutalitate presiunea sălbatică a mulțimii. Muncitorii își scoaseră bluzele de lucru și își îmbrăcară hainele, iar Sophia, tulburată, îi văzu venind către hotel unul după altul, urmați de călăul cu joben.

IV

Uși ce se deschideau, șușoteli în praguri, și călăul împreună cu însoțitorii săi își făcură solemn intrarea în „Hotel de Vezelay”. Sophia le auzi pașii bocănind pe scări; pașii părură să șovăie, dar pe urmă se îndreptară spre o odaie de pe același palier cu ea. Se trânti o ușă. Urechile Sophiei prinseră însă larma glasurilor lor și apoi clinchetul paharelor pe o tavă. Conversațiile care ajungeau până la ea prin ferestrele hotelului erau acum mai însuflețite. De văzut, nu-i putea vedea pe cei de la ferestrele învecinate, decât dacă ar fi scos capul afară – și asta n-o va face. Dangătul gros al unui clopot ce bătea orele răsună peste acoperișurile din piațetă; Sophia își zise că era probabil orologiul catedralei. Într-un colț al piațetei îl zări pe Gerald vorbind cu însuflețire cu una din tinerele care se plimbaseră înainte. Se întrebă vag cum fusese crescută o asemenea fată și ce gândeau oare – sau știau – părinții ei!

Și se simți mândră de sine, cu un sentiment de infinită superioritate.

Privirea îi căzu din nou asupra ghilotinei, și rămase atințită acolo. Păzit de jandarmi, obiectul acela înalt și simplu domina amenințător piațeta, cu stâlpii lui de un roșu aprins. Pe pământ, alături, se vedeau niște scule și o ladă mare, deschisă. Mârtoaga de la furgon părea să moțăie pe picioarele-i slăbănoage. Apoi primele raze ale soarelui izbucniră prelung de-a curmezișul piațetei, luminând coșurile caselor; Sophia observă că aproape toate lămpile și luminările fuseseră stinse. Mulți dintre cei de la ferestre căscau; după care râdeau prosteste. Unii mâncau și beau. Alții discutau, strigând de la o casă la alta. La toate intrările în piațetă jandarmii călări continuau să împingă înapoi mulțimea care protesta furioasă. îl văzu pe Chir ac, singur, pășind încoace și-ncolo. Dar nu-l mai zări pe Gerald. Știa însă că nu putuse să plece din piațetă: poate că se întorsese la hotel și va urca sus s-o întrebe dacă se simte bine sau are nevoie de ceva. Cu un aer vinovat, sări din nou în pat. Ultima dată când privise prin odaie era întuneric; acum însă era lumină și se vedea fiecare amănunt. Și totuși, avea senzația că stătuse la fereastră doar câteva minute.

Așteptă o vreme, dar Gerald nu apărui. Auzea ea un murmur regulat glasurile călăului și ale ajutoarelor lui. Se gândi că probabil se aflau într-o odaie din spate. Celelalte zgomote din hotel se auzeau mai înăbușit. Apoi, după o vreme care ei i se păru o veșnicie, auzi o ușă deschizându-se și un glas reținut spunând ceva poruncitor pe franțuzește și apoi un „*Oui, monsieur*”, și mulți pași coborând scările. Călăul și ajutoarele lui plecau! „Tu, strigă un glas de bețiv pe englezește de la etajul de deasupra - era englezul între două vârste care traducea ceea ce spusese călăul - tu, tu vei lua capul”. Apoi râsete

grosolane și glasul fetei ce-l însoțea pronunțând cu accent franțuzesc „lecția” de engleză: „Tu vei lua capul. Da, domnule”. Și iară râsete. În cele din urmă tăcerea se așternu în hotel. Sophia își zise: „N-am să mă mișc din pat până nu se termină totul și nu se întoarce Gerald!”

Ațipi, sub pătură, dar fu trezită de țipete, monnăieli și urlete teribile: era un fenomen de bestialitate umană care depășea cu mult experiența limitată a Sophiei. Deși închisă în odaie, în siguranță, se simți înfiorată și speriată de furia nebună a mulțimii, îmbulzindu-se la intrările în piațetă. Păreau gata să sfâșie chiar și caii în bucățele. „Nu trebuie să mă mișc de-aici”, murmură ea. Dar chiar în timp ce rostea cuvintele, se ridică și se duse iar la fereastră să se uite. Era un chin cumplit pentru ea, dar nu avea destulă putere să se împotrivească fascinației. Privi cu lăcomie în piațeta luminată. Primul lucru pe care-l văzu fu Gerald ieșind dintr-o casă de peste drum, urmat după câteva clipe de fata cu care stătuse de vorbă mai înainte. Gerald aruncă o privire grăbită în sus spre fațada hotelului, și apoi se apropie de stâlpii roșii, în fața cărora se afla acum un șir de jandarmi cu săbiile scoase. Un al doilea furgon, mai mare, tras de doi cai, aștepta alături de primul. Larma de pe străzile ce dădeau în piațetă continua, din ce în ce mai puternică. Dar cele vreo două sute de nersoane din spațiul piațetei și toți spectatorii de la ferestre, beți ori treji, priveau fix, într-o încântare sinistră, spre locul ghilotinei, la fel cum privea și Sophia. „Nu pot să suport!” își zise ea îngrozită, dar nu se clinti; nu-și putea întoarce nici măcar ochii.

Din când în când, mulțimea izbucnea într-un violent staccato;

„*Le voilà*

Nicolas!

Ah! Ah! Ah!”

Și ultimul „Ah” suna de-a dreptul sinistru.

Apoi văzduhul fu zguduit de un uriaș muget pătimaș, culme a sălbăticeii feroce a mulțimii. Șirul de cai înnebuniți se frânse și dădu înapoi, părând să se prăbușească peste mulțimea furioasă, în timp ce jandarmii, țepeni ca niște statui, se clătinau pe ei. Acest ultim efort ele a rupe cordonul jandarmilor dădu greș.

De pe străduța de dincôlo de ghilotină apăru un preot, pășind cu spatele și ținând ridicat în mână dreaptă un crucifix; în urma lui venea frumosul erou, legat peste trup cu frânghii, între doi gardieni care mergeau lipiți de el și-l sprijineau de fiecare parte. Era într-adevăr foarte tânăr. Își ridică semeț bărbia, dar chipul îi era necrezut de palid. Sophia își dădea seama că preotul încerca să-i ascundă cu trupul său vederea ghilotinei, întocmai ca în povestirea pe care o auzise la masă.

În afară de glasul preotului, înălțându-se și coborând nedeslușit în rugăciunea pentru morți, nu se mai auzea niciun sunet în piațetă sau în împrejurimi. La ferestre oamenii păreau acum stane de piatră, cu ochii mari ațintiți asupra micii procesiuni. Sophia simți un nod în gât, și mâna cu care ținea perdeaua îi tremură. Dar asasinul nu i se părea viu; ci mai curând o păpușă, o marionetă pusă să imite gesturile unei tragedii. Văzu preotul ducând crucifixul la gura marionetei, care cu o smucitură stângace și neomenească a umerilor legați cu frânghii împinse la o parte crucifixul. Iar când procesiunea se întoarce și se opri, putu vedea limpede că ceafa și umerii marionetei erau goi, căci cămașa fusese spintecată. Era groaznic. „De ce stau aici V” se întrebă ea isteric. Dar nu se clinti. Victima dispăruse acum în mijlocul unui grup. Apoi îl zări aplecat sub stâlpii roșii, între jgheaburi. Tăcerea nu era sfâșiată decât de zgomotul zăbalelor pe care-l făceau caii în colțurile pieții. Jandarmii din fața eșafodului își țineau

săbiile lipite de trup și priveau drept înainte, ignorând grupurile privilegiaților ce se zgâiau printre umerii lor.

Și Sophia aștepta, cuprinsă de groază. Nu vedea nimic, decât triumghiul lucitor de metal, suspendat deasupra victimei aplecate, în așteptare. Se simțea ca un suflet rătăcit, smuls prea curând din adăpost și expus pe vecie celor mai potrivnice încercări ale sorții. Ce căuta ea în acest oraș ciudat, necunoscut, străin și ostil, privind cu ochi chinuiți spectacolul crud și obscen? Sensibilitatea ei sângera. De ce? Ca ieri fusese o făptură nevinovată și sfioasă din Bursley, în Axe, o făptură necugetată care trăia emoția supremă a scrisorilor ascunse. Ori ziua aceea, ori cea de acum nu era reală. De ce stătea singură în hotelul acesta odios, de necleseris, cu nimeni care s-o mângâie și să-i aline spaimele, care s-o ia și s-o ducă de acolo?

Un clopot îndepărtat bătu o dată. Imediat, cineva răcni un cuvânt, ascuțit, înfrigurat; ea recunoscuse glasul călăului, al cărui nume îl auzise dar pe care nu și-l putu reaminti. Se auzi un clinchet...

Se prăbuși pe podea, înspăimântată și îngreșoasă, ascunzându-și fața și înfiorându-se. De la ferestre răsunau țipete, ajungându-i în urechi ca o salvă de împușcături; și apoi urletul smintit al mulțimii ținute la distanță care, ca și ea, nu văzuse nimic dar auzise, acoperi orice alt zgomot. Se făcuse dreptate. Marea ambiție a vieții lui Gerald era în sfârșit realizată.

V

Mai târziu, în mijlocul agitației din hotel, se auzi o bătaie în ușă, nerăbdătoare și iritată. Uitând, în starea în care se afla, că era cu corsajul dezgolit, se ridică de pe podea ca într-un coșmar, și deschise. Pe palier era Chirac, ținându-l de braț pe Gerald. Chirac arăta sfârșit, neobișnuit de fragil și de patetic; dar Gerald era imaginea însăși a morții. Realizarea ambiției îi distrusese cu

desăvârșire echilibrul; curiozitatea i se dovedise mai tare decât stomacul. Sophiei i-ar fi fost milă de el, dacă în e; lipa aceea ar mai fi fost în stare de milă. Gerald trecu (je lângă ea clătinându-se și se prăbuși pe pat cu un geamăt. Nu de mult stătuse de vorbă mândru cu niște femei nerușinate. Acum, prăbușindu-se brusc, era neputincios ca un câin e bolnav și dezgustător ca rfn bețiv bătrân.

— E puțin cam *souffrant*⁴, zise Chirac, sfârșit.

Sophia desluși în tonul lui Chirac că în acest moment avea datoria firească să încerce să-i redea unui soț făcut de rușine mândria bărbătească.

„Dar cu mine. cum rămâne?” gândi ea cu amărăciune.

Matroana grăsană urcă scările ca o grămadă tremurătoare de gelatină, și începu să-i turuie ceva Sophiei, care nu înțelegea nimic.

— Vrea șaiszeci de franci, zise Chirac și, ca răspuns la întrebarea mirată a Sophiei, îi explică pentru ce: Gerald consimțise să plătească o sută de franci pentru odaie, care era chiar a proprietăresei - cincizeci de franci înainte și cincizeci după execuție. Ceilalți zece erau pentru masă. Proprietăreasa, neavând încredere în niciunul dintre clienții ei, strângea banii îndată după terminarea spectacolului.

În fața acestei dovezi că Gerald o mințise, Sophia rămase mută. Și, în plus, știa și Chirac că o mințise. Da, nu se îndoia că Gerald îi minte cu nerușinare pe alții, dar, plină de naivitate, era surprinsă că o minte și pe ea.

— Gerald 4 Auzi? spuse cu răceală.

Amatorul de capete tăiate se mulțumi să geamă.

Făcând un gest iritat, se apropie de el și îi scotoci prin buzunare după portmoneu; el o lăasă să caute, gemând întruna. Chirac o ajută să aleagă și să numere monedele.

4 Bolnav (fr.).

Potolită, franțuzoaica cea grasă își continuă drumul.

— La revedere, *madame*! zise Chirac, cu obișnuita lui curtoazie, transformând palierul hidosului hotel într-un fel de anticameră imperială.

— Pleci? îl întrebă Sophia surprinsă.

Nefericirea ei păru atât de vădită, încât îl măguli. Ar fi rămas, dacă ar fi putut. Dar era nevoit să se întoarcă la Paris, ca să scrie și să predea articolul.

— Pe mâine, nădăduiesc! murmură el cu simpatie, sărutându-i mâna.

Gestul acesta atenua într-un fel situația sordidă în care se găsea, și corecta chiar lipsurile ținutei ei. Din clipa asta, Sophia l-a socotit întotdeauna pe Chirac un prieten bun, de nădejde; căci trecuse cu succes prin încercarea de a vedea dedesubturile mizere ale vieții ei.

Închise ușa cu o privire lungă în urma lui și se simți împăcată cu situația.

Gerald dormea. Așa îmbrăcat cum era dormea buștean.

Deci, pentru asta o adusese aici! Oh, grozăviile din timpul nopții, din zori și din timpul dimineții! Suferințe și umilințe de nedescris; chinuri și torturi ce nu pot fi uitate niciodată! După ce veghease prostește toată acea noapte de cumplit dezmăț, Gerald revenise, clătinându-se pe picioare, ca o fiară dezgustătoare, ca să doarmă toată ziua în odaia aceea murdară! N-avea nici măcar energia să-și joace până la capăt rolul de fanfaron. Și era legată de el; departe, departe de orice alt sprijin omenesc; despărțită irevocabil, datorită mândriei ei, de cei care poate că ar fi apărat-o de primejdioasa lui nesăbuintă, începând clin clipa aceea, în conștiința ei se înrădăcină adânc convingerea că el era pur și simplu un smintit, iresponsabil și nesăbuit! N-avea pic de mipe. Da, acesta era strălucitul și divinul ei soț, omul care-i dăduse dreptul să se

numească o femeieie măritată! Un nătărău. Oricât ar fi fost lipsită de experiență în cunoașterea oamenilor, își dădea totuși seama că numai un imbecil inveterat ar fi putut s-o aducă într-o asemenea situație. Inteligența ei firească se revoltă. Simțea cum izbucnește în ea mânia, și-i veni să-l ia ia bătaie ca să-l facă să se poarte ca un om.

Din buzunarul de la piept al hainei lui boțite ieșea plicul pe care-l primise cu o zi înainte. Era un adevărat noroc că nu-l pierduse până cum. Sophia i-l luă și-l deschise. Înăuntru erau bancnote englezești în sumă de două sute de lire, o scrisoare de la un bancher, și alte hârtii. Având grijă să nu facă zgomot, rupse în bucățele plicul, scrisoarea și hârtiile, și apoi căută un loc unde să le ascundă. Văzând bufetul din cameră, luă un scaun și împinse bucățelele de hârtie în fund, în raftul cel mai de sus, unde poate că mai sunt și astăzi. Termină cu îmbrăcatul, și-apoi cusu bancnotele în tivul fustei. Piejudecățile în legătură cu furtul nu-și aveau locul acum. Simțea nelămurit că, lăsată pe seama unui om ca Gerald, putea să ajungă în situațiile cele mai cumplite, mai imposibile. Bancnotele ascunse în siguranță în tivul fustei îi dădeau încredere, o asigurau împotriva primejdiilor viitoare și-i acordau oarecare independență. Fapta de acum era caracteristică pentru spiritul ei întreprinzător și pentru prevederea ei înăscută. Era aproape un act de eroism. Iar conștiința îi apăra cu aprindere justetea cauzei.

Își zise că, dacă el va descoperi pierderea, va nega pur și simplu că știa ceva despre plic, mai ales că nu-i spusese niciun cuvânt. De fapt, nu-i vorbea niciodată despre bani; avea avere. În orice caz, nu avu nevoie să mintă. El nu-i pomeni nimic despre pierdere. Probabil își spusese că, în timpul exceselor din noaptea trecută, nu avusese destulă grijă și plicul îi fusese șterpelit din buzunar.

Toată ziua aceea, până seara, Sophia şezu pe un scaun murdar, fără să mănânce nimic, în timp ce Gerald dormea. Îşi repeta într-una în sinea ei, cu indignare, buimăcită: „O sută de franci pentru odaia asta! O sută de franci! Şi n-a avut nici curajul să-mi spună!” Era plină de scârbă nemărginită.

Cu mult timp înainte ca plictiseala s-o împingă spre fereastră ca să privească din nou afară, toate urmele justiţiei fuseseră îndepărtate din piaţetă. Nu mai rămăsese nimic în soarele apăsător de august – în afară de grămezi de murdărie pe locul unde stătuseră şi se frământaseră caii.

CAPITOLUL IV

MOMENT DE RĂSCRUCÉ PENTRU GERALD

I

O vreme, atât Gerald cât şi Sophia nutriseră năstruşnica idee că douăsprezece mii de lire sunt o avere nemărginită, că cifra aceasta posedă proprietăţi magice deosebite care o fac insensibilă la procesul scăderii. Părea cu neputinţă ca douăsprezece mii de lire, cu toate că se îpuţinau mereu, să poată în cele din urmă să dispară. Ideea dăinui mai mult în mintea lui Gerald decât a Sophiei; căci Gerald refuza întotdeauna să privească un fapt care putea să-l neliniştească, pe când privirea Sophiei era atrasă în chip morbid de asemenea fenomene. Chiar călătorind mereu şi nerefuzându-şi nicio plăcere, Gerald socotea că nu cheltuia mai mult de şase sute de lire pe an – adică dobânda pe care i-o aducea averea. Şase sute pe an înseamnă mai puţin de două lire pe zi, dar numai nota de la hotel îl costa pe Gerald două lire pe zi. Nădăjduia că se descurcă cu o mie de lire pe an, avea o teamă secretă că s-ar putea să cheltuiască o mie cinci sute, şi în realitate cheltuia cam două mii cinci sute. Totuşi, ideea năstruşnică pe care o avea că cele douăsprezece mii de lire nu vor seca

niciodată îl liniștea mereu. Cu cât banii se duceau mai repede, cu atât această idee i se înrădăcina mai adânc în minte. Când cele douăsprezece mii se reduceră în chip inexplicabil la trei mii, Gerald se hotărî brusc să acționeze – și în câteva luni pierdu două mii de lire la bursa din Paris. Aventura îl înspăimântă și, cuprins de panică, mai risipi vreo două sute într-o frenezie de trai îmbelșugat.

Dar chiar și după ce rămase doar cu douăzeci de mii de franci, din cei trei sute de mii de la început, se cramponă de speranța că, în cazul lui, legile naturale vor fi într-un fel suspendate. Auzise de foști bogătași care cerșeau pâine și măturau străzile, dar Gerald se simțea cu totul la adăpost de asemenea riscuri, doar în virtutea axiomei că el era el. În orice caz, se gândi să ajute puțin axioma, făcând eforturi pentru a câștiga bani. Când aceste încercări continuă să dea greș, căută să ajute axioma cerând unchiului său bani cu împrumut; dar descoperi că acesta terminase definitiv cu el. Ar fi ajutat axioma furând bani, dar nu avea nici curajul și nici priceperea de a fi pungaș; nu era nici măcar îndeajuns. de expert ca să trișeze la cărți.

La început gândea în mii. Acum trecu la sute, și la zeci, în fiecare zi și în fiecare ceas. Plăti două sute de franci pe bilete de tren ca să trăiască economic într-un sat, și scurt timp după aceea plăti alte două sute de franci pe bilete de tren ca să trăiască economic la Paris. Și pentru a sărbători întoarcerea la Paris și începutul categoric al unei ere când va face economii stricte și va căuta serios un mijloc de trai, cheltui o sută de franci pe o masă la „Maison Dorée” și două locuri la balcon la teatrul „Gymnase”. Pe scurt, nu ocoli niciuna din manifestările, din hotărârile, din autoamăgirile imbecilului tipic în situația sa; convins mereu că greutățile prin care trecea, ca și judecata lui, erau cu totul neobișnuite.

Într-o după-amiază de mai 1870, pășea nervos încoace și-ncolo printr-o odaie de colț a unui mic hotel în unghiul făcut de Rue Fontaine cu Rue Laval (astăzi Rue

Victor Massé), la jumătate de minut de Boulevard de Clichy. Ajunsese aici - trebuise să renunțe la - splendoarea de pe „*grand boulevard*” pentru „*boulevard exterievr*”! Sophia ședea pe un scaun la fereastră] nu. egrită, privind scârbită în jos, spre omnibuzul Cliehy-Odéon, căruia tocmai i se schimba calul din față la colțul cu Rue Chaptal. Zgomotul traficului intens și grăbit pe pietrele pavajului era asurzitor. Ceea ce vedea de la fereastră nu corespundea câtuși de puțin locului ideal. Era prea multă omenire îngrămădită pe străzile acelea înguste, în pantă; mulțimea părea pur și simplu să se reverse pe ferestrele caselor înalte. Gerald își liniștea mândria spunând că acesta era, la urma urmei, adevăratul Paris, și că masa era aici tot atât de bună ca aceea pe care o puteai găsi oriunde, oricât ai fi plătit. De câte ori lua masa în vreunul din micile saloane de la etajul întâi, se extazia de bucatele servite. Auzindu-l, ai fi crezut că alesese hotelul, fără să se uite la cheltuială, pentru calitățile sale superlative! Și cu aerul său de obișnuit al orașului, arăta într-adevăr ca un cunoscător al Parisului, care nu se îngrămădește împreună cu turiștii de rând în cotloanele clin cartierul Macleieine. Era îmbrăcat cu oarecare distincție; hainele bune, chiar în încercările cele mai grele, supraviețuiesc vicisitudinilor sortii, la fel cum o arcadă romană supraviețuiește luxului imperiilor trecute. Doar plastronul cu guler în formă de V și manșetele purtând semnele de neșters ale unei sfidătorii ieftine reflectau dezastrul apropiat.

Pe furiș îi aruncă o privire piezișă Sophiei. Și ea era îmbrăcată cu distincție; rochia de fai negru, șalul de cașmir și pălăriuța neagră cu voal nu vădeau niciun simptom aparent de sărăcie. Era una dintre femeile care se

mulțumesc cu rochii puține, dar bune; și, ajutată în mare parte și de firea ei, le purta multă vreme. Negrul de bună calitate poate să țină o veșnicie; nu trădează secretele diferitelor transformări și reparații, și nu e transparent.

În cele din urmă Gerald, reluând o conversație întreruptă, zise cu oarecare îndârjire:

— Îți spun că nu mai am nici cinci franci! Poți să mă cauți în buzunare, dacă vrei, adăugă obișnuitul mincinos din el, temându-se că nu e crezut.

— Și ce vrei să fac eu? întrebă Sophia.

Tonul cu care puse întrebarea, în același timp ironic și indiferent, arăta ce stranie și vitală transformare se petrecuse cu Sophia în cei patru ani care trecuseră de la căsătoria ei. Avea într-adevăr impresia că acea Sophie cu care se însurase Gerald murise, dispăruse și că o altă Sophie intrase în trupul ei: atât de conștientă era de schimbarea fundamentală petrecută în ea sub influența încercărilor neîncetate prin care trecuse. Și deși nu era decât o impresie, deși mai era aceeași, poate puțin mai maturizată, impresia era adevărată. Neîndoielnic mai frumoasă decât atunci când Gerald o făcuse, fără să vrea, soția lui legitimă, avea acum aproape douăzeci și patru de ani, arătând ceva mai mult decât vârsta ei. Trupul i se împlinise, talia i se îngroșase puțin; nu era nici slabă, dar nici grasă. Gura o avea cam aspră și la cea mai ușoară provocare obișnuia să-și strângă buzele asemenea melcului care se retrage în cochilia lui. Nu mai rămăsese nici urmă de stângăcie copilărească în gesturile ei, sau de simplitate în intonațiile glasului. Era o femeie cu un farmec poruncitor, ușor arogant, nicidecum cu farmecul inocenței și al ingenuității. Ochii îi trădau dezamăgirea: se vedea că își pierduse prea violent și definitiv iluziile. Privirea, plină de o înțelegere rece, arăta că ajunsese să cunoască josnicia naturii umane. Gerald îi încep use și îi sfârșise

educația. Nu o distrusese, așa cum un profesor prost poate distruge un glas frumos, pentru că forța ei morală o depășea cu mult pe a lui; iară să-și dea seama, făcuse din ea o capodoperă – dar o capodoperă tragică. Sophia era acum o femeie pe care, privind-o în timp ce rostea o opinie, un bărbat își va spune, pe jumătate dornic și pe jumătate speriat că i-ar putea citi gândul: „Pe legea mea! Cred că a trecut prin multe. Se pricepe la oameni!”

Căsătoria fusese, firește, o nebunie catastrofală. Încă de la început, din clipa când voiajorul-comercial aruncase cu nesăbuiță pripită ghemotocul de hârtie pe tejghea, bunul-simț înnăscut al Sophiei îi spusese că dacă se va lăsa minată de instinct, va avea parte de mizerie și nenorocire; dar mersese mai departe, dusă parcă de o vrajă. Fusese nevoie de fuga de acasă, fără putință de întoarcere, ca să înceapă să se trezească din transă. O dată trezită pe deplin, înțelesese exact ce era căsătoria ei. Nu o socotea nici mai bună și nici mai rea. îl acceptase pe Gerald așa cum accepti vremea, bună sau rea. Își dădea seama tot timpul că era un netot fără leac și iresponsabil la culme. îl tolera când cu dui >? le, când cu amărăciune; îi accepta întotdeauna capriciile, dar ei înseși nu-și îngăduia nicio dorință. Era dispusă să plătească pentru o clipă de mândrie și prostie cu o viață întreagă de rigori. Scump, dar acesta era prețul. Nu dobândise nimic, în afară de cunoașterea foarte bună a limbii franceze (ajunsese curând să-și bată joc de Gerald pentru superficialitatea cu care maltrata această limbă), și nu păstrase nimic în afară de demnitate. Știa că Gerald se săturase de ea, că ar fi sărit în sus de bucurie dacă i-ar fi redat libertatea: că o înșela mereu; că de mult încetase să se mai emoționeze în fața frumuseții ei. Știa, de asemenea, – că în sinea lui se temea puțin de ea; era singura ei consolare morală. Ceea ce o mira câteodată era că n-o părăsise, că nu plecase pur și

simplicu într-o zi, uitând s-o ia cu el.

Se urau, dar în mod diferit. Ei îi era silă de el, iar el îi purta pică.

— Ce vreau să faci? repetă el după ea. De ce au scrii acasă alor tăi. ca să-ți trimită niște bani?

Acum. că spusese că avea în minte, o privi sfidător. Dacă ar fi fost un bărbat mai înalt, poate că ar fi reușit să o domine fizic. Dar era mai înaltă ca el – și de altfel acesta era unul din numeroasele motive pentru care o ura.

Sophia nu-i răspunse nimic.

— Nu-i nevoie să pălești și să începi să faci iar drame. îți propun doar ceva perfect rezonabil. Dacă n-am bani, n-am și gata. Nu pot să-i inventez, își dădu seama că el era dispus să înceapă una din periodicele lor certuri furtunoase. Dar în ziua aceea se simțea prea obosită, prea mâhnită ca să se certe. Aluzia lui la repetarea unor „drame” se referea la crizele ei gastrice din ultimii doi ani. O apucau de obicei după masă. Nu leșina, dar i se învârtea capul și nu mai putea să stea în picioare. Se lăsa jos ori și unde s-ar fi aflat și, cu fața îngrijorător de albă, murmură stins: „Sărurile mele 1. După cinci minute criza trecea și nu lăsa nicio urmă. Avusese una chiar acum, după prânz. Gerald nu putea suferi această boală a ei. îl enerva că trebuia să-i dea sticluta mirositoare, și s-ar fi dat în lături negreșit dacă paloarea ei nu l-ar fi alarmat întotdeauna. Numai fața ei dintr-odată palidă îl convingea că nu era vorba de o viclenie cu care căuta să-l impresioneze. Prin atitudinea lui dădea de înțeles că, dacă ar fi vrut, s-ar fi vindecat, clar că din încăpățănare nu voia.

— Ai de gând să bjevoiești să-mi răspunzi la întrebare, sau nu?

— Care întrebare?

Glasul ei tremurat suna stins, reținut.

— Vrei să le scrii alor tăi?

— Ca să le cer bani?

Glasul era plin de sarcasm. N-ar fi putut să-și izgonească sarcasmul din glas.; nici nu încercă, Puțin îi păsa dacă asta îl înfuria. Își închipuia el oare, cu adevărat, că ar fi în stare să cerșească în genunchi în fața lor ei? Ea? Nu-și dădea seama că soția lui era cea mai snindră și mai încăpățânată femeie din lume, că toată purtarea ei față de el era expresia acestei mândrii și încăpățânări? Oricât de bolnavă și de slăbită s-ar fi simțit, își aduna toate forțele caracterului ei pentru a-și apăra hotărârea ca niciodată, absolut niciodată, să nu guste din pâinea umilinței. Se hotărâse o dată pentru totdeauna că va rămâne moartă pentru familia ei. Firește, într-un decembrie, cu câțiva ani în urmă, văzuse niște ilustrate englezești cu urări de Crăciun într-o prăvălie englezească de pe Rue de Rivoli, și într-un brusc acces de tandrețe pentru Constance trimisese Constancei și mamei ei o felicitare colorată. După asta, ilustratele deveniseră un obicei. Dar cu asta nu cerea o favoare, ci acorda una. Cu excepția ilustratei anuale, era însă moartă pentru cei din piața St. Luke. Făcea parte dintre acele fiice care, o dată fugite de acasă, nu se mai reîntorc și nu se mai discută despre ele în cercul familiei. Conștiința prostiei nemaipomenite pe care o făcuse, micile gânduri duioase pentru Constance, amintirea fugară, plină de admirație spontană a vreunui gest generos al mamei ei – toate nu făceau decât să o oțetească, îndârjind-o în hotărârea de a nu reînvia pentru nimic în lume.

Și el o împingea să scrie acasă ca să ceară bani! Cum, dar nici clacă ar fi dus o viață de splendoare n-ar fi făcut o vizită în piața St. Luke! Nimeni de acolo nu trebuie să știe vreodată cât a suferit! mai cu seamă mătușa Harriet, de la care furase bani!

— Vrei să le scrii lor tăi? întrebă el iarăși, subliniind

și apăsând fiecare cuvânt.

— Nu, zise ea scurt, cu un dispreț teribil.

— De ce nu?

— Fiindcă nu vreau.

Linia încrețită a buzelor ei strânse spunea restul; toate adevărurile crude despre nesăbuițele lui prostesti, grosolane, de nedescris, despre trândăvia lui, despre excesele, minciunile, înșelăciunile lui, despre reaua lui credință, despre brutalitatea, nechibzuința lui, despre felul rușinos cum irosise și distrusese viața lui și a ei. Nu era sigură că el își dădea seama de jосnicia lui și de greșelile ei; clar dacă nu putea să le citească în sfruntarea ei tăcută, era prea mândră ca să i le înșire. Căci nu se plânsese niciodată, în afară de clipele când mânia o făcuse să-și iasă din fire.

— Dacă ăsta-i felul în care. ai de gând să vorbești - foarte bine! izbucni ei furios, și se vedea limpede că era încurcat.

Sophia continua să tacă. Era curioasă să vadă ce-avea să facă văzând-o că nu se clintește.

— Să știi că nu glumesc, continuă Gerald. O să murim de foame.

— Foarte bine, consimți ea. O să murim de foame.

Îi privi pe furiș, și fu aproape sigură că ajunsese la capătul răbdării. Glasul lui, care nu era niciodată convingător, părea acum aproape ferm. Era fără o lescaie. În patru ani tocuse douăsprezece mii de lire, și nu dobândise nimic de pe urma lor decât o digestie proastă și o soție cu înfățișare tragică. Un mic motiv de satisfacție - și, în spiritul familiei Baines, ea încerca să găsească satisfacție în asta - era faptul că felul de a se muta dintr-un hotel în altul nu-i îngăduise lui Gerald să facă datorii. Poate că avea câteva datorii, neștiute de ea, dar nu puteau fi prea mari.

Așa încât acum stăteau și se uitau unul la celălalt, cu ură și disperare. Inevitabilul se produsese. De luni de zile ea îl tot înfrunta cu curaj, știind în sine ea ce o aștepta. De ani de zile el fusese încredințat că, deși inevitabilul se întâmpla, altora, lui nu i se va întâmpla. Și iată! Gerald simți o mare greutate în stomac, iar ea o amorțeală generală care-i copleșea ființa obosită. Chiar și atunci, lui nu-i veni să creadă că dezastrul era real. Cât despre Sophia, o filosofie amară o făcșă să se împace cu ciudățeniile sorții. Cine ar fi crezut că ea, o tânără fată binecrescută etc...? Nici mama ei n-ar fi putut folosi mai bine decât Sophia acest prilej de a-și face morală – sub o mască disprețuitoare.

— Bine e dacă așa stau lucrurile...! explodează în cele din urmă Gerald, țăntoș; și tot țăntoș ieși din odaie, și dus a fost

Îi

După ce Gerald plecă, ea luă leneș o carte și încercă să-și dovedească sieși că avea destulă stăpânire de sine ca să poată citi. De multă vreme cititul devei: i se principala ei mângâiere. Dar nu putu să citească. Aruncă o privire prin camera neospitalieră și se gândi la sutele de camere – unele splendide, altele ordinare, dar toate atât de neprimitoare! – prin care trecuse în drumul ei de la exaltare necugetată la un dezgust calm și rece. Larma neîncetată a străzii îi tortura urechile istovite. Și valul uriaș al unei dorințe de pace, indiferent ce fel de pace, trecu peste ea. Profunda ei neîncredere în Gerald se redeșteptă; în ciuda aerului lui complet disperat, care avea o notă de sinceritate necunoscută de ea până atunci, nu putea fi cu totul sigură că, proclamându-și sărăcia lucie, nu folosea la urma urmei un truc ca să se descotorosească de ea.

Sări în sus, azvârli cartea pe pat și își luă mânușile. Îl

va urmări dacă va putea. Va face ce nu mai făcuse niciodată – îl va spiona. Luptând împotriva moleșelii care o copleșea, coborî scara lungă și răsucită, și se uită din pragul casei în stradă. La parterul hotelului se afla o prăvălie de vinuri; proprietarul, un bărbat voinic, bătea ușor cu degetele într-una din cele trei măsuțe galbene așezate pe trotuar, îi zâmbi cu obișnuita lui bunăvoință și, fără să scoată o vorbă, arătă cu degetul spre Rue Notredame-de-Lorette. Într-acolo îl zări pe Gerald îndepărtându-se, cu o țigară de foi în gură.

Părea să fie un om fără griji. Fumul trabucului apărea când în stânga, când în dreapta obrazului pierzându-se apoi în neant. Călca sprinten, cu pași rezezi, fluturându-și bastonul atât cât îi permitea circulația de pe trotuar, privind în toate vitrinele și în ochii tuturor femeilor sub patruzeci de ani. Nu mai era deloc bărbatul care cu câteva clipe mai înainte, în odaia de hotel, îi aruncase în față amenințări mânioase. Era un bărbat bine dispus, plin de farmec, gata de orice plăceri și aventuri pe care i le-ar oferi destinul.

Dacă se va întoarce și o va vedea?

Dacă se va întoarce și o va vedea, și o va întreba. ce face acolo pe stradă, îi va spune deschis: „Te urmăresc, ca să aflu ce faci”.

Dar Gerald nu se întoarce. Continuă să meargă drept înainte, cotind în dreptul bisericii unde mulțimea era mai deasă spre Rue du Faubourg Montmartre, și astfel ajunse în bulevard, pe care îl traversă. Întregul oraș părea tumultuos, plin de viață. Se auzeau tunuri bubuind într-o succesiune lentă, iar steagurile fâlfâiau. Sophia habar n-avea de ce bubuiau tunurile – căci, deși citea foarte mult, nu deschidea niciodată un ziar; nu-i țiecuse niciodată prin minte să deschidă un «iar. Era însă obișnuită cu atmosfera febrilă a Parisului. Văzuse de curând regimente de

cavalerie trecând în goană, cu caii cabrându-se, prin grădinile Luxembourg și admirase frumoasa priveliște. Își închipui că bubuitul tunurilor arăta o dată mai mult buna dispoziție care-și găsea într-un fel o expresie în acest imperiu înfierbântat. Așa că îl și uită pe dată, pentru ea toată panorama capitalei nefiind decât fundalul egoismului ei mai puternic ca oricând.

Era silită să meargă încet, pentru că Gerald mergea încet. O femeie frumoasă, de fapt o femeie care nu e chiar o ciomă sau de vârstă venerabilă, plimfoându-se încet pe străzile Parisului devine dintr-odată centrul unei atracții supărătoare, ea reprezentând principalul obiectiv de pe lume, care depășește întotdeauna în importanță politica și afacerile. La fel cum un englez cu adevărat patriot nu e niciodată prea ocupat ca să nu alerge după o vulpe, tot astfel un francez e gata întotdeauna să lase totul baltă ca să urmărească o femeie pe care o vede pentru prima dată în viață. Mulți bărbați se uitau lung după ea, cu aerul ei misterios de englezoaică romantică și cu rochia de pariziancă; dar niciunul nu îndrăznea să intre în vorbă cu ea, nu din respect față de tristețea de pe fața ei, ci din convingerea bazată pe experiență că ochii aceia absorbiți erau ațintiți statornic asupra unui alt mascul. Mergea nevătămată printre dulăii ațâțați, ca apărută de o vrajă.

În partea de sud a bulevardului, Gerald trecu pe Rue Montmartre, după aceea coti brusc pe Rue du Croissant. Sophia se opri o clipă și întrebă de prețul unor piepteni expuși în fața unei prăvălioare. Apoi își urmă drumul, dând colțul cu îndrăzneală în Rue du Croissant. Nici urmă de Gerald! Văzu firmele ziarelor de-a lungul străzii: *Le Bien Public*, *La Presse Libre*, *La Patrie*. În colț era o lăptărie. Intră, ceru o ceașcă de șocolată și se așeză la o măsuță. Ar fi vrut să bea cafea, dar doctorii îi interziseră cafeaua, din cauza crizelor ei de amețelă. Simți însă că, în această

împrejurare, când îi trebuia cât mai multă putere, numai cafeaua ar fi nimerită, și schimbă comanda. Se așezase chiar lângă ușă, așa că Gerald nu putea trece neobservat prin acest capăt al străzii. Bău cafeaua cu o plăcere lăcomă, și rămase în lăptărie până când începu să simtă că bate la ochi. Tocmai atunci Gerald trecu prin fața ușii, la nici doi metri de ea, dând colțul și coborând pe Rue Montmartre. Sophia plăti cafeaua și își continuă urmărirea. Sângele i se urcă la cap. Avea buzele strânse și-și zicea în sinea ei: „Oriunde se duce, mă duc și eu: indiferent ce se va întâmpla. 11 disprețuia. Se simțea mai presus de el. Avea convingerea că, într-un fel, de când părăsise hotelul, devenise și mai mârșav și merita să fie distrus. Își închipuia tot felul de infamii petrecute în Rue du Croissant. Nu avea niciun motiv justificat să-și înăsprească și mai mult simțămintele față de el; dar acesta era pur și simplu rezultatul urmăririi. Toată acuzația pe care i-o putea aduce era că fumase o țigară de foi.

Îl văzu pe Gerald intrând într-o tutungerie și ieșind de acolo cu o țigară de foi și mai lungă decât prima, deci și mai scumpă, retezându-i capătul învelit în hârtie și aprinzând-o cu aerul unui milionar. Acesta era omul care jurase că nu are nici cinci franci.

Merse pe urmele lui până în Rue de Rivoli și acolo îl pierdu din ochi. O mulțime uriașă se revărsa pe Rue de Rivoli – oameni cu steaguri, soldați și polițiști agitați. Strada părea un val uriaș unduindu-se strălucitor în adierea vântului. Fu prinsă în mulțime ca într-un șuvoi și, când încercă să se tragă la o parte într-o piațetă, un cordon de polițiști zâmbitori îi bară trecerea; ea era doar o partinică din traficul pe care fuseseră puși să-l dirijeze. Se lăsă în voia mulțimii până când în fațâi apărură Luvrul. La urma urmei, Gerald nu făcuse decât să iasă ca să vadă ce se petrecea în oraș. Ea nu știa ce se petrece. N-avea nici

cea mai mică curiozitate în această privință. În mijlocul gloatei imense de oameni, cu privirile ațintite asupra uriașului monument al vanității regale și imperiale, ea se gândea, cu înverșunarea-i caracteristică, doar că-și sacrificase cariera de institutoare – pentru ce? ca să-l vadă pe Gerald o dată pe trimestru în prăvălia lor. Se gândi la toate astea cu scârba unuia care se uită la o mâncare stricată. Revăzu în minte prăvălia, scara răsucită care ducea sus în atelier și oglinda cea mare din atelier.

Apoi tunurile începură să bubuie din nou, și văzu călești magnifice trecând în goană, una după alta, pe sub o arcadă maiestuoasă, scinteind spre apus printre șiruri de uniforme splendide și imaculate. Căleștile erau pline de uniforme și mai strălucitoare, și de toalete minunate. În rochia ei neagră de o eleganță modestă, Sophia se gândi, mecanic, că era mult mai ușor pentru femeile gătite să stea într-o trăsură acum, când dispăruseră crinolinelile. A fost singura impresie pe care i-a făcut-o imaginea ultimei serbări a imperiului napoleonian. Nu știa că în fața ei se etalau pilonii supremi ai imperiului; că ochii bărbaților în uniforme și ai femeilor în toalete strălucitoare erau plini de legendara frumusețe a împărătesei Eugenia, iar în urechi le răsunau frazele lungi ale lui Napoleon al III-lea vestind recunoștința sa față de popor pentru încrederea arătată prin plebiscit, ratificarea reformelor constituționale garantând ordinea și întărirea bazelor imperiului, proclamând că forța trebuie dovedită prin moderație și viitorul trebuie privit fără teamă, în sânul păcii și al libertății, că dinastia sa va dura veșnic.

Sophia se întrebă doar vag ce s-o fi întâmplat.

După ce trecu și ultima cale. așcă și după ce tunurile și aclamațiile încetară, mulțimea începu în cele din urmă să se împrăștie. Valul mulțimii o târî în Place clu Palais Royal și, după câteva clipe, izbuti să se retragă în Rue des

Bons Enfants și se văzu liberă.

Toți banii pe care-i avea în geantă erau doar trei *sous*; de aceea, cu toate că se simțea sfârșită, aproape bolnavă, fu nevoită să se întoarcă, la hotel pe jos. Porni foarte încet spre bulevard, prin mulțimea din ce în ce mai puțin gălăgioasă. Lângă Bursă o birjă trecu pe lângă ea, și în birjă îl văzu pe Gerald cu o femeie. Gerald n-o observă; vorbea însuflețit cu însoțitoarea lui împopoțonată, și întreaga lui ființă era plină de viață. Birja dispăru într-o clipă, dar Sophia își dăduse seama pe dată ce soi de femeie era: făcea parte din acea tagmă modestă care frecventa toată după-amiaza marile magazine, cu ceva propriu de vânzare.

Înverșunarea Sophiei spori. Iuțeala cu care trecuse birja, trupul ei obosit, vioiciunea degajată, plină de farmec a lui Gerald, voalul atrăgător, fluturând, al frumoasei și modestei curtezane – totul nu făcea decât s-o sporească.

Iii

Pe la nouă seara, Gerald se întoarse în odaia în care se afla soția lui și tot ce mai poseda el pe lume. Sophia era culcată. Oboseala o vârase în pat. Ar fi preferat să șadă pe un scaun, ca să-l poată înfrunta pe soțul ei, chiar dacă asta ar fi însemnat să nu se culce toată noaptea, dar trupul îi era mai obosit decât spiritul. Stătea întinsă pe întuneric. Nu mâncase nimic. Gerald intră în odaie și scăpără un chibrit, care arse câteva clipe cu o flăcăruie albastră și fum mirositor, și apoi dădu o flacără limpede, galbenă. Aprinse o luminare, și o zări pe soția sa.

— Oh! făcu el; aici erai?

Ea nu-i răspunse nimic.

— Nu vrei să vorbești, hai? zise el. Plăcut soi de soție! Ei bine, te-ai hotărât să faci ce ți-am spus? M-am întors special ca să aflu.

Ea tot nu scoase o vorbă.

Gerald se așeză cu pălăria pe cap, și își întinse picioarele, legănându-le într-o parte și în alta pe călcâie.

— Nu mai am un ban, urmă el. Și sunt sigur că ai tăi nu au nimic împotriva să ne împrumute ceva, până fac rost. Mai ales că altminteri o să mori și tu de foame, la fel ca și mine. Dacă aș fi avut de-ajuns ca să-ți plătesc drumul până la Bursley, te-aș fi expediat, Dar n-am.

Ea nu-i auzea decât glasul care o scotea din fire. Tăblia patului era între ochii ei și ai lui.

— Mincinosule! zise ea pe un ton ferm și deslușit.

Cuvântul ajunsese până la el încărcat cu întreaga otravă a disprețului și a dezgustului ei. Se lăsă tăcere.

— Oh! Sunt un mincinos, va să zică! spuse el după câteva clipe. Mulțumesc. Recunosc, am mințit destul cp. să te cuceresc. Dar nu te-ai plâns niciodată de asta. Îmi amintesc că am început - anul nou cu o minciună gogonată, ca să te pot vedea, ipocrito. Dar atunci nu te-ai plâns. Te-am luat doar cu hainele de pe tine. Și mi-am cheltuit toți banii cu tine. Și acum, când sunt la pământ, mă faci mincinos.

Ea nu răspunse nimic.

— În orice caz, urmă el, acum or să se sfârșească toate, ascultă-mă pe mine!

Se ridică, mută luminarea punând-o pe un scrin, și apoi își trase cufărul de la perete și se lăsă în genunchi în fața lui.

Sophia bănuia că își împacheta hainele. La început nu pricepu ce voise să spună cu începutul anului nou. Apoi înțelesul îi apăru limpede. Povestea aceea spusă mamei ei, despre niște vagabonzi care-l atacaseră pe King Street, fusese o născocire, o stratagemă care să justifice prezența lui în pragul casei lor! Și ea nu-și închipuisese niciodată că povestea nu era adevărată! Cu toate că-l știa cât e de mincinos, nu bănuise niciodată că cele spuse atunci erau o

minciună. Ce naivă era!

Cam un sfert de oră îl tot auzi mișcându-se de colo-colo prin odaie. /Vpoi o cheie se răsuci în broasca cufărului.

Gerald își arată capul peste tăblia de la picioarele patului.

— Nu glumesc, să știi! zise el.

Ea continuă să tacă.

— Te întreb pentru ultima dată. Vrei să-i scrii mamei tale – sau Constancei, dacă preferi – ori nu?

Sophia nu catadicsi să-i răspundă nimic.

— Sunt soțul tău, zise el. Și ai datoria să mă asculți, mai ales într-o treabă ca asta. Îți poruncesc să-i scrii mamei tale.

Colțurile buzelor ei se lăsară în jos.

Mâniat de încăpățânarea ei mută, Gerald plecă de lângă pat cu un gest brusc.

— Faci cum crezi! strigă el punându-și pardesiul. Dar și eu am să fac cum cred. Nu poți să spui că nu te-am prevenit. Tu ai vrut-o, ține minte! Orice se va întâmpla, ți-ai făcut-o singură.

Zicând acestea, își mișcă umerii, ca să-și așeze haina mai bine. Ea se încăpățână să nu scoată o vorbă, nici măcar pentru a spune că se simțea rău.

Gerald împinse cufărul afară pe ușă și apoi se întoarse lângă pat.

— Plec, zise el pe un ton amenințător.

Sophia continuă să privească în sus, spre tavanul murdar.

— Hm! pufni el, adunându-și rezervele de mândrie pentru a combate tăcerea ei stăruitoare care îi compromite a demnitatea.

Și se îndepărtă, cu capul înainte, ca un boxer.

— Ia asta! murmură ea. Ai uitat-o.

Gerald se întoarse. Ea întinse mâna spre noptieră și luă o fâșie roșie de hârtie.

— Ce-i asta?

— Bucata de hârtie din jurul țigării de foi pe care ai cumpărat-o azi după-amiază în Rue Montmartre, vorbi ea cu înțeleș.

El șovăi, apoi înjură zdravăn și se năpusti afară din odaie. O făcuse să sufere cumplit, dar clipa asta de cruzime triumfătoare aproape o răzbunase pentru toate.

Era o clipă de satisfacție pe care n-avea s-o uite niciodată.

Cinci minute mai târziu, morocănosul servitor al hotelului, în papuci de pâslă și jachetă de alpaca, care părea să-și petreacă toată viața intrând și ieșind din odaile hotelului ca un iepure într-o crescătorie, cără jos cufărul lui Gerald. Îl recunoscă după foșnetul papucilor.

Apoi se auzi o bătaie în ușă. Proprietăreasa intră, minată de o curiozitate legitimă.

— *Madame* e bolnavă? începu proprietăreasa discuția.

Sophia refuză orice ofertă de mâncare și îngrijire.

— *Madame* știe, fără îndoială, că *monsieur* a plecat?

— A achitat nota? întrebă Sophia fără ocol.

— Da, desigur, *madame*, până mâine. Deci *madame* au are nevoie de nimic?

— Dacă ești bună să stingi luminarea, zise Sophia.

Așadar, o părăsise!

„Și toate astea, se gândi ea, ascultând pe întuneric zarva neîncetată a străzii, pentru că mama și Constance au ținut să vadă elefantul, și eu a trebuit să mă duc în odaia tatii! Oh. dacă nu l-aș fi zărit de la fereastra salonului!”

Iv

Petrecu o noapte de suferințe fizice, agravate de larma neîncetată, plină de veselie a străzii. Își spunea

mereu: „Sunt singură acum, și cred că o să mă îmbolnăvesc. De fapt, sunt bolnavă”. Se vedea murind la Paris, și auzea vorbele de simpatie facilă și de curiozitate formală, trezite de vederea cadavrului unei femei străine într-un mic hotel din Paris. Nervii ei torturați ajunseră să zvâcnească la cel mai mic sunet; cu mintea chinuită, se crispa în așteptarea intensă și dureroasă a următorului zgomot, care când venea îi sporea chinul și îi scădea tăria de a-ți mai suporta. Noaptea se târî încet, parcă fără sfârșit, până, se iviră zorile; la început abia putea desluși fereastra, dar până la urmă ajunse să citească cuvântul „Bock” pe bucățica roșie de hârtie care se legănase toată noaptea pe oceanul cuverturii. Era încredințată că nu va mai dormi niciodată. Nu se putea închipui dormind; și deodată o surprinse un zgomot care părea să fie în discordanță cu restul impresiilor. Era o bătaie în ușă, Cu o tresărire, își dădu seama că adormise.

— Intră, murmură ea.

Intră servitorul cu jacheta de alpaca. Fata lui de ceară exprima o compătimire posacă. Se apropie de pat fără zgomot – nu părea să aibă niciuna din caracteristicile unui om, ci ale unei creaturi cu totul misterioase și diferite – și îi întinse cu mâna-i cenușie o carte de vizită.

Era cartea de vizită a lui Chirac.

— *Monsieur* a întrebat de *monsieur*, zise servitorul. Și apoi, fiindcă *monsieur* a plecat, a cerut s-o vadă pe *madame*. Spune că e ceva foarte important.

Inima îi bătu mai tare, puțin speriată, dar și puțin ușurată că avea prilejul să vorbească cu cineva cunoscut, încercă să raționeze.

— Cât e ceasul? întrebă ea.

— Unsprezece, *madame*.

Era ceva neașteptat. Faptul că era unsprezece îi zdruncină ultimele rămășițe de încredere în sine. Cum

putea să fie unsprezece, când abia se crăpase de ziuă?

— Spune că e ceva foarte important, repetă servitorul, imperturbabil și solemn. Poate *madame* să-l primească o clipă?

Împărțită între resemnare și așteptare, zise:

— Da.

— Prea bine, *madame*, zise servitorul, dispărând fără zgomot.

Sophia se ridică în capul oaselor și reuși să-și tragă de pe scaun capotul și să și-l pună în jurul umerilor. Apoi, răzbită de slăbiciune, se lăsă iar pe spate; își simțea bolnav atât trupul cât și sufletul. N-ar fi vrut să-l primească pe Chirac în dormitor, și mai ales în dormitorul acela. Dar hotelul n-avea salon de primire, cu excepția sălii de mâncare, care după ora unsprezece era ocupată. Și-apoi, nici nu se putea scula din pat. Da, în general îi făcea plăcere să-l vadă pe Chirac. Era într-un fel singura ei cunoștință, de fapt singurul om de pe continent pe care putea, fără exagerare, să-l socotească prieten, împreună cu Gerald rătăcise încoace și-ncolo, trecând superficial peste adevărata viață a popoarelor, fără să pătrundă vreodată în ea. Nu-și găseau nicăieri vreun loc, pentru că nu-și făcuseră niciunul. Cu excepția lui Chirac, pe care e în timpi are de afaceri îl aruncase în calea lui Gerald cu ani în urmă, nu aveau nicio relație socială. Gerald nu era omul care să-și facă prieteni; nu părea să aibă nevoie de prieteni, sau în orice caz nu le simțea lipsa. Dar, cum întâmplarea i-l scosese în cale pe Chirac, păstrase legătura ori de câte ori venea la Paris. Sophia, firește, nu putuse să scape de singurătatea impusă de viața în hoteluri. De la căsătorie nu avusese nici o singură prietenă căreia să i se destăinuiască. Doar cu Chirac, o dată sau de două ori se simțise. mai apropiată, și admirația pe care i-o purta trezise întotdeauna în ea dorința de a-i plăcea.

Precedat de servitor, Chirac intră grăbit în odaie, cu un aer stingherit și neliniștit, Când o văzu întinsă pe spate, cu obrajii aprinși, cu părul răvășii, printre panglicile de mătase ale capotului care doar ele, prin grația lor, mai luminau aspectul jalnic al încăperii, neliniștea păru să-i crească.

— Dragă *madame*, toate scuzele mele! bâigui el și, apropiindu-se repede de pat, îi sărută mâna – o ușoară atingere cu buzele, după cum îi era obiceiul. Ești bolnavă?

— Am o migrenă. Îl cauți pe Gerald

— Da, zise el sfios. Mi-a făgăduit...

— M-a părăsit, îl întrerupse Sophia cu glas slab și Obosit; și închise ochii când rosti aceste cuvinte.

— Te-a părăsit?

Chirac aruncă repede o privire în jur ca să se asigure că servitorul ieșise din odaie.

— M-a părăsit! M-a abandonat! Aseară!

— Nu-i cu putință! șopti el.

Sophia încuviință din cap. Simțea că-i putea spune tot. Ca orice persoană rezervată, uneori devenea brusc expansivă.

— Vorbești serios? întrebă el.

— Cât se poate de serios.

— Și dumneata ești bolnavă! Ah, mizerabilul! Ah, mizerabilul! Nemaipomenit! și nu înceta să gesticuleze cu pălăria.

— Ce voiai de la el, Chirac? întrebă Sophia pe un *ton* confidențial.

— Ei bine, zise Chirac, nu cumva știi unde s-a dus?

— Nu. Ce voiai de la el? stăruia ea.

Chirac părea foarte nervos. Se frământa. Ea bănuia că, deși plin de simpatie pentru situația ei, avea preocupările și grijile lui. Se simți dispusă să lase deocamdată la o parte situația ei cu totul neobișnuită și să

discute scopul vizitei lui.

— Ei bine! A venit la mine ieri după-amiază în Rue du Croissant ca să împrumute niște bani.

Ea înțelese atunci unde se dusesese Gerald în după-amiaza zilei trecute.

— Nădăduiesc că nu i-ai împrumutat nimic, zise ea.

— Ei bine! Iată cum a fost. Mi-a spus că trebuia să primească cinci mii de franci ieri dimineață, dar că sosise o telegramă că banii nu vor ajunge decât astăzi. Și că avea nevoie imediat de cinci sute de franci. Nu aveam cinci sute de franci - și zâmbi trist, dând de înțeles că nu mânuia asemenea sume - dar am împrumutat de la casieria ziarului. Trebuie negreșit să-i restitui în dimineața asta. Soțul dumitale - și acum vocea îi sună din ce în ce mai gravă - spunea că va lua o trăsură și îmi va aduce banii imediat ce va sosi poșta de dimineață, cam pe la ora nouă. Iartă-mă că te deranjez cu asemenea...

Se întrerupse. Ea își dădea seama că era cu adevărat mâhnit că o „deranjează”, dar că împrejurările o cereau.

— La ziarul unde lucrez, murmură el, nu-i atât de ușor să... în fine...!

Gerald fusese într-adevăr, 1 a pământ”. Nu o mințise atunci când ea îl bănuise. Dar ce lipsit de caracter era! Din clipa când orice mijloc de a face rost în mod cinstit de bani dispăruse pentru totdeauna își frământase mintea cum să obțină bani necinstit. De fapt îi furase pur și simplu de la Chirac, ba mai mult, pusese în primejdie reputația și situația lui Chirac - ca un fel de răsplată pentru bunătatea lui! Și-apoi, de îndată ce se văzuse cu banii, își pierduse capul și cedase primei tentații prostești. Nu avea niciun simț al răspunderii, niciun scrupul. Cât despre chibzuință - oare nu riscase dizgrația definitivă și chiar închisoarea, pentru o sumă meschină pe care cu siguranță că o va toca în două sau trei zile? Da, nu se mai îndoia că Gerald nu se

va da înapoi de la nimic, de la absolut nimic.

— Nu știai că vine la mine? întrebă Chirac, trăgându-se de barbișonul castaniu, presărat cu fire cărunte.

— Nu, răspunse SoDhin.

— Dar zicea că l-ai rugat să-mi transmită toată prietenia dumată!

Și, zicând asta, dădu din cap de câteva ori, acceptând cu tristețe dar și cu candoare, ca un adevărat latin, adevărul gol-goluț asupra firii omenești – și împăcându-se imediat cu acest adevăr.

Sophia se revoltă în fața acestui nou amănunt, care părea să încununeze ticăloșia lui Gerald.

— Din fericire, am să-ți pot plăti eu. zise ea.

— Dar... încercă el să protesteze.

— Am destui bani.

Nu spuse asta ca să-l dezvinovățească pe Gerald, ci pur și simplu din amor-propriu. Nu voia ca-Chirac să creadă că era soția unui om lipsit de orice onoare. Și astfel îl acoperi pe Gerald cu o zdreanță de onoare, care nu lăsa să se vadă că o părăsise nu numai bolnavă, ci și în mizerie. Afirmatia ei părea ciudată dacă țineai seama că o părăsise în seara trecută – adică imediat după ce împrumutase bani de la Chirac. Dar Chirac nu stătu să analizeze afirmația ei.

— Poate că are de gând să-mi trimită banii. S-ar putea să fie chiar acum la ziar...

— Nu, vorbi Sophia răspicat. A plecat. Te rog, coboară jos și așteaptă-mă. O să mergem până la agenția Cook. Căci am bani englezești.

— La agenției Cook? repetă el. (Acest nume, atât de atotputernic azi. avea pe atunci prea puțină însemnătate.) Dar ești bolnavă. Nu poți...

— Mă simt mai bine.

Într-adevăr, se simțea mai bine. Sau mai-curând nu simțea nimic decât puterea hotărârii de a izgoni grija și

chinurile de pe fruntea melancolică a lui Chirac. Rușinea în fața mârșăviei făcute unui prieten trezi noi forțe în ea. Se îmbracă cu greu, torturată de suferințe care, totuși, nu aveau mai multă realitate decât un coșmar. Căută într-un loc unde nici chiar un soț curios nu s-ar fi gândit să se uite și apoi, cu greu, cobori scările lungi, ținându-se de balustradă, care se învârtel în jurul ei trăgând toată scara după ea... La urma urmei, își zise ea, nu se poate să fiu serios bolnavă, căci n-aș fi fost în stare să mă scol și să ies. În zori nici nu xni-aș fi închipuit că o să pot Nu cred că sunt atât de bolnavă pe cât îmi închipuisem

În vestibul văzu fața lui Chirac luminându-se la vederea ei, căci acum începuse să spere că avea să fie salvat.

— Permite-mi...

— Mă simt bine, zâmbi ea, clătinându-se. Cheamă o trăsură.

Se gândi deodată că ar fi putut foarte bine să-i dea banii în bancnote englezești; ar fi putut să-i schimbe și el. Dar nu-i trecuse prin cap. Creierul nu voia să-i funcționeze. Visa și era trează în același timp.

Chirac o ajută să se urce în trăsură.

V

În *le hareau de cheinge*⁵ se găsea un mic grup de englezi, cu chipuri naive, romantice și oneste, cu totul diferite de cele de afară, din stradă. Nici urmă de corupție pe fețele acelea, doar un fel de sinceritate uimită și copilărească, care nu prea era la locul ei acolo, pierdută într-o țară parcă clin altă epocă! Sophiei îi plăcea aspectul lor de turiști și hainele lor simple și urâte. Deodată i se făcu dor de Anglia, îi fu tare dor o clipă și se lăsă în voia nostalgiei care o cuprinsese.

Funcționarul englez din dosul barelor de bronz îi luă

5 Birou de schimb (ir.)

bancnotele și le examină cu atenție, una câte una. Ea îl privea, nefiind pe deplin convinsă de realitatea lui. – și se gândi vag la dimineața aceea detestabilă când îi scosese lui Gerald banii din buzunar. Îi era milă de simpla, neștiutoarea Sophie din zilele acelea, de acea. Sophie care mai avea câteva iluzii ridicole despre caracterul lui Gerald. De atunci fusese de multe ori ispitită să cheltuiască din acești bani, dar rezistase mereu tentației, spunându-și că va veni o vreme când va avea mai mare nevoie. Vremea aceea venise. Era mândră de tăria ei, de puterea voinței care o făcuse să nu se atingă de bani. Funcționarul îi aruncă o privire pătrunzătoare, și apoi o întreabă în ce fel de bancnote voia banii franțuzești. Văzu bancnotele căzând una după alta pe ghișeu, pe măsură ce funcționarul le despărțea, cu un fâșâit sec de hârtie.

Chirac era lângă ea.

— E de-ajuns? întreabă ea, după ce împinse spre el cinci hârtii de câte o sută de franci.

— Nu știu cum să-ți mulțumesc, zise el luând banii. Crede-mă...

Bucuria lui era imensă. Avusese un șoc și se pierduse cu firea, iar acum vedea că primejdia trecuse. Putea să se întoarcă la ziar și să-i arunce casierului banii cu un gest princiar și nepăsător, ca și cum ar fi spus: „Când e vorba de englezi, nu trebuie să ai nicio grijă!” Dar mai întâi o va conduce pe Sophiar la hotel. Ea refuză – nu știa nici ea de ce, căci Chirac era singurul ei sprijin moral în întreaga Franță. Dar el stăruie, și atunci cedă. Și astfel întoarse spatele, cu regret, acelei mici oaze englezești din Sahara Parisului, și porni clătinându-se pe picioare spre birjă.

Acum, după ce făcuse ce avea de făcut, nu se mai simțea stăpână pe trupul ei și se rezemă pe pernele trăsurii, moale și inertă. Chirac se sperie de«binelea. Nu vorbea, dar privea din când în când la ea cu ochii plini de

teamă. Sophiei i se părea că trăsura plutește pe valuri, peste abisuri adânci. Apoi simți o mare greutate pe umăr; își pierduse cunoștința și se prăvălise peste Chirac.

CAPITOLUL V

FRIGURI

I

Se trezi în pat, într-o odăiță întunecoasă, cu draperiile trase la fereastră; o boare de lumină se filtra prin perdeluța de dantelă *écru*, dându-i o nuanță argintie. Un bărbat stătea în picioare lângă pat – dar nu era Chirac.

— *Madame*, spuse acest bărbat cu o fermitate amabilă și rostind vocalele cu o puritate fermecător de exagerată. Te-ai îmbolnăvit de friguri intestinale. Am avut și eu. Va trebui să fii îmbăiată foarte des. Trebuie să te rog să nu te împotrivești, să fii înțelegătoare.

Ea nu-i răspunse. Nu-i trecu prin minte să-i răspundă. Dar se gândi că doctorul – nu putea să nu fie doctor – îi exagera cazul. Se simțea mai bine decât se simțise în ultimele două zile. Totuși, nu voia să se miște, și n-o interesa ce se petrecea în jurul ei. Rămase liniștită.

O femeie într-un *déshabillé* destul de cochet o cerceta cu un ochi expert.

Mai târziu, Sophia avu impresia că se află din nou pe bancheta pe care se legănase în trăsură; dar acum se afla sub apă, într-un abis marin, cumplit de adânc; și zgomotele lumii exterioare ajungeau până la ea prin apă, într-un fel brusc și straniu. Niște mâini o apucau și o trăgeau clin grota subacvatică spre noi spaime. La un moment dat observă lângă pat o cadă, și apoi-fu cufundată în ea. Apa era rece ca gheața. După aceea, lucrurile din jur deveniră o vreme mai clare, mai precise. Știa din frânturile de conversație pe care le auzea că o cufundau în cada cu apă rece de lângă patul ei la fiecare trei ore, zi și noapte, și că rămânea în apă zece minute. Totdeauna, înainte de baie, i

se dădea să bea un pahar de vin, și uneori încă un pahar în timp ce era în cadă. În afară de vin și uneori de câte o ceașcă de supă, nu mânca nimic și nici nu avea poftă de nimic. Se obișnuia cu acest uimitor fel de viață, cu această transformare a zilelor și a nopților într-o monotonă și nesfârșită repetiție a aceluiași ritual, în aceleași împrejurări și exact în același loc. Apoi urmă o perioadă în timpul căreia se împotrivi să fie trezită neîncetat pentru această plicticoasă cufundare în apă. Până și în vis se împotrivea. I se părea uneori că treceau zile lungi când nu era vârată în cada cu apă rece, când toate fenomenele exterioare se întrețesau în mod uimitor cu lucruri despre care știa că sunt doar închipuiri. Și atunci, starea deznădăjduită în care se afla

O copleși. Simțea că e într-o situație disperată. Știa că e pe moarte. Era extrem de nefericită, nu pentru că avea să moară, ci pentru că vălurile simțurilor erau atât de confuze, atât de exasperante, iar trupul ei vlăguit era prea stors de boală. Avea certitudinea că va muri. Strigă să

I se aducă foarfeci. Voia să-și taie părul, ca să-i trimită jumătate Constancei și jumătate mamei ei, în pachete separate. Ținea să fie în pachete separate. Dar nimeni nu-i aduse foarfeci. Se rugă, umilă, apoi începu să strige semeață, furioasă, dar nimeni nu-i satisfăc-u dorința. I se părea groaznic că tot părul ei va dispărea odată cu ea în mormânt, în timp ce Constanța și mama ei nu vor avea nimic care să le amintească de ea, nicio amintire concretă a frumuseții ei. Apoi se luptă pentru foarfeci. Se agăță ele cineva – tot prin vălurile acelea înșelătoare – care o vâra în cada de lângă pat, și se luptă cu frenezie. I se părea că se lupta cu femeia cea grasă care cinase la restaurantul „Sylvain” cu englezul artăgos, cu patru ani în urmă. Nu putea să scape de impresie, deși știa că e absurd...

Mult timp după aceea – i se păru un secol – o văzu cu

adevărat și fără putință de îndoială pe femeia aceea stând lângă patul ei, și femeia plângea.

— De ce plângi? o întreabă Sophia, mirată.

Îi răspunse o altă femeie, mai tâmiră, care stătea îi picioare la capătul patului:

— Bine faci că întrebi! Nu știi că ai] ovit-o, în timpul delirului, când ai cerut cu atâta furie să ți se dea foarfeci.

Femeia cea grasă îi zâmbi, cu lacrimile pe obraji, și Sophia plânse de remușc-are. Femeia cea grasă părea bătrână, vlăguită și neîngrijită. Cealaltă era mult mai tânără. Sophia nu-și dădu osteneala să le întrebe cine erau.

Această mică conversație formă un scurt interludiu în mijlocul delirului, care o cuprinse apoi din nou și deformă iarăși totul. Acum însă nu se mai gândi că avea să moară.

Într-o bună zi, mintea i se limpezi. Era sigură că adormise dimineața și nu se mai trezise până seara. De atunci nu mai fu cufundată în cada cu apă rece.

— Mi-am făcut baia? întreabă ea.

Doctorul era cel care îi răspunse.

— Nu, zise el, s-a sfârșit cu băile.

Înțelese, după fața lui, că era în afară de orice pericol. Ba mai mult, simțea ceva nou în trup, ca și cum izvorul energiei fizice, mult timp secăt, reîncepuse să curgă - foarte încet, picurând doar. Era o renaștere. Nu se bucura, dar trupul i se bucura; căci trupul își avea existența lui proprie.

Acum era lăsată adesea singură în odaie. La piciorul patului, în dreapta, era un pian din lemn de nuc, iar în stânga o consolă cu o oglindă mare. Ar fi vrut să se privească în oglindă. Dar era prea departe. Încercă să se ridice în capul oaselor, dar nu izbuti. Nădăjduia că într-o zi va fi în stare să ajungă până la oglindă. Nu spuse însă o vorbă despre intenția ei nici uneia din cele două femei.

Adesea, acestea ședeau în odaie, pălăvrăgind. Sophia află că femeia cea grasă se numea doamna Foucault, și cealaltă Laurence. Uneori Laurence îi spunea Aimée doamnei Foucault, dar de obicei era mai formalistă. Doamna Foucault o striga pe cealaltă Laurence

Curiozitatea Sophiei se trezi din nou. Dar nu putu afla nimic precis despre locul unde se afla, decât că locuința era în Rue Bréda, dincolo de Rue Notredame-de-Lorette. își aminti vag că strada avea o reputație foarte proastă. Se pare că, în ziua când ieșise cu Chirac, capătul de sus al străzii Notredame-de-Lorette fusese închis pentru reparații - (de asta își amintea) - și că birjarul cotise pe Rue Bréda ca să facă un ocol, și că tocmai în fața casei doamnei Foucault își pierduse cunoștința. Doamna Foucault se urca exact atunci într-o trăsură, dar îi spusese lui Cili rac s-o ducă în casă, și un polițist îi dăduse ajutor. Apoi, când venise doctorul, acesta spusese că nu trebuia mișcată, decât eventual pentru a fi internată la spital; clar atât doamna Foucault cât și Laurence n-ar fi îngăduit pentru nimic în lume ca o prietenă a lui Chirac să cunoască ororile spitalelor pariziene. Amândouă le cunoșteau bine, doamna Foucault ca fostă pacientă, iar Laurence ca fostă infirmieră...

Chirac era acum plecat. Femeile spuneau ceva despre un război.

— Cât de bune ați fost cu mine! murmură Sophia, cu ochii umezi.

Dar, cu un gest, ele o făcură să tacă. N-avea voie să vorbească. Păreau că nu mai au nimic să-i povestească, îi spuseră totuși că Chirac se va întoarce poate curând, și că va sta atunci de vorbă cu el. Se vedea că amândouă țineau la Chirac. Spuneau adesea că era un băiat fermecător.

Puțin câte puțin, Sophia înțelese cât de mult durase boala ei, și cât de gravă fusese; în același timp își dădea

seama de nemărginitul devotament al celor două femei., de ciudătenia vieții lor, și de propria ei slăbiciune. Văzu că femeile astea țineau la ea, și nu înțelege de ce, căci nu făcuse nimic pentru ele, iar ele făceau atâta pentru ea. Nu învățase până atunci că te atașezi de cineva nu când primești, ci când dăruiești ceva.

În ceea ce o privește, Sophia nu se gândea decât la un lucru: cum să poată ajunge până la oglindă. Toate gândurile, toate planurile îi erau la fel de amănunțite ca ale unui deținut pregătindu-se să evadeze dintr-o fortăreață. La prima încercare dădu greș. La a doua însă reuși. Deși nu putea sta în picioare nesprijinită, izbuti, ținându-se de pat, să ajungă la un scaun și apoi împingând scaunul în fața ei, se apropie de oglindă. Încercarea fu o întreagă aventură, palpitantă și teribilă. Apoi își văzu fața în oglindă: albă, neînchipuit de suptă, cu ochii mari și o privire rătăcită, hămesită; și trupul îi era gheboșit ca al unei babe. Era o imagine dureroasă, cumplită. Însăpăimântată, se trase înapoi, și nedibuind bine scaunul, se prăbuși la pământ. Nu se putu ridica, și spre supărarea celor două paznice ale ei fu găsită acolo, într-o stare jalnică. Imaginea feței îi arătase mgi bine decât orice cât de gravă era boala de care suferea. În timp ce femeile îi ridicau trupul inert și o culcau la loc în pat, ea se gândi: „Ce ciudată e viața mea! * Căci era convinsă că ar fi trebuit să lucreze pălării în atelierul magazinului din Bursley, în loc să se afle într-o încăpere misterioasă, cu draperii la fereastră, în Paris.

Îi

Într-o zi doamna Foucault bătu la ușa Sophiei (ciocănitul în ușă era unul din indiciile că Sophia, acum convalescentă, fusese repusă în drepturile ei de persoană sănătoasă) și strigă:

— *Madame, o să te lăsăm singură câțeva vreme.*

— Poftim înăuntru, zise Sophia, care ședea într-un fotoliu și citea.

Doamna Foucault deschise ușa.

— O să te lăsăm singură câtăva vreme, repetă ea pe un ton confidențial, contrastând violent cu felul cum strigase clin dosul ușii.

Sophia încuviință din cap și surâse, iar doamna Foucault încuviință și ea și surâse. Dar chipul își reluă expresia îngrijorată.

— Azi se însoară fratele slujnicei, și ea m-a rugat să-i dau libere două zile - ce vrei să fac? Doamna Laurence e plecată în oraș. Și trebuie să plec și eu. E ora patru. Mă întorc la șase precis. Așa că...

— Foarte bine, consimți Sophia.

Se uită cu curiozitate la doamna Foucault, care se fardase și se aranjase cu grijă pentru a ieși în oraș; își pusese o rochie de mătase galbenă cu desene albastre, mănuși de un galben deschis, o bonetică albastră și o umbreluță albă nu mai largă decât umerii ei. Obrajii, buzele și ochii fuseseră subliniați din belșug cu ruj, pudră sau rimei. Și mijlocul cam gros fusese strâr. **s** cu multă știință într-un cordon care cobora sub talie, degajând astfel bustul uriaș. Efectul general merita efortul făcut. Toaleta nu o întinerea pe doamna Foucault, dar aproape că o scuza pentru crima de a avea mai mult de patruzeci de ani, de a fi grasă, zbârcită și trecută. Era una din acele înfrângeri care se transformă în triumf.

— Arăți foarte șic -, zise Sophia, exprimându-și admirația.

— Ah! făcu doamna Foucault, ridicând din umeri cu un gest plin de dezamăgiri. Șic! Ce mai contează?

Dar era încântată.

Ușa de la intrare se trânti. Sophia, singură pentru prima dată în casa în care fusese adusă după ce-și

pierduse cunoștința și pe care de atunci n-o mai părăsise, avea sentimentul tulburător de a fi înconjurată de odăi misterioase, de lucruri misterioase. Încercă să citească mai departe, dar frazele nu mai aveau niciun sens. Se ridică – putea acum să umble puțin – și se uită pe fereastră, prin ochiurile perdelei de dantelă. Fereastra dădea spre curte, care se afla undeva jos, cam la cinci metri sub ea. Un zid scund despărțea curtea de cea a casei vecine. Și ferestrele celor două case, care nu se deosebeau decât prin nuanțele diferite ale vopselii lor galbene, se înălțau în șiruri după șiruri, la fiecare etaj, până unde putea vedea Sophia. Își lipi obrazul de geam. și își aminti de piața St. Luke din copilăria ei; și la fel cum acolo, de la fereastra atelierului, nu putea vedea trotuarul chiar dacă își lipea fața de geam, tot astfel și aici nu putea vedea acoperișul; curtea era ca fundul unui puț. Ferestrele nu aveau sfârșit; putea număra șase etaje, clar pervazurile celui de-al șaptelea formau limita vederii ei. Toate ferestrele aveau draperii grele, pa și cele din odaia ei. Câteva din cele de la etajele superioare aveau obloane verzi. Aproape niciun zgomot! În afară, ca și înăuntrul apartamentului doamnei Foucault, domnea misterul. Sophia zări o mină fără trup trăgând o perdea și dispărând imediat. Pe un pervaz al casei vecine, văzu o păsărică verde într-o mică colivie. O femeie, probabil portăreasa, apăru în curte, așeză o glastră într-un colț luminat de razele soarelui câteva ceasuri după-amiaza, și dispăru iar. Apoi Sophia auzi pe undeva sunetul unui pian. Atât. Sentimentul unor existențe tainice și stranii, desfășurându-se în dosul ferestrelor acoperite, senzația că viața omanirii pulsa pretutindeni în jurul ei o apăsă pe suflet – deși n-ar fi putut spune că era o apăsare grea. Spectacolul din jur o făcu să privească cu mă: multă toleranță spectacolul existenței; tristețea îi deveni aproape o plăcere voluptuoasă. Și atmosfera aceasta o readuse în

sinea ei, într-o contemplare a realității fundamentale a Sophiei Scales, fostă Sophia Baines.

Privi iar odaia, cu urmele lăsate de cadă pe podeaua de lângă pat, cu pianul acoperit cu o husă, rămânând tot timpul închis, și cu cele două geamantane ale ei, umplând colțul de lângă ușă. Se gândi să se uite prin geamantane, pe care Chirac sau altcineva le adusese probabil de la hotel. Pe unul dintre ele se afla geanta ei, legată cu o panglică veche, sigilată în mod ostentativ! Cât de comici erau francezii aceștia, când voiau să pară serioși! Scoase toate lucrurile din geamantane, cercetându-le cu de-amănuntul și amintindu-și de diferitele împrejurări în care le căpătase. Apoi le puse cu grijă la loc, cu mintea plină de amintirile proaspăt trezite.

Suspină îi & încându-se de jos. O pendulă bătu într-o odaie alăturată. Părea s-o invite la noi descoperiri. Nu mai fusese în niciuna din odăile apartamentului. Nu știa ce mai era în apartament, decât după zgomote. Căci niciuna dintre cele două femei nu i-l descrisese vreodată, și - retiind că Sophia nu putea ieși din casă - nu se gândise că ar avea chef să părăsească odaia.

Deschise ușa și aruncă o privire de-a lungul coridorului întunecat, pe care-l mai văzuse. Știa că bucătăria se afla lângă odaia ei, și că alături de bucătărie era ușa de intrare. De cealaltă parte a coridorului se găseau patru uși duble. Se duse la ușa din fața odăii ei și apasă clanța, dar ușa era încuiată; același lucru cu ușa următoare. A treia însă se deschise, și se pomeni într-un dormitor mare, cu trei ferestre ce dădeau spre stradă. Își dădu seama că a doua din ușile pe care nu reușise să le deschidă dădea tot în aceeași cameră. Între cele două uși era un pat larg, iar în fața ferestrei din mijloc se afla o măsuță de toaletă. În stânga patului, ascunzând pe jumătate ușa încuiată, văzu un paravan mare. Pe polița de

marmură a căminului, reflectându-se într-o uriașă oglindă ce ajungea până la cornișa ornamentată, se afla o pendulă aurită de bazalt, cu brelocuri asortate. În partea cealaltă a odăii era o canapea mare. Pe dușumeaua de stejar lustruit, era întinsă de fiecare parte a patului câte o blană de urs. La piciorul patului văzu un mic birou, cu o sticlură de cerneală pe el. Pe pereți erau atârinate câteva stampe și gravuri colorate - ca de pildă Louis Philippe și familia regală, sau niște muribunzi pe o plută. Prima impresie pe care i-o făcu această cameră fu de splendoare sumbră. Totul avea aerul că este bogat ornamentat, drapat, încrustat, gravat, împletit, brodat - într-un chip plin de grandoare. Draperiile de un roșu închis ale patului cădeau din rozete masive în falduri maiestuoase. Cuvertura era acoperită de dantelă. Perdelele ferestrei erau mult mai ample decât părea, să fie nevoie, având în față alte perdeluțe, cu ciucuri și pliseuri. Canapeaua verde, ca și pernele de satin, era încărcată cu broderii aplicate. Candelabrul ce atârna din mijlocul tavanului, cu o mulțime de cupidonii ținând ghirlande, era o risipă strălucitoare de aur și cristale: când Sophia călcă pe o anumită scândură de pe dușumea, cristalele scoaseră un clinchet ușor. Scaunele cu tăblia de trestie erau complet aurite. Totul făcea un efect de spațiu larg. Și așezarea patului între cele două uși duble, cu cele trei ferestre în față, și celelalte uși comunicând de fiecare parte cu alte încăperi, sporeau impresia de admirabilă simetrie.

Sophia, care avea însă privirea ascuțită a celui crescut în tradițiile unei modestii atât de mândre încât disprețuiește ostentația, cercetă repede totul și condamnă acele detalii inutile care imitau luxul. Constată că nimic din ce era în cameră nu putea fi socotit „de bună calitate”. Iar în piața St. Luke, „de bună calitate” însemna bine lucrat, durabil, fără pretenții. Toate lucrurile de aici erau

ieftine, ȕipătoare și ponosite; toată mobila era crăpată, strâmbă sau hodorogită. Pendula arăta douăsprezece și cinci la ora cinci. În plus, totul era prăfuit, în afară doar de locurile unde chiar și cea mai superficială curățenie n-ar fi putut lăsa praf. În cutele mai întunecoase ale draperiilor praful zăcea într-un strat gros. Sophia strâmbă din buze și instinctiv își ridică puțin capotul. Îi veni în minte una din vorbele mamei ei: „Lucru făcut de mântuială”. Și apoi alta: „Dacă vrei să lași murdărie, las-o acolo unde toți pot s-o vadă, nu prin colțuri”.

Aruncă o privire în dosul paravanului și întregul talmeș-balmeș al unui *cabinet de toilette* i se înfățișă ochilor: o amestecătură respingătoare de apă murdară „vase și rufe nespălate, perii, bureți, pudre și paste. Hainele erau atârinate în dezordine pe cuie grosolane; printre ele recunoscui un halat al doamnei Foucault și, printre hainele mai noi, văzu pelerina de un roșu ȕipător, acum ponosită, în care o zărise pentru prima dată pe doamna Foucault. Deci, asta era camera doamnei Foucault! Acesta era lăcașul de unde ieșea femeia elegantă, murdăria din care răsărea floarea aceea matură!

De aici trecu direct în altă odaie, care avea obloanele trase, fiind în semiîntuneric. Era tot un dormitor, ceva mai mic decât cel din mijloc, doar cu o singură fereastră, dar mobilat cu aceeași opulență dubioasă. Praful acoperea totul și pe dușumeaua prăfuită se vedeau mici urme de pași. În fund era o ușită tapetată la fel ca peretele, și în dosul acestei uși se găsea un *cabinet de toilette*, fără niciun fel de lumină sau aerisire; nici odaia și nici toaleta nu purtau vreun semn că ar fi fost locuite. Trecu din nou prin dormitorul principal și găsi încă o odaie, simetrică cu cea de-a doua; aceasta, bine luminată, se afla într-o stare de extremă dezordine; patul, cu două rânduri de perne, nici măcar nu fusese strâns; haine și prosoape zăceau pe

toate mobilele; pe podea erau împrăștiți pantofi, iar pe o sfoară întinsă în dreptul ferestrei atârna un singur ciorap alb, vid. În fund se găsea un *cabinet de toilette*, la fel de întunecos ca și celălalt, o amestecătură de obiecte urât mirositoare, ale căror forme familiare se conturau vag, sinistru în întunericul dens. Sophia se întoarse, cu dezgustul îndreptățit al celui pregătit să privească lumea cu candoarea și simplitatea unui copil. Murdăria ascunsă o șoca la fel cum ar fi șocat-o și pe mama ei; cât despre fardurile de pe măsuța de toaletă, le disprețuia cu aceeași asprime cu care un sfânt tânăr, neîncercat de nicio ispită, disprețuiește slăbiciunea morală.

Se gândi la viața stranie, plină de lăncezeală a celor două femei, ale căror ceasuri păreau să „se scurgă zadarnic, fără nicio noimă. De fapt, nu văzuse nimic cu ochii ei; dar de la începutul convalescenței, urechile ei prinseseră câte ceva, și putea să facă legătura între cele auzite. Până la prânz nu se auzea niciun zgomot în apartament, în afară de bucătărie. Apoi începeau sunete și mirosuri vagi. Pe la ora unu, doamna Foucault, cu ținuta în dezordine, venea s-o întrebe dacă slujnica îi adusese tot ce-i trebuia. Apoi mirosurile din bucătărie se înteteau; se auzea sunând clopoțelul; frânturi de conversație răzbăteau prin ușile întredeschise; uneori câte un glas de bărbat sau un pas greu; apoi aroma de cafea; alteori câte un sărut, ușa de la intrare trântită, foșnetul unor haine periate sau un covor scuturat; în fine, câte un țipăt ușor la vreun mic accident domestic. Laurence, în halat, stătea tolănită în odaia Sophiei, nespălată, cu înfățișarea neîngrijită, dar cu o curioasă politețe rigidă, bându-și cafeaua. Rămâneau așa, doar în capot, până pe la ora trei, când Laurence spunea, ca și cum s-ar fi pregătit pentru un efort uriaș și neobișnuit: „Trebuie să fiu îmbrăcată la cinci. Nu mai am nicio clipă de pierdut”. Adesea doamna Foucault nu se

îmbrăca deloc, și se ducea la culcare imediat după cină, spunând că nu știe ce-i cu ea, dar e vlăguită. Și-apoi, slujnica se retrăgea în odăița ei de la etajul șapte și se făcea liniște; doar din când în când, foșnete ușoare de pași se auzeau în miez de noapte sau și mai târziu. O dată sau de două ori, prin crăpăturile ușii, Sophia zărise lumină la două noaptea, înainte de ivirea zorilor.

Și totuși, aceste două femei îi salvaseră viața, o vârâseră într-o cadă cu apă rece la fiecare trei ceasuri, zi și noapte, timp de săptămâni întregi! Era cu neputință ca după toate astea să le disprețuiască pentru că trândăvesc și flecăresc în capot; era cu neputință să le disprețuiască pentru indiferent ce! Dar Sophia, care moștenise

O fire tare, hotărâtă, le desconsidera, socotindu-le niște sărmane ființe. Le invidia doar pentru atitudinea lor politicoasă față de ea, care părea să devină tot mai demnă și mai distantă pe măsură ce sănătatea i se îmbunătățea.

I se adresau cu „*Madame*”, cu o intonație din ce în ce mai respectuoasă. Parcă se scuza în fața ei.

Cutreieră tot apartamentul cercetând fiecare ungher; dar nu mai descoperi alte camere, nimic altceva decât un dulap mare plin cu rochiile doamnei Foucault. Apoi se întoarse în dormitorul cel mare și se desfătă privind tumultul și larma străzii în pantă, tânjind vag după vigoare și după libertatea de a trăi în locuri largi, sănătoase. Se hotărî ca de a doua zi să se îmbrace „cuvincios” și să nu mai poarte niciodată capot; capotul, împreună cu tot ce reprezenta el, o dezgusta. Și în timp ce se uita, încetă să mai vadă strada, și în închipuire îi apărură agenția Cook, și Chirac ajutând-o să se urce în trăsură. Unde o fi Chirac? De ce o fi adus-o în casa asta imposibilă? Ce urmărise oare?... Dar ar fi putut să procedeze altfel? făcuse singurul lucru ce se putea face... Întâmplarea!... Întâmplarea! Și de ce casa era imposibilă? Oare vreun loc era mai imposibil

decât altul?... Și când te gândești că totul se datora faptului că fugise de acasă cu Gerald. Era uimitor cât de rar se gândea la Gerald. Dispăruse din viața ei la fel cum intrase – nebunește, într-un mod absurd. Se întrebă care va fi următorul stadiu al vieții ei. Îi era cu neputință să prevadă. Poate că Gerald murea acum de foame, sau era la pușcărie... Pfui! Exclamația exprima disprețul ei total față de Gerald și față de o tânără fată pe nume Sophia, care îl socotise cândva modelul ideal al bărbatului. Pfui 1

O trăsură ce se opri în fața casei o trezi din visare. Doamna Foucault, împreună cu un bărbat mult mai tânăr decât ea, se dădură jos din trăsură. Sophia fugi în odaia ei. La urma urmei, spionând prin odăile altora săvârșea o faptă de neiertat. Se trânti pe pat și luă o carte în mână, pentru cazul când doamna Foucault ar intra îrs odaie.

III

Seara chiar după căderea nopții, Sophia, stând în pat, auzi din odaia doamnei Foucault, larmă de glasuri răstite și tăioase. Nimic, în afară de cină, nu se petrecuse de când sosise doamna Foucault împreună cu bărbatul cel tânăr. Cei doi cinaseră neceremonios în dormitor cu ceva pregătit de doamna Foucault, care îi adusese apoi ea însăși Sophiei o cină frugală, ca pentru o bolnavă. Mirosul mâncărilor plutea încă în aer.

Discuția păru să devină tot mai aprinsă, iar apoi Sophia auzi suspine, întrerupte de câte o frază scurtă și tăioasă a bărbatului. Pe urmă ușa dormitorului se deschise brusc. „*J'en ai soupe!*” 1. exclamă bărbatul pe un ton dezgustat. „*Laisse-moi, je te prie!*” 2 După aceea se auzi un zgomot surd și înăbușit, ca de luptă, un pas rapid și trântitul violent al ușii de la intrare. Urmă apoi o lungă tăcere, întreruptă doar de suspine regulate. Sophia se întrebă când va înceta suspinul acela monoton.

— Ce s-a întâmplat? strigă ea din pat.

Suspinele se auziră mai tare, ca suspinele unui copil când își dă seama că a trezit simpatia cuiva și instinctiv

1 M-am săturat! (Fr.) * Lasă-mă în pace, te rog! (Fr.)

esa își întetește plânsul. În cele din urmă, Sophia se sculă și își puse pe ea capotul, deși se hotărâse să nu-l mai poarte niciodată.

Coridorul larg era luminat de o lămpiță cu gaz urât mirositoare, cu un glob roșu. Lumina blândă, misterioasă părea să învăluie coridorul într-o splendoare voluptuoasă, în asemenea măsură încât nu-ți venea să crezi că mirosul venea de la lampă. Chiar acolo, pe podea, zăcea doamna Foucault, o masă informă de dantele, pliseuri și corsete, cu părul castaniu despletit și răsfirat în jur. La prima vedere, această ființă cuprinsă de durere forma o imagine romantică impresionantă, și Sophia crezu o clipă că întâlnise, în sfârșit, viața pe un plan care să corespundă cu visurile ei romantice. Se simți impresionată, având un sentiment oarecum asemănător cu cel al unui om din clasa mijlocie când întâlnește un viconte. De la distanță, silueta aceea prosternată, cutremurată de suspine avea ceva impunător și senzațional. Aspectele tragice ale iubirii apăreau în ea vădite, într-un fel de frumusețe demnă. Dar când Sophia se aplecă peste doamna Foucault și o atinse, iluzia se risipi îndată; în loc de a fi de un patetism dramatic, femeia era doar ridicolă. Fața ei, devastată de lacrimi, nu putea suporta o cercetare atentă: era oribilă; nu ca o pictură, ci ca o paletă; sau ca desenele acelea făcute de pictori pe trotuare, și spălate apoi de o ploaie torențială. Numai pleoapele grele și umflate ar fi fost de ajuns să transforme orice față în ceva absurd; dar mai erau și alte amănunte, mult mai hidoase decât pleoapele. Și-apoi era nemaipomenit de grasă; carnea părea să i se reverse în toate părțile, din corsetul strâns până la sufocare. Și deasupra ghetelor - căci purta încă ghet

elegante, cu toc înalt, strânse cu șiret - pulpele îi izbucneau, umflate, în afară.

Această femeie între patruzeci și cincizeci de ani, mormânt obez al unei vulgare frumuseți moarte, nu mai avea dreptul la pasiuni, lacrimi și omagii, nici măcar ia lucruri mai mărunte din viață; n-avea dreptul să zacă în lumina aceea trandafirie, cu toată panoplia jartierelor cu panglicuțe și a seducției dantelate. Era o prostie; era rușinos. Ar fi trebuit să știe că doar tinerețea plină de proșteime are dreptul să apeleze la sentimente uitându-și de sine în chip indecent.

Cu aceste gânduri amestecate cu simpatie se aplecă frumoasa și zvelta Sophia peste doamna Foucault. Îi părea rău pentru proprietăreasa ei, dar în același timp o disprețuia și dezaproba durerea ei.

— Ce s-a întâmplat? întrebă ea calm.

— M-a părăsit! bâigui doamna Foucault. Și e ultimul. Nu mai am pe nimeni acum!

Se rostogoli în chipul cel mai grotesc, dând din picioare, cu o nouă izbucnire de plâns. Sophiei îi fu de-a dreptul rușine pentru ea.

— Vino și culcă-te în pat. Vino odată! zise ea, cu o nuanță de asprime. Nu trebuie să zaci întinsă aici.

Purtarea doamnei Foucault era cu adevărat scandaloașă. Sophia o ajută să se ridice și apoi o conduse spre dormitorul cel mare. Doamna Foucault se lăsă să cadă pe pat și Sophia o înveli cu cuvertura până la mijloc, acoperind oarecum revărsarea de cărnuri.

— Și acum, liniștește-te, te rog!

Lămpița de pe noptieră împrăstia și aici o lumină trandafirie, și, deși abajurul era crăpat, impresia generală era incontestabil romantică. Lumina cădea doar pe pernele patului larg și pe un mic semicerc de pe dușumea, restul rămânând în umbră. Doamna Foucault își îngropă capul în

perne. O tavă cu farfurii și pahare murdare și cu o sticlă ele vin apărea ca un amănunt pitoresc pe micul birou.

În ciuda recunoștinței sincere pe care o purta doamnei Foucauit pentru abnegația cu care o îngrijise cât fusese bolnavă, Sophiei nu-i prea plăcea proprietărea ei, și scena ele față o mânie teribil. Se gâneli cu groază că va trebui să adauge și grijile alteia la necazurile ei. Nu se împotrivi în sinea ei, pentru că-și clădea seama că n-ar putea să se simtă mai nenorocită decât era; dar dis plăcea această constrângere. Rațiunea îi spunea că ar trebui să-i fie milă de această femeie în vârstă, urâtă, dezagreabilă și lipsită de demnitate; dar inima se împotrivea; inima ei nu voia să știe nimic despre doamna Foucauit și nici să pătrundă în vreun fel în viața ei intimă.

— Nu mai am acum niciun prieten, îngăimă doamna Foucauit.

— Ba da, ai, zise Sophia pe un ton vesel. O ai pe doamna Laurence.

— Laurence - asta nu înseamnă un prieten. Știi ce vreau să spun.

— Și pe mine! Sunt prietena elumitale! zise Sophia, ascultând de glasul conștiinței.

— Ești foarte amabilă, răspunse doamna Foucauit, cu capul vârât în pernă. Dar știi ce vreau să spun.

Adevărul e că Sophia știa foarte bine ce voia ea să spună. Brusc, relațiile dintre ele se schimbaseră. Nu mai exista efortul legăturilor ceremonioase, ci doar sinceritatea pe care o aduce dezastrul. Urișa structură a fațadei pe care treptat o înălțaseră între ele se năruî.

265

— În viața mea nu m-am purtat urât cu vreun bărbat, scânci doamna Foucauit. Totdeauna am fost fată bună. Niciun bărbat n-ar putea spune că n-am fost fată bună. N-am fost niciodată ca celelalte. Toți o spuneau. Ah!

] g – Două vieți, vol. IX

dacă ai ști că am avut pe vremuri o casă pe Avenue de la Reine Hortense. Patru cai... Pe unul l-am vândut doamnei Musard... O cunoști pe doamna Musard... Dar e greu să pui ceva deoparte. Cu neputință! Ah! în '56 cheltuiam o sută de mii de franci pe an. Dar nu putea să dureze. Întotdeauna îmi spuneam: „Asta nu poate să dureze”. Întotdeauna am avut de gând... Dar ce vrei? M-am instalat aici și am împrumutat bani ca să plătesc mobila. Nu mi-a mai rămas nicio bijuterie. Bărbații sunt poltroni, toți! Am închiriat trei camere cu trei sute cincizeci de franci pe lună, cu pensiune și celelalte, și așa am putut să trăiesc.

— Atunci odaia aceea, o întrerupse Sophia arătând spre camera ei de pe cealaltă parte a coridorului, este a dumatale?

— Da, zise doamna Foucault. Te-am instalat în ea pentru că în momentul acela toate astea erau închiriate. Acum nu mai sunt. Doar una – de Laur! n ce-și ea nu-mi plătește întotdeauna. Ce vrei? Chiriași – nu găsești pe toate drumurile în momentul de față... Nu mai am nimic, și mai sunt și plină de datorii. Și el mă părăsește. Și-a ales tocmai momentul ăsta ca să mă părăsească și de ce? Pentru nimic. Pentru nimic. Nu pentru banii lui îl regret. Nu, nu! Știi, la vârsta lui – are douăzeci și cinci de ani – și cu o femeie ca mine – nu mai ești generos! Nu. îl iubeam. Și-apoi, un bărbat e totdeauna un sprijin moral. îl iubeam. Numai la vârsta mea știi să iubești cu adevărat. Frumusețea dispare întotdeauna, dar nu și temperamentul! Ah, asta... Nu!... îl iubeam. îl iubesc.

Sophia simți cum ființa ei vibrează de o bruscă emoție, pricinuită de repetarea celor două cuvinte, a căror rostire nu poate fi întinată de nimic. Dar nu scoase o vorbă.

2GC.

— Știi ce-am să ajung? Altceva nu-mi mai rămâne. Cunosk și altele care au ajuns acolo. Slujnică! Da, slujnică! mai curând sau mai târziu. Ei bine, asta-i viața. Ce vrei? Trebuie să trăiești...

După o vreme adăugă pe un ton diferit:

— Îți cer iertare, *madame*, că-ți spun toate astea. Ar trebui să-mi fie rușine.

Și Sophia simți că ar fi trebuit și ei să-i fie rușine că ascultă. Dar nu-i era. Totul părea foarte firesc, și chiar foarte obișnuit. Și, în plus, Sophia era plină de sentimentul superiorității ei față de femeia din pat. Cu patru ani în urmă, în restaurantul „Sylvain”, novicea și neștiutoarea Sophia privise cu sfială respectuoasă la strălucitoarea curtezană - cu privirea-i semeață, cu gesturile largi și degajate și cu disprețul imperturbabil pentru bărbatul care plătea. Și-acum, știa că ea, Sophia, cunoștea tot ce se poate cunoaște despre firea omenească. Nu avea numai tinerețe, frumusețe și virtute, dar și cunoaștere - destulă cunoaștere ca s-o împace cu propria ei nenorocire. Avea o minte solidă, limpede și o conștiință curată. Putea privi pe oricine drept în față și putea, de asemenea, să judece pe oricine ca o femeie de lume. Pe când epavei respingătoare de pe pat nu-i mai rămăsese absolut nimic. Nu numai că-și pierduse frumusețea radioasă, dar era acum o bătrână dezgustătoare. Nu avusese niciodată simțul realității și nici tărie de caracter. Trufia ei din zilele de glorie era pur și simplu îngâmfare, era ceva clădit pe prostie. Își petrecuse anii în trândăvie, învărtindu-se toată ziua prin odăi îmbâcsite și ieșind noaptea să arunce praf în ochii proștilor; punându-și mereu în minte să facă lucruri pe care nu le îndeplinea niciodată, surprinsă mereu că era prea târziu, ocupată mereu cu fleacurile cele mai stupide. Și iat-o acum, la peste patruzeci de ani, zvârcolindu-se pe

podea din cauză că un tânăr de douăzeci și cinci de ani (neîndoielnic un imbecil și un om de nimic) o părăsise după o scenă ridicolă, cu țipete și bătăi din picior. Era la cheremul unui neisprăvit, al ultimului nemernic care îi întorcea spatele cu scârbă! Sophia gândi: „Doamne! Dacă aş fi fost în locul ei, totul ar fi fost altfel. Aş fi fost bogată. Aş fi pus bani deoparte ca un avar. N-aş fi depins de nimeni la vârsta asta. Dacă nu puteam fi o curtezană mai destoinică decât nenorocita asta, mai bine m-aş fi înecat”.

Gândea astfel cu toată duritatea izvorâtă din vanitate, fiindcă-şi dădea seama de propriile-i posibilităţi, de forţa ei tinerească; lipsită de experienţă cum era, se arăta gata să uite de propria-i nesocotinţă, pe care aproape că o scuza.

Îi venea să se repeadă prin toate camerele şi să distrugă toate abajururile roşii din apartament. Voia s-o trezească pe doamna Foucault la simţul demnii. itii şi al raţiunii. Blamul moral, deşi prezent în mintea ei, era foarte vag. Fireşte, simţea că există o prăpastie imensă între femeia cinstită şi cea stricată, dar n-o simţea aşa cum s-ar fi aşteptat... Ce proastă ai fost!” gândi ea, şi nu: „Ce păcătoasă!” Cu un cinism precoce, oarecum nepot. invit cu tinereţea drăgălaşă a feţişoarei ei de englezoaică, îşi zicea că întreaga situaţie, ca şi relaţiile dintre ele ar fi fost cu totul altele dacă doamna Foucault ar fi avut destulă minte să adune avere, aşa cum reuşiseră (după spusele lui GERALD) câteva dintre rivalele ei.

Şi tot timpul se gândea, într-un colţ al minţii: „N-ar trebui să mă aflu aici. N-are rost să discut. N-ar trebui să mă aflu aici. Chirac a făcut singurul lucru ce se putea face atunci pentru mine. Dar acum trebuie să plec”.

Doamna Foucault continua să-şi povestească necazurile, în special financiare, cu un glas stins, scăldat în lacrimi; şi mereu se scuza că-i pomenea de toate acestea.

Nu mai suspina și se întorsese cu spatele spre Sophia, privind spre perete; iar Sophia rămăsese nehotărâtă, în picioare lângă pat, rușinată de slăbiciunea și de neputința doamnei Foucault de a se stăpâni.

— Nu trebuie să uiți, zise ea, scoasă din sărite de tabloul atât de sumbru descris de doamna Foucault, că cel puțin eu îți datorez o sumă considerabilă și nu aștept decât să-mi spui cât anume. Te-am întrebat de două ori, cred, până acum.

— Oh, ești încă suferindă! zise doamna Foucault.

— Mă simt destul de bine ca să-mi plătesc datoriile, zise Sophia.

— N-aș vrea să primesc bani de la dumneata, zise doamna Foucault.

— Dar de ce?

— Va trebui să plătești doctorul.

— Te rog, nu vorbi așa, zise Sophia. Am bani, și pot plăti totul, și am să plătesc.

O indispunea certitudinea că doamna Foucault se prefăcea plină de delicatețe - și în orice caz n-avea rost să facă pe delicata. La fel procedase și în celelalte două împrejurări când adusesse vorba despre notele de plată. Doamna Foucault nu voia s-o trateze ca pe o chiriașă obișnuită, acum când boala trecuse. Parcă ar fi vrut să dea o încheiere strălucită gestului ei, rămânând în amintirea Sophiei ca o figură unică, însuflețită de o generozitate filantropică. Era un sentiment, un lux pe care voia să și-l ofere: gândul că jucase rolul providenței în soarta unei respectabile femei măritate, aflate la nevoie; făcea adesea aluzie la nenorocirile și la starea deznădăjduită a Sophiei. Dar nu-și putea îngădui acest lux. Se uita la el așa cum o femeie săracă se uită la niște stofe scumpe prin geamul unei vitrine. Adevărul era că își dorea acel lux pe gratis. Sophia era scoasă din sărite și pentru că dorința doamnei

Foucault i se părea absurdă, și pentru că refuza să fie obiectul unei fapte filantropice. Nu voia să admită că, dând dovadă de atâta devotament, doamna Foucault era îndreptățită să se simtă o filantroapă, când nu era nevoie de nicio filantropie.

— Cât timp am stat aici? întrebă Sophia.

— Nu știu, murmură doamna Foucault, Opt săptămâni - sau au fost nouă?

— Să zicem nouă, zise Sophia.

— Foarte bine, consimți doamna Foucault parcă fără voie.

— Hai, spune-mi, cât trebuie să plătesc pe săptămână?

— Nu vreau nimic - nu vreau nimic! Ești o prietenă de-a lui Chirac. Dumneata...

— Nici vorbă! o întrerupse Sophia, bătând din picior și mușcându-și buza. Sigur că trebuie să plătesc.

Doamna Foucault începu să plângă liniștit.

— Să-ți plătesc șaptezeci și cinci de franci pe săptămână? zise Sophia, dornică să sfârșească în cele din urmă.

— E prea mult! protestă doamna Foucault pe un ton nesincer.

— Cum? Pentru tot ce-ai făcut pentru mine?

— Nu - i vorbs. de aste, replică cu modestie doamna Foucault.

Dacă devotamentul nu trebuia plătit, atunci șaptezeci și cinci de franci pe săptămână era neîndoielnic prea mult, căci mai mult de jumătate din această perioadă Sophia aproape că nu mâncase nimic. Așa că doamna Foucault începu iarăși să protesteze, văzând bancnotele pe care Sophia le scoase din geamantan.

— Sunt sigură că e prea mult.

— Nici vorbă! repetă Sophia. Nouă săptămâni cu

șaptezeci și cinci de franci. Asta face șase sute șaptezeci și cinci. Iată șapte sute de franci.

— N-am să-ți dau rest, zise doamna Foucault. N-am un ban.

— Restul este pentru băile pe care mi le-ai făcut, zise Sophia.

Puse bancnotele pe pernă. Doamna Foucault se uită la ele cu lăcomie, așa cum ar fi făcut oricine în locul ei. Dar nu le atinse. După o clipă izbucni în hohote de plâns.

— De ce plângi? întrebă Sophia înduioșată.

— Nu... nu știu! îngăimă doamna Foucault. Ești atât de frumoasă. Sunt atât de mulțumită că te-am salvat.

Ochii ei mari și umezi o priveau pe Sophia.

Nu era decât sentimentalism. Fără milă, Sophia categorisi atitudinea ei drept sentimentalism. Dar era mișcată. Brusc, se simți mișcată. Aceste femei, așa stupide cum erau, probabil că îi salvară viața - ei, unei străine! Neajutorate cum erau, fuseseră capabile de data asta de perseverență și hotărâre. S-ar putea spune că întâmplarea le aruncase într-o situație din care nu puteau ieși decât învingătoare - ori ele ori moartea. Poate că nădăjduseră - cine știe? - să tragă foloase de pe urma trudei lor. Dar chiar și așa, judecate după criterii obișnuite, aceste femei se purtaseră ca niște îngeri. Și Sophia îndrăzneă să le disprețuiască, stătea să analizeze cu cruzime motivele lor, acuzându-le de slăbiciune, când ea însăși era o dovadă supremă a capacității lor, cel puțin într-o direcție! într-un val de emoție, își dădu seama cât de aspră și de nedreaptă era.

Se aplecă spre doamna Foucault.

— N-am să uit niciodată cât de bună ai fost cu mine. Nemaipomenit! Nemaipomenit! Nemaipomenit!

Vorbi încet, cu o voce plină de sinceritate. Spuse doar atât. Nu putea să brodeze pe această temă". N-avea talent

să exprime mulțumiri.

Doamna Foucault schiță un gest, ca și cum ar fi vrut s-o sărute pe Sophia, cu buzele-i groase, fleșcăite; dar se stăpâni. Capul îi căzu pe pernă și începu din nou să plângă cu hohote. Imediat după aceea se auzi cheia în ușa de la intrarea în apartament; ușa dormitorului se deschise. Continuând să suspine tare, doamna Foucault ciuli urechile și vârî banii sub pernă.

Doamna Laurence - cum era numită: Sophia nu-i știuse niciodată numele de familie - intră drept în dormitor și privi scena uimită, clipind din ochii-i negri.

Se îmbrăca aproape întotdeauna în negru, fiindcă toți îi spuneau că-i stă bine în negru și fiindcă negrul nu se demoda niciodată; și-apoi, negrul era o expresie a temperamentului ei. Apariția ei avea o notă de eleganță; și în comparație cu înfățișarea neîngrijită a doamnei Foucault și cu capotul Sophiei, silueta ei, așa cum venea probabil de la un local la modă, era strălucitoare, dându-i un anumit ascendent asupra celorlalte două - ascendentul moral pe care dă o îmbrăcămintă festivă.

— Ce s-a întâmplat? întrebă ea.

— M-a părăsit, Laurence 1 exclamă doamna Foucault, cu un fel de țipăt isteric care păru să-și croiască drum printre suspine; și această bruscă proștețime a durerii te-ar fi putut face să crezi că tinerelul ei o părăsise chiar în clipa aceea.

Laurence și Sophia schimbă o privire rapidă; iar Laurence nu putu să nu simtă că relațiile Sophiei cu proprietărea ei erau acum diferite, mai sincere. Și arată că observase această schimbare, doar printr-o ușoară ridicare a sprâncenelor.

— Dar ascultă. Aimée, zise ea pe un ton autoritar, nu trebuie să te pierzi cu firea. O să se întoarcă.

— Niciodată! țipă doamna Foucault. S-a terminat. Și

e ultimul!

Laurence păru să uite de existența doamnei Foucault și se apropie de Sophia.

— Pari foarte obosită, zise ea, mângâind-o pe umăr eu mâna înmănușată. Ești teribil de palidă. Toate astea nu sunt pentru dumneata. N-are rost să stai aici, suferindă cum ești! Și la ora asta! Crede-mă că nu faci bine!

Mâinile ei o împingeau ușor pe Sophia spre coridor. Și într-adevăr, Sophia își dădu seama abia atunci cât de sfârșită era. Ieși din cameră fără să crâcnească, cu supunerea celui ce se știe slab și intră în odăița ei.

După vreo jumătate de oră, în timpul căreia auzi tot felul de zgomote și murmure confuze, ușa ei se întredeschise puțin.

— Pot să intru, dacă nu dormi?

Era glasul Laurencei. Pentru a doua oară i se adresa Sophiei iară să adauge formula de politețe „*madame*”.

— Intră, te rog, spuse Sophie din pat. Citeam.

Laurence intră. Sophiei îi păru și bine și rău s-o vadă.

Era dornică să audă flecăreli, pe care totuși simțea că ar trebui să le desconsidere. Și-apoi, știa că dacă vor sta de vorbă în seara aceea, vor discuta ca niște prietene, și că Laurence o va trata după aceea cu familiaritatea pe care o arăți unei prietene. De asta se temea. Totuși, știa că va ceda ispitei de a o asculta trăncănind.

— Am culcat-o, zise Laurence în șoaptă, închizând ușa cu grijă. Biata femeie! Oh, ce brățară încântătoare ai! E o perlă veritabilă, firește?

CVhii ei cercetători zăriseră imediat, cu un instinct ce nu dă greș, o brățară pe care Sophia o uitase pe pian, când își examinase lucrurile din geamantane. O ridică și apoi o puse la loc.

— Da, zise ea, gândindu-se o clipă să adauge: „E aproape singura bijuterie pe care o am”; dar se stăpâni.

Laurence se îndreptă spre patul Sophiei și se opri lângă el, cum mai făcuse de atâtea ori când o îngrijise în timpul bolii. Își scoase mânușile, și Sophia recunoscuse că era o imagine plăcută și nostimă – o femeie de vreo treizeci de ani, cu fața drăgălașă, puțin poznașă, în care se amestecau abilitatea unei haimanale cu siguranța femeii ce încetase să se mai mire de influența nasului ei cărnă asupra bărbatului celui mai inteligent.

— Ți-a spus de ce s-au certat? o întrebă brusc.

Și nu numai felul cum formulase întrebarea, ci și tonul sigur cu care o rostise, arătau că Laurence avea de gând să fie familiară cu Sophia.

— Niciun cuvânt! zise Sophia.

Această scurtă întrebare, ca și răspunsul la fel de scurt, exprimau fățiș tot ceea ce mai înainte se presupunea că nici nu există. Într-o clipă, relațiile dintre cele două femei se schimbaseră definitiv.

— Probabil că a fost din vina ei! zise Laurence. Cu bărbații se poartă îngrozitor. N-am înțeles niciodată cum și-a croit drumul, biata de ea. Cu femeile e încântătoare. Dar se pare că nu știe să-i trateze pe bărbați decât ca pe niște crini. Unora le place, dar nu-s mulți. Nu-i așa?

Sophia zâmbi.

— I-am spus de-atâtea ori! De câte ori nu i-am spus! Dar degeaba. E ceva mai tare ca ea, și dacă va sfârși pe o saltea de paie, vina o să fie a ei. Dar zău că n-ar fi trebuit să-l cheme aici! A fost prea de tot! Dacă el ar fi știut...!

— De ce nu? întrebă Sophia stingherită.

Răspunsul o făcu să tresară.

— Fiindcă odaia ei n-a fost dezinfectată.

— Dar credeam că tot apartamentul a fost dezinfectat?

— Tot, în afară de odaia ei.

— Dar de ce nu și odaia ei?

Laurence ridică din umeri.

— N-a vrut să-și deranjeze lucrurile! Știu și eu? Așa e ea. Își bagă ceva în cap – și apoi, poftim!

— Mie mi-a spus că toate camerele au fost dezinfectate.

— Același lucru i-a spus și la poliție, și doctorului.

— Atunci, toată dezinfecția s-a făcut degeaba?

— Sigur! Dar așa e ea. Cu apartamentul ăsta s-ar putea câștiga foarte mulți bani; dar cu ea, nu faci nimic! Nici măcar nu și-a plătit mobila – după doi ani **f**

— Dar ce-o să se întâmple cu ea? întrebă Sophia.

— Ah – asta! și ridică iarăși din umeri. Tot ce știu e că va trebui să plec de aici. Ultima dată când l-am adus pe domnul Cerf aici, s-a purtat groaznic cu el. Cred că ți-a vorbit de domnul Cerf, nu?

— Nu. Cine-i domnul Cerf?

— Ah! Nu ți-a spus? Mă miră. Domnul Cerf e prietenul meu, știi...

— Oh! murmură Sophia.

— Da, urmă Laurence, dornică să flecărească și urmărind și s-o impresioneze pe Sophia. E prietenul meu. L-am cunoscut la spital. Ca să-i fac lui pe plac, am renunțat la spital. După aia ne-am certat, și am stat certați doi ani; dar până la urmă mi-a dat mie dreptate. Eu nu m-am clintit. Doi ani! E mult. Și plecasem de la spital. Aș fi putut să mă întorc. Dar n-am vrut. Asta nu-i viață, să fi infirmieră într-un spital la Paris! Ei, m-am descurcat cum am putut și eu... Domnul Cerf e cel mai fermecător bărbat din câți îți poți imagina! Și e și bogat acum; adică, într-un fel. Are un văr mult mai bogat decât el. În seara asta am cinat cu ei la „Maison Dorée”. Grozav îi place să ducă o viață luxoasă – vărului lui, vreau să spun. Se pare că a făcut avere în Canada.

— Serios? spuse Sophia, de politete.

Mâna Laurencei se juca pe marginea patului și Sophia observă pentru prima dată că purta verighetă.

— Te uiți la inelul meu? râse Laurence. Asta-i el - vărul „Ce, mi-a zis el, nu porți verighetă? O verighetă face frumos pe deget, O să aranjăm asta după cină”. I-am spus că la toate bijuteriile era închis. „Nu contează pentru mine, mi-a zis el. O să-l facem pe unul să ne deschidă”. Și într-adevăr... chiar așa s-a petrecut, A reușit! Nu-i frumos?

Întinse mâna.

— Da, zise Sophia. E foarte frumos.

— Și al dumatăle e frumos, zise Laurence, cu o intonație care o puse pe Sophia în încurcătură.

— E o verighetă obișnuită la noi în Anglia, zise ea, roșind fără voie.

Laurence continua să povestească.

— „Acum te-am cunutat. Eu sunt preotul”, mi-a zis el - adică vărul lui - când mi-a pus inelul în deget. Oh, e un tip grozav de amuzant! Îmi place tare mult. Și e tare singur. M-a întrebat dacă n-am vreo prietenă drăguță, simpatică, și să mergem toți patru la un picnic. I-am spus că nu știu... că nu cred. Pe cine cunosc eu? Pe nimeni. Nu sunt ca celelalte. Mă port foarte rezervat. Nu-mi plac cunoștințele întâmplătoare. Dar să știi că e foarte bine, vărul lui. Ochi căprui... Ah, am o idee - vrei să vii cu noi, într-o zi? Vorbește englezește. Îi plac englezii. E grozav de corect, un adevărat *gentleman*. Are să aranjeze o petrecere extraordinară. Sunt sigură că o să fie încântat să te cunoască. Încântat!... Cât; despre Charles al meu, din fericire e complet nebun după mine - căci altminteri m-aș feri să-ți-l prezint.

Zâmbi, și în zâmbetul ei era o prețuire sinceră a frumuseții Sophiei.

— Mă tem că nu pot veni. zise Sophia.

Se strădui din răspuțeri ca în acest răspuns să nu fie

nici urmă de superioritate morală – dar nu reuși pe deplin. Nu era îngrozită de propunerea Laurencei. Avea de gând doar s-o refuze; dar nu putu s-o facă cu glasul ei firesc.

— E adevărat, încă nu te-ai restabilit de tot, zise fără să se tulbure Laurence, vorbind repede și imitând perfect naturalețea. Dar în curând va trebui să mai ieși câte puțin la aer. Și, uitându-se la inel, adăugă critic: la urma urmei, e mai bine așa; cu o verighetă în deget, nu cred că o să mai am neplăceri. Ce curios că nu mi-a venit niciodată până acum ideea asta. Și totuși...

— Îți plac bijuteriile? întrebă Sophia.

— Dacă îmi plac bijuteriile? zise ea, făcând un gest cu mâna.

— Vrei să-mi dai brățara de colo?

Laurence se supuse și Sophia i-o prinse la încheietura mâinii.

— Păstrează-l, zise ea.

— Pentru mine? exclamă Laurence, încântată. Oh, e prea mult.

— Nu e destul, zise Sophia. Și când o să te uiți la ea, să-ți amintești cât de bună ai fost cu mine și cât de recunoscătoare îți sunt.

— Ce frumos ai spus-o! zise Laurence extaziată.

Și Sophia simți că o spusese într-adevăr frumos. Îi făcuse grozav de multă plăcere să-i dăruiască brățaraamintire a uneia dintre puținele nebunii capricioase pe care le săvârșise Gerald pentru ea, și nu pentru el însuși.

— Mă tem că l-ai cam neglijat pe domnul Cerf ca să mă îngrijești pe mine, adăugă ea.

— Da, puțin! zise Laurence imparțial și, semeată, se strâmbă ușor. E adevărat că mi s-a plâns puțin. Dar l-am pus repede la punct. Ce idee! Știa că sunt lucruri cu care nu glumesc. Dar a doua oară n-o să se mai supere! Crede-

mă!

Convingerea nestrămutată a Laurencei în propria-i putere o impresionă pe Sophia. I se păruse până atunci o ființă destul de vulgară, cu un farmec dubios și o căutătură mult prea nerușinată. Și gesturile îi erau vulgare. Sophia se întrebă cum făcea oare să-l domine...

— N-am să i-o arăt lui Aimée, șopti Laurence privind brățara.

— Cum vrei, zise Sophia.

— Ascultă, ți-am spus că s-a declarat război? Întreb; în treacăt Laurence.

— Nu, zise Sophia. Ce război?

— Întâmplarea cu Aimée m-a făcut să uit... Cu Germania. Tot orașul e în fierbere. O mulțime imensă s-a adunat în fața Operei celei noi. Se spune că vom fi la Berlin într-o lună - sau cel mult în două.

— Oh! murmură Sophia. Dar de ce s-a făcut război?

— Ah! Și eu am întrebat. Dar nu știe nimeni. Prusacii ăștia...

— Nu crezi că ar trebui să facem din nou dezinfecție? Întrebă Sophia neliniștită. Trebuie să vorbesc cu doamna Foucault.

Laurence îi spuse să nu-și facă griji și se duse întins la doamna Foucault să-i arate brățara. Se hotărâse în sinea ei că era o plăcere pe care, la urma urmei, n-avea rost să și-o refuze.

Iv

Cam peste două săptămâni - era într-o frumoasă sâmbătă de la începutul lui august - Sophia, cu un șorț peste rochie, tocmai termina pregătirile pentru dezinfectarea apartamentului. O parte din treabă fusese făcută, odaia ei și coridorul fiind afumate cu o zi înainte, în ciuda protestelor doamnei Foucault care se supăraseră pe Laurence că-i spusese Sophiei adevărul. Laurence plecase

- exact în ce împrejurări Sophia nu știa, dar bănuia că în urma vreunei certe cu doamna Foucault, care se înfuriase rău de tot pe Laurence. Prietenia scurtă și nefirească dintre Laurence și Sophia dispărea ca un vis, și Laurence dispăruse și ea ca un vis. Slujnica fusese concediată; în locul ei doamna Foucault găsisese o femeie cu ziua, care venea câte două ore în fiecare dimineață, în sfârșit, doamna Foucault fusese chiar în dimineața aceea chemată pe neașteptate, printr-o scrisoare, la căpătâiul tatălui ei bolnav, undeva la St. Mammes-sur-Seine. Sophia se bucură că avea prilejul să dezinfecteze bine apartamentul, căci nu se mai gândea la nimic altceva; slăbită cum era de boală, dădea o importanță exagerată acestui lucru. Avusese de furcă cu doamna Foucault și în ziua trecută, și se aștepta să întâmpine o împotrivire și mai mare când urma s-o scoată pe doamna Foucault și toate lucrurile ei din odaie. Era însă hotărâtă ca, orice s-ar întâmpla, să dezinfecteze cum trebuie tot apartamentul. De aici graba cu care, tot îndemnând-o pe doamna Foucault să se ducă imediat la tatăl ei, o asigurase că se simțea în deplină putere și că va putea să se descurce singură vreo două zile. Intrucât cursele obișnuite ale trenurilor erau parțial suprimate în favoarea necesităților militare, doamna Foucault nu putea nădăjdui să se ducă și să se întoarcă în aceeași zi. Pentru a putea face călătoria, Sophia îi împrumutase un ludovic⁶.

În fiecare din cele trei camere din față ardeau vase cu pucioasă, și două uși fuseseră lipite cu hârtie, pentru a împiedica fumul să iasă. Femeia cu ziua plecase. Sophia, încărcată cu o perie, foarfeci, pap de făină și fâșii de ziare, sigila a treia ușă când se auzi sunind la intrare.

N-avea decât să traverseze coridorul ca să deschidă.

Era Chirac. Nu fu surprinsă să-l vadă. Războiul le făcuse chiar și pe Sophia și pe proprietărea ei să

6 Monedă de aur, în valoare de 20 de franci.

deschidă elte un ziar, așa că aflate, dintr-un irticol semnat de Chirac, că se întorsese la Paris după ce fusese trimis de ziar în regiunea Vosgilor.

El însă tresări văzând-o.

— Ah!

Exclamația o rosti încet. Apoi zâmbi, îi luă mâna și! – o sărută.

Citindu-i pe chip cât se bucura că o vedea din nou, Sophia avu senzația cea mai minunată pe care o încercase de ani de zile.

— Deci, te-ai făcut bine?

— Complet.

El oftă.

— Dacă ai ști ce ușurare e pentru mine certitudinea că nu mai ești în pericol. Mi-ai tras o spaimă... dar ce spaimă, scumpa mea doamnă!

Și zâmbi liniștit.

Văzându-l că se uită întrebător de-a lungul coridorului, ea spuse:

— Sunt singură în apartament. 1.1 dezinfectez.

— Va să zică, mirosul ăsta-i pucioasă.

Sophia încuviință din cap.

— O să trebuiască să mă scuzi până termin cu ușa asta.

El închise ușa de la intrare.

— Dar se pare că te simți ca acasă aici! observă el.

— Ce pot să fac altceva?

Chirac aruncă din nou o privire cercetătoare de-a lungul coridorului.

— Și ești chiar singură de tot? întrebă el. ca și când ar fi vrut să se asigure.

Sophia îi explică împrejurările.

— Îți datorez toate scuzele pentru că te-am adus aici, zise el pe un ton confidențial.

— Dar de ce? vorbi ea, în timp ce cerceta atent ușa. Au fost foarte bune cu mine. Nimeni nu s-ar fi purtat mai bine. Și-apoi, doamna Laurence e o infirmieră atât de bună...

— E adevărat, zise el. Asta a fost un motiv. De fapt, amândouă sunt foarte cumsecade... înțelegi, ca ziarist ajung să cunosc tot soiul de oameni... Pocni din degete... Și cum ne aflam chiar în fața casei... în fine, te rog să mă ierți...

— Ține puțin hâriia asta, zise ea. Trebuie să astup fiecare crăpătură; și aici, de asemenea, între ușă și dușumea.

— Voi, englezii, sunteți. uimitori, murmură el luând hârtia. Oh, să te văd pe dumneata făcând asta! Ei, și acum, adăugă reluându-și tonul confidențial, bănuiesc că o să pleci de la doamna Foucault, nu?

— Cred că da, zise ea nepăsătoare.

— Te întorci în Anglia?

Se uită la el, în timp ce netezea cu o cârpă încrețiturile unei fâsâi de hârtii -, și clătină din cap. 1 - Nu?

— Nu.

— Dacă nu sunt indiscret, unde te duci?

— Nu știu, răspunse ea candid.

Și chiar nu știa. N-avea niciun plan. Rațiunea îi spunea că ar trebui să se întoarcă la Bursley, sau cel puțin să scrie acasă. Dar mândria ei nu voia să audă de o asemenea capitulare. Ar fi trebuit să fie mult mai disperată ca să mărturisească familiei înfrângerea ei, chiar și într-o scrisoare. De o mie de ori, nu! Era un lucru hotărât o dată pentru totdeauna. Va înfrunta orice dezastru și orice rușine, mai curând decât rușinea de a fi iertată și primită de familia ei.

— Dar dumneata? întrebă ea. Cum mai merge

războiul?

Îi spuse în câteva cuvinte unele amănunte mai importante.

— Nu trebuie să spui mai departe, adăugă el, dar să știi „că războiul se va termina prost! Eu - eu știu, mă înțelegi.

— Serios? se miră ea, cu destulă nepăsare.

— Dar despre el n-ai mai auzit nimic? Întrebă Chira e.

— Despre cine? Despre Gerald?

Chirac dădu din cap.

— Nimic! Niciun cuvânt! Nimic!

— S-o fi întors în Anglia.

— Niciodată! zise ea categoric.

— De ce nu?

— Pentru că preferă Franța. Îi place cu adevărat țara asta. Cred că e singura pasiune adevărată pe care a avut-o.

— E uimitor, reflectă Chirac, cât de mult le place oamenilor Franța! Și totuși...! Dar ce va face ca să trăiască? Trebuie să trăiască!

Sophia se mulțumi să ridice din umeri.

— Atunci, s-a terminat totul între voi? murmură el stânjenit.

Ea încuviință, așa cum stătea îngenuncheată, ca să astupe crăpătura dintre ușa și dușumea.

— Gata! zise ridicându-se. E bine făcut, nu-i așa? Asta-i tot.

Și îi surâse, privindu-l drept în față, în obscuritatea coridorului murdar și neîngrijit. Amândoi simțeau că deveniseră prieteni foarte intimi. Atitudinea ei îl măgulea nespus și Sophia o știa.

— Acum, zise ea, am să-mi scot șorțul. Unde pot să te primesc? Nu-i decât camera mea, și am nevoie de ea. Ce să facem?

— Ascultă, propuse el sfios, vrei să-mi faci cinstea de

a ieși la o plimbare cu trăsura? O să-ți faci bine. E soare. Și dumneata ești încă foarte palidă.

— Cu plăcere, consimți Sophia din toată inima.

În timp ce se îmbrăca, îl auzi plimbându-se în sus și în jos pe coridor; din, când în când schimbau câteva cuvinte. Înainte de a pleca, Sophia trase puțin hârtia de pe gaura cheii uneia din ușile odăilor sigilate, și se uitară înăuntru, unul după altul; văzând fumul verzui de pucioasă, fură tulburați de aspectul acela straniu. Apoi Sophia lipi hârtia la loc.

Coborând scările casei, simți că abia o țineau picioarele; dar în alte privințe, deși nu mai ieșise decât o singură dată de când se îmbolnăvisese, își dădea seama că puterile îi reveniseră. Nu ieșise la aer, cum ar fi trebuit, fiindcă nu avusese chef de nimic, dar prin casă făcuse destulă mișcare și tot felul de treburi mărunte. Micul

Chirac, agitat și plin de neastâmpăr, vru s-o ia de braț, dar nu-l lăsă.

Portăreasa, împreună cu copiii ei, priviră curioși la Sophia când trecu pe sub arcada de la inft-are, căci boala ei trezise interesul întregii case. Când trăsura era gata să plece, portăreasa se apropie și o salută, apoi spuse:

— Nu cumva știți, *madame*, de ce nu s-a întors doamna Foucauit la prânz?

— Să se întoarcă la prânz? zise Sophia. Păi, n-o să vină înapoi decât mâine.

Portăreasa făcu o strâmbătură.

— Ah! Ce curios! Și i-a spus bărbatului meu că se întoarce în două ceasuri. E ceva foarte important. O chestiune de afaceri.

— Nu știu nimic, *madame*, zise Sophia.

Se uită la Chirac, și acesta îi întoarse privirea. Portăreasa murmură niște mulțumiri și se încep a tă bombănind ceva nedeslușit. Birja coti pe rue Laferrière,

calul alunecând și poticnindu-se ca de obicei pe pietrele de pavaj. În curând ajunseră pe bulevard, îndreptându-se spre Champ-Élysées și Bois de Boulogne.

Adierea proaspătă și soarele strălucitor, precum și spațiile largi ale străzilor o amețiră repede pe Sophia – o amețiră într-un sens pur fizic. Un gust năvalnic de viață aproape că o îmbăta. Se simțea copleșită de un dulce extaz al bucuriei. Apartamentul în care rămăsese atâta timp îi apărură ca o închisoare oribilă, dezgustătoare și se condamnă că nu-l părăsise mai curând și mai des. Aerul era un adevărat medicament, atât pentru trup c-ît și pentru suflet. Într-o clipă începu să vadă lucrurile altfel. Era fericită, simțind că trăiește, nu în trecut și nici în viitor, ci doar în ceasul acela, pentru ceasul acela. Și dincolo de fericirea ei, plutea o melancolie nostalgică pentru Sophia care suferise o asemenea captivitate și asemenea chinuri. Tânjea după cât mai multă desfătare, după petreceri ușurate și plăceri pătimase, în mijlocul cărora să uite de toate necazurile. De ce refuzase propunerea pe care i-o făcuse Laurence? De ce nu se avântase de îndată în splendidul foc al plăcerilor ușoare, ignorând totul în afara instinctului pur, în afara bucuriei simțurilor? Conștientă pe deplin de tinerețea, de frumusețea și farmecul ei, se minuna cum de refuzase. Dar nu regreta. Socotea calm că e urmarea unui ;nobil extrem de puternic, înrădăcinat adânc în ea, cu care nu putea să discute sau să lupte – care era –, de fapt, ml ei esențial.

— Arăt bolnavă? întrebă ea, lăsându-se cu voluptate pe pernele trăsuri, care aluneca printre nenumărate alte trăsuri.

Chir ac șovăi.

— Cum să spun... într-un fel, da, zise el în cele din urmă. Dar îți șade bine. Dacă n-aș ști că nu prea îți plac complimentele, aș...

— Dar ador complimentele. exclamă ea. Ce te face să crezi asta?

— Ei bine, atunci, izbucni el tinerește, ești mai fermecătoare ca oricând.

Sophia savura cu deliciu admirația lui.

După o tăcere, Chirac continuă:

— Ah! Dacă ai ști cât de îngrijorat am fost pentru dumneata, acolo, departe... 1 Nu știu cum să-ți spun. Grozav de neliniștit, înțelegi! Ce puteam să fac? Hai, povestește-mi puțin prin ce-ai trecut.

Și Sophia îi spuse câteva amănunte.

Pe când birja intra pe rue Royale, observară în fața bisericii Madeleine o mulțime care striga și aclama.

Birjarul se întoarse spre ei.

— Se pare că am avut o victorie! zise el.

— O victorie! Măcar de-ar fi adevărat! murmură Chirac, cinic.

Pe rue Royale oamenii alergau zăpăciți încoace și-ncolo, râzând și gesticulând veseli. Clienții cafenelelor se urcaseră în picioare pe scaune, sau chiar pe mese, ca să privească febra bruscă a mulțimii, și uneori chiar să participe la ea. Birja își încetini mersul. Steaguri și covoare începură să apară la geamurile caselor. Mulțimea creștea și era tot mai febrilă. „Victorie! Victorie!” se auziră deodată strigăte răgușite, ascuțite și din nou răgușite.

— Dumnezeule! zise Chirac, tremurând. Cred că e o victorie adevărată! Suntem salvați! Suntem salvați!... Oh, da, e adevărat!

— Sigur că e adevărat! De ce să nu fie? se amestecă birjarul.

În Place de la Concorde, birja fu nevoită să se oprească. Imensa piață era o mare de pălării albe, și flori, și chipuri fericite, trăsurile părănd niște bărci ancorate pe suprafața ei. Pe acoperișurile din vecinătate apărea

fluturând steag după steag, în adierea care domolea fierbințeala soarelui de august. Apoi plăriile începură să zboare prin aer, și aclamațiile se rostogoleau în piață ca ecourile împușcăturilor într-o vale închisă. Birjarul cuprins de frenezie, sări în picioare pe capră și pocni din bici.

— *Vive la France!* strigă el din toată puterea plămânilor.

O mie de glasuri îi răspunseră.

Apoi, în spatele lor, se produse o mișcare. O altă trăsură fusese silită și ea să se oprească. Mulțimea o împingea și striga: „*La Marseillaise! La Marseillaise!*” în trăsură se afla o femeie singură; nu era frumoasă, dar părea distinsă și avea înfățișarea sigură a celui obișnuit cu omagiile și aplauzele mulțimii.

— E Gueymard! zise Chirac către Sophia, foarte palid la față. Și, cu trăsăturile răvășite se apucă și el să strige: *La Marseillaise!*

Femeia se ridică și spuse ceva vizitiului, care îi oferă mâna; atunci ea se urcă pe scaunul de pe capră, în picioare, înclinându-se de câteva ori.

„*La Marseillaise!*” Strigătele continuau. Apoi răsună un val de urale, și deodată tăcerea se așternu peste întreaga piață, ca un val uriaș. În mijlocul tăcerii, femeia începu să cânte *La Marseillaise*. În timp ce cânta, lacrimile îi curgeau pe obraji. Cei aflați în apropiere plâneau sau se încruntau tare. În pauzele dintre cuvinte, se auzea tropăitul cailor, sau şuieratul câte unui remorcher de pe Sena. Refrenul, subliniat de către Gueymard printr-o mândră și provocatoare scuturare a capului, izbucni ca o furtună tropicală - formidabil, copleșitor. Sophia, pe care emoția o cuprinsese pe neașteptate, începu să suspine nestăpânit. La sfârșitul imnului, trăsura lui Gueymard fu asaltată de admiratori. Pretutindeni, în tumultul și larma din piață, oamenii se sărutau și se îmbrățișau, ori își

aruncau pălăriile în aer, ca niște fântâni arteziene. Chirac se aplecă în afara trăsurii și strânse mâna unui bărbat care stătea lângă roată.

— Cine-i? întrebă Sophia cu glas nesigur, pentru a rupe încordarea inexplicabilă care o gâtuia.

— Nu știu, zise Chirac, plângând ca un copil. Și începu să scandeze tare: Victorie! La Berlin 1 Victorie!

Obosită, abia mai simțindu-și picioarele, Sophia începu să urce singură scările șubrede de stejar, spre apartamentul doamnei Foucault. Ținând seama de vestea victoriei.

Chirac spusese că ar trebui să se ducă la ziar mai devreme ca de obicei. O condusese până în Rue Breda. Acolo își luaseră rămas bun, învăluți parcă într-un fel de vis sau de vrajă, copieșiți de uriașul deltr național care domina sentimentele personale. Nu-și definiseră relațiile dintre ei. Simțiseră doar emoția.

Scările, care aveau chiar și vara un iz de igrasie, îi făceau silă Sophiei. Se gândea că va sta iar închisă între zidurile apartamentului, ea care acum tân-jea după verdeață și o viață îmbelșugată. Pe palier se aflau doi bărbați vin joși, prost îmbrăcați, între două vârste, părând să aștepte pe cineva. Sophia scoase cheia și deschise ușa.

— Scuzați *madame!* zise unul dintre ei, scoțându-și pălăria.

Pășind în urma ei, amândoi intrară în apartament. Se uitară nedumeriți la fâșiile de hârtie lipite pe uși.

— Ce doriți? întrebă ea semeț.

Era foarte înfricoșată. Comportarea lor ciudată o readusese brusc la realitate.

— Eu sunt portarul, zise cel care i se adresase și care părea un meseriaș mai rășărit. Ați vorbit cu nevastă-mea azi după-masă. Dânsul, și arată spre însoțitorul său, e legea. Îmi pare rău, dar...

Legea salută și închise ușa de la intrare. Ca și portarul, legea mirosea - mirosea a om nespălat într-o zi fierbinte de august.

— Chiria? exclamă Sophia.

— Nu, *madame*, nu chiria. Mobila!

Și așa află Sophia povestea mobilei. Fusesse a portarului, care o căpătase de la chiriașul de dinainte, și o vânduse pe credit doamnei Foucault. Doamna Foucault semnase polițe, pe care nu le onorase. Făcuse promisiuni, pe care le călcase. Făcuse orice, în afară de a-și îndeplini obligațiunile. Fusesse avertizată în nenumărate rânduri.

Acum sosise ultima scadență, și doamna Foucault îl asigurase solemn că în ziua aceea îi va plăti. Pleci rid de acasă, îi spusese precis și clar că se va întoarce înainte de prânz cu toți banii. Nu pomenise nimic de vreun tată bolnav.

Sophia își dădu seama cu încetul de cită prefăcătorie și lașitate morală era în stare doamna Foucault. Neîndoielnic, tatăl bolnav fusese o născocire. Ajungând în punctul în care nu mai putea să născocească nicio minciună, plecase de acasă, numai ca să nu fie de față când îi va fi confiscată mobila. Ar fi fost în stare să facă orice, chiar și o prostie, numai ca să evite o neplăcere imediată. Sau poate plecase fără niciun țel anume, pur și simplu în speranța că poate se va întâmpla o minune. Ori nădăjduse că Sophia, luată pe neașteptate, va plăti cu generozitate. Sophia zâmbi neîndurător.

— Ei bine, zise ea, nu pot face nimic. Presupun că trebuie să faceți ce se cuvine. Pot să-mi împachetez lucrurile mele?

Sigur că da, *madame*!

Apoi îi preveni că e periculos să deschidă odăile sigilate. Omul legii părea pregătit să stea pe coridor la nesfârșit. Nu-l speria gândul că va trebui, poate, să stea

cine știe cât.

Cât de straniu și de tulburător - acest triumf al portarului! Era de meserie fierar. El, împreună cu nevasta și copiii, trăiau în două cămăruțe întunecoase de lângă intrare - adevărate chițimii. Bărbatul lipsea de acasă cam paisprezece ore pe zi, în afară de sâmbătă când spăla curtea. Toate îndatoririle portarului le îndeplinea nevastă-sa. Păreau amândoi întotdeauna, săraci, îngălați, murdari și mai curând nenorociți. Dar încasau cu strășnicie taxele de la toți cei din casă. Strângeau bani în toate felurile. Trăiau pentru bani - și fiecare are până la urmă parte de lucrul pentru care trăiește". Cu câtă aroganță cobora doamna Foucault din trăsură la intrarea principală! Cu cât respect era întâmpinată curtezana trecută de nevasta și de copiii portarului! Dar sub aceste aparențe convenționale, adevărul era că „portarul ținea biciul. În sfârșit, acum îl folosea. Își luase o jumătate de zi liberă, ca să pună mina pentru a doua oară pe mobilierul pretențios și pe abajururile roșii. Era un moment dramatic culminant în cariera sa de om care vrea să facă avere. Fiorul național al victoriei nu pătrunsese în apartament odată cu portarul și cu omul legii. Emoțiile portarului erau cu totul independente ele politica externă a lui Napoleon al III-lea.

Pe când Sophia, cuprinsă de o bruscă dezamăgire, își strângea lucrurile, întrebându-se unde să se ducă și dacă n-ar fi bine să-i ceară sfatul lui Chirac, auzi larmă la ușa de la intrare: țipete, proteste, rugăminți. Ușa el fu dată de perete și doamna Foucault năvăli înăuntru.

— Salvează-mă! exclamă ea, prăbușindu-se jos.

Gestul teatral atât de ieftin o impresionă neplăcut pe

Sophia. O întrebă fără menajamente la ce se aștepta din partea ei. Oare n-o expusese cu bună știință, fără s-o prevină, la vizita atât de penibilă a omului legii, trezindu-se astfel și ea azvârlită în stradă?

— Nu trebuie să fi aspră! rosti printre suspine doamna Foucault.

Sophia află întreaga poveste a străduințelor naive ori a înșelăciunilor prin care biata femeie încercase să plătească mobila. Doamna Foucault mărturisea prea multe. Sophiei îi era silă de mărturisirile făcute de dragul mărturisirii. Nu simțea decât dispreț pentru pornirea ființelor slabe de a-și sublinia slăbiciunile, de a se complăce în remușcări și a-și găsi scuze în însăși imposibilitatea de a găsi o scuză. Era limpede că doamna Foucault plecase de acasă în speranța că Sophia, încolțită, va plăti ea; și că, la urmă, nu avusese nici măcar curajul propriei sale viclenii, și alergase înapoi, speriată, ca să cadă la picioarele Sophiei, de teamă ca nu cumva Sophia să îi rămas neînduplecată și mobila să fie confiscată. De la început până la sfârșit, doamna Foucault se purtase prosteste, într-un fel condamnabil, chiar imoral. Sophia o condamna cu asprime, blamând-o pentru că - avea un caracter slab și nu făcea decât să se vaite și osândind-o că era bătrână și urâtă. Așa cum arăta acum, era neîndoielnic oribilă.

— Salvează-mă, exclamă ea din nou. Știi că am făcut tot ce-am putut pentru dumneata!

Sophia simți că o urăște. Dar logica rugăminții era irezistibilă.

— Dar ce pot să fac? întrebă ea fără prea multă tragere de inimă.

— Împrumută-mi banii. Știu că poți. Dacă nu vrei, pentru mine va fi sfârșitul.

„Și bine ar fi!” își spuse cu asprime Sophia.

— Cât? întrebă ea, ursuză.

— Nici măcar o mie de franci! zise repede doamna Foucault. Toată mobila mea cea frumoasă se va duce de răpă pentru mai puțin de o mie de franci. Salvează-mă!

Sophiei îi făcea greață.

— Te rog, ridică-te, zise ea, frământându-se nehotărâtă.

— Am să ți-i dau înapoi, negreșit 1 declară doamna Foucault. Jur!

„Mă crede o proastă? gândi Sophia. Și se mai și jură!”

— Nu! zise ea. N-o să-ți împrumut banii. Dar o să-ți spun ce-am să fac. O să cumpăr mobila; și-ți făgăduiesc să ți-o revând când o să-mi poți plăti. În felul ăsta o să fii liniștită. Dar să nu crezi că am bani de pierdut. Trebuie să-mi dai o garanție. Mobila trebuie să fie a mea până când mi-o vei plăti.

— Ești un înger al milosteniei! exclamă doamna Foucault, îmbrățișând fusta Sophiei. Am să fac tot ce vrei. Ah! Voi, englezoaicele, sunteți extraordinare!

Sophia nu era un înger al milosteniei? Ceea ce făgăduise să facă însemna sacrificiu și griji, fără perspectivă de răsplată. Dar nu era milostenie. Era o parte din prețul pe care-l plătea, pentru că așa îi cerea rațiunea; îl plătea împotriva voinței ei. „Știi că am făcut tot ce-am putut pentru dumneata!” Sophia mai curând ar fi murit decât să amintească cuiva de o binefacere săvârșită, și doamna Foucault tocmai asta făcuse. Apelul era de neiertat pentru o minte delicată; dar comportarea doamnei Foucault îi fu de folos.

Cei doi bărbați stăteau în dosul ușii, ascultând. Sophia plăti din banii pe care-i schimbuse. Inutil să mai spunem că era mai mult, și nu mai puțin de o mie de franci. Doamna Foucault se împrietenii imediat cu portărelul. Fără s-o întrebe pe Sophia, ceru portărelului să întocmească. O chitanță prin care transfera Sophiei proprietatea întregului mobilier; și portărelul, devenit îndatoritor în fața frumuseții Sophiei, consimți pe dată.

Urmară discuții fără sfârșit în legătură cu formularea termenilor, și tocul fu multă vreme frământat între degete groase, butucănoase, și se risipi multă cerneală...

Înainte ca oamenii să plece, doamna Foucault destupă o sticlă de vin pentru ei, și le dădu și ea ajutor la băut. Toată seara se purtă insuportabil de respectuos cu Sophia, care fusese nevoită să se întindă în pat. Apoi se urcă mulțumită la etajul șase, urmând să doarmă în odaia slujnicei. Era bucuroasă să scape astfel de mirosul de pucioasă, care pătrunsese și pe coridor.

A doua zi dimineată, după o noapte înăbușitoare plină de vise urâte, Sophia se simțea prea rău ca să se dea jos din pat. Se uită în jur la mobila din odăiță, și văzu în gând și mobila din celelalte camere, gândind deprimată: „Toate mobilele astea sunt ale mele. Căci nu mi le va plăti niciodată! M-am împovărat cu ele”.

Le cumpărase ieftin, clar probabil că nu le va putea vinde nici cu cât le cumpărase. Totuși, se simțea bine la gândul că sunt ale ei.

Femeia angajată cu ziua îi aduse cafeaua și ziarul lui Chirac, din care află că știrea victoriei, care scosese din minți orașul cu o zi înainte, era în întregime falsă, îi dădură lacrimile, în timp ce privea absentă spre ferestrele, acoperite cu perdele, ce dădeau spre curte. Era tânără și frumoasă; conform regulilor, ar fi trebuit să fie iresponsabilă, veselă și să facă prostii pe care cei mai în vârstă să le privească cu indulgență. Dar ea simțea față de națiunea franceză ceea ce o mamă simte față de niște copii adorabili, îndărătnici, care suferă din pricina propriei lor nerozii fermecătoare. Pentru ea, Franța era personificată de Chirac. Cât de ușor, în ciuda lucrurilor pe care le știa, căzuse pradă febrei generale! în dimineța asta, în care reacția îi arăta adevărul, inima ei sângera pentru Franța și pentru Chirac. Nu putea să-și amintească fără să sufere de

scena din Place de la Concorde. Doamna Foucault încă nu coborâse.

SUMAR

CARTEA A II-A *CONSTANCE* (Continuare)

Capitolul II *Crăciunul și viitorul* 7

Capitolul III *Cyril* 27

Capitolul IV *Crima* 52

Capitolul V *Încă o crimă...* 75

Capitolul VI *Văduva*. 116

Capitolul VII *Cărămizi și mortar...* 131

Capitolul VIII *Cea mai mândră mamă* 148

CARTEA A III-A *SOPHIA*

Capitolul I *Fuga* 165

Capitolul II *Cina* 181

Capitolul III *O ambiție satisfăcută* 201

Capitolul IV *Moment de răscruce pentru Gerald* 224

Capitolul V *Friguri* 249

Lector: BIANCA SCHICHTSR Tehnoredactor: ELENA CĂLUGĂRU

Bas de tipar 9.07.1974. Tiraj 50 110 ex. broșate. Coli ecî. 13, 78. Coli tipar 9, 25.

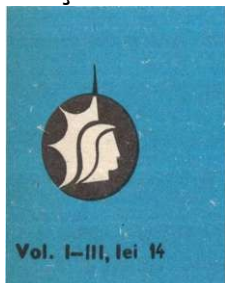
Tiparul executat sub comanda nr. 40 377 la Combinatul Poligrafic „Caisa Sein teii”. Piața Scânteii nr. 1 București Republica Socialistă România amold bennett

«Recenzenții, de altfel, au fost cu totul descumpăniți de îndrăzneala mea de a le oferi o eroină de patruzeci de ani, cu pretenția că ar putea trezi interesul cititorilor. Or, eu mă gândeam să ajung mult mai departe de patruzeci! În sfârșit, ca argument suprem, aveam pilda și stimulenta unei cărți *ca Tine vie* de Guy de Maupassant... Am hotărât în străfundurile minții mele că romanul meu, care va înfățișa transformarea unei tinere fete într-o doamnă bătrână, va fi un fel de *Une vie* englezească...

...În câteva săptămâni am stabilit un punct în plus, și

anume că romanul meu va „merge și mai departe” decât *Une vie*, ceea ce înseamnă că trebuie să fie povestea vieții a doua femei... De aceea cartea are două eroine. Inițial era Constance; Sophia a fost creată din bravadă, doar ca să demonstrez că refuzam să-l socotesc pe Guy de Maupassant ultimul supraviețuitor al potopului...

...În toamna lui 1908 m-am apucat până la urmă să-l scriu... Am scris partea întâi a romanului în șase săptămâni. Mi-a fost destul de ușor, deoarece în anii '70 am trăit până la zece ani realmente în magazinul de stofe și confecții Baines...»

ARNOLD BENNETT